НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (67) 19
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. X. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

Приносить:

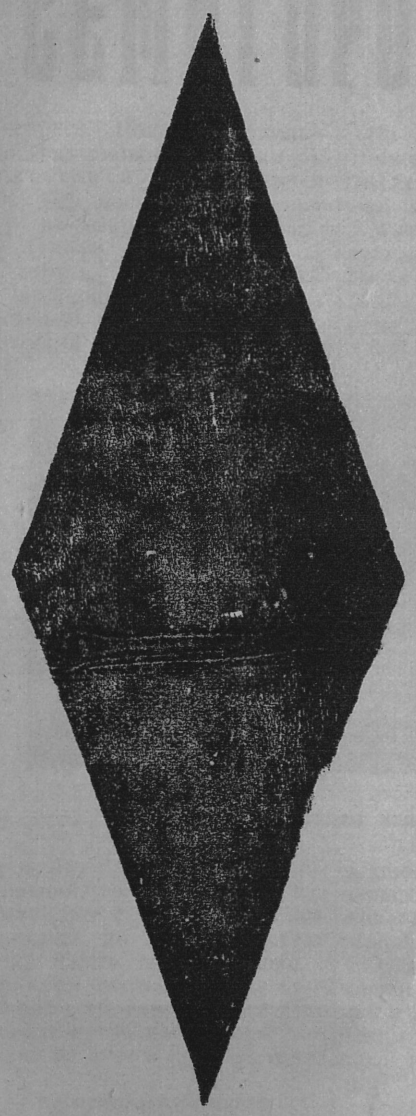

М. Пастернакова: Семигород, рай туристів

Ірина Вільде: Мініятюри

Василь Сімович: Антуан Мее

А: Мее: Парадоксальний мовний стан у сучасній Европі

С. Ольшенко-Вільха. Арніко

Марта Рудницька: Старе й нове у Льондоні

Турбота М. Коцюбинського за розвиток української літератури

Персеваль Ґіббон. Милосердні руки

У світі десятої музи

Люди, думки і життя...

Літературний Бім-Бам

Горобці на дротах

ТУТ МОЖНА КУПИТИ!

ІНТИПУМ АНЖОМ ТУТ

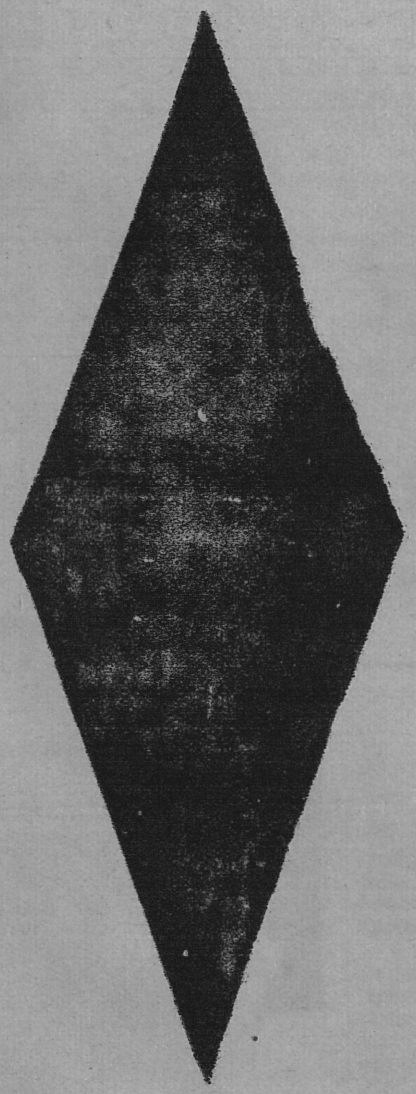

Горобці на дротах

Літературний Бім-Бам

Люди, думки і життя...

У світі десятої музи

Персеватр Ліддон: Мистецькі руки

Турбота М. Коцюбинського за розвиток української літератури

Марта Рудницька: Старе й нове у Лронтоні

С. Отрішенко-Вітрха. Аднiко

А. Мее: Парадоксальний мовний стан у сучасній Европі

Василь Сімович: Антуан Мее

Ірина Вілде: Мініятюри

М. Пастернакова: Семигород, рай туристів

ПРИНОСИТЬ:

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

НАЗУСТРІЧ

ЦІНА 20 ГР.

ДРІВ. Г. Х. РІК ГАЗЕ

ДВОТИЖНЕВИК

ТРЕТІЙ РІК

ЧИСЛО (27) 19

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (67) 19
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. X. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

М. ПАСТЕРНАКОВА

СЕМИГОРОД, РАЙ ТУРИСТІВ

Орієнт-Експресс Константинополь—Париж зарисував вюнким гадючим рухом залізного тулуба стрімку серпентину і майже без шелесту впав у чорну, чорнішу як хмарна ніч челюсть довжезного тунелю.

Жовтяве світло електричної лямпочки, що молошним туліпаном зависла під стелею вигідного „купе", освітило півтінями байдужі, втомлені лиця подорожніх, розсіваючи на хвилину притишений, сонний настрій. Від тяжкого диму, що й найменшими щілинами втискався до переділу, стало душно, трохи навіть якось ніяково.

А поїзд вихром летить у темну пропасть і чимраз то глибше і глибше прорізує тверде нутро небосяжної скелі, що станула на дорозі його нестримного тону.

Нарешті — на ослизлих камяних стінах тунелю показуються довгі ясні смуги, щось якби дніло. За хвилину виїздимо знов у ясний, весняним сонцем залитий простір. Перед нами найбільше мальовнича частина не тільки теперішньої Румунії, але мабуть одна з найкращих закутин середньої Европи, правдивий рай туристів — Семигород.

Минаємо Сібію (Германштат), до світової війни осередок духового семигородського життя і неспокійно радісними очима водимо по чудовому краєвиді Фаґароських гір, що дико та стрімко спадають до валійської низини та творять найкращу партію Трансильванських Альп.

Наймогутніший між ними є Чорний Негой, що на висоті 2554 м. гострим мов кинджал шпилем гордовито пробиває невинну блакить неба. І тільки десь-колись закриває брутальність гірського титана біла хмаринка, що мов загублений вітрильник ліниво блукає по безмежних повітряних просторах.

Від брудно-білих, пошарпаних плахт вічного снігу, що місцями покриває північні збічча фаґароського масиву, дунуло приємним холодком. Як у нас із Чорногори!

А може й оті ялиці-велетні до сну колише та сама тужна пісня, що гомоном тихим несеться із темних карпатських борів? Може і наші, і ці водопадами рвучі потоки, єднаються водно у затишній долині і в дружній розмові, від якої сміючись тремтять дрібні хвилі, біжать разом у далекий, незнаний світ? Може.

Та є тут щось, чого не найдете по нашім боці Карпат, щось, що для нас є ще наче далекою екзотикою.

На соняшних збіччах гір, у романтичному положенні є мов ластівчі гнізда причіплені де-не-де weekend-ові домики.

Weekeno, weekend — найкраще міжнароднє слово, що чарівною усмішкою витає багатих і бідних, молодше і бадьоре старше покоління. Чудова нагорода за труди цілого тижня.

Вже у суботу пополудні тікаєте із душного, спаленою бензиною і димом пересяклого міста і хоча день один живете безжурно як птах серед прегарної гірської природи.

О, яка розкіш бігати босоніж по мягкій траві, сміючись ховзатися поміж соняшне проміння і цілим спрагненим тілом втягати у себе пянкий запах нагрітого сонцем смерекового ліса!

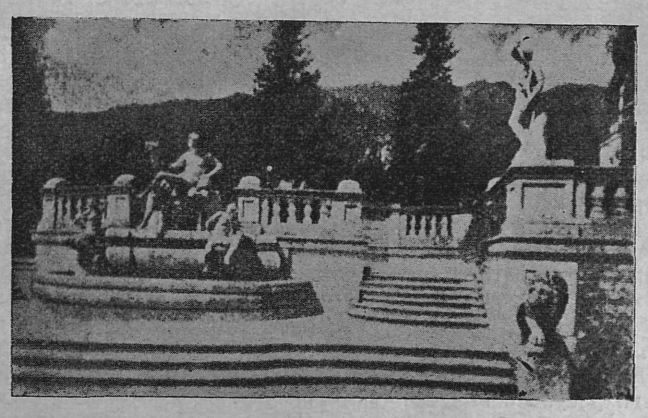

Тераса королівського замку у Сінаї.

Туристична хата у горах Фаґараш.

Розвести руки наче крила і на квітистій поляні завести з вітром радісний танок!

Забути про все у цій хвилині і радіти, радіти життям та його безмежною красою!

А потім у солодкому безсиллі впасти на запашну, засипану барвистим квіттям постелю і у ненарушній тиші слухати шуму ялиць як таємної леґенди гір, як найкращої зеленої пісні вільних днів.

І щойно у тужну вечірню годину, коли за собою залишите темний обрій, а на ньому ще темніші сильвети гір, на поворотній дорозі зустрінетесь із своїми щоденними гнітучими думками й журою. Та всеж ви сильні, життерадісні, ви чуєте, як у жилах кров жиє, а не тільки тече, ви знаєте, що життя не тільки тяжка праця, але й радість, що воно не тільки сіра буденність, але й свято, що воно не тільки обов'язок, але й право.

Селянки у капелюхах із гір Фаґарашу.

Великопанського посмаку додає ній широке знаній місцевости величава королівська палата, літня резиденція румунського короля. Прегарні лещетарські терени стягають у зимі спортовців не тільки з цілої Румунії, але й чужини.

Хто побуває у цих сторонах мусить неодхідно вступити до одної із найстарших семигородських осель, що своїм чудовим наскрізь альпейським положенням у стіп високих гір, у своїй красі рівнятись може із Зальцбургом. Це Брашів, давніший Кронштат. Тут на кожнім кроці зустрінете сліди давніх могутніх укріплень та старинних будівель, з яких безперечно найкращі це „Чорна Церква", чудовий зразок ґотику XV. ст. та барроковий ратуш.

Брашів та його околиця заселені здебільша німцями-кольоністами. Чужинця зараз так і вражає скрізь чистота, зразкове господарство, культурна поведінка мешканців. Довкола на узгірях гріються у південньому сонці непроглядні морелеві ґаї та винниці. Вікна і довгі ґанки деревляних хат прикрашені рожевими, звисними пелярґоніями, та вогнистою настурцією, на грядках перед кожною хатою найкраща виплекана городина. Селянки у ширококрилих соломяних капелюхах (під ними на диво вовняна хустка під шию завязана) побачити можна при плузі, у полі і на куриній фармі, також у ролі візника і на торзі у Брашові.

Найближча наша зупинка — це Клюж, раніше Клявзенбурґ. До недавна ще місто само собою нічим незамітне, переважно з мадярами й німцями. Та ось останніми роками румуни звернули на нього пильну увагу як на бастіон своєї далеко на північний захід висуненої границі. І йде гарячкова розбудова міста, побіч давніх, нераз тільки партерових домиків стріляють угору новітні хмародери, широкі асфальтові дороги не рідко переходять у круті болотнисті вулички, через що Клюж затрачує свій давній вигляд і стиль, а його нове обличчя всуміш із тримовними крамничними та іншими реклямовими вивісками — дивно нервове й нерівне.

Та має Клюж і свою особливість, котра сміливістю проєкту зацікавить кожного, головно чужинця, який зупиниться у цьому місті. Це одинокий у середущій Европі музей у природі на зразок сканзенівського музею у Стокгольмі. Правда, це щойно завязок цього великого діла. Кілька старих хат перенесених зпід сніжних верхів Фаґаросу враз з їх мешканцями, які ведуть тут у близькому сусідстві американізованого міста спокійне, у дечому навіть дуже примітивне пастуше життя.

Тужливі тони сопілки, блеяння овець за горбом, — додаймо до того свіжу жентицю та знаменитий бануш, (варена кулеша на сметані), яким гостила нас привітна ґаздиня, — усе це мало справді дещо сценічну оправу, та всеж викликувало своєрідний настрій та щире зацікавлення дальшими плянами розбудови цього музею, які із заналом представляв нам його основник професор етноґрафії Р. Вуя.

Ґрупа румунських студенток у поході. (Клюж, 17. V. 1936).

Коли ми верталися з вдовіллям із цієї прогульки (та з великою кулею „айдамського" сира) Клюж висунув перед нашу туристично-ненаситні очі ще одну милу несподіванку. Треба було зїхати у бічну вуличку, бо саме проти нас тягнув вулицею довжезний ріжнобарвний похід. Рівними чвірками йшли старші, деякі вже сиві й бородаті панове у студентських шапках, декоровані клюбовими студентськими стяжками й відзнаками. Маширують бадьоро у такт веселої пісеньки, яку собі самі співають. За ними непроглядні відділи студенток і студентів, усі у народніх румунських строях. Як нас інформують, є це 40-літній зїзд учнів брашівської ґімназії, від найстарших річників до цьогорічних матурантів. А який сердешний настрій які радісні обличчя — одна велика розспівана громада!

Кажуть, що на закінчення цього незвичайного ювілею підуть товариські забави у міському парку та вибір і хрещення нового Fuchsmaior-a і його штабу фуксів точно за давнім буршівським звичаєм.

— Їдемо дальше. І знов иншими мотивами збагачується подорожня мозаїка. Із правдивим жалем залишаємо за собою мальовничий Семигород і вїздимо у великий угорський степ, де його одноманітний краєвид оживляється від стада коней і расової худоби.

А в далі, у темносиній вечірній імлі мерехтить світляна перла Дунаю, — найкраще місто середущої Европи — Будапешт.

ІРИНА ВІЛЬДЕ

МІНІЯТЮРИ

Моїй Буковині...

У моїй батьківщині під цю пору колишуться по крутих пільних доріжках (чи буду ще коли ними ходити?) навантажені хлібом вози. На досвітках скриплять колодязі, а вечорами з хат линуть до неба сині димочки, як дяка Господеві, як сама молитва.

У моїй батьківщині — але ви цього не знаєте.

У моїй батьківщині осінь ступає в червоних сапянцях, заквітчана у соняшники й китиці винограду, підхмелена на весіллях, розспівана по клаках.

Але — ви цього не бачите.

У моїй батьківщині осінні, вечірні тумани заступають хороводи русалок і зорі так близько над землею, що можна говорити до них і чути їх мову.

У моїй батьківщині... але — ви ж не чуєте цього.

У моїй батьківщині сонце ходить босоніж по стернях, опереза-не бабиним літом з червоною калиною в русявій голівці.

Але ви — цього не уявляєте собі.

У моїй батьківщині... Але пощо я буду говорити вам про неї, коли ви не тужите за нею, коли вона для вас далека й така недійсна...?

Рожі

Вчора знову посланець приніс мені рожі від вас. Перетомлені, із рисками невилічної смертельної недуги червоні, берегами чорні чайно-жовті сумні голівки...

(Інколи думається мені, якими багатомовними були б ці цвіти, коли б мали ще очі).

Невже ж ви мали серце, вагаючись, чи послати їх мені, засудити їх на смерть, найпоганішу смерть на світі, бо смерть від передучасного старіння?

Чого ж ви вагались, Приятелю?

Але цей один раз не залишаю вас без відповіди:

Будь ласка, сядьте собі проти мене. Не так скромно, не так боязко, не так на самому беріжку! Тепер слухайте: як і що можна подумати про мужчину, який тепер... так, тепер „в наші часи", в часи безробіття, голоду, переоцінки духових цінностів, бунту та занепаду тратить свій час, волю, думку на те, щоб жінці вислати кілька хворих рож?

Ви ж знаєте (хто має це знати, як не ви!), що я не цілуватиму тих рож, що я навіть власними руками не вложу їх до води, що я не обтинатиму їм щодня хвостиків, щоб продовжити їх життя, що я їх не засушу й не спалю з честю по їх смерти.

Все ви це знаєте.

Ви знаєте навіть ще щось більше. Ви знаєте, що я ненавидітиму їх тільки за те, що вони від вас. Ви знаєте, що я передучасно прожену їх із своєї кімнати, бо ж я не можу розуміти, як мужчина в „наші часи", в часи безробіття голоду і т. д. і т. д.

Еге ж, бо я сучасна, ділова жінка не можу зрозуміти цього...

Але одного ви не знаєте, мій приятелю, що ця сама „сучасна, ділова" жінка готова складати пелюсток до пелюстка, щоб вони не розгубились, готова забальсамувати їх, готова в шкло заморозити ті ваші хворі рожі, в ці самі „наші часи", коли б їх... передала чиясь інша рука.

— — — — — — —

Але цього бажати, — все одно, що бажати собі сонця з неба.

Бідні рожі! Такі прекрасні, такі розкішні, такі здавалося б щасливі, а не мають права на власне життя. Вся їх краса, ввесь чар їх залежить від того... в якому настрою зустрінемо їх в городі, або чия рука зірве їх для нас.

А здавалося б такі щасливі...

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ

Антуан Мее

З приводу смерти.

Антуан Мее — не живе. Один із найкращих представників молодограматичної лінґвістичної школи, один із найбільших мовознавців світа, глибокий, вдумчивий, із величезним знанням, ще більшим талантом комбінування, таким потрібним для лінґвіста, славіст та індоґерманіст Мее — виховав, за свою довголітню професорську діяльність, багато учнів, усе захоплюючи ясністю свойого викладу і студентів і учасників міжнародніх мовознавчих і славістичних зїздів.

Невеличкий зростом, з подовгуватою бородою, ясним зором, усе верткий, рухливий, з темпераментом справжнього француза-парижанина, обдарований незвичайно виразною дикцією, Мее так і приковував усе слухача своїм словом, повним усе глибокого змісту. Таким він і досі стоїть перед очима, коли в найбільшій викладовій салі жіночої ґімназії в Женеві, де відбувався 1931. р. другий міжнародній лінґвістичний зїзд. Саля битком набита (годину перед викладом усі місця в салі були заняті), двері до коридора навстіж відчинені, бо й на коридорі стоять цікаві послухати „великого Мее". Тихо, хоч мак сій. І в тій тиші пливе спокійний, рівний, але ж повний запалу й наукового переконання голос професора. Обговорював важкі питання — деякі явища праіндоевропейської мови, які можна б пояснити зі становища сучасних індоевропейських говорів. Дзвінок давно вибив годину, та ніхто із слухачів не рухався, тихо було в салі й на коридорі. І аж коли прелеґент елеґантним рухом закінчив свій виклад і усміхнувся — ціла ця частина будинку загула від оплесків. І як-стій довкола Мее зібрався поважний гурт фахівців. На дискусію часу не було — їм хотілося з ним дещо поговорити на тему викладу. І полилася спокійна, мила наукова розмова, в якій ізнову перше слово вів Мее. Пішла в рух таблиця, губка, крейда...

І ввесь час зїзду можна було бачити в усіх кінцях коридорів зїздового будинку, на сходах, по салях, а то й перед будинком гуртки людей, старих і молодих, що окружали Мее і з вигрібущими очима дивилися на його уста, з яких лилася його мова. Він усе щось розяснював, щось викладав, чимось цікавився. І ніхто ніколи не міг добачити в цій низькій, дрібній людині й якоїсь дрібної тіні зарозумілости — для всіх однаково привітливий, увічливий, Мее і найелементарніші наукові справи, що їх підносив у розмові з ним його співрозмовник, трактував поважно, з відтінком поважання для того, хто з чим до нього звертався. Таке робив він усе враження, так воно було й насправді...

Писав Мее багато. Всі індоґерманістичні, романістичні, слявістичні наукові журнали (всіма мовами) повні його статтей, розвідок, рецензій. Не було лінґвістичного явища, яким він не цікавився б, нові методи мовознавчого досліду, які появлялися, дуже його займали. І, хоч не все з ними згідний, умів він якслід їх вагу оцінити і поважно до них ставився. Останніми роками зацікавився був Мее й фонольоґічним підходом до пояснювання мовознавчих явищ (студіювання мов із погляду структури мов та функції поодиноких мовних явищ) і про працю празького лінґвістичного гуртка, що видав ряд фонольоґічних праць, висловлювався з великим признанням.

Займався Мее як свявіст, і українською мовою й письменством. Коли 1915. р. появилася німецька ґраматика української мови проф. Ст. Смаль-Стоцького й Ф. Ґартнера, написав про цю книжку, а саме про описову її частину, прихильну рецензію, хоч негативно поставився до становища авторів щодо їх „Stellung des Ukrainischen innerhalb der slavischen Sprachen". — Мее стояв під непереможним впливом російської лінґвістичної школи з її поділом славянських мов на три ґрупи, з її теорією про т. зв. прарускую мову, з якої начебто щойно розвинулися східньославянські мови, отже й українська. Теорія російських лінґвістів запанувала була у слявістиці, її ще й досі вперто тримається (головно — польська) лінґвістика, дарма, що проти неї промовляє структура української мови, й із історичного погляду (на основі памяток), навіть із великими натяганнями, насилуючи закони мови й її розвитку, важко її приняти. Той самий погляд на українську мову, що вона, мовляв, розвинулася не просто з праславянської мови, а проходила ще крізь решето т. зв. прарущини — Мее проводить у вводі до антольоґії української літератури, що її видав 1921. р. по французьки Український Соціольоґічний Інститут у Парижі під дирекцією М. Грушевського[1]). Передмова, до речі коротка (краще, як би її взагалі не було), займається відносинами між українською й московською літературою й дає доказ тому, що хоч Мее і прихильно ставився до української культури й письменства — не визнавався в цій справі так, як би це слід було такому великому і глибокому вченому! Автім, про т. зв. прарускую мову та про характер праславянської мови й її говорів Мее доводилося говорити ще й пізніш (н. пр. у його знаменитому „Вводі до порівняльних студій індоевропейських мов", у окремих статтях по лінґвістичних журналах), але ж висновки його не все переконливі (н. пр. про характер праславянських приголосних).

А проте — Мее, той велит науки, залишається й залишиться одним із найбільших лінґвістів-мисленників, одним із найглибших індоевропеїстів і одним із найкращих слявістів XX. століття. Його смерть — невимовна втрата для науки.

[1]) Anthologie de la Littérature Ukrainienne jusqu'au milieu du XIX siècle. M. Giard et Cie. Paris, 1921.

А. МЕЄ

Парадоксальний мовний стан у сучасній Европі

З книжки, що появилася у 1918 р. п. з. „Мови у новій Европі".

Лінґвістичне становище у теперішній Европі — парадоксальне.

Матеріяльна цивілізація, наука, навіть мистецтво щораз більше стають одноцілі. Культурний европеєць почуває себе щораз більше дома в усіх краях з европейською цивілізацією, себто щораз ближче цілого світу. Так само ще перед кількома роками всі культурні люди працювали для мирного мистецтва. Тепер майже всі ведуть війну тою самою зброєю. Засоби, які мають люди для спільного порозуміння невпинно досконаляться і через те земля немов корчиться; тепер парижанин ближчий англійцеві чи німцеві, ніж сто літ тому свому землякові з Шампанії.

Одначе мови, які виконують службу органів цієї цивілізації є дуже ріжнородні і стають щораз численніші. Знайомість німецької мови, англійської, еспанської, французької та італійської не вистачає вже тим, що хотять стежити за цілою сучасною культурою.

Кожна нація, хочби найменша, хоче мати власну культурну мову. Поруч російської мови такої важливої з огляду на кількість людей, які нею розмовляють та вагу її оригінальної літератури, всі славянські народи творять окремі мови для потреб своєрідної культури; поруч польської мови, чеської, сербсько-хорватської та болгарської, що мають за собою давні шляхотські права, повстає мова словенська та українська, що не мають давнього минулого. Кожна скандинавська країна видає твори у своїй рідній мові не тільки такі, що призначені для народнього вжитку, але щораз частіше такі, що звертаються до цілого світу. Латиський і литовський нарід уводять теж мову власної культури.

Коли кожна нація дістане автономію, до якої вона прямує, і коли раз запанує принцип проголошений Союзними Державами (підчас останньої війни), що „народи мають право рішати самі про себе", тоді не досить буде знати двацять ріжних мов, щоб стежити за культурою самої Европи. Не згадуємо вже тут про азійські народи, які вже здобули або здобувають технічну сторінку европейської цивілізації, а проте природно зберігають свої мови. Світ прямує до одної цивілізації, але мов цивілізованих народів щораз більше.

Щоб відчути труднощі, які з цього виринають, досить перейти якийсь мовний кордон. Для тих, що хотять стежити за працею, яка йде у світі, — для вчених і людей практичного діла, ріжноманітність мов у сучасній культурі ускладнює нестерпно їх завдання. Коли до щораз тяжчої щоденної праці засвоювати собі якусь науку або технічне знання приходить ще конечність учитися всяких мов, і то щораз ріжноманітніших, то це тягар, який стає щораз тяжчий.

Хто вчиться нової мови збагачує свою культуру. Та рідко хто має силу здобувати прикрасу, що вимагає таких зусиль, — ось чому щораз меншою правдою є фраза, що ново придбана мова, це нове збагачення нашого духа. Чим більше одноцілою стає людська цивілізація, тим частіше мови мусять висловлювати матеріяльними засобами ріжними, але паралельними, речі ті самі. Поняття не зміняються від слів, які їх висказують, і хоч яких ріжних засобів уживають европейські мови, вони стають, під впливом річей які висловлюють, вірною відбиткою одна одної.

Кількість мов, що їх уживають освічені люди, щоб висловити свою культуру, зростає без користи для загальної культури, а проте ніхто не може заперечити повного права тим, що їх творять або їх розвивають. У сучасній Европі нема ніякої ради на цю суперечність.

Ми хочемо вказати на історичні та соціяльні причини, що довели до цього стану і хочемо розглянути питання, чи ці умови справді тривкі і чи нема способу поправити їх, якби надмірний їх розвиток вказував на потребу шукати ради, як цьому протидіяти.

Наукова думка повинна стояти поза метушнею, яку розбуджують події. А проте лінґвістичні факти представлені у моїй книжці не так, немов би люди не мали на них впливу.

Мова, це установа; поодинокі люди не можуть її змінити; призначена до вжитку цілої громади вона може змінитися тільки на підставі порозуміння, свідомого або несвідомого, цілого гурта людей. А все-ж спосіб, як кожна одиниця володіє мовою рішає про її пізніший розвиток; тимто кожний зокрема є відповідальний за ступінь досконалення чи псування мови, якої вживає. У кожній людській громаді істнують ріжні способи говорення; від самих одиниць часто залежить, який спосіб вони вибирають; той вибір одиниць, головно, коли йде про особи впливові, не залишається без впливу на мову.

Мова еліти, головно еліти духової, стає щораз більше зразком, який накидає свій вплив, або бодай залишається зразком.

На мовний стан впливає головно стан соціяльний. Істнує окрема мова вчених там, де вчені творять окрему касту. Істнує спеціяльна мова там, де громадянство ділиться на ріжні ґрупи, з яких кожна веде власне життя.

Щоб передбачити, як виглядатиме майбутній мовний стан, треба би відгадати, які будуть суспільно-політичні вдносини у нашому столітті, яке ледви почалося. Покищо можна вказати тільки на теперішній стан, а знаючи принципи розвитку мов, передбачити можливість іншого стану, ніж теперішній.

Чим краще розумітимуть громадяни нового світу вагу свого впливу на розвиток мови, тим краще у тому світі, що твориться тепер серед крови та руїн, зможуть вони, не поневолюючи ніякої нації, завдяки свобідному, але згідному вглядові одиниць, суспільних ґруп і народів, запанувати над напіванархічним мовним станом нашої теперішности, щоб пристосувати її до дисципліни, яку накине людям завтрішня універсальна культура. Пер. **м. р.**

СВЯТОСЛАВ ОЛЬШЕНКО-ВІЛЬХА

Арніко

Сиділи під старим, цегляним муром якогось саду. Великі каштани зпоза муру заслонювали жарке сонце й латастими тінями плигали по землі та їх тілах.

Арніко дрімав. Положив свій довгий лоб між лаби і часами відкривав поволі одно, далі друге око... Ліниво обкидав зором улицю, постать та обличчя свого пана, що мовчки їв обід із синьої коробки і заспокоєний, далі заплющував очі...

Соняшні зайчики скакали по його вогкому носі, вистрибували на чорні кучері шиї і знову сплигували долів.

Арніко-сетер спав...

Несподівано виріс перед ним немов ізпід землі — „вис" — (він так прозвав собі „гицля"-живолупа) з довгим дрючком, що кінчався тугою петлею. Поволі, мов кіт до горобця, підкрадався „вис" до нього. Арніко виразнісінько бачив його довгу постать, що аж пригнулася вся до землі... Та цього не треба було помічати... Його конче треба було вивести в поле і підпустити до себе близенько, а потім зпід самісінького носа втекти...

Ось він чимраз ближче й ближче підходить... Арніко вже навіть чує той млісний, що аж пригнітає і бурлить кров — запах його одежі. Ще тільки кілька кроків залишається йому до Арніка.

Кров починає стукати живіше. Він міцніше прищулюється до землі й набирає пружливости до скоку. Ще хвилина одна, момент... Арніко стрибає...

Вулиця пуста, як раніше. Його пан в помащеній вапном одежі сидить далі на тому самому місці... Все так, як давніше. Тільки тепер сміється він так дошкульно, що Арнікові аж соромно й неприємно...

— Щось снилося тобі, Арніко? Ех, ти старий вайлюго! Ходи-но тут, ходи! На, обід! —

Він знає тепер, що „виса" не було, а тільки так воно йому плелося... Підходить до свого пана і несміливо ласиться. Хоче доконче полизати його обличчя та уста... Стрибає на нього, але він, ніжно оборонюючись, відсовує його...

— Досить, досить, ти злодюго! А-во, дивіться, до самого писка лізе! Ну, — та чи ти сказився, чи що? Дурнуватий пес!

Це ще більше заохочує Арніка і він таки вистрибує на плечі та лиже своїм гарячим язиком пановe обличчя. Хвіст коливається так швидко, що собаці аж соромно.

— Ну, ну! На, обід! — Зливає решту свого обіду в миску. Арніко поволі, не поспішаючи, встромлює свою чорну морду й починає хлептати...

Обід дуже смачний. Кава, в яку кришить пан хліба, краща, о! далеко краща від мясних юшок...

Швидко не стає у мисці ні сліду з обіду. Тепер Арніко широко облизуючись, сідає біля свого пана.

Мартин курить грубу папіроску, розложившись втомлено на куцому клаптику трави. Заплющив очі і спокійно говорить:

— Ти, Арніко, не чіпай ніяких котів. Вже вчора мав я порядну авантуру за того кота тої старої відьми. Ти йому може й нічого не зробив, але я випив порядно за це!

Арніко розуміє кожніське слово. Знає, що річ іде про того облізлого, сивого „коцура" від сусідки. Ну, але щож він тому винен, що змалку чує таку ненависть до котів?

Мартин вмовкає. Сонце гріє так сильно, аж на сон збирається. Листя каштанів шелестить якусь колискову мельодію. Тільки час від часу Арніко клацає зубами: обганяється від мух.

Здалека, десь з міста, долітає шум вулиці — праці...

Аж ось виривається десь ізбоку протяжний рев. Йому відгукуються з усіх сторін міста подібні зойкоти... Це фабрики гудуть „першу"...

Мартин важко підводиться. Арніко зривається, весело вертиться коло нього та побріхує.

— Так, ти вважай, Арніко! Я йду, а ти нікуди не літай, бо гицель їздить туди аж двічі денно. Не чіпай ніяких котів, бо я не хочу мати сварки. Іди, от положися на подвірі й чекай...

Арніко слухає уважно. Під стрибнув, лизнув декілька разів пана, як той схилявся по миску і задоволено біжить поперед нього.

Починалася робота. Сходилися з усіх сторін мулярі й мляво бралися за діло. От, ішов напроти них той грубий „Гжесьо", що завжди дразнив Арніка.

Викривив якось так глупо обличчя і зробив із долоні дулю. Арніко вдав, що не бачить.

Мартин мовчки пішов до своєї будови. Тепер уже не було чого тут сидіти.

Арніко підобгавши під себе хвоста, швидко побіг горі вулицею. На самому розі тієї вулиці був старий город. Крізь діру в паркані проліз у середину.

Арніко знав, де найти собі товаришів. У цьому саді був собака. Щодня прибігав він туди, щоб бавитися з ним.

Назустріч йому надбіг Ледо, малий, бронзовий ямник. Витався щиро. Ледо вискочив Арнікові на шию й довго, довго обнюхував товариша. Шептав йому до вуха якісь приємні речі, бо Арніко весело махав хвостом і любязно цілував Леда. Цей куртуазійно запрошував Арніка у глиб саду, підбігаючи що хвилини вперед... Побігли підтюпцем — оба веселі, молоді, наче малі хлопчаки. Задержувались, перекидалися по траві, ґаркали й гонили щосили поміж деревами.

— — — — —

— Гей! Ну, хто в Бога вірує! Рятуй! Припадок! Смерть! Рятуйте! — ревів на руштуванні віспуватий Петро. Його збіліле, сіре обличчя та дико вилуплені очі застигли і жахливий рев булькотів у горлі.

Миттю прибіг на подвіря старий „кізляр" Стефан.

— Що таке ? — задихано спитав Петра.

А цей високо на руштуванні другого поверха, не відповівши нічого, ревів своє:

— Припадок! Смерть! Рятуйте!

Щойно тепер побачив Стефан цей припадок. На подвірі під руштуванням лежав хтось. Підбіг швидко до нього. Лежав звинений в манісінький клубок, лицем до землі. А з глибини землі, чи з цього замащеного вапном клубка йшло хрипке: —

— А—а—а! У—уй!

Збіглися інші. Швидко по всій будові грянуло:

— Нещастя на подвірі! —

Кожний кидав роботу і збігав униз. Ніхто не знав з ким це трапилося, як і чому. Довкола нещасного зійшлась уся „будова". Стефан і два помічники „з бетону" підіймали поволі жертву. Зпоза Стефанових плечей показалось синьобліде обличчя і великі, чорні кільця довкола заплющених очей.

— То Мартин! Мартин! — пішло глухо по товпі.

— Звідки впав? Як то було? З руштування звисала зламана дошка, мов довгий пас брудного лахміття.

Мартин, важко дихаючи, стогнав. Прибіг інжинір й майстер.

— Зараз за поготівлям! Збігати до телефону! — крикнув інжинір. — Що за один? Звідки впав? — питав інжинір.

— Та то той, прошу пана, що з тим чорним псом приходив на будову, Мартин Гараник — пояснив віспуватий Петро.

— Я з ним робив на лівій стороні, на другому поверсі. О, тут — і показував на руштування. —

МАРТА РУДНИЦЬКА

Старе й нове у Льондоні

Англійська старовина це не лише збережені зразки цінних памяток, які вміє цінити кожний культурний народ. До неї належить теж зберігання всього, що звязане із звичаями та традицією. Все, що пахне старовиною — матеріяльні памятки, традиційні звички та своєрідний спосіб їх пошани, разом із хистом засвоювати собі здобутки останнього поступу, складається на англьосаську культуру, ту сполуку, перед якою чужинці звикли знизувати раменами як перед незрозумілим дивоглядом.

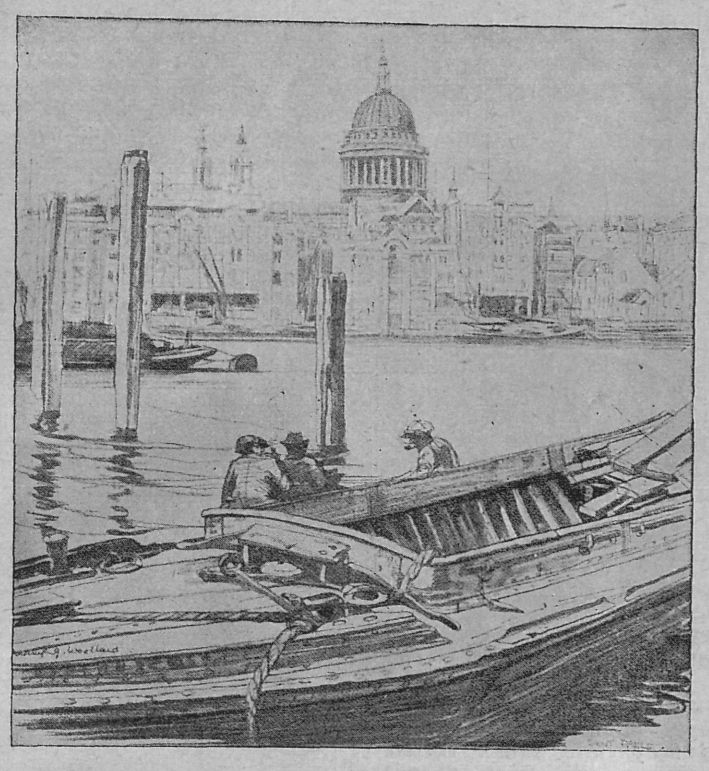

Катедра св. Павла.

Враження англійського життя так само як враження вигляду Льондону, дуже неодноцільне.

Чужинець, який приїжджає сюди бачить передовсім здобутки модерної техніки і подивляє їх. Не так оцінює речі сам англієць, який усе новітне вважає за самозрозуміле, а дорожить тим, що вдалося зберегти продовж віків.

Льондон не робить враження велетня, бо це збір десяток дільниць, які тягнуться якби у безмеж. Знаємо, що більша частина Льондону згоріла у великій пожежі 1666 року і з давніх будівель залишилось декілька церков XIII, XIV, XV. віку, Вестмінстерське Опацтво, Королівська палата Бакінгем, тощо. Тоді геніяльний архітект Сер Крістофер Рен, який побував уже в Парижі і захоплювався мистецтвом ренесансу, зробив за 5 днів плян нового міста з модерними вулицями, скверами і круглими площами („circus"). Деякими з його вказівок, які були за модерні для його сучасників, покористувались щойно при останній перебудові вулиць Льондону. Коли відбудували місто за вказівками Рена, з готицького бургу перемінився Льондон в англьо-італійське „city" з цілим рядом ренесансових будівель, як катедра св. Павла, Кенсінгтонська Палата та інші.

Коли глянемо на величаві модерні будинки як Промислова Палата, Австралійський Дім, Африканський Дім, Американський Дім, пристаємо перед ними з подивом як перед палатами мистецтва. За хвилину переконуємось, що ці вибагливі велетні це звичайні осередки промислу. Ще більше здивування огортає нас коли переконуємось, що грецька чи римська святиня у чистому стилі, це Державний Англійський Банк, Королівська Біржа або Магістрат.

Англійці не мешкають у цих величезних домах. Ці будівлі — осередок підприємств, бюр, товариств, установ. Коли кінчається в них праця — сотні тисяч урядовців та підприємців виїжджають до своїх домів, що тягнуться цілими кільометрами поза містом. Коли вважати, що справжнє місто Льондон це промисловий, урядовий та купецький центр, то друга його половина вже не столиця, а десяток малих містечок з малими домиками та городцями. І тут, у будові цих домиків проявляється любов англійця до раз принятого традиційного зразка; вони такі подібні один до одного, що попросту важко зрозуміти, як їх власники годяться на таку одноманітну стандаризацію.

Зверхнє, поверховне враження чужинця в Льондоні таке, що тут жити непривітно. Часті дощі, дими і мряки закривають місто такою густою заслоною, що важко уявити собі тепло поза холодними, чорними мурами. А проте мало який нарід уміє жити так вигідно дома, як англійці і так приспособити собі кімнати до буденного вжитку.

Ось кількасот студентів та студенток зїхалося з цілого світу на вакаційні університетські курси. Ці курси не мають у собі нічого офіційяльного, нічого з тих програм і метод, які надибуємо у континентальних столицях. Слухачі стають від першого дня одною великою родиною — дуже багатою, оточеною небувалими вигодами та комфортом. Прегарні образи, технічне уладження, дорогі килими, шкіряні „банкирські" фотелі, вибагливі голі, книжки під рукою, які кожний може брати, наче із своєї полиці. І тут стара традиція товариського життя перемішана з новими здобутками комфорту та техніки. Після вечірніх викладів від ½ 10-ої ввечір до 11-ої маєте танці, які немов автоматично входять у програму університетської освіти.

Хто хоче мати дуже різкий приклад, як шанують англійці свою традицію, нехай відвідає славну на ввесь світ англійську школу „Ітон" (година їзди від Льондону) Входимо сюди з докладними інформаціями що утримання 12-літнього хлопця коштує 300 фунтів, себто понад 6.000 зл. річно. Знаємо, що батьки, які належать до визначних домів, зголошують сюди своїх дітей зараз після їх народження, щоб запевнити їм місце на 10 літ раніше в Ітонській школі.

Щож знаходимо у святині науки англійських аристократів, яка виховала найславніших лордів і найкращих державних мужів? Старі салі, наче у давно покиненім монастирі, давно небілені, понурі, непривітливі. Бачимо вищерблені долівки з червоних камінчиків, а старі невигідні лавки порізані ножиками учнів, які терпеливо різьбили свої — потім славні — прізвища, і так тяглося кілька віків. Молоде покоління вслухується з піетизмом у голос прадідів, спомин яких виринає з усіх закутків Ітонської школи.

У Льондоні зустрічаємо на кожному кроці сліди англійського культу для традиції. І так у серці рухливої дільниці знаходимо старий дуб обведений решіткою — на місці, де моглаб станути мілїонова каменица. Входимо до будинку Льондонської Гільди і по церемонії вибору нового льорда Мера (президента міста) бачимо на столі

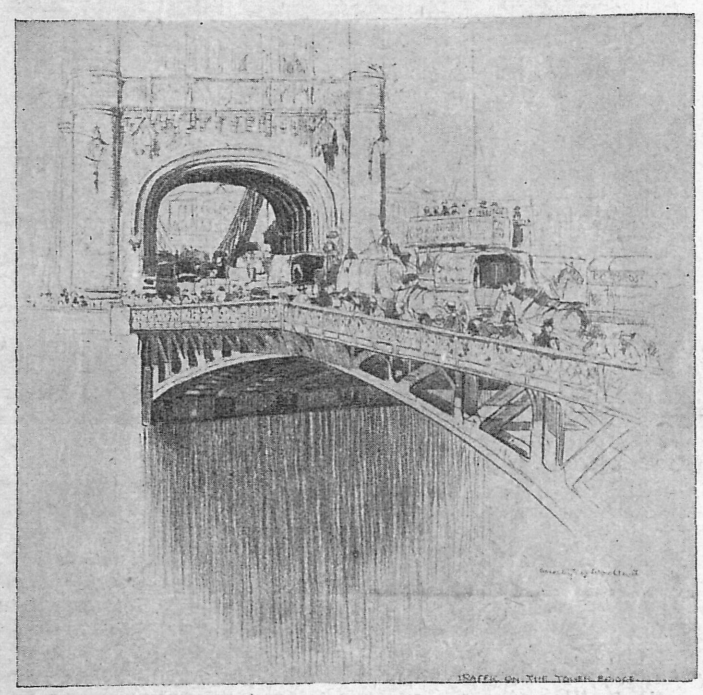

Рух на мості, що веде до Товеру.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична лябораторія. —
НАСС

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ
Осипи Остаповичевої
Львів, Малецького 10. II. п.
Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заєдно оригінальні віденські взори.

УКРАЇНСЬКІ РАДІОПРИЙМАЧІ
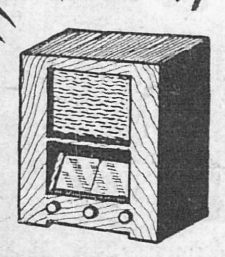
ЕРГОН
ЛЬВІВ ПОТОЦЬКОГО 58. тел. 117-32

Саме принесли цеглу та вапно, Мартин схилявся по цеглу й тоді... Сам не знаю як воно сталося. Щойно на землі побачив я його... Чув я тільки тріск дошки і крик. От і все... Страшне! А добрий був хлоп, спокійний. Завсіди водився з тим своїм псом, Арніком, чи як його там! —

Мартин стогнав. Робітники стояли безрадні. Тільки Стефан кропив Мартинове обличчя водою. Всі ждали на поготівля...

— Кри—и—и—жі! А—ах Бо—ли—ить! — стогнав Мартин.

Було тихо аж моторошно.

Нагло всі оглянулись. Крізь браму гнав що сили з жалібним сковитом Арніко. Ніхто не знав, звідки він узявся, бо раніше його не було видно. Миттю розступилися. Сетер допав Стефана. Швидко обнюхуючи „кізляра" і двох помічників найшов того, за ким шукав.

Ніжно, наче мати дитину, почав цілувати Мартинове обличчя. Скавулів тихо-тихісінько, протяжно й жалібно. Лизав запалі очі в синіх повіках, ніс, уста, вуха. Злизував каплі поту, що рясно виступили на чолі Мартина.

— Арніко! Мі—й ма—лий пси—ка! — шептав постогнуючи Мартин. Відкрив зболілі очі...

Грубий „Гжесьо", що не злюблював чомусь Арніка, зафоркав голосно носом.

— Собака, а розуміє як чоловік! Відчуває терпіння й біль! — сказав тихо своєму сусідові.

— Не можу дивитися — і відійшов геть на бік... А його очі вперше від кількох літ були чомусь вогкі...

Приїхало поготівля На подвіря вбіг швидко лікар. Привитався з інжиніром і підійшов до Мартина. Цей знову був непритомний. Оглянув нашвидку його ноги й руки. Були цілі. Щойно тепер оглядав решту тіла. Обмацував голову, груди, плечі. Доторкаючись крижей натрапив на щось...

— Бо—о-лить! А—а—й! —

— Хребовий стовп надрушений, крижі зломані! Смертельно потовкся! Зараз до лічниці! Конечна операція! — коротко кинув лікар.

— Я дам йому на злагіднення болю застрик — звернувся до інжиніра.

Коли встромлював шпильку у плечі Мартина, погляд його впав на Арніка. Сетер сидів біля Мартина і сумно дивився на нього й лікаря.

— То його собака — пояснив інжинір. — Ходив з ним завжди до праці! Мудра звірина, наче людина. Возьміть його з ним, до лічниці. Ніхто ним і так не заопікується.

—Та можна би, але сам ще не знаю, чи возьму! — докинув лікар.

Поготівля принесло ноші. Мартина обережно положили. Лікар прощався з інжиніром. Поволі виходили. Робітники похнюплено йшли за ношами. Сетер біг біля Мартина.

Перед камяницею стояло авто поготівля. Арніко стрибнув туди за ношами до середини.

— Марш! Пішов вон! — крикнув один із служби і копнув Арніка. Собака заскавулів і дико кинувся до нього.

— Лишіть його; нехай їде з нами! — кинув лікар.

Машина загуркотіла, поготівля швидко покотилося вулицею. Люди швидко розступалися, дивлячись з острахом за автом з червоносинім хрестом.

— — — — —

Зараз перенести хворого на операційну салю! — наказав головний лікар. Служба лічниці у білих хвартухах хопила ноші і понесла недужого до будинку. З авта вискочив Арніко й побіг за ними.

На коридорах вешталися нервово лікарі та помічники. Замикалися десь глухо двері. Арніко йшов біля свого пана. Похнюплений із підобганим хвостом ступав поволі, що хвилини дивлячись на Мартина. Біля великих дверей задержались. Нечутно відкрилися двері й Арніко побачив велику салю, заставлену довгими білими столами.

— Поволі, поволі — гукнув один із прислуги. Ноші несли дуже низько та полегоньки. Арніко хотів іти разом.

— Арніко, ти зачекай на мене тут, я зараз вернуся — тихесенько промовив Мартин і смутно подивився на нього.

Собака легко завертів хвостом. Зрозумів, що треба чекати перед дверима, бо пан вернеться незабаром...

Двері закрилися. Арніко положився біля них і слухав, уважно слухав, що діялося за ними. Та товсті двері не пропустили ні звука. Коридорами спішились „ті білі люди", що тхнули чимось таким поганим, що Арнікові аж у носі крутило...

Його пан лежав довго... З кімнати вийшли лікарі... Розмовляли щось швидко, нервово. Ні словечка не розумів, про що вони говорили. Що хвилини перехиляв лоб, щоб почути щось зпоза тих дверей, куди його пан пішов...

— Чий це собака тут? — почув несподівано біля себе. Оглянувся. Перед ним стояв старий, у лискучих окулярах чоловік... Крізь шкла дивилися на Арніка добрячі, сірі очі... Підвівся і легенько, скрадаючись підійшов до нього. Пан погладив його чорні кучері.

— То пане професор собака того, що поломив хребет. Казав йому тут чекати на себе і він жде, не знає, що пан його пішов тими дверми, звідкіля ніхто ще не вернувся... — промовив лікар, що приймав Мартина до лічниці. Він саме тепер надійшов і чув професорів запит.

Арніко дивився на них. Не розумів, що вони говорили, одначе вичував, що це про нього.

— Ну, й що тепер з ним робити? — заклопотався лікар.

— Нехай залишиться тут — мягко почав професор.

— Дати йому тут мату, нехай лежить! Прошу сказати, щоб дали йому їсти. Від нині я ним опікуюся.

Молодий лікар легко посміхнувся.

— Собака, молодий приятелю — знову почав старий професор — так, як людина. Знає свій обовязок супроти свого пана. Ні, ні! Та де там — людина. Колиб ми могли зрозуміти їх так, як вони нас, то певне зовсім змінились би наші відносини. Напевно непотрібно булоб усяких товариств охорони звірят — вірте мені...

Підійшов до Арніка і ніжно гладив його лоб. Собака вдивлявся йому в очі жалісно та тужно...

— Чому ти не вмієш говорити? — спитав наче себе професор.

Арніко тихо-тихісінько скавулів...

— — — — —

Всі звикли до цього чорного сетера, що цілісінькими днями й ночами лежав під дверима операційної салі... Служба обходилась із ним приязно, бо знали, що це „професорів пупіль"...

Минали роки. Арніко постарівся. Чорні кучері посріблилися сивиною... Та він і надалі вичікував під дверима на свого пана, що пішов туди і приобіцявся вернутися...

Змінялись люди, лікарі йшли кудись і не вертались більше...

Тільки Арніко далі ждав на свого пана...

— — — — —

Старенький, сивий, наче св. Миколай, професор сидів із двома молодими асистентами у саді перед лічницею.

— Той собака здох — кінчав своє оповідання професор. — Десять літ прожив він у нас, у лічниці. Я особисто звертався до директора кладовища за дозволом похоронити цього сетера у гробі його пана. Не згодився... От і поховали ми його тут, під цим дубом...

— Людям здається, що вони справді багацько знають... А вони майже нічого не розуміють... Не розуміють навіть своїх вірних приятелів — собак... Так, так, мої панове, він згинув на свому становищі, як жовнір, що розуміє вірність та обовязок.

розсипане зілля, яке кидають там рік-річно від середніх віків, коли вірили, що це зілля має забезпечити нового Мера від зарази.

З особливим піетизмом ставляться англійці до всього, що звязане з діяльністю і життям Шекспіра. 62-літній професор університету оповідає з гордістю як у Стретфорді подали йому конфітуру з ягід із Шекспірового дерева і він любувався нею, якби відчув у ній сам смак історії.

У Вестмінстерському Абатстві оглядаємо старий вилинялий фотель з XIV. віку, де засяде до Коронації сальоновий лев Едвард VIII. у 1937 році!

За останніх 10 літ нова частина Льондону змінилась дуже: повстають щораз то величніші вулиці — бульвари, доми-палати. Усе, що з каменя та заліза змінюється, кращає. Зате у парках бачимо ті самі тінисті дерева від десятків літ, а старі дільниці над Темзою стоять задивлені, забруднені та замрячені так, немов би стояли віками ненарушні.

Ті парки — одна з найгарніших окрас міста-велетня. Хоч доглядають їх люди, обзнайомлені з новітніми методами плекання деревини та садів, прокладання асфальтових стежок і вулиць, англійці не відгороджують ні трави ні дерев від прохожих. Коли входите до Гайд-Парку маєте таке враження, якби ви ввійшли до якогось рідного ліса, де можете положитися на траву, відпочити в якомунебудь місці. Трава тут теж стара, хоч стрижуть її модерними машинами. Вона витримує сотні тисяч ніг щоденно і не піддається — нестолочена, свіжа, бо таку виплекали її англійці систематичною дбайливістю за сотні літ.

Усе старе і нове переплітається дивно поетично у цьому практичному мі-

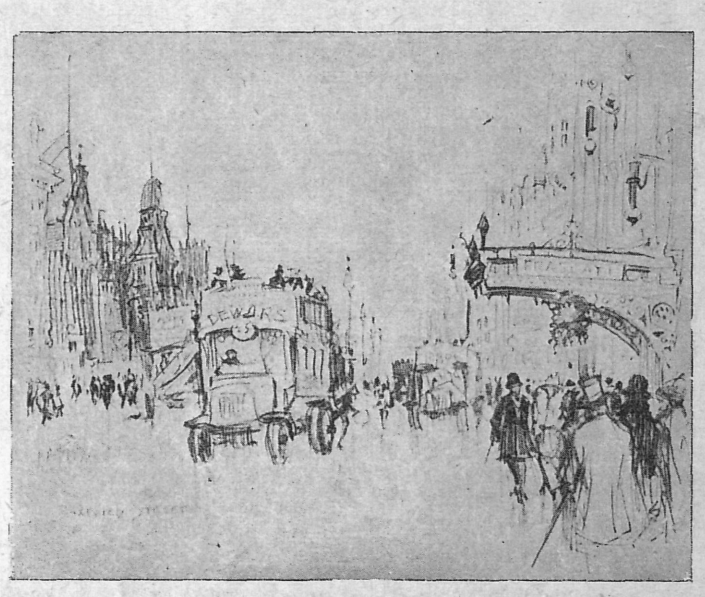

Оксфоркська вулиця.

сті. Купці та промисловці мають тут часто уяву та вдачу поетів, а великі поети такі як Кіплінґ або творці поетичних утопій як Велс мають око тверезих практичних людей, що розуміють вагу матеріяльної культури.

Не забувайте про Літературний Фонд! Датки приймає Адміністрація „Назустріч", Львів, Ринок ч. 10.

Турбота М. Коцюбинського

за розвиток української літератури.

Як ставився Михайло Коцюбинський до літературної праці — видно хочби з його листа до М. Мочульського, писаного в листопаді 1905-го року. В ньому він писав між іншим:

...„Щось сильно тягне мене до літературної праці — і літературі я відданий цілою душею. Та найбільша драма мого життя — це неможливість присвятити себе цілком літературі, бо вона, як Вам відомо, не тільки не забезпечує матеріяльно, а потребує ще видатків. Тимчасом потреба заробляти на шматок хліба забирає у мене ввесь час і сили. Не маю спромоги відновити свої вражіння, поробити потрібні студії, знайти час для більшої праці."

Коцюбинський здавав собі справу з того, що не він один находиться в такому становищі. Він знав, що те, що є „найбільшою драмою" його життя, в неменшій мірі пригнітає й кожного іншого українського письменника, що не може присвятити себе цілком літературі. Тому він і думає про те, щоб якось так поладнати цю справу, щоб можна було дати бодай тим талановитішим українським письменникам спромогу працювати тільки в літературі. З тих думок і повстав „Проект організації прихильників української літератури", що був надрукований щойно в 1928-ому році у київському журналі „Глобус", а який свідчить про те, якою близькою справою для Коцюбинського був розвиток рідної літератури.

Цей проект залишився у посмертних паперах письменника.

Проект організації прихильників української літератури.

Слабий розвій красної літератури у нас річ занадто відома і, здається, нема потреби пояснять цього фактичними даними. Причин млявої продукції літературної, — коли брати річ ширше, — довелося б шукати в загальному становищі української справи: брак національної свідомости, нерозвиненість громадського життя, цензурні обставини, брак української преси і т. і.

Загально відомий факт, що український письменник, навіть талановитий і плодовитий, не може прожити літературною працею, бо вона не дає йому жадного заробітку. Коли він людина незаможня, а це сливе завжди буває, він мусить заробляти хліб сторонньою, часом дуже важкою працею, оддаючи літературі лише короткі вільні хвилини, або й зовсім занедбує свій талант.

Трапляється, що талановитий письменник, який міг би збагатити своїми творами рідну літературу, шукає, знеохочений, пристановища в чужій літературі, бо там він знайде такі умови, які сприяють розвоєві таланту. Одною з таких умов — безперечно дуже важною — є матеріяльна забезпеченість, що дає можливість зробитись фаховим письменником, розвинути літературну техніку, ввесь час, усе життя своє віддати любимій праці, не марнуючи сил своїх для забезпечення — часто важкими способами — потреб щоденного життя.

Коли усунення згаданих вище загальних причин сумного стану літератури нашої — питання часу, може навіть і не дуже близького, то другу сторону справи, власне матеріяльну, далося б може хоч почасти полагодити ось в який спосіб:

1. Люди, які хотіли б узяти це на себе, розшукують по всій Україні, в ріжних верствах суспільности, прихильників української літератури. Такий прихильник зобовязується платити регулярно мінімум по ½ карбованця на місяць на одну з двох цілей:

а) на заснування капіталу на те, щоб з нього можна було платити українським письменникам за кращі нові, недруковані твори (гонорар);

б) на заснування стипендіяльного капіталу для українських письменників[1]).

2. Вкладки прихильників і другі суми впливають до рук літературної комісії, яка складається з трьох членів. Члени комісії повинні бути людьми з добрим літературним смаком і між ними хоч один загально відомий на Україні.

3. Члени комісії складають журі, які оцінюють прислані їм твори красного письменства і купують з них ті, які найдуть вартим набути. Розмір гонорару залежить од комісії і од її грошових засобів. Та-ж комісія визначає і стипендії. Стипендії можуть одержувати такі письменники, діяльність яких корисна або може бути корисною для української літератури і коли б вони схотіли цілком віддатися літературі, та не мають власних достатків, аби жити не заробляючи.

4. Письменник мусить сам прохати про те, щоб йому комісія визначила стипендію і приймає на себе обовязок не брати, поки є стипендіятом, жадної посади.

5. Стипендіят повинен подати комісії на рік не менше, як шість аркушів друку (лічучи аркуш 40 т. л.) своїх творів прозових, або 1½ аркуша віршових (арк. = 16×32 рядків) і не більше 10 арк. прози, 3 арк. віршів. На рівні з оригінальними творами лічуться і переклади клясичних творів. Комісія має право на одно (перше) видання цих творів без ніякого гонорару авторові[2]).

6. Коли стипендіят напише за рік більше як 10 аркушів прози або 3 арк. віршів, то все те він має право не подавати комісії і віддавати до друку як і кому сам схоче.

7. Коли комісія за 2 роки не видрукує поданих їй творів стипендіятових, то зовсім утрачує право на їх видання.

8. Коли стипендіят подасть за рік менше згаданого мінімум'а (6 або 1½ арк.), то комісія може припинити видавати йому стипендію. Комісія також має право завжди зупинити стипендію, повідомивши про те стипендіята за 1½ року.

9. Коли хто давав вкладки на капітал для стипендій, то, ставши стипендіятом, має право і не давати їх.

10. Розмір стипендії 600 карбованців на рік. Стипендія видається помісячно.

11. За більшу літературну працю (роман, велика повість), комісія може давати, коли в неї будуть кошти, окрему ґратифікацію. Сума ґратифікації на рік одному стипендіятові не повинна переходити за 100 карб.

12. Комісія не може купувати творів своїх стипендіятів.

13. Опріч цієї помочи бажано, щоб комісія пособляла, насамперед, стипендіятам, а далі й іншим письменникам і іншими способами, напр., — дбала про безплатну висилку їм книжок і періодичних виданнів, улекшувала матеріяльно переїзди стипендіятам, коли це потрібно для їх літературної роботи і т. і.

14. Комісія має дбати про окремі засоби на таку поміч.

[1]) Як один, так і другий капітал збільшуються певними визначеними громадами щорічними сумами на ту або другу мету, а також фундаціями поодиноких осіб та інш. способ.

[2]) Твори стипендіятові комісія старається видрукувати в Росії сама, або продаючи рукописи видавцям, або пристроюючи їх врешті хоч і безплатно; не дозволені цензурою твори друкуються за кордоном.

ПЕРСЕВАЛЬ ҐІББОН

Милосердні руки

Пані Ґробеляр не була дуже високої думки про кафрів і завжди була готова це своє становище оборонити.

— Кафри — говорила вона — це не люди, хай собі німецькі місіонарі кажуть, що хочуть. Зовсім не заперечую, що ми маємо супроти них обовязки, як супроти звірят на полі. Але люди! — милий Боже, вже скоріше павіян — людина, а не кафр. Кафри є на те, щоб працювали, і мусять працювати. Катю, чого-ж ти знову сміешся? Чи ж Бог не сотворив усього для якоїсь цілі, і нащо-ж був би тоді кафр, якби його не трималося до праці? Працювати для себе самого? Катю, ти вчишся самих дурниць у тій школі, і я навіть не хочу чути про такі речі. Як могли б наші поселенці господарювати на своїх фармах, якби вони не мали кафрів. Отже, сиди тихо!

О, я знаю кафрів. Я бачила їх цілі сотні. — Так, могла б сказати — тисячі. Це звірі — ніщо інше. Чи ти чула, як пані Ґеце вмерла? Добре, розкажу тобі і ти аж тоді побачиш, що ми мусимо тримати кафрів залізною рукою, якщо вони не мають нас знищити.

Було це в тому часі як Піет Ґеце затримався у Преторії, щоб там надати закони, а пані Ґеце, що була щойно рік заміжня, находилася зі своєю малою дитинкою на фармі. Було там доволі кафрів до праці; але, бачиш, не було там ніодного мужчини, що мав би око над ними і міг би вхопити за батіг, якби було треба. Так одного дня збіглися кафри з піль і не захотіли більше працювати.

Чому не хотіли працювати? Чи я це можу знати? Хто може сказати, чому кафр щонебудь робить? Може зайшов був до них який чародій. Може їм німецькі місіонарі наплели нісенітниць. Може випили забагато пива і хлопці хотіли пописатися перед дівчатами. Хто це міг би сказати? Та як там воно й не було, досить, що вони прийшли, посідали перед хатою і чекали.

Пані Ґеце вийшла зі своєю дитинкою на руках, й заговорила до них; але ніхто з них навіть пальцем не рушив і не сказав пів слова. Сиділи зовсім тихо там де сиділи і слідкували за нею, а інші повиходили з хат і теж попрісідалися так, що було може яких сто кафрів перед хатою. Пані Ґеце дивилася, як вони сходилися, і як вона так стояла у дверях, надійшли обі кафрійські дівчата, що працювали в хаті і відштовхнувши її набік вийшли та присілися до всіх.

Коли тепер пані Ґеце дивилася на оті німі, чорні пики і білі очі, попала у тривогу й повернувшись пішла в хату та замкнула двері. Вона поклала дитинку й засунула залізні засуви внутрішніх дверей. Тоді пішла до задній дверей і до кожного вікна та затарасувала їх як тільки могла. А далі зняла стару рушницю зі стіни і як тільки знайшла Піетову набійницю і кулі, наладувала зброю й поклала на стіл. Увесь той час кафри не рушилися, і крізь дірку від ключа бачила вона їх як мовчки сиділи й дивилися на дім.

Як надійшла обідня пора, вона приладила якслід дещо їсти, і тоді застукали до дверей.

— Чого ви хочете? — запитала не відчиняючи.

— Щось випити — сказав один кафр. — Ти маєш в хаті горілку. Дай нам її, бо інакше ми самі заберемо і тебе убємо.

— Не маю ніякої горілки — кликнула вона — а як тільки мій чоловік повернеться, скажу йому, щоби вас усіх повистрілював.

Кафри засміялися, а одна зі служниць крикнула:

— Там є горілка. Ми її бачили.

Тоді всі кафри почали навипередки кричати і бити своїми ціпками по дверях.

— Дай нам горілки! — вили вони і притому вона почула як камінь розбив шибу і вдарив віконницю.

Пані Ґеце — була смілива жінка і ненавиділа кафрів; але як глянула на дитинку, прийшла до переконання, що найкраще дати їм горілку.

— Ідіть від вікна — кликнула — а я виставлю горілку, але як хтонебудь з вас підійде, то стрілятиму.

І поклала горілку на зверхній віконній дошці. Кафри стояли гуртками довкола і виглядали дуже грізно. Але як тільки вони побачили велику рушницю, зберегли спокій.

Щойно як вона знову засунула віконницю, почула, як вони насунули й потягнули пляшки до себе.

Крізь дірку від ключа у дверях бачила вона як вони відходили до хат, ревіли, підскакували й вимахували пляшками у повітрі. І дальше вже цілий день вони не підходили під її двері, але вона чула як вони вили у своєму „кралеві", бо горілка почала робити своє.

Як стемніло, то вона присіла з дитиною на руках не спускаючи очей із дверей. Кафри вили щораз дикіше, і чути було цокотання жінок. Пані Ґеце тремтіла, як сиділа так у темряві, і нагадувалися їй кафрійські війни, як то в них кафри поводилися з білими жінками і дітьми, що їх вони на фармах дістали у свої руки.

Пізно вночі кафри знову вернулися і знову почали валити у двері.

— Дай нам ще горілки! — ревіли вони.

— Не маю більше! — сказала. — Я дала вам усю.

— Брешеш! — кричали вони. — Як не даш нам більше, то ми прийдемо, убємо тебе і розірвемо твою дитину на кусні.

Тоді пані Ґеце стала дрижати, поклала дитину і взяла в руки велику рушницю.

— Це ти, бой — кликнула вона пізнавши одного кафра по голосі. — То ти так поводишся? Що скаже господар як повернеться?

— Чорта два з твоїм господарем! — почулося. — Як не даси нам горілки, то ми виломимо тобі двері.

— Не маю більше! — повторила вона і кафри зараз таки зачали знову валити у двері.

Тоді пані Ґеце приклала рушницю до рамени і намірилась до дверей. Її руки так дрижали, що вона не могла втримати дула; тому вона підійшла близько до дверей та сперла дуло рушниці на залізну штабу. І потягнула язичок.

Рушниця вистрілила й наповнила кімнату задушливим димом. Дитинка почала плакати, але вона не зважала на те, доки знову не наладувала кріса. І як узяла тоді дитину та втихомирила її, почула знадвору виття і крики: важка куля зробила своє.

Після того кафри залишили її яку годину у спокою, а крик поранених перемінився у зойк. Вкінці якийсь голос знову закликав до неї:

— Тепер ми тебе вбємо. Ти застрілила двох наших людей — і тепер впала на неї ціла повінь огидних лайок, які тільки кафр уміє видумати.

— Де ти? — крикнула вона перелякана.

— Тут! — була відповідь і невеличкий камінь упав через комин.

— Стріляю! — крикнула вона і вхопила за рушницю.

Але кафр на даху відповів тільки сміхом:

— Нічого тобі це не поможе — відповів він. — Ми тебе вбємо, будемо тебе пекти на легкому вогні, спаримо тебе в кипячій воді, поріжемо тебе на дрібні кусочки — і так довго погрожував він самотній жінці чортівськи жахливими речами, що я їх і повторити не можу.

Тихий діявольський голос на даху чути було далі:

— А твоя дитина, нещасна! Побачиш, як воно корчиться у полуміні, почуєш, як воно кликатиме тебе, як йому кров буде чуркати з жил. Будеш дивитися, як собаки його розриватимуть, а ти лежатимеш у смертних муках не маючи змоги йому помогти. Так, ми передовсім забємо дитину і то поволі — дуже поволі. Воно буде довго кричати, доки вкінці не помре.

Тоді пані Ґеце голосно закликала Бога, підвела рушницю і вистрілила крізь дах. Знову рознісся сміх і заки дим розійшовся великий кафр уліз широким коміном і прискочив до неї.

Її рушниця не була набита, але пані Ґеце була гідна жінка сміливого Бура, підняла важку рушницю й ударом повалила кафра. Він упав горілиць на долівку, і як він так лежав, вона ще раз його вдарила. Його ноги дригнули ще раз-другий, руки ловили повітря; а потім він лежав уже спокійно і вмер.

Бачите, їх плян був дати їй вистрілити набій, щоб потім напасти її, заки вона ще матиме час знову набити рушницю.

— Ну, маєш її, Мартине, — кричав якийсь кафр знадвору.

— Ні, — відкрикнула пані Ґеце. — Мартин не має мене, бо я його вбила. — Хто хоче бути другим?

Настала хвилина мовчанки; потім почула вона, як вони знову бігали кругом та нараджувалися. Вона не зважувалася й думати, що тепер може статися. Наслухуючи з запертим віддихом стояла вона з великою рушницею в руці. Вкінці дійшов до неї звук, що зморозив їй кров у цілому тілі. Вона почула скрегіт бляхи на даху — її відривали. Вона опустила рушницю і знала вже, що це надійшла її остання година.

Не можу вам докладно розказати, що робила вона дальше, бо язик відмовляє мені послуху. Але кафри не дісталися до хати, бо тимчасом розійшлася вістка про їх напад; і саме тоді, як вони здіймали дах хати, прийшло кількох бурів із крісами, між ними мій чоловік. Ясно, що застрілили вони стільки кафрів, скільки могли їх знайти; а тому, що на свої накликування вони не діставали ніякої відповіди, виважили двері та ввійшли до середини.

Мій чоловік мусів плакати за кожен раз як розказував про те, що вони там побачили. Пані Ґеце сиділа із заплющеними очима усміхнена з дитинкою на лівій руці, а права її рука лежала на малому делікатному горлі — личко було синє і набрякле, а маленькі ручки витягнулись з конвульсійно затисненими пястучками. Дитина була нежива, але ще тепла, бо ледви перед кількома хвилинами вона скінчила своє життя.

Пані Ґеце не була мертва — ні. Вона вмерла щойно рік пізніше; але ввесь той час ходила вона як непритомна, завжди посміхаючись та завжди чигаючи на щось...

Тож бачиш, що кафр тільки — але Катю, чого ж ти плачеш?

У СВІТІ ДЕСЯТОЇ МУЗИ

Перед наглим судом: Ліліяна Гарвей, Віллі Фріч і Павль Більдт у новій звуковій фільмі Уф'и „Діти щастя".

ДІТИ ЩАСТЯ

Це одна з нових фільм Уф'и. Редакцію нюйорського щоденника „Морнінг Пост" повідомляють телєфонічно, що репортер, який мав написати звіт з наглого суду, відмовився в останній хвилині. Треба не гаючи часу післати кого іншого. Паде цей обовязок на наймолодшого співробітника, бо так бажає собі головний редактор. Хай іде, має добру нагоду показати, що вміє. Дарма. Молодий чоловік, що в приватному житті є ліриком, а в редакції репортером, йде до роботи.

Лямпи кидають своє яскраве світло на понуре осередовище: наглий суд! Бачимо тут типові постаті, волоцюг, малих злодійчуків, бездомних. На окремих лавках сидять вічно спрагнені чогось нового — часописні репортери.

Молода дівчина виходить перед стіл суддів. Зачинається переслухання. Суддя питає:

— Ви бездомні, не маєте ніяких грошей?...

Огірчена перебиває молода дівчина панові на підвищенні:

— Чи це злочин не мати грошей?

Напружено слухає ціла саля, напружено прислухуються репортери на своїх лавках.

А пан з підвищення каже:

— Ми судді маємо обовязок вами занятися.

На салі тиша хоч маком сій.

— Чи не маєте нікого, що за вас поручив би, що схотів би вам допомогти?

Бідна мала дівчина, вона не має нікого на тім цілім світі.

Раптом підводиться якийсь чоловік на лавці журналістів. Це лірик. Гаряче співчуття заволоділо ним. Він чує слова судді:

— Не маєте жадного чоловіка?

І він не може стриматися:

— Мене вона має, ясно, що мене!

Всі зглядаються на нього — ну є вкінці ручитель.

— Хто ж ви такий? — питає здивований суддя.

— Лірик! — паде проста відповідь.

— Це видно! — зауважує сухо суддя. — Чи ви якось посвоячені з обвинуваченою?

— Ми заручені...

Сцена набирає особливого посмаку, вона поривае публику. Всі часописи розписуються про цей незвичайний випадок, тільки „Морнінг Пост" ні словом. Лірик і — нагода. Вона пройшла мимо нього без хісна.

Оце зміст фільми.

Все те діється на тлі американського журналістичного світу і життя. Старий світ Европи, в якому часопис появився на початку XVII-го століття, тобто в тому часі, коли в Америці індіяни ще вишколювалися у скальпуванні, — не знає того головокружного світу, яким є американський журналістичний світ. Ми звикли до того, що часопис з найчистішою совістю дбає про правду своїх звідомлень. Помилятися — це людська річ, але є писані й неписані закони публіцистичної моралі й відповідальности, що бережуть публику перед усякими обманами. В Америці інакше. Там нема ніякої установи, що вказувала б пресі ціль та шляхи. Там одна максима: інтерес то інтерес. Мірило: без уваги на те з якою вісткою, але щоб тільки випередити з нею усіх інших бодай на годину. Ранком, коли хлопці на своїх колесах розвозять часопис по хатах, треба, щоби в ньому був білянс цілої ночи, а вечором рахунок зисків і втрат за день. На чию користь вийде рахунок — байдуже, це нікого не цікавить. „Так стояло в газеті!" Крапка.

Без затримки, без відпочинку репортер гониться за новинами. Він тут і там, він скрізь і всюди. Швидше, як тінь долі. Сьогодні в колах високого товариства, завтра серед ґанґстерів у підземеллі. Девіза, що йому присвічує, це — рекорд. Він мусить використати кожну нагоду, бо прогавлена справа то прогавлена, а за прогавлені нагоди ніяка редакція не платить зломаного цента. Хто не дає ради головою, використовує лікті. Все дозволене. Заборонене тільки одне: показатися нездарою.

Темпо! Темпо! Оце життєвий еліксір американської редакції. Кому притому за гарячо, хай зїсть морозиво або проковтне шклянку содової води. Темпо! Темпо!

Оце атмосфера, серед якої проходить дія фільми „Діти щастя". Ролю репортера-лірика грає Віллі Фріч, ролю бездомної дівчини Ліліяна Гарвей. Режисер: Павль Мартін.

Ліліяна Гарвей грає головну ролю у фільмі Уф'и „Діти щастя".

СМАКУНИ КУРЯТЬ ЛИШЕ
ТУТКИ-ПОВНОВАТКИ І ПАПЕРЦІ
„К А Л И Н А"

Метач ножів.

В Голлівуді є багато усяких „спеців", яких таланти нераз потрібні режисерам. Між ними чи не найоригінальніше заняття має мексиканець Естебан Клементе, прозваний Стев. Він — метач ножів. Гостро виточений ніж кинений його спритною рукою вбиває ться в стіну 5 міліметрів від стоячої перед нею людини. Така „точка" нераз потрібна у фільмі, особливо з життя „дикого заходу", — наприклад як злодій, що тільки що схопив дочку фармера, звязує її нареченого та кидає в нього ножем...

Режисери вже нераз пробували імітувати ту „точку" при помочі якогось технічного тріка, але це їм ніколи не вдавалося: повний ефект буває тільки тоді, коли ніж справді кинений рукою метача декілька разів обернеться у повітрі довкола своєї оси. А це не дасться осягнути ніяким тріком.

Естебан Клементе оповідає багато цікавого зі своєї практики. Стояти в дожиданні ножа, навіть під умовою, що мається довіря до штуки кидача — це великий іспит для нервів. Раз Рой д'Арсі мав знятися у такій сцені: артист грає на ґітарі, коли несподівано ніж, кинений одним з відвідувачів яскині, вбивається в інструмент і перерізує струни попри самі пальці. Знимки треба було зачинати кілька разів: Рой д'Арсі так боявся, що страх параліжував його руку і він ніяк не міг грати на ґітарі. Більше відваги виявив Моріс Шевальє, що теж мусів витримати такий іспит в часі знимок до одної з американських фільм: він стояв під стіною і не моргнув оком, тільки перед тим спитав жартом, чи Естебан Клементе взагалі не має нічого проти французів. Отримавши заперечуючу відповідь він заспокоївся.

Цікаве, що жінки менше бояться такого іспиту як мущини. Відома артистка Франціс Дрейк, побачивши раз, як кидає ножем Естебан Клементе, почала його просити, щоби він виконав на ній свою штуку: вона хотіла мати незвичайне враження... Метач ножів довго відмовлявся, але кінець-кінців погодився діставши уперед від артистки посвідку, що за всі можливі наслідки вона відповідає. Іспит пройшов щасливо і Френсіс Дрейк була ним захоплена.

Віллі Фріч, що грає головну ролю у фільмі Уф'и „Діти щастя".

Ромео і Юлія

ОСТАННЯ ФІЛЬМА ІРВІНҐА ТАЛЬБЕРҐА.

Карієра фільмового продуцента Ірвінґа Тальберґа, що недавно вмер у Голлівуді, доволі цікава. Почав він її у витвірні „Метро" заробляючи 10 долярів тижнево. Пізніше — згідно з типовим зразком американських карієр — авансував щораз вище, аж став директором у тій самій витвірні, в якій почав працювати як дуже скромний урядовець.

Це не був пересічний продуцент. Він мав винятковий торговельний змисл, який разом з великим розмахом і вродженою культурою, дозволив йому створити першорядні фільми, що були джерелом великих зисків для кінематоґрафії, але опріч того мали й чималі мистецькі вартости. Тому витвірня мала до Тальберґа необмежене довіря даючи йому якнайбільші фонди на імпрези реалізовані під його проводом. Його твори: „Бен Гур", „Велика парада", „Весела вдовичка", „Люди в готелю" та багато інших.

Дружиною Тальберґа була відома фільмова артистка, Норма Шірер, яку Тальберґ виловив з армії статисток і зробив її фільмовою зіркою. Це було справді щасливе подружжя. Сьогодні смерть Тальберґа зломила Норму, вона гадає покинути фільму й занятися вихованням своїх двоїх дітей.

Тимчасом на екранах має появитися остання фільма Ірвінґа Тальберґа, в якій головну ролю грає його дружина. Ця фільма — то „Ромео і Юлія". Торжественна премієра відбулася недавно в кіні „Астор" на Бродвею.

У цю фільму вложив Тальберґ великанське зусилля, бо хотів, щоб це був вінець його творчости. Стала ця фільма справді вінцем, але й разом з тим лебединою піснею великого продуцента.

Цілих десять літ мріяв директор Тальберґ про те, щоби перенести на екран твори Шекспіра. Це було важке завдання, не тільки через нехіть капіталістів до таких рисковних імпрез, але також тому, що фільма була німа. Шекспір мовчки?

Тимчасом техніка пішла йому назустріч. Від самого початку говорених фільм Тальберґ зачав наукову підготовку (сценарові студії, костюмольогія, декорації) до „Ромео і Юлії".

Коли в Голлівуд працював продуцент Тальберґ з професорами, зі своїм режисером (Цукор), сценаристами, в тому самому часі оператор Олівер Мессель перебував у Вероні. В старих провулках чудового італійського міста, шукав обєктів для фільми.

Найбільші сумніви були при обсаді головної жіночої ролі. Норма Шірер дістала ролю, що про неї мріють найбільші артистки. Норма Шірер не мала сценічних традицій, але вона була... жінкою продуцента. Та все-ж вона не завела надій. Дала своїй Юлії чар і солодкість, що роблять нам безсмертну любку правдоподібною і правдивою.

Ромеа відтворює Леслі Говард. Правда, вік артиста невідповідний, бо він має 40 літ. Та на сцені і на екрані він зберігає зовнішню молодість, що більш притягає, як неодна календарна юність. Всі сцени у виконанні Говарда і його партнерки — це поетичний концерт.

У фільмі грає ще Джон Беррімор. Він багато старший від Говарда, але міг би бути сам Ромеом. Має за собою прекрасні традиції, саме тієї ролі на американських сценах. Тепер грає Меркуція, завзятого ворога Ромеа. Він є досконалим доповненням для двох згаданих артистів.

Альф. Пф.

Поділ міліона

Хоча льосування міліона відбувається три рази до року, тієї хвилини дожидають завжди з найвищою напругою всі ті, що цікавляться льотерійною грою.

Подібне зацікавлення панувало теж і в минулий понеділок, а саля тягнень Ґенеральної Дирекції Державної Льотерії виповнилася по береги. Коли серед тиші почувся голос:

— Число 17385 виграло двіста золотих — отже найменшу вигру, то стало загально відомим, що на те число припав міліон золотих. Очевидно зацікавлення ще збільшилося, але тепер прибрало воно вид запиту:

— Хто є ті щасливці, що до них усміхнулася доля?

Відповідь на це питання знаходять читачі нижче:

Пані Гелєна Дрешерова, що живе у Варшаві при вулиці Гожій 16, грає на Державній Льотерії від довшого часу. Досі щастя не дуже їй сприяло, але одноразовий успіх такий великий, що дозволить їй забути раз на все про всякі турботи будного дня, не вважаючи на те, що на ту чвертку опріч п. Дрешерової грало кількох спільників.

Власником другої чвертки є п. Матушевич, робітник одної з більших вуглевих фірм, що живе теж у Варшаві. Вигра була для п. М. такою великою несподіванкою, що не вміє сформулювати своїх проєктів на майбутне.

Вкінці останні дві чвертки є в посіданні пані Осуховської (вул. Круча 20) і д-ра С., мешканців столиці.

Новим „міліонерам" Ґенеральна Дирекція Державної Льотерії виплатила вигру чеками на Банк Краєвого Господарства, де ті суми здепоновано.

Варшава взагалі мала того дня щастя, бо крім міліона впала в одній з менших столичних колектур більша вигра 50.000 зол. на число 81.317.

На понеділковому тягненні закінчилася трицять шеста Державна Льотерія. Кандидати на майбутніх міліонерів можуть вже запасатися в льоси до першої кляси трицять семої Льотерії.

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Український Загальний Календар „Криниця" на рік 1937. Третій річник. Накладом Видавничої Спілки „Діло", Львів, 1936.

Історичний Календар-Альманах Червоної Калини на 1937-ий рік. Накладом Видавничої Кооперативи „Червона Калина". Львів, 1936.

Золотий Колос. Календар на рік 1937. Осьмий річник. Накладом Івана Тиктора. Львів, 1937.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Сергій Даушков. **Було колись.** Історична повість у чотирох частинах. Перша частина. Накладом автора. Кремянець, 1936.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Д-р Евген Грицак. **Перемишль тому сто літ.** Накладом Т-ва Прихильників Мистецтва „Стривігор". Перемишль, 1936.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

Андрій Лісовський. **Сучасна доба.** (Ідеольогія Вістника). Накладом автора. Львів, 1936.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Остап Грицай: **Щуролов з Гамельн.** Давний переказ. Накладом Видавництва „Світ Дитини". Львів, 1936.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

О. Маркіян Марисюк ЧСВВ: **Чи соціялісти мають слушність?** Видавництво ЧСВВ в Жовкві. Жовква, 1936.

НІХТО НЕ МОЖЕ

ОБІЙТИСЯ

БЕЗ

УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ

що є справжньою книгою знання.

Три великі томи, це криниця відомостей про світ і Україну. Можна дістати на догідні сплати.

Замовляти:

ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМИЯ.

НАЙКРАЩІ КНИЖКИ І НАЙЛІПША ЛЄКТУРА — ЦЕ ВИДАННЯ ВИДАВНИЦТВА

„ДЗВОНИ"

ЛЬВІВ, ВУЛ. ЯПОНСЬКА 7. II. п.

У. Самчук: **„Куди тече та річка"** (Волинь I. т.), — Ціна 4.30 зол.
У. Самчук: **„Війна і революція"** (Волинь II. т.), — Ціна 4.50 зол.
Дві величаві повісти лявреата української літературної нагороди про волинську землю і визвольні змагання.
Н. Королева: **„1313"** — повість з таємничого середновіччя, — Ціна 2.30 зол.
Н. Королева: **„Во дни они"** — високомистецькі євангельські нариси, — Ціна 1.20 зол.
Друкуються:
Н. Королева: **„Інакший світ"** — екзотичні оповідання.
Н. Королева: **„Без коріння"** — спомини в повістевій формі.
Наші книжки — це найкращі видання двох останніх літ. Доказ: найприхильніші рецензії цілої української преси.
Задармо висилаємо на бажання каталог і проспекти. Хто замовляє книжки просто в видавництві, не платить за порто.
— ПРИЙМАЄМО ЗГОЛОШЕННЯ НОВИХ КОЛЬПОРТЕРІВ. —

Як хочете мати цілий рік цікаву і необхідну книжку, то нею може бути **тільки**

КАЛЕНДАР „КРИНИЦЯ"

на 1937-ий рік.

Прегарний і всесторонній зміст на 200 сторінках великого формату дасть змогу кожному знайти шось цікавого для себе.

Обширна практична частина неодному стане в пригоді доброю порадою з педагогічної, лікарської, правничої чи домашньо-господарської ділянки. — Багато ілюстрацій.

Ціна 1'50 зол. Порто 30 с.

Замовляти у Видавничій Спілці „Діло", Львів, Ринок 10 II-ий пов.

ПАМЯТНИК ПРОФ. ОГІЄНКОВІ.

В „Рідній Мові", видаваній і редагованій проф. І. Огієнком (ч. 9. за вересень 1936 р.) в рубриці „Дописи прихильників рідної мови" читаємо таке: „А що ви думаєте про це?" Під таким заголовком „Український Робітник", український часопис Східньої Канади, що виходить у Торонто, в ч. 20. за 26. VI. 1936 р. містить таку замітку до читачів: „Ми думаємо, що проф. Іванові Огієнкові (розстрілка „Рідної Мови"), належиться вже високий памятник за його неоцінену працю для української мови й культури. Зо всіх бувших міністрів УНР корисним був у час свого урядування і корисним для нації остався донині".

Правда, редактор „Рідної Мови", проф. Огієнко, відомий із своєї незвичайної скромности, чемно від того памятника відмовляється, але нам ця ідея дуже подобається і, щоб не приспати цієї справи, подаємо проєкт такого памятника. Жертви на його будову можна надсилати просто на адресу „Нашої Культури".

Горобці на дротах

СЕСТРИ.

Цісар Франц Йосиф запрошував на всі двірські торжества, що відбувалися в Будапешті, доброго знайомого, товариша з полювань, одного мадярського ґрафа. Трапилося що той ґраф не прийшов два рази раз-по-раз на торжество. Запримітивши це цісар післав до нього свого адютанта з проханням, щоби прийшов.

— Якже маєшся, дорогий ґрафе! — питає побачивши його — ми давно не бачилися.

— Найясніший пане! Маюся знаменито, живу собі тихо на замку з трьома сестрами.

— І не скучно вам перебувати тільки в товаристві сестер?

— О, ні, найясніший пане, то не мої сестри.

КНИЖКИ, які бажали би Ви прочитати, можете позичати на догідних умовах у ВИПОЗИЧАЛЬНІ КНИЖОК „ІЗМАРАГД" при вул. Косцюшка ч. 5, яка має книжки українські, польські, німецькі, російські, французькі і англійські. **Всі шкільні лектури завсіди на складі.** Випозичальня відкрита щодня, крім неділь, від год. 9-ої рано до 7-ої вечором.

Достава книжок до дому на телєфонічне замовлення!

Телєфон ч. 112-42.

Люди, думки і життя...

Появився черговий — десятий — том цікавих „Записок" Моріса Барреса, що кінчиться на 1914-ому році.

Багато думок і заміток про Жореса, парляментарного противника автора. Баррес високо його цінив — і, мабуть, заздростив його вмінню захоплювати слухачів. Але не хотів ніколи зрозуміти Жореса.

Одного разу він сказав до нього:

— Ви завжди говорите про будучину так, якби за нами в минулому нічого не було...

Жорес відповів:

— Так, може бути... Але ви так заняті минулим якби перед нами нічого не було! **Це гірше.**

Баррес не каже, чи правильна така його характеристика. Але признається, що „нема нічого труднішого, як справді, ділом, а не тільки на словах погодити вірність історії зі змаганням удосконалити її в майбутньому".

*

Спогад про Барбюса.

Дочка першого редактора часопису „Евр", Ґустава Тері, згадує, як був опублікований роман „Вогонь", що мав нечуваний успіх.

„Це було в 1916-ому році. В кабінет батька увійшов жовнір. Він був такий худий, що плащ мішком висів на ньому.

Жовнір поклав на стіл великий, важкий рукопис.

— Ось — сказав він — „Вогонь".

— Що це таке?

— Книжка про війну. Ніхто не хоче її надрукувати. Мені казали, що ви оснували часопис, щоби говорити всю правду. Якщо так...

Ґустав Тері почав перекартковувати рукопис. Прочитав сторінку, другу... Раптом підвів голову.

— Барбюс... Здається, що ви написали книжку, на яку чекала ціла Франція. Не буду дальше читати. Роман буде надрукований в „Евр".

Барбюс схопився, сильно стиснув руру Тері і не кажучи ні слова, вийшов. За кілька днів він був вже великим письменником.

При зміні адреси просимо подавати с т а р у адресу. Зміна адреси 50 гр.

НОВИНА! НОВИНА!

Михайло Мочульський

ОПАЛЕВА МРЯКА

ОПОВІДАННЯ

Замовляти у Видавництві „Ізмарагд" у Львові вул. Косцюшка 5, або в українських книгарнях. Ціна 2·00 зол.

Наклад вичерпується! Замовляйте негайно!

Ірина Вільде

МЕТЕЛИКИ НА ШПИЛЬКАХ

КНИЖКА, ЯКА ДІСТАЛА ЛІТЕРАТУРНУ НАГОРОДУ!

Замовляти у Видавництві „Ізмарагд" у Львові вул. Косцюшка 5, або в українських книгарнях. Ціна 2·50 зол.

Чи Ви вже стали передплатником повного видання творів

ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

у 16 томах — видання Українського Наукового Інституту в Варшаві.

Щоб полегшити сплату рат за передплату на це повне видання творів Т. Шевченка та уможливити цим передплату як-найширшим колам, Інститут випускає по одній книжці що три місяці, а саме: 1. лютого, 1. травня, 1. серпня, 1. листопаду. — Вже вийшли томи II., III., VI., VII., VIII., XI. та XIV.

Умови передплати за 16 томів:

у книгарському продажу: зл. 64.—, у передплаті: зл. 40.—, по 2 зл. 50 гр. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., діставатиме книжки в паперовій оправі. Чекове конто П.К.О. в Варшаві 28.670.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН БУТИ НАЙКРАЩИЙ З УСІХ, ЩО ДОСІ ПОЯВИЛИСЯ

календар на 1937 р.

„УКРАЇНСЬКИЙ ІНВАЛІД"

ЦЕ ПРЕГАРНО ВИДАНА НАСТІЛЬНА КНИГА БАГАТА ЗМІСТОМ І БАГАТО ІЛЮСТРОВАНА.

Боротьба українського народу за своє право до незалежного життя продовж віків.
Як виглядають сьогодні збройні сили цілого світу.
Де наростають конфлікти, що спричинять майбутню війну.
Як буде виглядати майбутня війна, та як зберегтися перед її страхіттями.
Боротьба чужих народів за державне визволення.
Як ріжні народи розбудовували свою державну могутність.

ПРО ВСЕ ТЕ ДОВІДАЄТЕСЯ З КАЛЄНДАРЯ „УКРАЇНСЬКИЙ ІНВАЛІД" НА 1937-ИЙ РІК.

ЦІНА 1.50 ЗОЛ. З ПЕРЕСИЛКОЮ.

ЗАМОВЛЯТИ: В-ВО „УКРАЇНСЬКИЙ ІНВАЛІД", ЛЬВІВ, ВУЛ. ПОТОЦЬКОГО 48.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редагує КОЛЄГІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10

Оплатę pocztową zapłacono ryczałtem.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (68) 20
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 15. X. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ЮЛІЯН ДОРОШ

Гуцульщина перед обєктивом

„Ой нема то краю, краю, над ту Верховину...“ лебеділа сопілка старого Кефора, що сидів на постелі та, прижмуривши одно око, щосили дув у дудку. Він зручно притискав одним пальцем дірку на долішній пятці та переривав одноманітний тон. Івась С., син підгірського Березова й етнографічний спец нашої фільмової виправи, сидів біля Кефора, догризав грушку і безнадійно баламкав ногами. Я роздумував у цій настроєвій хвилині про звукову апаратуру, якої ми не мали і про нашого музичного спеца Гуцульщини, проф. Миколу К.

Щоправда, в цього старого гуцула, трембітара Кефора, наш настрій дуже поправився. Ми відпочивали після томливої південної ходи на Снідавку, коли то треба було йти ввесь час уверх на стрімкий ріцький Буковець. Дорога виплатилася. В церковці на Снідавці найшли ми незрівняні, дорогоцінні „матеріяли“. Старезний, різьблений хрест з датою 1838, грубо золочені та прегарно розмальовані трійці та патерицю „зі сонечком“ посередині. — „Залишки культу богасонця“ — звязко ствердив Івась. Із цих мистецьких примітивних предметів треба було скомпонувати символічну картину, що її подивляв би навіть Штернберґ. Отже: темне тло, на ньому різко визначається пластика різьби хреста; перед хрестом горять застромлені у трійцю, повикривлювані та від горячі повигинані свічі.

Сцена приготована. За хвилину зачинаємо фільмувати. Цілий штаб режисерів, операторів, асистентів і помічників у двох особах — Івась і я. Починаємо. Івась гукає на ввесь голос: „Світло!“, відчиняє широко двері на двір і маємо світло. На команду „вентилятори“, Івась помахав двічі своїм гумаком і полумя свічок затремтіло, задимило... Стоп — досить! Картина накручена.

Так викінчували ми додаткову сценку до репортажу гуцульських похоронів, сфільмованого перед кількома днями в Космачі. А що на похоронах були трембітарі, то ми сьогодні відвідали одного з них, старого Кефора. Він зараз почав витинати дрібної „румунки“ та геть зажмурив оба ока. Вслухуємося в чарівні звуки його сопілки... „Звукова апаратура конечна“ — мимрить втомлений, напівсонний Івась. Оправдано розводжу руками: 6000 золотих...

У нас є ще друга журба. Маємо 15 метрів колірової фільми й не можемо її накрутити з тієї простої причини, що кожної неділі паде дощ. На фільмування у будень колірову фільму шкода витрачати. На Гуцульщині домінує мальовничий кольор тільки в соняшне свято. Така була моя фахова постанова й від неї я не відступив. Івась не перечив, але вкінці почав сумніватися: „А що буде, як не буде...“

На саму Богородицю була чудова погода. Блакитне небо, білі хмарки-екрани, теплий вітерець. Стара Копчучка перехвалювалася: — Бо то знаєте, на Богородички мусить бути веремячко, ая! — Наша кольорівка притаїлась в камері. Ця дорога плівка повинна схопити за 2 хвилини життя Верховини в цілій барвистій величі. І ці картини мають жити 1000 разів на срібних екранах по наших містах, селах, школах, читальнях, клюбах... Я трохи схвильований. Оце перший раз фільмую рідну Батьківщину в кольорі. Чи вдасться?... І чи сподівався Шухевич, що його книжка стане колись фільмовим сценарієм?

Врешті все приготоване. Кущ червоної калини, копички гороховянки на царинці біля церкви, ціглова хустка й „лабаті“ кучері на дівочих рукавах. Отже до праці!

Івась режисерує. Його дзвінкий голос лунає по царині. — Раз-два-три-чотири... Йдіть швидше, дівки!... Раз-два... — На право! Просто держатися!...

Кадр з фільми „Гуцульщина“: Володар гір.

Кадр з фільми „Гуцульщина“: Аничка.

Дівчата слухаються. Вони поводяться перед обєктивом надзвичайно природно. Немає в них страху, ні сліду якоїнебудь зальотности. Але приходить труднша сценка. Аничка має завязувати червону хустку й наприкінці гарно всміхнутися. Труднощі в тому, що здіймаємо першим пляном, себто ціле обличчя на екрані. Тоді гра мусить бути майстерна. І тут виявилось Івасеве глибоке знання дівочої психіки й ніжна наївність вродливої гуцулочки. Аничка, заслухавшись в журчіння апарату, забула всміхнутися. Сценка видовжується, але переривати її шкода. Вмить Івась рятує ситуацію:

— Аничко, ти направду гарна!...

Дівчина паленіє й чудово всміхається. Сцена врятована. Івась на радощах кріпко обіймає українську зірку й гукає: „Нехай живе колірова фільма!“

Традиція української державности на Гуцульщині збереглась у своєрідний спосіб. На Завоєлі натрапили ми на ремінний пояс, прегарно вибиваний цвяшками з тризубом на спряжці. Для фільми був це зразковий „натюрморт“. Ми діждалися теж сфільмування по мистецьки різьблених боклажків — ракви — Юри Шкрибляка, різьбарського майстра на всю Гуцульщину. І перемітка баби Соколючки і крисаня діда Петращука й уплітки

Кадр з фільми „Гуцульщина“: Свято.

Кадр з фільми „Гуцульщина“: Окличники.

Оленки з Кичері. Івась мав тоді правдиве свято.

На Гуцульщині зрозумів я, скільки добра дає всякій творчости — спокій. Наперекір усім клясичним правилам „золотого“ тридільного поділу вдалося мені підхопити перехресну композицію краєвиду. Підчас самотних проходів з камерою студіював я відношення статики до динаміки на фільмовій площині. Із цього часу маю накручені зовсім гарні сценки.

Але час летів нестримно й наша фільмова траса кінчилася. Ще одні сінокоси, полонинка, старий бондар, — і метраж невблаганно спадав на „О“.

„Людський обід“ у Жабї, 2 години куряви автострадою й ми спочивали на ліжках у Косові. За нами залишились зелені верхи гір, бурхливі потоки, труди мандрівки і нудьга кількох слотливих днів. Все те набрало нараз якогось імлистого чару... На завтра стали ми у Львові.

Верховина тепер у нас. Монтуємо окремі сценки в одне і незабаром побачите на нашому екрані „ГУЦУЛЬЩИНУ“.

БОГДАН І. АНТОНИЧ

КОЛИСКОВА

Вузли доріг затиснуті на горлах сіл. Знов сняться сни минулі.
Сідають дні, мов птахи, на хатах і розгортають крила вітру.
Скриплять колиски. — „Синку, спи, накрию сном тебе, мов листям мірту,
лиш не ходи, хлопятко, в ліс, бо вовк тебе у лісі зїсть, ой люлі!“

Співає на шляху піхота: — „Не стелися по землі, барвінку!“
Пан сотник лютий: — „Покрутило б язики вам, покручі прокляті!“
Ударило у мідь дороги, мов у жовтий бубон, сонце дзвінко,
кийки проміння бють червоним верблем у калюж рудяві лати.

Під спів піхоти сходить вечір. Ще в розприслім сонці сяє зброя.
Вже ніч. До зір пришпилені кокарди літаків. Ніхто не будить
розквітлих квіттям снів дитячих,
і не бачили,
не знали люди,
коли зоря спинилась над колискою майбутнього героя.

14. березня 1936.

МИКОЛА НІЦКЕВИЧ

Пейо Яворов

На питання, хто є найбільш читаним з болгарських поетів, безсумніву треба відповісти, що ним є Пейо Яворов. Народжений у 1878. р., у рік звільнення Болгарії від турецького поневолення, він якби приходить на зміну найвиразнішому співцеві болгарських свободолюбивих настроїв Христо Ботеву, що згинув, як повстанець, від турецької кулі два роки раніше. Христо Ботев творить у болгарській літературі цілу епоху, хоч і написав ледви 20 поезій. Стояв він на переломі між 500-літнім поневоленням і волею, що швидко наближалася до Болгарії. Пейо Яворова вважають за спадкоємця Христо Ботева, бо власне він продовжив світле Ботеве діло, переломлюючи у собі проміні відродженої болгарської державности і пробудженого болгарського громадянства. Ботев був великою джерельною силою, великим талантом, а Яворов відріжнявся ще й значною глибиною переживань, небуденною культурою та бездоганним майстерством вірша.

Болгарські дослідники звертають увагу на походження Яворова, доказуючи, що один із його предків був араб; із змішання арабської та болгарської крови виводять вміність мистецького спостереження Яворова, та його темперамент революціонера-реформатора.

Доба зростання Яворова була дуже критичною в житті болгарського народу. Тоді цей народ жив найінтенсивнішими прагненнями звільнити себе від небезпечної московської опіки та обеднати всі болгарські землі в одній державі. Болгарське суспільство щойно почало формуватися з сірої селянської та ремісничої маси. Воно жило добою геройських болгарських повстань. Імена очайдушних ватажків Хаджі Димітра, Стефана Караджі та найбільше Христо Ботева були не тільки символом свободи, але й сюжетом, що до нього найчастіше зверталася буйна болгарська поетична уява. У галюцинаціях, що їх Яворов хоробливо переживав, він бачив не лише Ботевих привидів, що оточують труп Хаджі Димітра, але й самого Ботева, що приходив до нього у відвідини.

Яворов скінчив тільки 5 кляс гімназії, і потім, згідно з волею батька, пішов на „золоту" службу телеґрафіста. Скитаючись по маленьких поштово-телеґрафних урядах, живучи серед людей, що „їм здається безглуздям, коли тобі тяжить життя, а разом з тим ти жагуче любиш світ", серед тих людей, що „навіть не заслуговують ненависти, що збудила б в тобі бажання боротьби" — Яворов читає у вільні дні „з ранку до півночі, до збожевоління". Так він стає одним із найкультурніших тогочасних болгарських інтеліґентів.

За признання своїх творчих здібностей Яворову не довелося довго боротися. Вже у 1900 р. його переводять на службу до Софії, власне тому, що побачили в ньому небуденного творця. Перед ним відкривалися можливости вигідного життя та спокійної літературної творчости, але спокій не відповідав його натурі.

Все туй купнение въ духътъ
Все туй скиталчество изъ пѫть,
На който не съзирамъ края
И погледъ вечно устременъ
Напредъ къмъ утрешния денъ,
Безъ тамъ пристанище да зная.

(Все гін той самий в душі, все та сама мандрівка по шляху, якому не вбачаю краю, і погляд вічно спрямований вперед назустріч завтрішньому дні, хоч там заспокоєння не знаю).

У 1902 р. Яворов кидає службу у Софії та разом з провідником македонських повстанців Делчевим, відходить у гори, щоб боротися за свободу Македонії, що лишилася в турецькій неволі. До того часу він вже видав збірку своїх творів, але не вважав себе у праві обмежитися лише до письменницької праці. Сам він з цього приводу пише: „Збірка ні найменше не закрутила мені голови: македонська справа мені видавалася важніша". До поезії він вертається аж тоді, коли діло стало неможливе.

Трьома навороти (1904, 1906 і 1910) Яворов відвідує Західню Европу, досконалиться у французькій мові й поширює свій світогляд.

Із скромного телеґрафіста він стає редактором, головним бібліотекарем болгарської національної книгозбірні, а потім переходить на службу до Народнього Театру, де йому доручено підбір оригінального й перекладного репертуару. Сам він також пише драми, що з успіхом йшли на сцені Народнього Театру.

Родинні непорозуміння примусили його відійти із світу. Стрілом з револьвера восени 1913 р., над трупом своєї дружини, що закінчила життя самогубством, Яворов відбирає собі зір, а в 1914 р. й життя.

Вісімнацятьлітня творчість Яворова надзвичайно ріжнобарвна. То він, як поет, заглиблюється у своїх власних переживаннях і переживаннях людини взагалі, то знов, як революціонер, малює настрої македонських повстанців, або як драматург виводить ганебні залишки доби поневолення.

Яворов поет із стихійною боротьбою у багатій душі, з перемогами й поразками над самим собою.

„Азъ не живѣя-азъ гора. Непримирими
Въ гърдитѣ ми се борятъ две души:
Душата на ангелъ и демонъ. Въ
гърдитѣ ми
Тѣ пламъци дишатъ и пламъ ме суши".

Я не живу — я палаю. Непоєднані
В моїх грудях змагаються дві душі:
Душа янгола й демона. В моїх грудях
Вони полумям дихають і полумя
мене сушить.

Ціле своє життя Яворов „довбав надземні питання, що їх ніякий вік не вирішив". Шукав він універсального слова, що в ньому можна було б зібрати поняття про добро й зло, про початок і кінець. Це слово він знає „без складів і звуків", але людина його ніколи не може вимовити „це священне і все прокляте слово".

Яворов патріот у глибокім розумінні того слова. Він хоче для себе зясовувати собі поняття батьківщини. Чи це земля означена якимись кордонами? Чи це ґрунт, що сьогодні належить одному, а завтра другому, однаково мертвий у спеку, під громом і дощем? Чи на поняття батьківщини складається юрба вовків і кіз у людській подобі, що імя йому є кількісна безмежність?

„Не си ли ти на майчиното слово,
Що най-напредъ погали моя слухъ
Не си ли ти откровителния духъ?
На словото, на битието вѣчно ново?"

Чи ти не є материним словом,
Що найраніше приголубило мій слух
Чи ти не є пророчий дух?
Слова, буття вічно нового?

Виходячи із свого глибокого поняття батьківщини, Яворов ставить високі вимоги до болгарського народу й до його відродженої державности. У драмі „Въ политѣ на Витоша" (В підгіррях Вітоші) головний герой говорить: „Скажіть мені панове: чим оправдає своє існування цей мікроскопічний народ між народами? Ми мусимо це знати, бо інакше будемо жалувати, що Дибич колись не закріпився на Балкані й що Болгарія не є російською губернією". Яворов не може погодитися з примітивним прагненням вегетативного існування Болгарії за всяку ціну, він шукає для батьківщини якогось самобутнього покликання, бо „сама матеріяльна культура не надається до нічого якщо не є передумовою до здійснення духових цілей". Мала численність болгарського народу поета не лякає", бо є одна галузь, де пястук не всевладний, де кількість погана якість" і де болгарський народ може розвинути всі свої сили: це є область духа! Так само рідна мова не є для нього абсолютною святістю. „Жаргоном є для мене кожна мова,

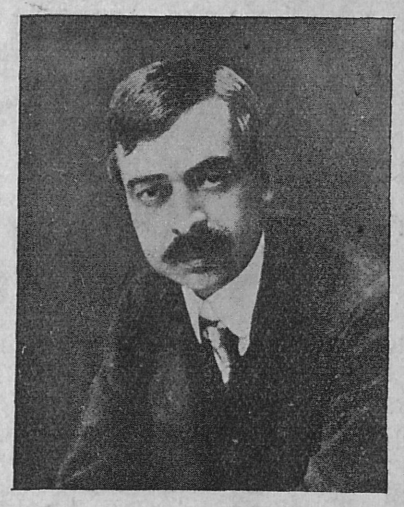

Пейо К. Яворов.

коли нею не писала хоч би одна геніяльна людина". Але разом із тим Яворов далекий від критикоманії, такої питомої для молодих народів. Він бачить багато відемного серед свого власного суспільства, спеціяльно болить його рабська психольоґія болгарина, але він вірить, що нарід відродиться і до „щасливої будуччини найкоротшу стежку сам собі знайде".

Може саме тим Яворов і цінний, що він ніколи не пянів від наївної радости з самого факту існування обскубаної болгарської державности, не зворушувався на згадку про „освободителів" москалів, а все шукав для свого народу якогось глибшого, духового покликання. Він навіть обвинувачував москалів у тому, що вони бажаючи здійснити свої завойовницькі мрії заходилися „освободжувати" болгарський нарід раніш, ніж він духово окріп і був готовий до самостійної творчости!

На педестал національного поета, Яворова ставить не лише його патріотична фільософія, а ще більше його мистецький талант, що дав йому змогу торкатись патріотичних мотивів, таких небезпечних для середніх талантів, що так легко попадають у неприродний патос і плаксиво штучну лірику.

„Прости родино трижъ злочеста,
Прости разблудното си чедо.
Ще бѫда твой, кълна се майко,
Кълна се въ хилядитѣ рани
На твоята снага разбита;
Кълна се и въ мечтитѣ твои
За бѫдащность честита:
Съ кръвта си кръстъ ще начертая
Отъ Дунавъ до Егея бѣлъ
И отъ Албанската пустиня
До Черноморскитѣ води.
И тоя кръстъ на духъ свободенъ
Всегдашния ще бѫде пѫть;
За гения ти все по него
Раскошни лаври ще растатъ..."

Прости батьківщино змучена,
Прости своє блудне чадо.
Я буду твій, я присягаю мамо,
Присягаюся на тисячі ран
На твоїм розбитім тілі;
Присягаюся на твої мрії
Про будучність щасливу:
Своєю кровю хрест напишу
Від Дунаю до білого Егею
І від Альбанської пустині
До Чорноморських вод.
І цей хрест свобідному духові
Постійним буде шляхом;
В імя твого ґенія все по ньому
Роскішні виростатимуть лаври.

У хвилини великих розчарувань і великого болю, Яворов звертається до старих часів перед звільненням Болгарії.

„Кажи, отъ тъмно зло гнетими
На що възлагахте тогазъ
Надежди глупави, — кажи ми,
Бихъ вѣрвалъ въ глупостьта и азъ."

Скажи, чорним злом придушені
На що покладали ви тоді
Дурні надії, — скажи мені,
Повірив би в дурниці й я.

Але навіть у хвилини найбільшого смутку та найбільших розчарувань, Яворов не впадає в одчай. Взагалі це мужній поет і має рацію один із дослідників його творчости, коли пише: „В його поезіях ніде не стрінете сентиментальности пролитих сліз, криків про помилування й спожалїння", бо

„Да служимъ честно на доброто
Та знаешъ чакатъ ни беди;
Тогава забрави теглото
И мѫжъ действителенъ бѫди".

Коли служитимемо чесно правді
Ти знаеш чекає нас лихо;
Отже забудь тягарі
І стань правдивим мужем.

Поза Яворовом нема мабуть другого болгарського поета, що вмів би так досконало передати настрої простої людини, її болі й сподівання, її радість і смуток. Незрівняний є змальований ним біль селянина, що бачить як град нищить наслідки його цілорічної праці. Коли читаємо його знамениту „Градушку", перед очима стає збілдлий селянин, що біжить до своєї нивки, ніби в надії захистити її від тяжкого граду розвіяними полами свити.

„Вихрушка, прахъ!... Ей свода мятенъ
Продранъ запалва се-и блѣсъкъ —
И още-пакъ-о, Боже!... Трѣсъкъ
Оглася планини, полета —
Земя трепери... Градъ! — парчета —
Яйце и орѣхъ... Спри! Недей!...
Трудъ кървавъ, Боже, пожалѣй!"

Повітря вир, порох!... Гей, небо мутне
Роздерте запалюється-і блискавка —
І ще-знов-о, Боже!... Грім
Перекочується горами, полями —
Земля дрижить... Град! — шматки —
Яйце й оріх... Зупини! Не треба!...
Труд кривавий, Боже, пожалій!

До найкращих зразків поетичної творчости належать також і „Повстанські пісні" (Хайдушки пѣсни), де Яворов дає прекрасний вислів переживанням македонських повстанців, яких так добре пізнав у македонській революційній боротьбі.

Жаль, що нема в нас доброго перекладу „Повстанських пісень"; там Яворов передав не лише мелянхолійні повстанські задуми, а від них віє також завзяттям і безпосередністю.

Найсолідніший дослідник Яворової спадщини, проф. М. Арнаудов, пише, що „ця втрата (смерть Я.) болюче дотикає насамперед нашу епоху, таку бідну на високі й поважні мистецькі досягнення". Дійсно болгарська література повоєнної доби, крім небагатьох виняткiв, не досягла глибин Яворового духа. Тимто сучасне болгарське покоління не тільки читає, але й студіює Яворова, вчиться на його зразках. Здається, що ціла болгарська суспільність, вслід за проф. Арнаудовим, відчула височінь Яворового „прекрасно виміряного ліризму", оцінила велике майстерство поета в елеґічному й в патетично-героїчному піднесенню чуття, признала його велику духову культуру.

Яворов один із тих болгарських поетів, для яких творчість була не обовязком, а внутрішньою потребою. „Насамперед музика вірша, далі йде слово, по нім зміст..." Так сам Яворов зясовував зміну внутрішніх моментів підчас процесу творчости.

Словник Яворова багатий, відріжняє його від багатьох попередників. Відріжняється він і дбайливим відношенням до мови. Перша його заслуга в тім, що він порвав із традицією довільних скорочувань слів для ритму.

Марсель Пруст сказав, що світ не є створений раз назавжди, а твориться наново кожного разу, коли приходить новий оригінальний мистець. Так наново народився для болгар світ із приходом Пейо Яворова.

Він перший, поза Ботевим, вийшов з зачарованого кола наївного наслідування чужих зразків і дав болгарській літературі не тільки свій буйний темперамент, але і глибоке сприймання людських переживань.

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

Лист із села

Від самого ранку сонце жарить,
Люди зіють спраглими устами,
Ждуть на небі хоч одної хмари:
Тріскає земля, тверда мов камінь.

Нагло тучі напливають млисто,
Бють об землю блискавиці сині,
Бурі друть, гризуть зубами листя
На дубах, на кленах, на ліщині.

Повінь хвилі на ріці підносить,
Не лишає моста ані кладки,
Забирає збіжжя, сінокоси,
Розмиває всі людські достатки.

Так щодня: погода, завірюха,
Сонце раз, а раз дощі та бурі,
Щось там вие за лісами глухо —
Люди ходять, слухають похмурі,

Що це сталось та на божім світі.
Не працюють, все чогось чекають, —
Бо й навіщо щось кому робити
І навіщо ждати урожаю,

Як однако все податки візьмуть,
Град побє, розмиють чорні зливи,
Покрадуть полóтна на білизну,
У саду обтрусять груші, сливи,

І залишать тільки хату голу;
Ой, сміялись би зі сел сусідних,
Якби так між нашими навколо
Не жили однакі люди бідні!

Ні, таки вже статися щось мусить!
Всі говорять, пишуть так: великі
У краях чужинних землетруси,
І до моря йти не хочуть ріки,

Лиш міста та села заливають;
Поїзди спадають у провалля,
І, немов то, у якомусь краю,
Десь церкви, пшеницю й каву пáлять.

І залізним, піднебесним птицям
Опадають нагло в леті крила.
Хоч людина далі не боїться,
Та стає людина вже безсила.

Недарма недавно на толоці
Пастухи, що спали на веретах,
Бачили, як небом серед ночі
Довгохвоста падала комета.

Закрутила помелом навколо,
І за обрій, за ліси погнала:
Всі від неї з жаху похололи,
І собаки страшно скавучали.

А в селі сусіднім тільки й мови
Про вдову Степанову, Євдоху:
Там теля родилось двоголове,
Жило три дні, а потому здохло;

Світ кінчиться. Всюди так говорять.
За шапки платити маєм кари;
Ще й біда: з Америки, зза моря,
Надсилають мало вже долярів.

Не стає ні скибки бідним їсти,
Тай ніде нівкого заробити,
Лиш одні хваляться комуністи:
Будем рівно всім усе ділити!

Дав би Бог святий та милосердний!
Поділити рівно всім — то може б
Стало всім аж до петрівки зерна,
Для худібки, челяді й на боже.

Ой, кінчаться мабуть вижидання!
Дівчина зявилась коло Львова,
На руках її Христові рани,
Незагойні, опливають кровю;

Як по церкві перейшла, на тацю
Тисячу за раз один зібрала.
Не стає жидам грошей на мацу,
Підняли страшний ґевалт та галас.

Та й на них біда: в німецькім краю
Страх людина повстала сердита,
Що нікому вже не позволяє
Молока, яєць нести до жида.

Ті тікають геть, до Русалиму,
Де на них чекає все готове,
Та араби їх пускають з димом —
Знов до нас повернуться жидове!

Скрізь незгоди. Знов, говорять, війни.
Звоювали чорного царя десь...
Та й у нас часи вже неспокійні,
Все тривога, горе, а не радість.

Уночі виходять люди з дому,
Пристають тривожно по дорогах,
Слухають крізь тишу невідому,
Як шипить гнівне дихання Бога,

Як тріпоче листя на осиках,
Хоч ущух іще під вечір вітер,
Страх і туга їх жере велика —
Серце хоче, мов собака, вити,

Йти кудись, походом вирушати,
Бо чекати — вже немає сили.
Вже серця людські не хочуть ждаги.
Вже серця до краю докипіли!

О. КУЛЬЧИЦЬКИЙ

„Quo vadis“ на українській сцені

19. і 20. вересня виставив театр „Заграва“ в Коломиї прем'єру „Камо грядеши“ (перероблений на сцену Нигрицьким роман Сенкевича „Quo vadis“). Поява цієї прем'єри заслуговує на увагу, — не тільки, як кожна сценічна новинка, але й тому, що сама вистава драматичної перерібки з такої історичної повісти, є вже сама по собі характеристичною ознакою для кризи нашого театру та шукання доріг до виходу із неї.

Театр взагалі — за останні десятки літ — увійшов у фазу перемін. Коли давні форми змінюються на нові у світі культури чи природи, то це знак, що вони непристосовані до нових обставин і до вимог нового довкілля.

Якже ж ця зміна відбувається та які є причини цього перетворення театрального мистецтва.

Сучасний театр іде з одного боку до переміни сцени на арену і екран, —

„КАМО ГРЯДЕШИ“. Евніце. (Мура Степова). — Світлив Р. Шипайло.

з другого на дискусійну трибуну. Давня, за правилами вимог драматичного мистецтва побудована пєса, стає щораз частіше видовищем (Райнгардт, Желіе), або ідеольогічною дискусією (Шов). Темою вистав стає

„КАМО ГРЯДЕШИ“. Нерон. (Леонід Боровик). — Світлив Р. Шипайло.

та абстрактної дискусії. Раз видовище проникає в модерне виведення драми Шекспіра чи комедії Моліера — то знов абстрактними елементами — всякими проблемами, про які дієві особи говорять — насичуються драматичні твори Піранделля, Честертона та інших.

На причини цих перемін склалися ріжні обставини. Першою із них, це вичерпання драматичної тематики. Коли зважити, що драма і трагедія з природи речі цікавляться духовими конфліктами, які мусять показувати напругу почувань і мусять бути доволі загальні, щоб могли зворушувати загал, отже мусять обмежуватися до т. зв. вічно-людських змаганъ — то не здивує нас, що кількість елементів які можна би використати (і їх комбінацій), є невелика, а кількість форм їх вияву не може бути безконечна.

Друга причина, це боротьба театру з кіном, щоб притягти до себе глядача. Тут маємо до діла із родом своєрідної мімікри: щоб уряди-годи видержати із кіном конкуренційну боротьбу — театр намагається якнайбільше наблизитись до кінового мистецтва.

Дальшою причиною занепаду драми в її традиційній формі, є сучасні далекосяжні зміни в оцінці одиниці і маси, що йдуть в напрямку обезцінення одиниці і втрати зацікавлення для індивідуальних переживань, з перевагою для збірноти. Це „омасовлення“ культури, бажання діяти на масу — масою, ця неохота присвячувати увагу одиниці, не творять корисного підложжя для драматичної літератури.

Одночасно на долі драми заважила теж світоглядова кріза сучасности, що проявляється в гострій боротьбі світоглядів та ідеольогій, які не то не признають мистецтву права на свободу, але домагаються підпорядкувати мистецтво популярній пропаганді. Сцена, що заступає вже часто місце арени і екрану, — стає через те — не рідкс одночасно, — дискусійною трибуною.

„КАМО ГРЯДЕШИ“. Хільо-Хільонід (Я. Рудакевич). Світлив Р. Шипайло.

На такі спроби, як „Камо Грядеши“ у сценічній оправі Нигрицького, треба дивитися, як на сценічне видовище, що має суперничати із кіном та від нього подекуди бере зразки, а одночасно хоче змалювати на тлі збірної психіки старовинного Риму — конфлікт двох

„КАМО ГРЯДЕШИ“. Поппея, жінка Нерона (Віра Левицька). Світлив Р. Шипайло.

світоглядів — античного і християнського.

Ясно, що вимоги драми з її степенуванням акції та образом характерів перестають обовязувати автора, що з одного боку бажає нас захопити малярськими і пластичними ефектами — з другого, приймає за Сенкевичем готовий поділ на дві історичні сили, що борються за ріжні ідеали.

Можна би поставити собі питання наскільки ту боротьбу протиставлених світів античного і християнського, автор схопив і передав?

Автор був звязаний загально знаною та признаною за мистецький твір повістю Сенкевича. Не дозволяючи собі на значніші відхили, трудно було дати щось самостійного. Видовище було влекшене і підготовлене самим наскрізь малярським талантом Сенкевича. По-

„КАМО ГРЯДЕШИ“. Петроній. (В. Блавацький). — Світлив Р. Шипайло.

ставити інакше проблему значило би піти проти нефільсофічного підходу повісти Сенкевича. Велике питання релігійного розвитку людства: як була можлива перемога християнства над поганством? — залишилось без відповіди в повісті Сенкевича і в пєсі Нигрицького. Чи точніше дістало воно у пєсі відповідь хибну при зустрічі св. Петра з Петронієм, де християнська наука позбавлена свого аскетичного героїзму, стала якимсь слабким і млявим відваром, ледви чи не епікурейських змагань, щоб осягнути певність і забезпечення щастя дочасного, а то й вічного. Та ці критичні сумніви сходять на друге місце

„КАМО ГРЯДЕШИ“. Св. Петро (Неделко) благословить Віпіція (Е. Курило) і Лігію (Н. Блавацька). Світлив Р. Шипайло.

при гарній грі акторів, при красі строїв і декорацій, серед настрою вміло дібраних і вирежисерованих картин, так, що не нарушують безпосереднього враження вистави.

СМАКУНИ КУРЯТЬ ЛИШЕ
ТУТКИ-ПОВНОВАТКИ І ПАПЕРЦІ
„К А Л И Н А“

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ
Осипи Остаповичевої
Львів, Малецького 10. II. п.
Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заєдно оригінальні віденські взори.

Вже появився
І-ий том повісти
ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ
„АПОСТОЛ ЧЕРНІ“
199 сторінок
у Бібліотеці „Діла“.
Ціна 2·50 зол., з пересилкою 3·— зол. — Замовляти у Видавничій Спілці „Діло“, Львів, Ринок 10.

ВАСИЛЬ ТКАЧУК

Близнюки

I.

А, коли стало нени ліпше, то вона встала, внесла зі скрині святочні сорочечки й портянички та прикликала до себе близнюків.

— Вбирайтеся!

— Куди ненько?

— Не питайте!

Вбиралися. Вона поматала.

Близнюки вбрані стали невеселі.

На дворі лячно — холодним подувом вітер суятився поміж хати й гамував грізних і лукавих, лютих і верескливих мужиків при роботі: „— Прій, а користи дасть — Біг!“

— Хрестіться!

Приклякли.

А на останку зняла святий образ із стіни.

— Нате, цілуйте! Цілуйте три рази. Цей ваш тато й неня! Цей ваш проводир.

Хлопці цілували й оглядали розпятого Христа, що очі звів угору. Прибитий цвяхами висів так, наче б спав.

— Дивіться добре, аби ви знали чиї ви діти.

Та, як повісила образ і вивела їх з хати, то тіло її стало ледом, а мову щось відобрало.

II.

Аж під лісом заговорила.

Говорила, як ті кучеряволисті дуби, стрункі трепети й сумовиті берези (хлопці заніміли):

— Біда стесала на дранички. Голод моху на личка наклав, студінь погнула кости.

Розказувала лісові про близнюків. А про себе змовкла. Хіба зеленолобий ліс вперезаний чересами-леніями, чічками вцітко-ваний — він затамує кровавомутні платочки, що їх випльовує, чи припре кашель, що на сто конях розбрикався й рве жили?

Відтак поцілувала Марчіка у праве личко, а Лукина в ліве.

— Йдіть мої близнюки, біжіть цією дорогою — не переставайте. А, як найдете край, хати, село, то там просіться на службу. Ти Марчіку до отари, а ти Лукине до коров.

Хлопці дивилися на дорогу, що з одного боку обклалася гойними дівами-смереками, а з другого барчистими яворами, берестами та дубами.

Пахла живиця. І лісова пісня колихалася. Чи не смереки її зачали?

Їх очі, здавалось, замінилися на сині камінчики. Вони кинули ці чотири на сіро-молошну дорогу, котили їх ген-ген і думали про „вову“, що очі в неї як ліхтарні, хребет штивний і морду пажерливу має, — так неня описувала, як пустували. Лякала.

— Ідіть! — говорила неня розплакана, гей береза по дощі, — просіться. Розказуйте все по правді, що неня ваша несумлінна, не хотіла, аби ви конали в сухотах, як вона, вирядила вас з хати, післала вас у сторонські села, ба й міста за букатою хліба.

Плакала, наче б їх у домовину клали.

— Не', а тут вови нема-а?

Загатила сльози:

— Ні-ні! — А як хто здибає вас, то моліться й просіться, що хочете робити! Але, аби ви прошучи не йшли, бо ви годні, тай то стид, честь заховайте. Йдіть!

Та, як близнюки зайшли в холод дерев, то вона гейкнула на них, щоб стали.

— Але, чуєте, про тата змовчіть. Аби ви не казали, що його за папері й то, що голову до письма мав, забрали на роки.

Іще раз поцілувала їх і знову захлипала, наче б їх уже забили в домовину і — спускали на шнурах у гріб.

І ще не забула сказати їм, щоб від авта втікали в окіп, щоб від псів камінням обганялися.

Повінувала їх двома шерсткими каменями: — Бороніться до останку! Та в голову лише!

Та й верталася в село, мов із цвинтаря. Голова ухлюсла, в очах жовто, зелено, червоно, ясно; не могла плакати. Мусіла вирядити. Не могла дивитися, як ниділи коло неї, як сохли та слабли... Вона вже до тих, що вдолину ростуть належить, а вони до тих, що вгору ростуть...

III.

Хлопці забігли за яворі й дивилися в ненин слід. Гадали, що вернеться, що возьме за руки: — Гай, д' хаті! Де-де! Поволіклася. Голодні хлопці вийшли на дорогу.

...На небі береги тугої хмари почали горіти, десь за нею сонце тліло, так як тліють серця близнюкам.

Молошно-сіра як мрячна нитка, прядена пізньою осінню, стелилась їм предовга дорога.

Марчік сіпнув Лукина й пішли.

Вітер рвав з ясенів листя і стелив малим дорогу, щоб собі ніг не посікли, щоб пят на шкремітки не пірвали, бо перед ними молошно-сіра довга-довга й німа.

На її кінці голуба брама

Розширювалася й відчинялась.

— Аді-аді ясно там, край ліса! — аж тоді промовили.

...І темінь лісу, ніби з лютости повторила „ясно“ й подула на близнюків холодом.

— І сонце там о-о! — у голос промовили про те червоне, що ізза дубів кукало до них...

З КОНЦЕРТОВОЇ САЛІ.

Михайло Дуда

Відомий уже в Чехословаччині наш співак Михайло Дуда, виступив уперше на рідній землі, 2. ц. м. із власним концертом, що його влаштував у великій салі Муз. Тов-а ім. Лисенка „Союз Українських Професійних Музик". Виступом тим показав себе наш співак, як дуже поважна для нашого мистецького життя сила, та підтвердив повні признання голоси чужинецької преси про його дотеперішні концертові виступи.

Співак наш, беручи участь у світовій війні, як член нашої армії, мусів з деяким опізненням і з великим накладом енергії пробивати собі шлях до здійснення своїх мистецьких змагань. З тим більшим признанням треба оцінити його дотеперішні здобутки, які дозволяють добачувати у його не так давно розпочатій мистецькій карієрі, усі ознаки правильного й успішного розвою. М. Дуда передусім розпоряджає тою першою і найважнішою цінністю, що становить передумову співочої карієри: великим, повним металічного блиску голосом. Виразно геройське забарвлення його голосу значно краще надається до творів більш драматичного характеру, а загалом беручи, наш співак повинен мати на увазі радше драматично-оперову карієру, ніж — естрадово-концертового співака. Сильний голос співака, що добре „несе" (як це було чути і в не дуже акустичній салі Лисенка), набрав би більше блиску на тлі оперової чи симфонічної орхестри, яка в одночас зретушувала б і деякі його недостачі та перетягнення. Та цим не хочемо сказати, начеб-то наш співак не міг і то з значним успіхом появлятися і на концертовій естраді. Тут мусів би він здати собі справу з того, що пісня — це нераз скондензована в мініятурі драма, і вимагає на малій площині подрібного зріжничкування і знюансування — так сказатиб тонко шліфованого випрацювання всіх деталів динамічно-агогічного виразу і заокруглености цілости. Тимто оперові хочби й найкраще виконувані арії на концертовій естраді — все залишають враження тільки якогось „фраґменту". І над тим опануванням і перетопленням в одну цілість вокальної і змістово-виразової сторінки на малій площині — у пісні, мусить співак ще дещо попрацювати. Дуже велику прислугу в цьому напрямі віддав концертантові знаменитий супровід д-ра Нестора Нижанківського, який у питаннях інтерпретаційних проблєм був часто вирішним чинником.

Слухачі, які в значній кількости зявилися на тому вечорі, дуже тепло і щиро приняли нашого співака і його співвиконавця. **Василь Барвінський.**

Михайло Дуда.

Століття культурної праці Перемишля

Перемиський музей „Стривігор", пригадав нашому громадянству ті великі культурні надбання, які від сто літ, лежать у скарбниці перемиської творчости і дають почин до щораз нових дослідів. Видав він прецікаву працю д-ра Е. Грицака п. з. „Перемишль тому сто літ".

Перемишль тому сто літ не спав уже сном непробудним; у ньому пульсувало життя, йшла гаряча праця, творилися щораз-то нові культурні станиці. Тоді уже був він важним культурним осередком, подекуди важнішим ніж Львів. Церква, що-правда, була тоді ще єдиною ділянкою, яка представляла нашу національність назверх і працювала для нашого народу.

У Перемишлі, працював славний канонік о. Іван Могильницький, що перший у Галичині зладив у 1816 р. статут тов. священників і цим дав почин до заснування першого просвітнього товариства „для видавання катехитичних і гомілетичних книжок для народа". Товариство закладало сільські школи при церквах і видавало зрозумілі і доступні для народу книжки.

Він перший, почав досліджувати українську мову й написав коло 1820 р. „Граматику язика славено-руского", якою покористувався пізніший автор „Руської Граматики", о. Йосиф Левицький. О. Могильницький написав теж по польськи розвідку про українську мову, яку надруковано в 1829 і 1837 р. Розуміючи велике значіння добрих шкільних книжок, видавав сам букварі й катехизми й дуже високо ставив освіту й шкільництво, дбаючи про засновини парохіяльних шкіл.

Про живу народню мову він висловлювався, що треба нею користуватися у простонародніх творах, одначе треба очищувати її від впливів шерсткого простого говору.

Коли в 1818 році став єпископом Іван Снігурський, підтримував він почини о. Могильницького і сам проявляв власну ініціятиву, та творив нові, культурно-освітні ділянки. В 1829 р. оснував першу українську друкарню, і записав її гр.-кат. капітулі з застереженням, щоб із прибутків друкарні утримувати канцлера.

Книжки друковано в ній тільки кирилицею, а не гражданкою, якої вживають тепер загально, бо австрійський уряд заборонив гражданку. Щодо змісту книжок, то найбільше друковано тоді віршів, церковних книжок і шкільних підручників, дуже мало наукових творів, а зовсім не друковано повістей і оповідань.

Владика щедро підтримує „Дяковчительський Інститут" заснований у жовтні 1817 р., що є в нас першою українською школою, призначеною для ширшого загалу і має в історії нашого шкільництва дуже велике значіння, бо його абсольвенти ставали дяками і вчителями тодішніх шкіл по селах, званих парохіяльними. Для утримання цього Інституту, купив єпископ Снігурський село Новосілки під Кальварією і з доходів цього села мали тут щорічно утримувати 24 учнів.

У цій школі вчили визначні педаґоги, там теж плекали спів катедрального хору, в якому було 13 співаків і 5 солістів.

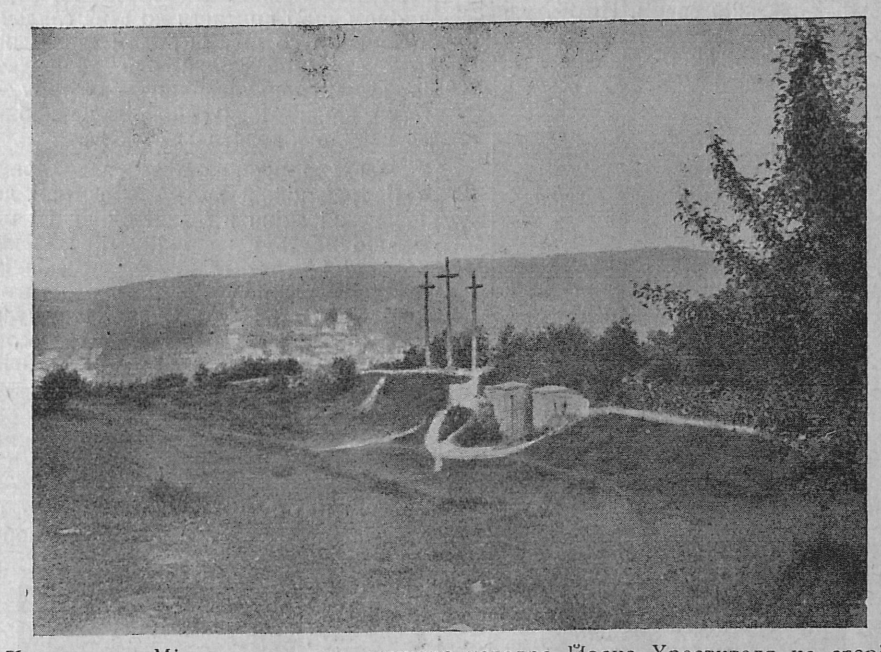

Перемишль. Місце, де стояла замкова катедра Йоана Хрестителя на старім замку 1119—1460 р.

Вежа (дзвіниця на давній українській катедрі) збудована 1776 р.

Таким робом Перемишль став у Галичині першим осередком розвою церковного співу та музики, далі світського співу, української пісні й музики.

Все те, треба завдячити єпископові І. Снігурському, бо він дав почин до цього оснувавши у 1828 р. катедральний хор, де були диригентами чеські музики-композитори В. Серсаві і Людвик Седляр.

Коли додамо, що в Перемишлі засновано теж заходами о. Івана Лаврівського велику капітульну бібліотеку (30.000 томів, 300 рукописів і портрети славних мужів), то можна виправдати висновок, що Перемишль подекуди, випередив Львів, що в ньому вже надовго перед виступом Маркіяна Шашкевича тліла іскра національної свідомости і тому легко було, видрукувати саме в Перемишлі брошуру М. Шашкевича проти латинської азбуки.

Ось кілька фактів з історії національного руху зперед століття у Перемишлі. Редактори тодішніх шематизмів залюбки підкреслюють звязок із давньою українською історією княжих часів. Це бачимо при історії української катедральної церкви побудованої за князя Володаря на замку, яка й належала до нас до 1412 р.

Всі вони дуже цінили історичну традицію і збирали скупі та непевні вістки, щоб доказати звязок з українськими князями.

Теперішні їх нащадки, не менше ревні у зберіганні історичної традиції гуртуються і працюють у музейному товаристві „Стривігор", що уже в такому короткому часі, зуміли згуртувати коло себе цінних співробітників, які стараються зберегти для майбутности неоціненні скарби нашого мистецтва.

Яр. Мандюкова.

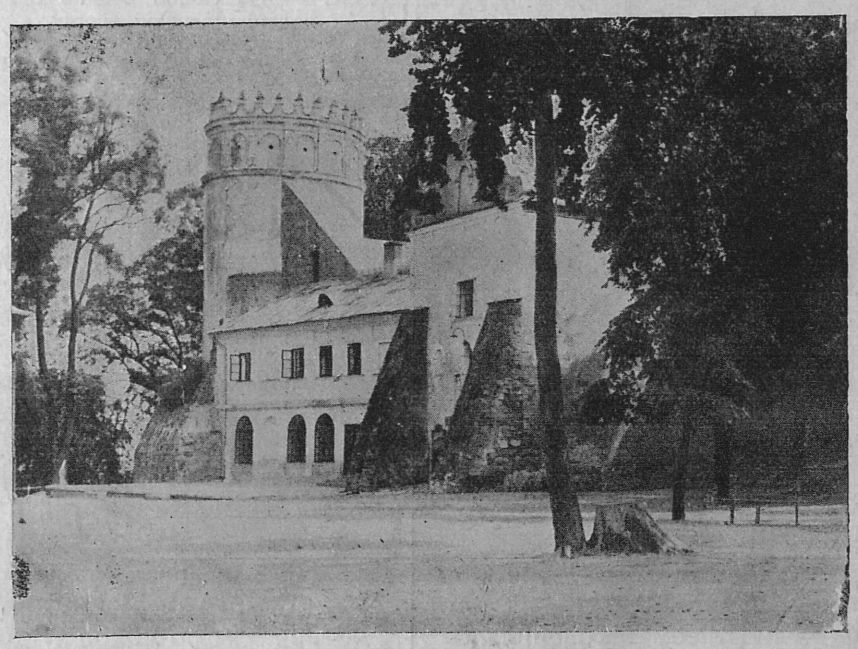

Новий замок збудований з початком XVII. ст.

ЛІТЕРАТУРНА ХРОНІКА

Студія про хорих людей. В Міляно появилася повість Бонавентури Теккі п. н. „І Віллятаурі". Родина Віллятаурі це люди слабі, недужі, безнадійні неврастеніки. Вони сконтрастовані з оповідачем повісти, здоровим і сильним Ренатом. Критика, що приняла книжку дуже прихильно, завважила, що коли в ній стани недуги, розпуки та пригноблення відтворені з великою вдумчивістю та субтельністю, то повен сили і снаги Ренато штучний і паперовий.

Сконфіскували „Італійську Енцикльопедію". В Італії сконфіскували 14-ий том великої „Енцикльопедія Італіяна". В цьому томі, виданому ще в 1932-ому році, на більше як 60-ти шпальтах поміщені статті „Етіопія" і „Етіопи". Схоплення абісинської справи у тих статтях як і прихильне відношення до абісинців не відповідають сьогоднішній італійській державній рації. Ця конфіската набирає особливого посмаку через те, що „Енцікльопедія Італіяна" виходить за державні гроші, в числі її співробітників є й Мусоліні, а завдяки своїм розмірам, доборові співробітників та прекрасному зовнішному оформленню вона є справді репрезентативним виданням, що має свідчити закордоном про могутність фашистівської Італії.

Екзотика у французькій літературі. Французький письменник Франсіс де Міомандр видав у видавництві „Нувель Ревю Франсез" дві нові книжки: цикль трьох „повних екзотизму, чару і фантазії" новель п. н. „Китайський кабінет" і переклад повних найдивоглядніших забобонів, примітивної поезії і своєрідного гумору муринських оповідань з Куби, які зібрала Лідія Карбера п. н. „Муринські оповідання з Куби".

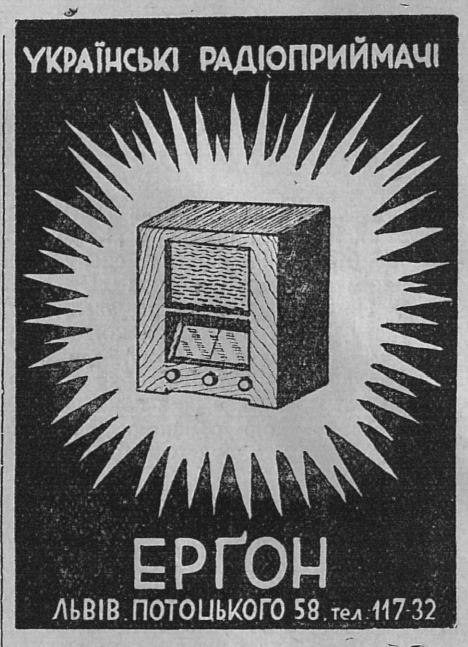

М. РУДНИЦЬКИЙ

Календарі

Гість у книгарні: — Чи не могли б ви мені дати якихось нових книжок?

Книгар: Наших?

Гість: Певно. Моя родина зачитується перекладними повістями в чужій мові. Забувають уже говорити по свому.

Книгар: Вийшли деякі збірки поезій.

Гість: Знаю. Здебільша молоді, невідомі автори. З портретом і передмовою, що дохід призначений на патріотичну ціль. Усе це на конкурс. Бідні хлопці! Не досить, що не мають на папір і чорнило, ще й мусять добувати якось гроші на друк.

Книгар: А що ви бажали б собі?

Гість: Якоїсь неважкої, а інтеліґентної лектури. Може є якась добра сензаційна повість, збірка новель...

Книгар: На жаль... Але можу вам порадити дещо з календарів.

Гість: Я вже маю.

Книгар: Я кажу про нові, на рік 1937.

Гість: Що? У жовтні вже готові нові календарі?! Як несправедливо ми судимо нераз своїх земляків, кажучи, що вони не дивляться вперед. Інші великі народи не випускають календарів перед груднем. Календар для них це несподіванка на 31-го грудня, старого року.

Книгар: Бачите — конкуренція.

Гість: З чим?

Книгар: З іншими календарами. Деякі наші видавці випускають календарі вже в літі.

Гість: А що-ж у таких календарах можна найти?

Книгар: Всього потрохи... Є адреси, історичні дати, трохи наукових статтей, навіть вірші та оповідання.

Гість: Щодо адрес, то не вірю. Є їх двісті чи триста, які і так усі знають, а тих пять тисяч, що потрібні нам щодня, чекають на свого історика. Кажете: навіть вірші та оповідання! Кожний видавець календара замовляє все якусь програмову віршу на фронт календара за пять золотих... Але хто пише оповідання до календара, варт було б знати.

Книгар: Правду сказати: не можу вам сказати. Маємо вже тепер двацять календарів, не годен чоловік того всього переглянути.

Гість: І є в них теж письменники?

Книгар: А певно що є! Деж би мали бути? Календарський заробіток, це єдиний солідний для них на цілий рік і певний. Ви ж знаєте, що наші журнали гонорарів не платять, — фондів на це не мають.

Гість: Отже виходило би, що хто хоче стежити за нашою літературою, повинен читати календарі.

Книгар: Чи читати то не знаю, але купувати повинен. Я так кажу, вибачте, із свого становища.

Гість: Розумію. А чи можете ви мені якийсь із них спеціяльно порадити?

Книгар: Найкраще було б, якби ви самі поглянули. Будь ласка, ось тут їх назви, вінети, ціна. Клієнти звичайно найкраще так орієнтуються.

Гість: А зміст?

Книгар: Зміст найдете всередині.

Гість (перелистовуючи календарі): Бачу, що багато статтей тут або ано-

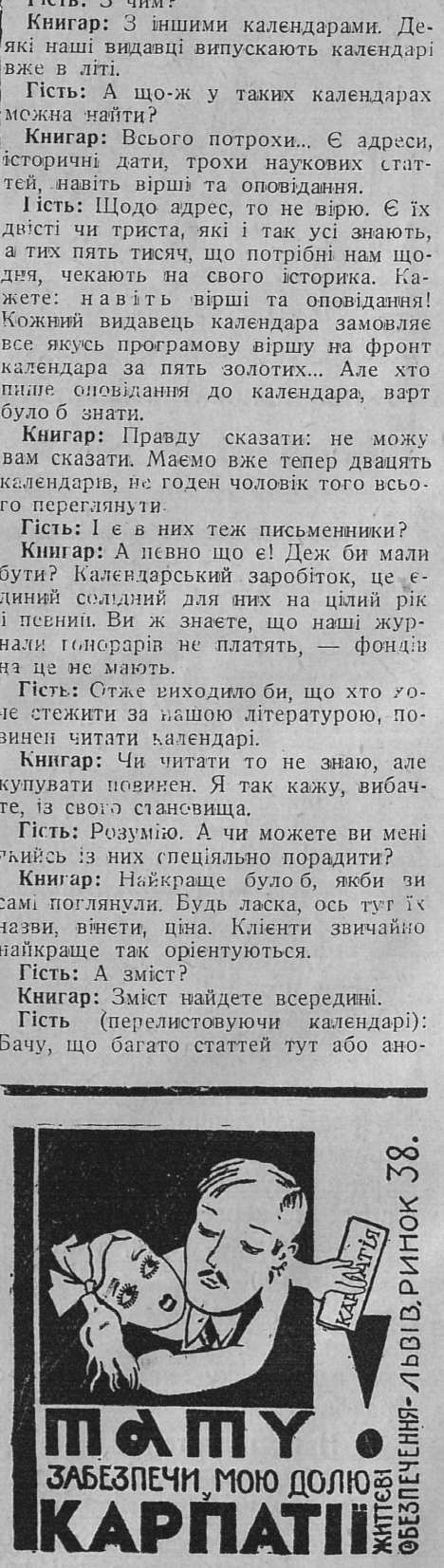

нимних, або таких, що їх можна найти у щоденній чужинній пресі.

Книгар: Від цього вони не тратять нічого на своїй вартости, пане добродію. Ви-ж розумієте, що наша щоденна преса занята принципіяльно-ідеольогічними питаннями, не має часу, ні місця цікавитись новими винаходами, великими сензаціями поза щоденними телєграфічними звістками з політики. А в календарі можна про все це писати, навіть образки додати.

Гість: О, образки я дуже шаную та люблю. Але до анонімних наукових статтей і сензацій не маю великого довіря. Коли ви спеціяліст, то можете завсіди переконатись, що в неодному так званому популярному чи народньому календарі „для всіх", Колюмбіна виступає як жінка Колюмба, а Айнштайн придумав таку теорію, що в науці може бути раз так, а раз інакше.

Книгар: Але один календар дома, пане добродію, конче потрібний кожному.

Гість: Стінний, безумовно. Щоб згадати, коли чоловік уродився і пригадати, що мусить умерти, бо час минає. Але чи наші календарі взагалі мають щонебудь спільного з часом, то сумніваюся. Якби хтось хотів оцінювати нашу точність і пошану для часу на підставі календарів, то вважав би нас за передову націю в Европі. У німців або англійців на двіть тисячі книжок припадає один календар, у нас на двацять книжок — двацять календарів. Завертаємо до 48-го року!

Книгар: Це-ж, пане добродію, як не як, а був переломовий революційний рік.

Гість: Та був. І наш рік теж переломовий, пахне революцією, як і всі попередні. Подивіться: молоді революційні поети шкварять вірші на замовлення і пишуть статті до календарів з таким огнем, якби мали цими календарами палити в печі!

Книгар: Гей, гей! часи! Все змінилося. Пригадую, бувало, перед війною — дістане чоловік під новий рік з Німеччини пів копи календарів, катальогів і проспектів задурно, і як принесе до дому то має таку гору, що як забракне дров, то справді є чим запалити в печі. А які розкішні видання, який папір!

Гість: Це правда. Неодин наш письменник ціле життя мріє про те, щоб видати свою книжку так вибагливо, як німецькі або французькі катальоги і проспекти. Але щодо паперу наших календарів, то краще, що він із соломи, а не з дерева. Якби так уся наша книгарська продукція могла пролежати у бібліотеці сто літ, то майбутній історик нашої культури напевне вилисів би з розпуки.

Книгар: То яким календарем можу служити, пану добродієві?

Гість: Дайте мені, будь ласка, „Лиса Микиту".

Не забувайте про Літературний Фонд! Датки приймає Адміністрація „Назустріч", Львів, Ринок ч. 10.

Проблема української стихії

З приводу „Нотатника" Юрія Липи.

У роках війни та революції поняття України було не окресленою ідеею, але до деякої міри абстрактним гаслом. Всі хотіли тієї України, пролито за неї ріки крови, витрачено масу дорогої енергій, але нині, коли поглянемо трохи взад, бачимо, що та енергія була часто безцільна. Українська інтеліґенція, вихована на романтичних історіях Аркаса, одного гарного дня знайшлась віч-на-віч з розбурханими силами, яких приявности при будові України не брала занадто під увагу, та, що найважніше, над якими не вміла панувати, вести за своїми бажаннями. Піднята на диби українська стихія товклася на всі боки, товкла передусім сама себе, даремне ждучи на когось, хто ввільняв би її в якусь форму, створив їй ідею не абстрактно-чуттевої, ближче неозначеної України, а конкретної Держави.

Липинський колись влучно говорив про „Націю отаманів, що мала тисячі парадів **розбурханої стихії** на площі Св. Софії, — площі Мудрости, з якої реготалась — але не державу". Назвавши цю стихію кітлом, який мусить іще перекипіти, Липинський поклав передумову, щоб те кипіння відбувалось в українських державних обручах, щоб воно, взяте в обручі, кітла не розсадило. Полишімо зовсім на боці — індивідуальні рецепти Липинського „осідлати" українську стихію. Його окреслення її, як „необузданого хамства" таке саме невірне, як і його рецепти лікувати те „хамство" покорою і послухом витвореній „Яфетовій силі", яку Липинський уявляв собі складену з української родової аристократії, на лихо відчуженої, яка, віримо, любила Україну, просто тому, що там мала свої маєтки. Та сама ідея обручів на український казан, вироблення свідомости своєї Землі, а не мандрівної ватаги й орди, „Яфетової сили" — зовсім правильна, і та ідея знайшла надалі своїх наслідувачів, навіть з її деякими помилками (фамілійні „ордени")...

Та киньмо забігати занадто вперед, шукати ліків на ще недостатньо виявлену надугу. Нас цікавить тут передусім сама стихія, як така. Та безмежна країна, ще без форми, що уявляється нам як велитенська площина, по якій гуляє вітер, на якій живуть Миколи Джері, Нечипори та Матвії (з повістей Левицького, Мирного та Самчука), де позірний спокій ховає в собі вічно укриту бурю, яку важко викликати, та якої вибух не знати, що принесе з собою. Країна можливостей, приспаних сил, що моглаб творити чуда. А передусім — безмежність усього. Р. М. Рільке, поет, якого дехто вважає за декадента ,та що мав ґеніяльний дар бачити таємні речі, писав колись про ту країну: „Там нарід огорнений чудною тривогою виходить поночі з хат і мовчазно вдивляється у високе, обезвітріле небо, а в день можна бачити якісь постаті, що виринають зпоза горбів могил, сторожко підіймаючись над площиною. Ці кургани, могили давніх поколінь, розкидані по всьому степу, немов застигла заворожена хвиля. **І в цій країні, де могили виглядають як гори, люди є пропастями.** Глибокий, хмурий та безмовний нарід, і його слова — тільки слабий, хиткий міст над їх правдивим життям. Деколи вдаряють дикі пісні об цих похмурих людей і поринають у них на саме дно, у час, як птахи губляться в небесах. У всіх напрямках — усе видається **безкрає"... („Пісня про правду").**

Означити людей цієї країни, відкрити спосіб їх думання та мотиви їх учинків — дуже вдячне поле для українського письменника. Саме цю спробу зробив у свому **„Нотатнику"** Юрій Липа, що намагається у своїх творах підходити до проблем історіософічно, шукати в аспекті минулого та сучасного незмінних законів Української Землі, „землі, що хоче бути" (це з одної його поезії). Цикль постатей, виведених у „Нотатнику", це детально розроблені постаті української революції; автор безпристрасно показує постаті добрі і злі, позитивні і негативні, тих, що будували державу і тих, що, свідомо чи ні, її валили. Ця безпристрасність майже лікарська, шукання зразка досконало зосередженої недуги чи здоровля, шукання діягнози стану, що довів до катастрофи.

Немає тут місця спинятися над поодинокими постаттями. Візьмемо тільки найцікавіші. Ось **Рубан,** селянський отаман. Його голос „несамовито переповнений життям", у нього „присутність внутрішнього, загнузданого гніву". Він виступає в 19-у році, коли то села були як фортеці", коли були „лови на людей — і в тих ловах на чужинців він здобув собі славу". Самовпевнений — він просто не розуміє, як можна в нього не вірити. Довкола революція, безнастанні партизантські бої. „Вночі глухо озивались простори, озивались потужні, громаденні струни, натягнуті через цілий степ. Вони здрігались, зазвучавши, і в тім глибокім звуку тряслася, як пилинка, людина, не знаючи: звідки це, що це, куди кличе це щось, що сповнює небо і землю?..." Це — „проклята земля, де не знаєш, що станеться за годину", як каже один з москалів. Рубан і рубанівці — для себе влада справжня, вони — **земля.** Але він піддати себе наказам, дисципліні правильної армії — не хоче. Його антитеза — ґенерал Сербецький, здібний штабовик, який знаменито розуміє, що передумовою перемоги — „стягнути все в свої руки, все в Україні, хочби й найживловіщі, найманьовничіші натури", „обтесати й пристосувати" своїх Рубанів. Ґенерал певний, що з Рубанами можна будувати імперію, а всеж йому не вдається переконати його ні по доброму, ні погрозами, підпорядкувати себе проводові. Вкінці Рубан утікає від власних людей і, хворий на тиф, попадається зрадою до денікінців, які його вішають, як „нищителя російських людей".

Рубан робить сильне враження, Рубан живий, наскрізь трагічний тип української революційної дійсности. Свідомість, що його з армією лучить **„своя кров"** і що **„дорога в них одна"**, а водночас діяння на власну руку, і, при всій свідомости потреби нищити ворога — брак відповідальности, неспроможність бачити і розуміти далекі пляни, анархічні елементи, що непереможно засіли в психіці, що в більшій скількості ведуть льогічно до типу Махначародія (оповідання „Чародій"), мальовничого, безшабашного анархізму. Є ще другий тип — Коваль Сапрун, розбуджений Шевченком, своєрідний шукач народньої правди, що виробив собі власний погляд на світ:

— „Як їх узять?" — крикнув.

Мило Пальмолів можемо поручити не лише до лиця. Коштує воно так небагато, що міліони жінок уживають його також до купелі. Мило Пальмолів завдяки своїй багатій і прониквливій піні виніжнює і відмолоджує шкіру, очищуючи рівночасно пори з бруду. Щоденна купіль Пальмолів є таким робом правдивою „купіллю краси", що запевнює кожній жінці цю осяйну вроду, яка рішає про її успіх.

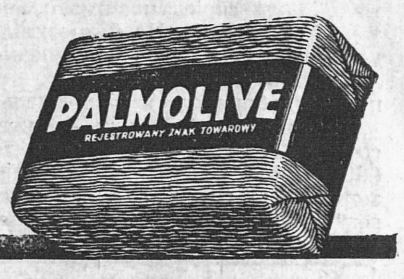

Кому сприяє щастя?

Була така пісенька, що її надавали в радіо, якої рефрен кінчився словами „той тільки може виграти, хто грає на льотерії." Безсумніву, це безперечна правда. Та не в цьому тепер річ. Цікаве, хто ті люди, що виграють на клясовій льотерії, з яких середовищ походять та чим займаються. Бо треба памятати, що рік-річно десятки тисяч граючих виграють менші або більші суми, а докладна статистика виграючих дала би дуже багато цікавого матеріялу.

Численні грачі йдучи на руку інтересам державного скарбу, для котрого льотерія є одним з джерел доходу, радо дають дозвіл на те, щоб проголосити їх прізвища та подробиці, що торкаються їх фахової праці тощ...

Це одночасно дає змогу скласти якийсь статистичний образ і хоча він очевидно не може мати претензій до повної докладности, всеж таки він може зацікавити неодного читача.

Отже цей образ представляється ось як: на сто тих, що виграють, припадає більш-менш дванацять купців, торговців та промисловців, стільки-ж ремісників, одинацять робітників, девятнацять урядовців приватних, самоврядних і державних, вісім військових, трьох возьних, стільки-ж безробітних, шість домашніх робітниць, двох інженірів, трьох лікарів, один журналіст, чотирьох студентів, трьох правників, двох духовних і одинацять хліборобів. Пані переважають в групі урядовців, домашніх робітниць і студентів, в інших — ведуть перед мужчини.

Як це ми замітили, ці обрахунки мають випадковий характер, а перевагу деяких призивних груп треба приписати більшому їх зацікавленню грою на льотерії. На всякий випадок з поданих чисел виходить безсумніву одне: виграти на Державній Льотерії може кожний без уваги на пол, звання і інші особисті прикмети — як тільки, ясна річ, має льос.

А нова нагода знову надходить, бо тягнення першої кляси трицятьсемої Льотерії зачинається вже 22. ц. м.

Ю. ДЕЛЕВСЬКИЙ

Штучний кавчук

Технічна творчість людини — це дуже часто наслідування зразків, що їх створила природа. Але в пориві свого ґенія ота творчість може перевищити творчість природи і творити такі комбінації, які природним способом може і ніколи не повстали б. Про це свідчить наглядна, як зразок, історія винаходу синтетичного кавчуку.

Є деяка подібність між чинниками двох новітніх винаходів: — штучного кавчуку і штучної нафти. В обох випадках основною причиною було змагання визволитися від влади монополю, що повстала внаслідок нерівномірного розподілу природних богатств в ріжних країнах. В обох випадках поруч із промисловими діяли теж і воєнні мотиви, як також і пошуканка можливої економічної автаркії. В обох випадках хемія дала незвичайні висліди.

Природний кавчук добувають із тропічного дерева „гевеа", що росте тільки у британійських та нідерляндських кольоніях. Кавчук набирав щораз більшого значіння у промислі, особливо в автомобільному і всі інші країни з уваги на сирівець попали в залежність від Англії та Голяндії. Між Америкою й Англією виникла „кавчукова" війна: ціни на сирий кавчук то підносились, то падали і в 1925-ому році кавчук коштував 8 разів дорожче, як 10 літ пізніше. Стали шукати способу, як замінити природний кавчук іншим продуктом, що мав би його твердоту і пружність, але був би при тому вільний від економічного монополю.

Досліди пішли в ріжних напрямах Передовсім шукали способу добувати кавчук з якоїсь іншої рослини. Пробували фабрикувати кавчук з мінералів чисто синтетичним шляхом.

У Злучених Державах почали добувати кавчук з куща, званого „гуаюл". Хемічно той кавчук майже не ріжниться від кавчуку, який добувають з „гевеа". Але внаслідок способу обробу в продукт з гуаюлу дістаються елементи смоли, що некорисно впливають на його якість. Його виріб почали в Каліфорнії в 1931-ому році і той новий кавчук використовують тільки в спеціяльних виробництвах, що можуть зуживати 10 відсотків усього запотребування кавчуку в Злучених Державах. В СССР в останніх роках добували кавчук з рослини „тав-сагіз" (також „джок-сагіз" і „крін-сагіз"), методою аналоґічною до американської. Ті рослини ростуть в Туркестані, Кримі, північному Кавказі та інших районах СССР. В 1934-ому році добули з тавсагізу 150 тон кавчуку.

Це ще не синтетичний, але рослинний кавчук, подібний до того із „гевеа". На протилежному бігуні техніки стоїть синтетичний продукт, що хемічно дуже ріжниться від природного кавчуку, але близький до нього своїми прикметами. У Злучених Державах виробляють тіокол; це замітний сурогат кавчуку, що визначається великою видержливістю на вуглеводні та мазі. Його можна обробляти та вульканізувати*) як і кавчук, і можна його вживати або в чистій формі, або з домішкою природного кавчуку.

Але революцію в кавчуковому виробництві повинна викликати фабрикація справжнього синтетичного кавчуку, що під оглядом фізико-хемічних якостей наближається до природного, та виробляють його синтетично з мінералів.

Що таке чистий кавчук? Це — вуглеводень, в основі якого лежить ізопрен. Молекула останнього складається з пяти атомів вугля і восьми атомів водня. Проблема фабрикації синтетичного кавчуку полягає в тому, щоб знайти вуглеводень доволі дешевий і такий, що можна б його виготовляти з неорґанічних сирих матеріялів, яких в природі дуже багато, і хемічно так його перетворити, щоб дістати в остаточному висліді молекулу вуглеводня, що є характеристичним для рослинного кавчуку. Цю методу винайшли в останніх роках і раз-у-раз її поліпшують.

В природі є великі припаси вугілля і вапна. З обох тих мінералів витворюють в електричній печі вапневий вугляк. В зіткненні з водою той вапневий вугляк дає ацетилен, вуглеводень, якого молекула складається із двох атомів вугля і двох атомів водня; це ґаз, який легко замінити в течиво. Ацетилен служить сьогодні за підставу до фабрикації синтетичного кавчуку.

У Злучених Державах ацетилен спершу полімеризують, тобто піддають операціям внаслідок яких декілька молекул ацетилену лучаться в одну більшу молекулу. Потім до нього додають сільний квас внаслідок чого дістається хльоропрен, що є основою тих декількох типів синтетичного кавчуку, яким дали назву „дупрен". Залежно від ступня полімеризації хльоропрена дістаємо синтетичний кавчук, що має прикмети вульканізованого природнього кавчуку.

Дупрен коштує ще значно дорожче як природний кавчук, але він перевищає той останній деякими своїми цінними прикметами. Дупрен суцільніший, краще опирається воді, як і діянню кисня, озону та інших хемічних продуктів і він більше проникливий для ґазів. Він не розмягчується від нагрівання. Він у протилежности до природного кавчуку не боїться діяння бензини і мазей. Занурений в ті рідоти він не роздувається.

В Німеччині початок виробництва синтетичного кавчуку сягає 1909-го року, коли завдяки працям Фріца Гофмана і його співробітників створено спромогу перетворювати ізопрен в синтетичну ґуму, подібну до кавчуку. Осягнути це можна простим нагріванням з полімеризаційними чинностями або й без них. Сам ізопрен фабрикували синтетично. Дещо пізніше стали фабрикувати в Німеччині синтетичний продукт, методою полімеризації бутадієна поруч металевого натрія і вуглевого ґазу. Бутадієн — це вуглеводень, якого молекула складається з 4-ох атомів вугля і 6-ти атомів водня. В часі війни в Німеччині виробляли в більшій кількости синтетичний кавчук під назвою „метілкавчук". Він коштував дуже дорого і не визначався високою якістю. Після війни його фабрикацію зовсім припинили.

З 1926-им роком у Німеччині почалася нова доба у фабрикації штучного кавчуку, але на зовсім інших основах як в часі війни. Сьогодні бутадієн фабрикують уже на основі ацетилену. Новий синтетичний кавчук дістав назву „буна" і виступає у кількох типах: буна N, буна S, буна 110.

Буна — це не простий сурогат кавчуку. Це продукт, що під багато оглядами стоїть вище від природного кавчуку. В останньому цінять твердоту у звязку з пружністю. Але ті прикмети зберігаються тільки якийсь час і зменшуються з віком кавчуку; під впливом теплоти, світла та й кисня з повітря природний кавчук стає крихкий, твердий, непружний. Він псується від бензини та від мазей. Кавчукові обводи на колесах автомобілів швидко нищаться. Новий синтетичний кавчук, буна, у цілій низці проб виявився у тому відношенні вищим від природного. Випробувано на найгірших дорогах тисячі обводів із „буна" в автомобілях. Машини проїздили денно 600 кільометрів з середньою швидкістю 50 кільометрів на годину. Так зроблено 1,200.000 кільометрів. Зужиття обводів із „буна N" було на 30 відс. менше як з природного кавчуку. Обводи із „буна" можуть робити вдвоє стільки кільометрів, що обводи з природного кавчуку. Мотоциклетки, каміони, трактори, навіть гарматні ляфети проїздили до 50.000 кільометрів. Особливо замітна є видержливість нового кавчуку на діяння бензини і мазей.

Буна ще багато дорожчий від природного кавчуку (на яких 60 або 80 відс.). Але він найдешевший з існуючих сьогодні типів штучного кавчуку. Він визначається незвичайними прикметами. Для Німеччини він неоціненний з уваги на економічні та воєнні перспективи.

Перекл. з рос.

*) Чистий кавчук примінюється дуже рідко, бо він задержує свою пружність (елястичність) тільки в межах 0°—30°. Нижче 0° він стає крихкий, вище +30° зачинає бути пластичним, а вище +50° розмякає зовсім. Ту недостачу кавчуку можна усунути в такий спосіб, що зароблюється його з сіркою. Той процес зароблювання кавчуку із сіркою називається вульканізацією. Вульканізований кавчук зберігає незмінну пружність в межах температури від —20° до понад +100°.

— „Кого?

— „Тих ворогів, ті морди покровавлені.

„Студент сів, підтягнув під себе, під сорочку ноги, і зітхнув, як нянька перед питанням дитини:

„— Наукою, — сказав... і зробив рух, мов відчиняючи двері.

„— Наукою, — сказав за ним трохи здивовано, трохи згірдливо Коваль. — **А може б теж і люшнею попробувать?** — і розпружив широкі плечі..."

Його психіка теж зумовлена землею. Коли він підіймає повстання, він веде його під гаслом увільнити ту землю від **чужинців, плянтаторів - землевласників,** „тимчасових гостей **святої землі**", якої вони „навіть не підбили. Якісь суди, протоколи, даровизни їх настановили... **Вони не виросли з цієї землі...**" Той Сапрун, що робить повстанський стяг, начіпляючи на вила селянський сірак, також один із типів не зовсім використаних, яких виличезну популярність у масах не завжди вдавалось наводити на остаточну ціль — будову твердої державної влади. Обік цих селянських типів своєї доби, показав Липа й інтеліґентів. Ці теж бувають відповідальні і ні. У „Зустрічі літераторів", перероджується серед бою психіка естета на іншу; починається перелім, свідомість, що творчість даних героїв у новій добі — **мала,** бо звязана з своїм часом, а той час був малий. Тимчасом може вперше по Батиєвій навалі починає нація будувати з широким розмахом. Вже не вітряки інтеліґентської буденщини, не сморід мужицького пригнічення, щось інше повинно бути виписане на чолі. „Треба бути консеквентним". Але реакція інтеліґента буває й інша. Такий Масник („Камянець столичний") у час, коли росіяни здобувають місто і майже діти з юнацької школи його боронять, обурюється на саму згадку, що йому могли б дати в руки рушницю... „Я **культурник (!)**, я маю друковані праці... Якто може бути?..." Зате скрізь позитивно показані типи військовиків. Це й зрозуміло: армія була тоді єдиною оформленою силою серед моря хаосу, силою, що мала почуття обовязку й відповідальности.

Я нікого не ненавиджу — каже один сотник — тільки як **треба** бити, то бю". („Кінотчик"). Своєрідна є суворість та жорстокість тих людей, які, ніколи не загублюючи в собі того, що зветься людиною, мають вироблену повну свідомість, що „тут нема добрих людей, тут є військо". Тут рішучий провідник партизан-вояків, комґруп, що „гострим наказом обертає кольону, не дає задумуватись, підганяє, жене її, оживлює новим духом, не дає ставати — вперед..." Його адютант має єдину журу — що в переправі лісами коні можуть не витримати; щодо людей, то „люди витримають" („Бляшанки"). І скрізь — боротьба армії не тільки з ворогами, але й з опірними елементами, із стихією землі, що хоче бути, а не вміє, ще не перекипіла.

На армії саме головна увага Липи. Це — вже оформлена стихія. Згадуваний ґенерал Сербецький із своїм **„пристосувати й обтесати"** — це вже виразник тих нечисленних за революції свідомих сил, які бачили суть речі. В Липи це не випадкове; сам він військовик і таке ставлення до армії в нього зрозуміле. Вже у своїх віршах із збірки „**Суворість**", збірки, що мала і має чималий вплив на молоду українську (цьогобічну) поезію, — обробляє свідомо такі проблеми, як **юрба, чернь** („вал високий, багатоокий, що котиться плине над усе що ясне, що струнке, що єдине, велике..."), та якої поет зовсім не проклинає, свідомий того що це сила, яку можна формувати. Там же гостро поставлена проблема села, зайдів-чужинців і землі, до якої селяни промовляють:

— Господи, був я і злодієм, і героєм, —
Яж бо ріжним голосам внемлю, —
Але дав Ти мені, Боже, землю,
То не пустив я нікого,
І не віддав нікому...

Ця свідомість Землі при одночасним „внемлянню ріжним голосам" саме й є позитивна риса неусвідомленої ще української стихії. І саме **вояк** має прийти ; її скорити. „Не Франциск Асизький (згадайте „молитву й покору" Липинського), не Спіноза, не Кант..., а Наполеон, великий домптер мас, який диктує: „Вояки! Українську творіте стихію!... Мій імператорський привіт!"

Ми зумисне згадуємо тут вірші Липи, щоб показати невипадковість його новель, а навпаки, змонтованість їх із цілістю його світогляду...

Порівнюючи „Нотатник" з повістю Липи („Козаки в Московії"), де „живі люди" були з ідейного боку надто видумані в лябораторії письменницької уяви, тут почуваємо немов стихійний подув життя; видно, що письменник багато із того, що описує, сам пережив, що він дихав безпосередньо вітром революції та дає нам постаті наскрізь вірні в житті — найбільша похвала, яку можна зробити новелістові. „Нотатник" — один із найкращих прозових творів останніх літ у нас, що хвилює, полонює кожного вдумливого українця своїм жорстоким образом доби і сил, що ще повернуться.

С. Гординський.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична ляборатория. —
НАСС

При зміні адреси просимо подавати стару адресу.

Зміна адреси 50 гр.

Як хочете мати цілий рік цікаву і необхідну книжку, то нею може бути тільки

КАЛЕНДАР „КРИНИЦЯ"

на 1937-ий рік.

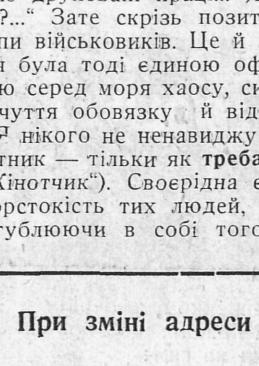

Прегарний і всесторонній зміст на 200 сторінках великого формату дасть змогу кожному знайти щось цікавого для себе.

Обширна практична частина неодному стане в пригоді доброю порадою з педаґоґічної, лікарської, правничої чи домашньо - господарської ділянки. — Багато ілюстрацій.

Ціна 1'50 зол. Порто 30 с.

Замовляти у Видавничій Спілці „Діло", Львів, Ринок 10 II-ий пов.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА.

„Апостол черні". Перша частина нової повісти О. Кобилянської під наведеним наголовком вийшла з друку.

„Близнюки". Нарис В. Ткачука п. н. „Близнюки" в цьому числі „Назустріч", взятий зі збірки того автора „Золоті дівінки", що цими днями появиться.

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Календар Молодого Українця на рік 1937. Накладом Видавництва „Дешева Книжка". Львів, 1936.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Володимир Бірчак: **Проти закону.** Повість на тлі подій XII-го віку. „Українська Бібліотека". Львів, 1936.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

Д. Донцов: **Дурман соціялізму.** „Квартальник Вістника". Львів, 1936.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Оксана Компаніець: **Леся Українка,** в 23-ті роковини смерти. Видавництво „Дешева Книжка". Львів, 1936.

Омелян Терлецький: **Історія України** від 1782-го до 1917-го року. Накладом Т-ва „Просвіта". Львів, 1936.

Інж. Іван Прокопів: **Алькоголізм і народнє господарство.** Накладом Українського Протиалькогольного Товариства „Відродження" у Львові. Львів, 1936.

Петро Воїн: **Еспанія.** Видавництво „Дешева Книжка". Львів, 1936.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Михайло Соневицький: **Мирмідонський лицар.** Друга частина. Під Ілліоном. Накладом „Рідної Школи". Львів, 1936.

Антін Лотоцький: **Козак Байда.** Історичне оповідання про основника Запорізької Січи. Накладом В-ва „Світ Дитини". Львів, 1936.

Роман Завадович: **Покарані калатьки.** Комедійка з бурсацького життя в 3 ох відслонах. Накладом В-ва „Світ Дитин". Львів, 1936.

ЖУРНАЛИ

Літопис Бойківщини. Записки присвячені дослідам історії. культури й побуту бойківського племени. Рік VI. Ч. 8. Самбір, 1936.

Кооперативна Республика. Ч. 7—8. Липень-серпень, 1936. Львів.

Дзвіночок. Ч. 60. За жовтень 1936. Львів.

Дзвони. Ч. 6—7. За червень—липень, 1936. Львів.

Світ Дитини. Ч. 9. За вересень 1936. Львів.

Місіонар Пресвятого Ісусового Серця. Ч. 9. За вересень 1936. Жовква.

Сівач. Часопис присвячений проповіди і катехизі. Рік I. Ч. 1. За вересень 1936. Львів.

Українське Юнацтво. Ч. 8. Серпень 1936, Львів.

Наша Школа. Ч. 6. Червень, 1936. Ужгород.

КНИЖКИ, які бажали би Ви прочитати, можете позичати на догідних умовах у ВИПОЗИЧАЛЬНІ КНИЖОК „ІЗМАРАҐД" при вул. Косцюшка ч. 5, яка має книжки українські, польські, німецькі, російські, французькі і англійські. **Всі шкільні лектури завсіди на складі.** Випозичальня відкрита щодня, крім неділь, від год. 9-ої рано до 7-ої вечором.

Достава книжок до дому на телєфонічне замовлення!
Телєфон ч. 112-42.

Горобці на дротах

СВОЄРІДНА ЛЬОТЕРІЯ.

Чарлі Чаплін сидів по вуха в довгах ще заки дійшов до слави. Розуміється, що віритель непокоїли його всякими способами. Чарлі не любить, як відомо, писати листів, але якийсь віритель дав йому такої школи, що Чаплін взявся до листа.

Зміст того листа був такий:

Шановний пане! Прізвища і докладні квоти всіх моїх вірителів маю виписані на спеціяльних листках. Лежать вони в бюрку, а є їх кількасот.

Маю звичку раз на рік, в сам день Нового Року витягати з бюрка один з того стосу листків. Тягнення відбувається згідно з усіма правилами, бо замикаю тоді очі. Потім виплачую довг щасливцеві.

Повідомляю вас, що як будете мені дальше так безцеремонно докучати, як це було досі, то викину картку з вашим прізвищем з тягнення і відберу вам змогу взяти участь в моїй льотерії, а тимсамим надію дістати колинебудь свою належитість.

„ЛЬОҐЕНҐРІН".

В помершого недавно в Парижі відомого російського композитора А. Ґлазунова, як він перебував ще в Ленінґраді, чекісти зробили одного разу ревізію, в часі якої натрапили на портрет князя Саксонії в парадним військовім мундурі. Той портрет дістав Ґлазунов особисто від князя на спомин концерту, що відбувся в його присутності.

Для чекістів портрет „німецького офіцера" був достаточним доказом звязків російського композитора з німецьким імперіялізмом, що змагав до того щоби повалити большевицький лад.

— Хто це? — питає чекіст.

— Визначний російський тенор Собінов — відповідає спокійно Ґлазунов.

— Чого-ж він в німецькому військовому мундирі?

— Тому — зачав пояснятн незбентежений композитор — що виступає тут в ролі німецького офіцера в опері „Льоґенґрін".

Чекістам було ясно.

МІЖНАРОДНІЙ КОМПОЗИТОР.

Той сам Ґлазунов був директором ленінґрадської Консерваторії. У салях Консерваторії вміщували портрети тільки визначних композиторів і музиків. Совітська влада видала розпорядок, щоби портрет Леніна теж вмістили в ґалерії композиторів і музиків.

— Нема на те ради — сказав Ґлазунов — краще повісити Леніна ніж чекати аж мене повісять.

І вмістив портрет Леніна та дав під ним такий підпис:

„Володимр Ленін — міжнародній композитор".

ДИПЛЬОМАТІЯ.

Ґраф Ігнатієв (1832—1908), російський посол в Константинополі в другій половині минулого століття, був широко відомий зі своєї здібности минатися з правдою. Одного разу запитав його Осман Паша, визначний турецький вождь, чи він ніколи не каже правди. ґраф відповів:

— Як кажу „присягаю" — то це не має ніякої вартости; але як кажу „чесне слово", то — присягаю вам — мої слова правдиві.

Чи Ви вже стали передплатником повного видання творів

ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

у 16 томах — видання Українського Наукового Інституту в Варшаві.

Щоб полегшити сплату рат за передплату на це повне видання творів Т. Шевченка та уможливити цим передплату як-найширшим колам, Інститут випускає по одній книжці що три місяці, а саме: 1. лютого, 1. травня, 1. серпня, 1. листопаду. — Вже вийшли томи II., III., VI., VII., VIII., XI. та XIV.

Умови передплати за 16 томів:

у книгарському продажу: зл. 64.—, у передплаті: зл. 40.—, по 2 зл. 50 ґр. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., діставатиме книжки в паперовій оправі. Чекове конто П.К.О. в Варшаві 28.670.

НОВИНКА! **НОВИНКА!**

НОВА ЗБІРКА ПОЕЗІЙ.

КУЧЕРЯВІ ДНІ

Б. ЖАРСЬКОГО.

Ціна 1.00 зол. — З пересилкою 1.20 зол.
Набувати в книгарнях або у В-ві „Голос знад Буга", Сокаль, Костюшка 91.

НОВИНА! НОВИНА!

Михайло Мочульський

ОПАЛЕВА МРЯКА

ОПОВІДАННЯ

Замовляти у Видавництві „Ізмарагд" у Львові вул. Косцюшка 5, або в українських книгарнях. Ціна 2·00 зол.

НІХТО НЕ МОЖЕ

ОБІЙТИСЯ

БЕЗ

УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ

що є справжньою книгою знання.

Три великі томи, це криниця відомостей про світ і Україну. Можна дістати на догідні сплати.

Замовляти:
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМИЯ.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „

в ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редагує КОЛЄҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10

Opłatę pocztowa zapłacono ryczałtem.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОЛНАРОВИЧ

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (69) 21
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. XI. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

І. ІВАНЕЦЬ.

БАТАЛЬНЕ МАЛЯРСТВО

З НАГОДИ ВІДКРИТТЯ ВІЙСЬКОВОГО ВІДДІЛУ В МУЗЕЮ НАУКОВОГО Т-ВА ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

Мотиви війни виступають з давен-давна у мистецтві всіх народів. На відому популярність того роду мистецьких творів складаються дві причини: Одна це динаміка і патос самої боротьби, друга це патріотично-героїчна тематика, яка лежить в основі того роду творів. Тимто не диво, що в новіших часах, часах розбудженого патріотизму серед широких мас у XIX. ст. буйно розвинулося батальне малярство, як окремий, спеціяльний рід мистецької творчости. Багато заважив на цьому культ війни, що його понесли зі собою переможні наполеонські вірли.*) З Наполеоном прийшла для Франції доба славних перемог, далеких походів. Скінчилися теж часи змеханізованих, гнаних капральськими палицями, наємних військ. По французькій революції повстали з загальної бранки національні армії, розгорілись і патріотичні пристрасти. Війни, що велись дотепер між королями і царями прибрали національний характер. Батальне мистецтво зриває з шабльонами алеґоричного прославлювання вождів, такого характеристичного для творів XVIII. ст. Мистці стараються передати реалізм війни, її буйну барвність. Цеж бо часи мальовничого обмундурования військ, часи кавалерійських атак, та зручного маневрування великими масами, що його ввела ударна, наполеонська тактика.

Франціско Ґоя. Розстріл повстанців (епізод з 3-го травня 1808).

Першим найвизначнішим баталістом у Франції, нової наполеонської доби є Ґро. Він використовує теми з наполеонських битв. В майстерний спосіб віддає він у своїх картинах наполеонську рухливу тактику, все офензивну, обчислену на ініціятивність і захоплення кожного із старшин і вояків. Тактику, що виросла з патосу французької революції. Другим визначним малярем-баталістом наполеонської доби є Жеріко. В противенстві до Ґро, що опрацьовував ширші поля битв, Жеріко змальовував поодинокі епізоди чи фрагменти. Та робив це він з великою експресією і залишив твори великої мистецької вартости. Декоративну мальовничість наполеонської епопеї передає у своїх творах теж Жерард, що прославив перемогу під Аустерліцом.

Як перемоги наполеонської армії так і катастрофальний відворот військ французького цісаря з Росії стали темою численних цінних картин і літоґрафічних рисунків, бож величина трагедії наполеонської армії, що гибла у морозній студені північної країни, рівна по своїй емоціональности славі безприкладних перемог. Цінними документарними працями нещасного походу на Москву, є між іншим літоґрафічні рисунки Фабера ді Фор, що як співучасник подій пережив катастрофічне заломання наполеонської сили.

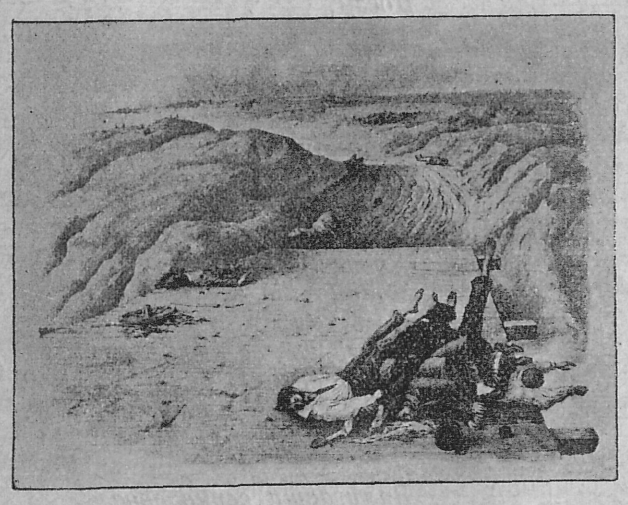

Фабер ді Фор. Міст на Кольочі після бою під Бородіно.

*) Прим. Редакції: На вершках прапорців полків наполеонської армії були встромлені золочені вірли.

Пильним пропаґатором наполеонської слави став у Франції з кінцем першої пол. XIX. ст. маляр Верне. Про нього казали, що звів на своїх полотнах неменше битв, ніж наполеонська армія. Як баталіст здобув собі Верне світове ім'я, а в його академію почали зїздитися на студії малярі з ріжних країн. Студіював між іншим під рукою Верне, відомий польський маляр Юлій Коссак, українець з походження.

Треба теж згадати про воєнні твори ґеніяльного еспанського маляра Ґої, що змальовують наполеонську епопею з її протилежної сторони. Як відомо у 1808 р. вибухло в Еспанії повстання проти посадженого там на королівському престолі Наполеонового брата Йосифа Бонапарте та французьких окупаційних військ. Повстання прибрало внедовзі характер жорстокої партизанської війни. Ґоя, що не був по спеціяльности баталістом, створив цілий ряд офортів,**) де відчуваємо ввесь жах нерегулярної громадянської війни з її вязницями та екзекуціями.

Багато картин на воєнні теми створив Делякруа (1798—1863), найбільший французький маляр т. зв. романтичної школи. Був це знаменитий кольорист і тому залюбки вибирав теми з барвистого Сходу. Його відомі картини з наїздами арабських їздців це передовсім твори надзвичайного малярського темпераменту і прегарного кольоричного добору.

У другій половині XIX. століття здобув світову популярність видатний французький баталіст Месоніє. Став він апольоґетом наполеонської слави, а його картина „Відворот Наполеона з Росії" стала загально відома через поширення у численних репродукціях. Наполеон змальований на білому коні як їде на чолі свого штабу; на дальшому пляні відступає, не знищена ще силами природи армія. Месоніє опрацьовував свої картини надзвичайно старанно. В його величезній робітні були цілі магазини зброї автентичних воєнних памяток і одностроїв. На підставі зразків шили кравці вбрання для моделів. Одяги ті мусіли натурщики ще й деякий час на собі носити, щоб влежалися, пристали до тіла і набрали природного вигляду. Розуміється це могло діятися при тій видатній підтримці, яку мав Месоніє, та цінах які осягав за свої невеликі розміром твори (картину „Відворот Наполеона" продав артист за 120.000 фр.).

Месоніє виховав цілий ряд баталістів як пр. Невіля, Детайля, що взялись вже за тематику французько-пруської війни.

Культ батального мистецтва, як відомо, не обмежився на саму Францію. Поширюється він всюди. Підсилює його в великій мірі зацікавлення історією, таке характеристичне для другої половини XIX. століття.

У Німеччині працює Адольф Фон Менцель, що в надзвичайно майстерний спосіб відтворює епоху Фридриха Великого. За свої заслуги на полі плекання рідної традиції дістає артист від німецького імператора титул ексцеленції. Цілий ряд німецьких баталістів опрацьовує мотиви з переможної війни німецько-французької як Адам, Рошоль, Вернер та інші. Видатних історичних і воєнних малярів видала Еспанія, з них здобув був світову славу Праділля, що змалював здобуття Ґренади.

**) Рисунок випроваджений рильцем на цинковій блясі, з якої дістаємо на спеціяльному папері відбитки.

Месоніє. Рік 1814.

В Росію переїхав французький баталіст Рубо, що знатуралізувався та став професором батального малярства у Петербурзі. У нього вчився і визначний український баталіст Самокиша (гляди календар „Червоної Калини" на рік 1936). Величезну славу як маляр війни здобув собі російський артист Верещаґін. В його картинах нема патріотичного патосу, а сувора толстоївська правда воєнної дійсности. Картини Верещаґіна це наскрізь реалістичні документи кампаній, що їх довелось мистцеві перебути.

Був він активним учасником трьох воєн і як боєвий старшина був ранений і відзначений Ґеорґієвським Хрестом за хоробрість. Верещаґін згинув під Порт-Артуром. Корабель, на якому був він враз з адміралом Макаровим потонув від японської міни.

Багато видатних малярів-баталістів видала Польща. Очевидно мали на це свій вплив: культ традиції, повстання та постійне підтримування ідеї збройної боротьби. Знаменитим малярем коней і кавалерійських атак був Міхаловський, що жив у першій половині XIX. ст. Декілька картин на батальні теми виконав видатний історичний маляр Матейко, а нещасливе повстання з 1863 р. спопуляризував Ґротґер. Великий успіх мав у Мінхені Йосиф Брандт, що залюбки брав мотиви до своїх образів з України, та відтворював козаків у їх боротьбах з татарами. Відомим поетом коня у лицарській службі став Юлій Коссак, а його син Войтіх співтворець Рацлавицької панорами у Львові, сповнив у малярстві для Польщі ту саму службу, що Сенкевіч у літературі. З польских баталістів треба ще згадати С. Батовського та З. Розвадовського, що живуть у Львові.

Ґро. Наполеон на полі бою під Епляв.

У світовій війні змінився зовсім характер і образ війни. Зникла її панорамічність, сірі, полеві однострої замінили колишні барвні військові одяги. Війна ввійшла в землю, а начальний вождь перестав гарцювати на пишному коні перед фронтом своїх військ. Він став невидний, з його приказами перестали вганяти адютанти та ордонансові старшини. Їх заступила механіка. З розвоєм техніки і механізації війни

Е. Делякруа. Марсиліеза.

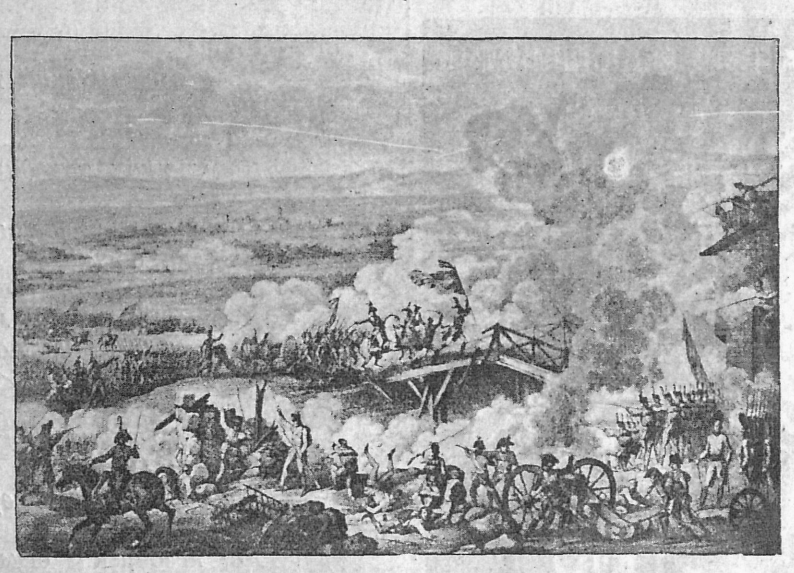

К. Верне. Бій під Арколе 1796 р.

М. Самокиша. Бій Кривоноса з Яремою Вишневецьким.

пощезали з поля битви ті пластичні і мальовничі риси, що були такі типові для батального мистецтва XIX. століття. Характеристичним для цієї великої переміни є твір німецького мистця — Кубіна, що представляє молоха, новітнього мілітаризму, як йде тяжкою розпорошуючою ходою.

На загал світова війна не знайшла свого відповідника у пластичному мистецтві. Можна сказати, що засоби, якими орудувало батально-історичне мистецтво XIX-го ст. стали занадто трафаретні для нової дійсности. Війна перестала бути театральним видовищем, а стала — як каже Туґенгольд — складним, вичерпуючим, змеханізованим змаганням, у якому учасники навіть не всилі бачити свого героїзму. Та з механізації і моторизації, що йде, є й нові пластичні вартости: є ритм маси, сила машини, могутня форма, що певно найдуть свій вислів у мистецтві.

М. Самокиша. Мотив з російсько-японської війни (1904).

Українське батальне мистецтво не могло розвинутись якслід через відомі мало-сприятливі політичні та суспільні відносини. Воєнні козацькі сюжети опрацьовували М. Івасюк, автор величезної картини „Вїзд Хмельницького до Киева", М. Іжакевич, що як відомий ілюстратор здобув був собі в Росії широку популярність. Відомі теж у нас ілюстрації Сластьона до „Гайдамаків" та Ждаха до козацьких пісень. У працях обох мистців є багато батальних мотивів. Велику славу здобув М. Самокиша, що й став був професором батального відділу при Петербурській академії мистців. В нього багато розмаху та композиційної зручности. Уродженим баталістом є Л. Перфецький, якому доводиться працювати в мало-сприятливих відносинах.

Поширення української свідомости, поглиблення патріотизму та культу традиції визвольних змагань, дають основу і для ширшої праці на мистецькім полі. Мистецтво і культуру не творять лиш самі мистці, творить їх і вся суспільність.

І зовсім певно, що боєвий темперамент української нації обявить себе ще у ріжних якісних творах пластичного мистецтва. Ідея визвольних змагань як і взагалі історичне минуле щойно через мистецьке оформлення ввійдуть живо у кість і кров нації, стануть органічним збагаченням свідомости і могутньою підоймою національної сили.

Потішаючим явищем є між іншим зорганізування вже окремого історично-воєнного відділу при Музею Наукового Тов. ім. Шевченка. Звідтам може вийти багато творчої ініціятиви та підтримки для закріплення визвольних змагань у мистецьких творах.

ПАВЛО КОВЖУН

Буденна і мистецька дійсність

ЗА КУЛІСАМИ V.I-ОЇ ВИСТАВКИ А. Н. У. М.

У неділю 8. листопада відкривається VII. Вистава А. Н. У. М. Вона присвячена митрополитові Андрееві Шептицькому, як найбільшому меценатові нашого мистецтва. Він не лиш створив Національний Музей, не лиш виховав кількох передових мистців (Бойчук, Сосенко) і менше відомих, не лиш опікувався багатьома мистцями — то висилаючи їх за кордон для поглиблення мистецького світогляду, то підпомагаючи їх у часи безробіття чи інші тяжкі хвилини життя, не лиш підтримував їх порадами і т. д., але є збирачем мистецьких творів і залюбки малює сам. Ця сторінка діяльности митрополита Андрея замкнена для стороннього ока, одначе знають її мистці і буде ще час сказати і зважити її докладно і повно. Ця присвята цілої Вистави А. Н. У. М. буде скромною і очевидно, невистарчаючою подякою доброму і мудрому меценатові від мистців.

З мистецького боку VII. Вистава А. Н. У. М. — як і попередніми роками, схоче дати образ стану сучасного українського мистецтва і буде лиш доповнювати попередні.

Наше мистецтво по цей бік Збруча знаходиться у складних обставинах ідеольоґічної і побутово-професійної натури. З одного боку наш мистецький осередок і далі не може створити відповідної атмосфери для праці. Мистці цілковито не мають ні робітень, ні виставових саль, ні ґалерії сучасного свого мистецтва, ані таких замовлень, щоб могли виявити у повноті свій талант, та ні тих кол, що не то, що створювали б, ці замовлення, а бодай хотіли б, бажали підтримати. Немає свідомих збирачів образів, немає цін на мистецькі твори, ні на нові, ні старі — нічого немає. Лише у Львові можлива така чудасія, що виставлювані твори мандрують назад до робітень мистців, що „йдуть" на ринок речі друго і третьорядні, що мистцеві буквально немає до кого промовляти своїми творами.

Усього цього немає у нас, а бути мусить рано чи пізно. Це не є слова докору, не є крик розпуки, — лиш змагання до поправи цього стану, для якої є всі дані. Чейже — мистецтво як таке, що є складником змісту самого поняття Нації, є національним капіталом найвищого ужитку, як засіб найдосконалішого розвитку людини і пробудження в ній правдивих творчих інстинктів, не може не обходити бодай вищих верств ідейного суспільства, а в тому і нашого. А що діється на цьому полі у нас?

Поруч з добрими творами Бойчука, наскрізь ідейними і програмовими, оригінальними і самобутними, що находяться у Дяківській Бурсі у Львові, поруч з кількома доцільними репродукціями творів Красицького, Труша, Івасюка ще зперед війни, ви побачите сьогодні нічим не виправдані баталії, де ріжуть українську молодь багнетами, ножами або просто роздирають пальцями, так що при огляданню зуби викришуються — все друковане на папері для міністеріяльних кабінетів... І це все реклямують літературні та політичні ґазети як якісь події, а котрим місце на відпустах... Поруч портретів Труша, Холодного, Масютина, Крижанівського, зустрінете розвожувані і росповсюджувані антропоморфіти якихось покутних видавництв, людей з епілептично викривленими устами, у яких голови ростуть просто з плечей, руки з четвертого ребра, пальці з ліктя. Це мають бути українські князі, вожди, кооператори, письменники...

На такому тлі, як малий острівець живе група мистців, що хоче піднести мистецький рівень на певну височінь, хоче створити европейські основи нашого образотворчого мистецтва, яке вплинуло б і на інші ділянки українського культурного життя. Осередок української духової культури — Східна Україна — осередок властивого мистецького українського життя, осередок шкіл і шукань, — майже відпадає з рахунку національної культури, бо ми просто не знаємо, що там тепер роблять з обективних, ні від кого незалежних причин. Ми припускаємо не без основ, що праця цілої плеяди вишколених культурних мистців не йде шляхом своєї творчости, лиш замотаними програмами, далекими від дійсности. З другого боку і наші мистці тут гублять контакт із Заходом, бо в деяких країнах над головами мистців теж лунає команда, де невідома рука подій спинила і загальмувала духову культуру.

Усе це насторожує наше маленьке мистецьке життя і ставить його перед дилемою: що далі?

Положення мистців настільки складніше, що інші ділянки культурно-мистецького життя не видвигають у своїй діяльности глибоких проблем лиш якби по інерції продукують дещо. Минулорічна полеміка у нашому літературному світі не двигнула справи ані на крок! Навпаки: вбила у багатьох всяку охоту взагалі до принципіяльного обміну думок через вмішування до цих справ людей непокликаних, неперебірчивих в засобах, обскурних еґоїстів, нацькованих до полеміки людьми ситими і задоволеними, що й мистецтво обовязково також уважають тереном свого впливу, цинічно хотять бачити у ньому вплив своєї гіпокризії і снобізму.

На такому тлі відбудеться VII. Вистава А. Н. У. М. Для оптимізму, на жаль, нема місця.

У рядах мистців — як у рядах оборонців Альказару. Працюють свобідно тільки ті, що не турбуються кожного ранку хлібом до кави і цукром та 25 кілями вугілля, або ті, що вчать по школах. Ці останні дають праці у пленері з літніх вакацій. Кажуть, що хоч так далеко не заїдемо, то з двох лих краще останнє.

Тих „свобідних" від матеріяльних турбот страшенно мало, інші живуть з мистецтва, їдять гіркий мистецький хліб. Вони малюють церкви, ілюструють книжки, роблять етикети, реклями — образи на замовлення на голі стіни таких самих бідаків як і вони. Що там не було б, вони мусять витискати зі себе все нові проекти, мати постійний „мистецький настрій", робити за тиждень те, що треба би робити місяцями. Ці люди не знають ні відпочинку, ні розложеного дня, ні ранку, ні вечора, ні літа, ні зими... Так, виглядає дійсність, про яку мистці не люблять говорити, бо це дійсність без прикрас, будні мистців. Вони мало виставляють, хоч вистави роблять, бо вистава у них це свято, це виплив їх праці, це їх професійне діло. Ці люди не виставляють сотень грамот, десяток коробок, тисячей квадратових метрів поліхромій, не всилі зібрати образів з цілого краю. Це другий бік сірої мистецької буденщини.

Але в цій дійсности є й радісні моменти. Це мистецька молодь. Вона рветься до великого, до недосяжного, до казкової мистецької творчости. Вона дійсности не знає. Вона не вичуває і не довідається про дійсність від своїх терпеливих і мовчазних старших товаришів. Бодай в уяві у неї все рожеве, багато-обіцююче. Вона робить свій виступ найщасливішим днем у своєму житті — і так воно є. Це її дебют, — іспит перед громадянством, критикою. Цим кроком вона вступає в мистецьке життя, здобуває собі імя, входить у рахунок живого надбання нашої мистецької культури. Від дня її виступу вона набуває право на довге волосся і широку краватку, на власний погляд на світ. Вона попадає на шпальти рецензій, де на неї покладають надії, вгадуватимуть напрямок, стиль творів — цілий цикль „ізмів" з яких такий молодий мистець „створився" і т. д. і т. д.

Ця молодь цього року — це „молода група" А. Н. У. М., що повстала як філія у Варшаві. Ця молодь заповнює усі майстерні Академії Мистецтв у Варшаві вже кілька літ — ось-ось піде „на свій хліб". Якже таку молодь не привитати?

Така і в таких обставинах буде VII. Вистава А. Н. У. М.

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

Вітер над містом

В галуззя вмотались клуби
Кудлатих хмар;
Дерéва
Листя пожовкле гублять,
Вітер
Рвучкий, далекий,
Змітає парк.
Та з міста
Не лиш подивляти чар
Опалого листя
Приходять
Поети
І майбутні стратеги.

Внизу:
Місто.
Вечір над ним
Хмари червенню вижер,
Воно ж
У тумані мутнім
Горбами підводиться хиже,
Скалить зуби хрищатих веж,
Гостро ломить будівель риси:
Відорвавшись від обрійних меж
Небо вороже висить —
Бур лиховісних вантаж.

Так
Уявляю
Героїчний пейзаж.

Серце
Бе у приспішений такт,
Як молот,
На устах
Поцілунком холодним закляк
Холод.
Груди пють повітря міцне,
Повітря осінне,
Вітер із свистом рине,
В обличчя шмага мене.
Кров неспокійна моя
Не хоче ніщо
Розуміти,
В жилах блакитних буя,
Як вітер:
(— може кров і вітер
Одно,
Дві незборенні стихії,
Над пурпурним буруном
Сила, що буревіє?...)

Хмари, мов чоти йдуть
Шляхами полумяними,
Підводиться
Зривів нестримних
Божевільний маршрут,
Путь нескінченних походів:
— Де ж мети і межі їм?
Ловлю ніздрями буряний подув
Поезії.

Вечір згасає.
Мла.
Вітер теміню хмари розбовтав;
Струмом підземним лягла
Через місто ненависть
Як Полтва.
І вітер,
Ховаючи лють,
Мовкне під крилами бурі;
Десь там
Друзі мої встають,
Друзі великі, хмурі,
Кидають тінь мовчазну
На небо і сонні мури.

Вплутавши серце своє
В зриви і злами ліній,
Місто внизу встає
Силюетом
Домів твердинних;
І знаєш ти
Мури домів,
Від цитаделі до ринку,
Під новонакладеним тинком
Не сховають слідів,
Що досі знід нього говорять
Силябами слів,
Що їх
Проказала історія.

...Повертаєшся,
Дзвонить крок
Бруками вулиць,
Хрустить у зубах
Пісок
Спогадів про минуле.
Небо вгорі уста
Стиснуло,
Замовкло, як камінь,
І місто моє вироста
З зайтленими зубами.

7. XI. 1934.

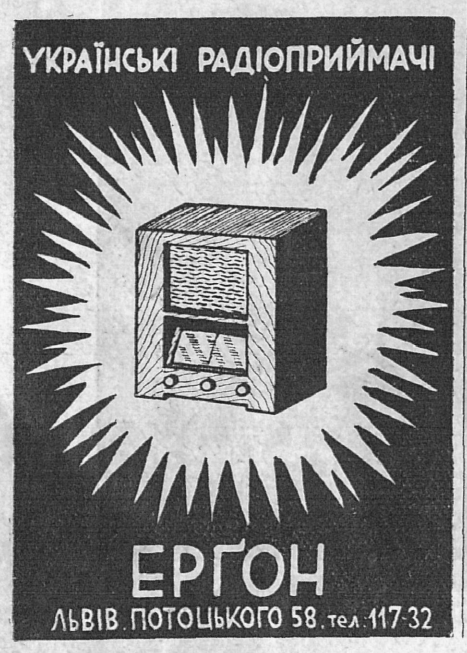

ВОЛОДИМИР РАДЗИКЕВИЧ

Забутий у сільській закутині

ТИМОТЕЙ БОРДУЛЯК

Дня 16. м. м. відійшов від нас автор „Ближніх". Здається: із жалем у серці.

„Я сиджу — писав чотири роки перед смертю — далеко від Львова в Богом забутім селі на подільських степах. До Львова не їжджу, бо не маю за що, а коли прийшлося мені бути коли у Львові, то я там не загрів місця, але як найскорше тікав, бо не було защо довше посидіти. Тимто я у Львові не знаю нікого з літературного світу, ані ніхто мене не знає". (У листі з дня 1. II. 1932).

Нема сумніву, що такий постійний побут у далекім, „Богом забутім" селі не дає змоги розвинутися талантові письменника, каже обертатися у крузі тісної тематики, послуговуватися давніми мистецькими засобами та давнім формальними досягненнями. Одначе таке відокремлення від „літературного світу", дозволяє письменникові зберегти свою індивідуальність, затримати свій оригінальний підхід до тем та їх насвітлення.

Бордуляк має саме таке питоме, собі характеристичне літературне обличчя. Хоч у праці над відтворенням образу українського села довелося йому станути поруч Франка та Стефаника, все таки його образ вийшов окремий, оригінальний, інший у насвітленні, лагіднішій і ніжніший у тонах колірів.

Правда, невеликий та тісний цей світ, у якому обертається Тимотей Бордуляк. Але чи не має своєї принади й „Богом забута" закутина після свисту авт, стукоту моторів, блисків рефлєкторів, життевих перегонів? Прохід серед такої закутини на коротку хвилину теж має свій чар. Ось хочби ранок серед подільських піль... „Ясне, свіже, мов викупане сонце викотилося з-за діброви, що ген далеко мріла серед подільської рівнини, і чимраз вище й вище підносилося вгору... Панувала тая глибока, урочиста тишина, яку можна де-

Тимотей Бордуляк.

коли замітити підчас сходу сонця, коли день заповідається красний, погідний... Вітрець спав ще десь у глибокім яру, рожеві хмарки лежали на небі тихо, непорушно, жито, що вже зачинало колоситися, також стояло тихо ніби погружене в глибокій задумі; не колихалась буйна пшениця, що розкішним темнозеленим килимом вкривала поля; навіть жайворонок замовк на хвилю, а роса на сочистім листю збіжжя, на листках діванни й полину, що росли при дорозі, тремтіла і мов самоцвіти, переливалась барвами веселки". (Самітна нивка).

Тимотей Бордуляк в гуртку своєї родини в Ходачкові Великім в 1919-ому році.

І люди там, у тому тісному світі Бордуляка — без злоби, ввічливі, привітні, добрі. Цікаво поглянути на симпатичні постаті „Діда Макара", „Дядька Федуся", „Дяка Гриця", послухати, що говорять, бути з ними при їх життевих радощах („Дай, Боже, здоровля корові", „Михалкові радощі"), смутках і терпіннях („Мати"); варто бачити, як рятують себе взаємно у тяжких хвилинах. Старий, жебручий дід Макар після похоронів Семена, якого забила сосна в лісі при праці міркує уголос: „Ну, аж нині бачу, що я богач, і то ще який! — А та ось жінка, що йде вперед мене, і молода ще і здорова, і має свою хату, а вона бідна, ще бідніша від мене. Я йду з палицею і торбами від хати до хати і всюди дістану кусник хліба, а вона того не зробить, їй того не можна... Ба! Але що ж вона буде робити? Як їй вигодувати, як задягнути ті діти, поки хоч двоє старших стане робити на себе? Мусить ходити на зарібки. Ну, і що ж заробить? На день дві шістки, часом лише кільканацять крейцарів, а часом і нічого. І чим тут вижити матері й діточкам, не згадуючи вже про одежу?

Поможуть люди?... Про те нема навіть що думати... Священник говорив дуже красно, але він ще молоденький, видно ще не знає добре людей, а я знаю, що вони нині плакали над нею, а завтра про неї забудуть, бо ж не дурний вигадав, що ситий голодного не знає. Отже з того виходить, що ти Макаре, старий богачу, мусиш помогти бідній жінці. Але як? Чи прийме вона мою жебрачу поміч?..."

Те, що робить старий жебрак, Макар — це такий прекрасний приклад глибоко вкоріненого розуміння християнської любови ближнього, яких узагалі небагато в літературі. Бордуляк умів найти цю високу красу людської душі в ряді сірих, незамітних селянських постатей, добути її на верх і насвітлити простим, природним мистецьким ладом. У тому характеристична риса його як письменника. В українській літературі раз на все він полишиться з почесним імям: Автор „Ближніх".

Мав Бордуляк іще свої пляни.

„Щодо моїх літературних творів, то я маю такий плян: Всі ті оповідання й нариси, що є надруковані в збірці під н. Ближні р. 1899. і ті оповідання, які опісля були друковані по фейлєтонах різних часописів і ті речі, які у мене знаходяться в рукописах і які я тепер пишу і то інтенсивно пишу, щоб „відбити" за той час, який я стратив через війну і через інші перешкоди, які потім наступили — видати в своїм часі в кількох томах і я певний того, що таке видання моїх творів буде добрим вкладом в українську літературу і що я їх не повстидаюся." (У листі з 1. II. 1931.).

Свого пляну не перевів. Треба комусь це зробити.

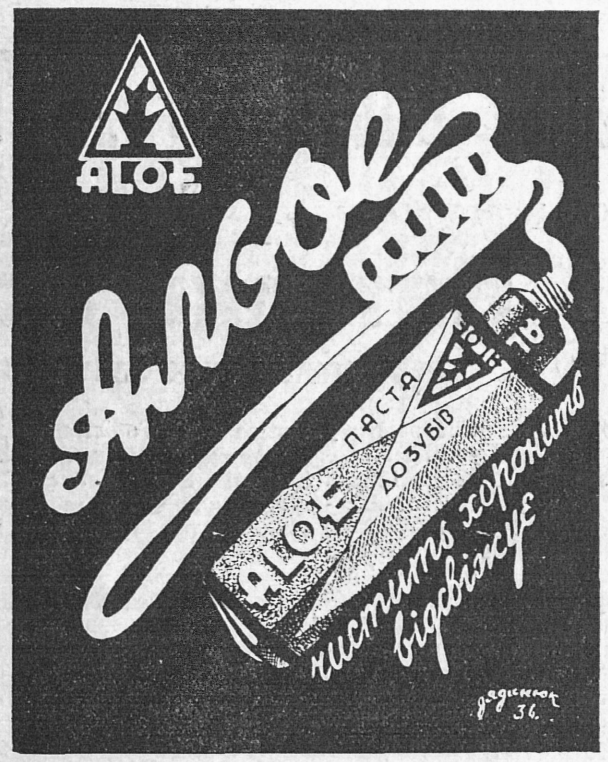

Чужинна хроніка

Нова повість Альдуса Гакслі. Одно англійське видавництво випустило недавно нову повість Альдуса Гакслі п. н. „Сліпий в Газі". Повість, що має 600 сторін, скомпонована в оригінальний спосіб: чотири основи, що займаються чотирома ріжними періодами життя героя, переплітаються у ній в найріжнішій черзі. Той герой, зпочатку згірдливий обсерватор світу, зчасом стає ревним апостолом любови. Повість на прикладі його життя аналізує проблему доцільности і спромоги реформувати світ.

Найпоганіший памятник у Парижі. Французький мистецький союз розписав плебісцит на пять найпоганіших памятників у Парижі. Найбільшу кількість голосів, бо 1060 зібрав памятник Гамбетти, 374 голоси впало на памятник Клемансо на Елізейських Полях, дещо менше на памятник св. Женевефи, що „прикрашує" міст „де ля Турнель". На четвертому місці знайшовся памятник „Ночі Мюссета", що стоїть біля „Французької Комедії", на пятому памятник Вальдек-Руссо.

Французькі письменники подорожують. Цього літа французькі письменники масово подорожували: Жіроду, Кессель, Жіль Ромен були в Злучених Державах, Жід, Гю і Дабі їздили до СССР, Дюгамель і Сюпервієль провели літо в Бразилії. Подорож Евгена Дабі до СССР скінчилася для нього дуже трагічно, бо вмер він там на шкарлятину.

Пів арійського і пів жидівського видавництва. Відоме берлінське видавництво С. Фішера, яке в останньому часі веде зять основника фірми Берман, розпалося на два видавництва: жидівське „Видавництво Берман-Фішер" у Відні і арійське „Видавництво С. Фішер" у Берліні. Оба ці видавництва поділилися також авторами, яких видають.

Італійці хочуть, щоб світ про них знав. Міська рада міста Сан Ремо проголосила нагороду у висоті 50 тисяч лірів для тих чужинців, що поза Італією причиняються своїми творами до пізнання нових італійських здобутків у ділянці моральних та історичних наук, знання, літератури й мистецтва.

Щоденник з часу мирової конференції. Французький видавець Пльон випустив переклад книжки Гарольда Нікольсона „Коли заключали мир". Це — щоденник Нікольсона, який він писав у часі версайської конференції, де він був у складі англійської делєгації.

Пєса Моріяка. Франсуа Моріяк працює тепер над театральною пєсою, яку виставить мабуть театр „Французька Комедія" в Парижі.

СОНЯ БЕЙ

Задушний День

Пронизливо холодний осінній вітер примушує Дору застібнути плащ на всі ґудзики і сховати голову глибоко в хутряний комір. Прощаючись з подругою, Дора вимовляється:

— Я, бачиш, не маю нікого близького на цвинтарі, чого ж мені туди йти? Холодно, а взагалі то свято померлих мене мало займає. Мабуть піду вечором до Лещуків — там весело.

Вона подає руку на прощання і йде дрібними кроками. На вулиці метушливо. Дора оминає людей з квітами і вінками — всі поспішають. Вистави крамниць горять світлом реклямових свічок і фантазійних колірових лямпад. Фіолєт неонової реклями кричить: „Свічки Кора — найкращі!". Дора бачить багато жінок у чорних серпанках і це пригнітає її; вона дивується, звідкіль нараз узялося тілько вдовиць і тілько крамниць зі свічками.

Перед одною такою виставою Дора затримується і довго дивиться на майстерно уложені стирти свічок.

„Піду — думає — куплю свічку; придасться дома."

Вона вступає в крамницю і купує свічок тілько, кілько та пані в черні, що стоїть поруч неї: пять.

— Пощо я тілько купила? — думає вже на вулиці.

У святі померлих добачає Дора дуже багато чару; вона любить це свято, але криється перед світом зі своєю вічною тугою: мати на цвинтарі похороненого когось близького, любого. Дора тужить за тим так само, як за великим коханням, якого ніколи ще в своїм житті не зазнала. Вона почувається дуже самітно, бо не має нікого, хто любив би її; не має навіть „своєї" могили, над якою могла б постояти в цей день так, як інші — з китицею власноручно вибраних і куплених квітів; її серце ніколи ще не відчуло втрати любої особи. Ніхто не любить її, ніхто не тужить за нею, ніхто не відійшов від неї назавжди. В душі Дори родиться жаль: чому? Чому не дано мені права брати участи в тім святі?

Сутінки густішають і набирають виразу від крамничних світел. Дора минає дім, де живе; вона рішає йти на цвинтар. Іде з юрбою, яка несе її. Перед нею, за нею і побіч — вінки і китиці. Дора вдихає жадібно запах смереки і привялих хризантем.

Ось уже цвинтарна брама купається в морі квітів, що їх тут продають. Чути торгування і захвалювання товару, юрба тиснеться до входу, кожний зберігає свій вінок. Дора підходить до продавця і вибирає велику китицю білих хризантем. Торгується — не з недостачі гроша, а тому, що всі так роблять. Платить і чує як продавець захвалює, що його квіти „житимуть довго на могилі дорогого чоловіка — добродійки".

І знов несе Дору юрба. Повітря густішає зовсім від темряви, а над цвинтарем — мрячна заграва. Горять могили ріжнокольоровим огнем, душить запах смереки і диму свічок. Дора звертає в бічну доріжку і йде швидко, немов би мала намічену ціль. Їй стає гаряче і вона розстібує плащ. Скрізь, де лише горять огні, бачить вона схилені тіні людей, що пораються при могилах, або моляться. Ось жінка і двоє дівчаток здіймають з хреста зісохлий вінок, змітають листя з могили. Ось старенький дідусь несе свічку з „позиченим" вогнем на „свою" могилу, захищаючи її від вітру.

„Я теж... Я теж так буду" — думає Дора.

Чим далі — тим менше свічок, а більше темних могил. Дора підходить до одної. — „Ця буде" — рішає. Вона здіймає пожовклий вінок і відкидає його. Потім намагається прибрати хрест хризантемами: на хресті багато цвяхів і вона калічить собі руки. Але не зважає на це; також не важно, хто під цим хрестом — хіба не все одно? Закостенілими від холоду руками змітає Дора листя, ріща — і знов калічиться. Потім встромляє у землю свічки: одну по другій, рядочком, Ні, навхрест — як ось на тій могилі, так краще. Тепер — ще вогонь. Бере одну свічку і йде до сусідньої могили: — „Чи не були б ви ласкаві...?

— Дуже радо, будь ласка!

Дора захищає свічку від вітру; серце в неї бється: щоб не загасла; не гасне.

Але коло могили застає Дора якогось незнайомого. Обоє дивляться на себе трохи счудовані.

— Пані?...

— Так... Я... того...

— Ви знали мою дружину? Ах, ви певно та її подруга, про котру вона мені так часто розказувала. Я дуже радий, що ви не забули...

Руки в Дори починають тремтіти. Вона боїться, що свічка згасне, тому нахиляється швидко до могили і засвічує свічки одну по одній.

Незнайомий помагає. Він прибирає могилу своїми свічками і своїм вінком. Могила займається яскравим світлом. Незнайомий говорить:

— Як гарно, що ви не забули за білі квіти: вона їх так любила... Я теж білих приніс, хай має...

Він дивиться задумано на хрест і киває головою.

Дора метушиться нервово біля могили. Вона не хоче бачити ні його погляду, ні його похитування головою. Це до неї належало, вона мала це зробити. Яким правом цей чужий чоловік посмів відобрати їй ту крихітку радости? — Вона хилиться до могили і ридає голосно, нестримно.

Незнайомий бентежиться. Він нахиляється до Дори, мягко підводить її і старається втихомирити:

— Ну... щож це? Тихо... так не можна. Я не думав, що ви її так дуже любите. Пані, вспокійтеся... Ну... як мені прикро...

Дора чує теплі, сердечні обійми і бачить добрі очі. Їй стає дивно солодко на душі, не хочеться покидати тих обіймів. Хочеться склонити голову на плече мужчини, відчувати теплоту рамен і слухати його голосу.

Але свідомість наказує їй тікати від того чужого чоловіка, який, нічого не давши, відібрав їй хвилину ілюзії. Вона вирівається з його обіймів і йде швидко між горбками і хрестами. Жаль гонить її далеко, між покинені, темні могили. В неї родиться дике бажання піти, зірвати свої квіти з хреста, рознести свічки, розсипати, побачити — кров. Вона боїться, що справді готова знищити могилу і тому тікає навманя. Ходить довго між могилками.

Але раптово пригадуються їй ніжні пестощі мужчини, від яких їй було так легко і добре. Вона хоче їх знов зазнати. Хвилиночку одну, — недовго і — Дора рішається. Вона відшукує доріжку і певною ходою простує до могили. Серце в неї знов тривожно беться від непевности і ожидання.

Пізнає могилу. Підходить — нема нікого. Біліють хризантеми на хресті, від свічок несеться густий запах диму. Дора стоїть нерішучо. Вона чує, що серце в неї холоне, а до очей підступають сльози. Знов самотина і — холод. Вона вдивляється в свічки: нараховує своїх пять.

А потім поволі виймає свічки з землі і одну по одній переносить на іншу чорну могилу, всі пять. Своїх пять. Виймає ніжно квіти з хреста, не нарушуючи вінка. Тими квітами прибірає той хрест довго і дбайливо. На попередню могилу і не дивиться, занята наново своєю роботою.

І врешті застигає непорушно, впявши очі в хрест.

Дує сильний вітер і гасить одну з пятьох свічок.

Перед виставою „Наталки Полтавки“ в міському театрі у Львові

ВАСИЛЬ СІМОВИЧ

„Наталка Полтавка“

НА ПОЛТАВСЬКИХ СВЯТАХ 13. ВЕРЕСНЯ 1903. Р.

„Наталка Полтавка“ мусіла ввійти у програму свят на честь Котляревського у звязку з відкриттям памятника батькові нового українського письменства в Полтаві 12—14. вересня н. ст. (30—31. VIII. і 1. IX. ст. ст.) 1903. р. Комітет, що владжував ці свята, подбав, щоб у виставі взяли участь найвизначніші тодішні сили України. Святкові оповістки заповідали виставу на другий день свят, на вечір, на день 13. вересня 1903. р. й називали імена корифеїв української сцени: Марка Кропивницького, Карпенка Карого, М. Садовського, С. Тобилевичевої, О. Саксаганського, Л. Линицької, молодої тоді ще артистки, що, правда, вже була відома серед театральних кол на Україні, але ж щойно вибивалася, заступаючи незамінну — М. Заньковецьку. Чому не брала участи в виставі Заньковецька, загал гостей свята не знав. Говорили тільки про недугу, чи якусь непереможну перешкоду. Вистава відбулася в театрі ім. Гоголя. Саля була битком забита. Хто припізнився й не встиг купити квітка три чи чотири дні перед святами, мусів якось хитрувати, щоб дістатися на виставу. Підлога на галерії тріщала від молоді. Щасливці, що добилися входу на неї, ввійшовши, не рухалися, бо — ніде було. І так було в льожах, попереповнюваних сильно поверх норму дозволених місць. Білетери не могли нарікати того вечора, що їм „не везе“.

Галицьким і буковинським делеґатам призначили дві перші — почесні льожі. Та поміж нами було багато й неделеґатів. Тих, що ніяк не могли добитись квітків. Мені самому довелося, хоч і молодому ще тоді делеґатові — я був студентом IV. року чернівецького університету й репрезентував на святі наше студентство, що гуртувалося в товаристві „Січ“ — довелося вводити кількох „делеґатів“ до нашої льожі. Думаю, що так воно було і з іншими нашими західньо-українськими делеґатами, бо в нашій льожі теж не було де голці впасти.

Орхестра була та сама, що грала на концерті, виконуючи під орудою самого М. Лисенка, важкі кантати великого машого маестро „Гей не дивуйтесь“ і „На вічну память Котляревському“. Обсада роль „Наталки“ була, наскільки собі пригадую, така: Терпилиха — С. Тобілевичева, Наталка — Л. Линицька, Возний — І. Тобілевич-Карпенко Карий, Виборний — М. Кропивницький, Микола — М. Садовський, Петро — молодий, мало ще відомий артист, прізвища так і не затямив, суфлював — О. Саксаганський, який звичайно грав ролю Возного, але ж та роля найшлася в руках його старшого брата, то так довелося прислужитися добрій справі бодай у суфлерській будці.

Іван Котляревський.

Та, власне, вона, ця будка була зовсім зайва, бо ж усі артисти віддавна сотні разів грали свої ролі. Дотого ж М. Кропивницькому суфлер наніщо не був би здався, бо він тоді вже й не дочував гаразд. А так — усі ж знали свої ролі напамять і знали їх неабияк.

Це була гра, якої мені ніколи вже потім не довелося бачити. Проста. Найбажніше — проста, без зайвих ефектів, без деклямації. Справжне життя, що проявлялося в усьому: від дрібнесеньких рухів до дикції. А дикція — невимовно гарна, виразна. Кожний рух доспособлений до слова, до думки. Розуміється, найбільше вражав М. Кропивницький. Кажуть, це була його пописова роля, роля Виборного. І хоч уже немолодий, — викликував ілюзію молодої ще, меткої, повної життя, справжнього, невимушеного гумору, людини. Пригадую собі — мене з ним познайомили (Д. Антонович) вранці в театрі. Дуже тішився, що пізнав „галицького молодого земляка“, але я мав враження, що він уже добре не бачить, що не чує гаразд. Та вже після короткої розмови пішли жарти. Всі якісь невинні, якісь такі прості, але ж — щирі, сміх сам від себе появлявся у співрозмовника. Так воно було і на сцені. Вся саля — щиро реготала. Оплескам не було кінця. За ними нераз пропадали слова твору. Бо ж на оплески, як воно й ялося, наші великі артисти підчас гри не звертали уваги — вони далі грали! Про те, як витали наших артистів після кожної дії, й говорити нічого. Овації переходили в бурхливу демонстрацію. Воно й не диво. Кожному глядачеві були ще в памяті події з попереднього дня, коли після проголошення заборони читати привитання українською мовою — ввесь театер за пять хвилин опорожнів, а тільки залишилася на сцені президія комітету з блідим як смерть головою Трегубовим. Після того вечора ввесь час настрій ув учасників свята був дуже піднесений. Кожне речення, висказане з естради, кожен рядок проголошеного вірша, кожний вислів „Наталки Полтавки“, де б можна було донюхатися протесту проти уряду, все це викликувало бурю оплесків. Пригадую собі, як такими рясними оплесками засипала саля ту частину твору Котляревського, де автор устами Петра натякає на комедію Шаховського „Козак стихотворець“, а Виборний нарікає на те, що, мовляв, „москаль наколотив гороху з капустою“, що „взявся по-нашому і про нас писати, не бачивши зразу краю і не знавши звичаїв і повіря нашого“. Здається що й не чути було репліки Возного (не пригадую собі) про „ізверга Мазепу“... Та навряд, чи Карпенко Карий і сказав тоді ці слова.

Після вистави довго глядачі не розходилися. Саля з захоплення „ревла“, як це й бувало часто в театрах на Україні. Всіх артистів нагородили вінками. Вінки виносили один по другому, не всі нараз. І за кожним вінком — оплески без кінця. Шкода тільки було молодого артиста, що грав Петра. Він єдиний вінка чомусь не дістав. Чомусь про нього не подумали. А він хоч і молодий, таки грав гарно.

В театрі Гоголя зібралися були на виставі всі учасники свят Котляревського — полтавських міщан попало на неї мало. Та для них якась „малоросійська трупа“, чи, може, й які аматори владили виставу 12. вересня ввечір, у літньому театрі полтавського парку. Грали „Наталку“ й „Москаля Чарівника“ — в один вечір. Людей було дуже багато, дотиснутися було дуже важко, щоб щонебудь бачити. Грали „по-малоросійськи“, публика дуже реготала... Хто були ті, що виставляли обидва твори Котляревського, я забув, хоч на оповістках аранжери були названі. Воно й не диво. Це ж було поверх трицять років тому...

Так — поверх трицять. А проте як сьогодні бачиш перед собою і чудову гру артистів, і ті вінки, що їх у руках тримають усміхнені артисти, й того нещасливого „Петра“, без вінка, з закладеними руками, і цвіт української інтеліґенції з усіх усюдів української землі, з розяснілими обличчями, з певною вірою у краще майбутне рідного народу... Бачиш те все, переходиш увесь твір Котляревського в думці й ні трохи не дивуєшся, що Наталка Полтавка“ не сходить із дощок української сцени!

Л. Р. Позен: Наталка Полтавка і Возний
(плоскорізьба на памятнику Котляревському в Полтаві).

МАРІЯ СОКІЛ.

ЯК Я ГРАЛА НАТАЛКУ ПОЛТАВКУ

З САДОВСЬКИМ І САКСАГАНСЬКИМ

Восени 1931-го року, себто пять літ тому, в театральних колах Києва заворушилось: прийшли чутки, що столиця — тоді ще Харків — рішила святошно відмітити 50-ліття Українського Театру після заборони його царським урядом в р 1875-ім. На місце ювілею вибрали не Харків, — столицю, а Київ — як те місто, що в часах тої історичної події було осередком нашого культурного і театрального життя. Тимто й не диво, що подія такого театрального і загальномистецького свята, звязана очевидно

М. Кропивницький у ролі Виборного.

з приїздом вищих державних достойників і що найважніше, з якоюсь — очевидно — вийнятково цікавою театральною виставою, викликала у всієї театральної „братії“ (а її було у Києві добрих кілька сотень, в усіх тодішніх театрах) небуденне зацікавлення. Котрому із театрів доручать переведення святочної вистави? Чи Опері, славній своєю традиціею, чи На святочну виставу мала йти... „Наталка-Полтавка“! Та сама „Наталка-Полтавка“, яку від ряду літ не вільно було виставляти в театрах Сов. України, як песу побутову, себто „націоналістичну“!... Як відомо, від того часу, за останніх пять літ, погляди на це на Сов. Україні так змінились, що „Запорожець за Дунаєм“ був у мин. році „показовою“ виставою київської Опери на „декаді українського театру“ у Москві, а „Наталка-Полтавка“ ввійшла в цьому сезоні, ні сіло, ні пало, в репертуар усіх оперових театрів України... Ту саму „Наталку“, яку виставляти забороняли зовсім недавно трупі Садовського в „Нар. Домі“ у Києві — тепер вибрали для ювілею!

Вистава мала відбутися в Театрі ім. Франка; участь у ній мали взяти найкращі артистичні сили з усіх українських театрів. Такі повідомлення подавали покищо часописні новинки. Незабаром було вже відомо, що на ролі Возного і Виборного запрошено двох найвизначніших з живих тоді наших артистів: Петра Саксаганського і Миколу Садовського. Виконавців на решту партій покищо ще шукали „по всій Україні“.

Яке було моє здивування і моя радість, коли одного дня директор київської Опери, якої я тоді була членом, — Христовий, попросив мене на „інтимну розмову“ у свій кабінет, подав мені до відома, що з доручення Комісаріяту Освіти та Ювілейного Комітету, має мене запросити виконати партію Наталки... Одночасно звільнив він мене з моїх обовязків у Опері на цілий час підготовки і проб до „Наталки“. Я, очевидно, приняла запрошення з радістю і гордістю; хоча вже й забула, коли в театрі Заньковецької грала наші побутові ролі, і від літ була наперемін то Дездемоною, то Батерфляй, Мікаелею чи Татяною (всі вони стільки мають спільного з Наталкою, що Наталка з ними!) — то все ж рішила: „Якось дам собі раду!“

Признаюся: дві Дездемони, чотири Батерфляй, вісім Мікаель не викликали б у мене того почуття непевности і нерішучости, яке я мала, йдучи на першу пробу „Наталки“. В кожній

Марія Сокіл у ролі Наталки.

Драматичному Театрові ім. Франка, якого директор, Гнат Юра, чимраз-то більшу прихильність зеднував собі у Наркомосвіті, в міру того, як його гарячий суперник, директор „Березіля“ Лесь Курбас, чимраз-то більше її тратив? Чи може одному з таких протеґованих тоді театрів Червоної Армії? А яку песу виставлять з такої нагоди — чи одну з відомих, найбільш успішних вистав даного театру, чи якусь нову премієру сучасного автора? Врешті: кому з артистів припаде честь брати участь у такій виставі — небуденній для кожного культурного українця, тим паче для українського актора?

Вістка, яка надійшла і давала ясну відповідь на всі ці питання, була для всіх правдивою несподіванкою.

опері, будь вона яка трудна і складна, я почувалась у своїй стихії, бо свою партію від початку до кінця співала. А тут — горенько моє! — проза, проза і проза! Треба було говорити! Ще й до того не бачивши перед собою у найважчих для мене місцях, себто прози — більш-менше білого „горсу“ вифрачоного диригента! А відомо, що значить у театрі співак без дири-

Перед колесом щастя

Всі мріють про те, щоби здобути гроші, та найгарячіше мріють ті, що їм доля поскупила своїх усмішок та радощів. Але-ж здобувати гроші — це не така легка справа в сьогоднішніх часах. Тому той чи інший, пробує щастя на шляху газарду.

Газардові ігри кінчаться майже завсіди однаково: програною. І то не такою програною, на яку грач остаточно міг би собі дозволити, але зправила програною, що перевисшає платничу спромогу ризиканта. Наслідки таких програних бувають по найбільшій частині трагічні і читаємо про них — нажаль — доволі часто в хроніці нещасних випадків: пан ікс відібрав собі життя, причиною самогубства була більша програна.

У газардових грах невідомо скільки можна виграти і — що найважніше — невідомо, скільки можна програти. Виграє один, програє безпощадно сто. Це правило.

На цьому шляху дійти до грошей не можна.

Люди, що всеж-таки рвуться до газарду, коли їх переконувати, що є інші певніші та безпечніші способи на те, щоби дійти до маєтку, що є інші роди гри, вільні від газарду і такі, що не доводять до втрати пошани, чести і життя, відповідають: „Ба, але не маю терпеливости, не можу чекати, а тут може в одній хвилині збогачуся“.

Очевидно, десператам, що хочуть скрутити карк, важко витолкувати, що сходи є на те, щоби зійти по них безпечно з четвертого поверху замість скакати з вікна на вулицю.

Але кожна розсудна людина розуміє, що терпеливість і витривалість в житті необхідні. Кожному ясно, що тільки спокійна, доцільна і така, що не доводить до матеріяльної втрати, гра на Державній Льотерії, може довести до бажаної мети — а саме до виграної.

Сьогодні вже на тисячі нараховується людей, що забезпечили собі Завтра і дивляться погідно в майбутність завдяки Державній Льотерії.

То-ж ні трохи не є парадоксом те, що сказав один щасливий грач, знаний ширшим колам громадянства в столиці:

„Якби льотерії не було, то треба би її видумати“.

Микола Садовський — відтворець ролі Виборного у „Наталці Полтавці“.

Спец. жіночих недуг і поліжництва
Д-р С. ПАРФАНОВИЧ
Львів, Зиблікевича 51. Тел. 105-43.

гента перед собою: це самітний мандрівник у самому серці Сагари.

Але нічого не вдієш. Спочатку нелегко воно було звикнути до того, щоб говорити, замісць співати. До речі: один з моїх товаришів-співаків з минулорічної вистави „Запорожця" ще й досі не може переварити прози — і від того часу бажає своїм найкращим приятелям — також басам — тільки одного: „Щоб тобі колись довелося говорити на сцені, замісць співати!" Але до чого не звикаєш? Тимпаче, коли режисерію вів сам Садовський, який хоча й недужий тоді, ввесь мов ожив, маючи змогу знову ставити „Наталку" та грати у ній.

О. Саксаганський у ролі Возного.

Бачу його мов сьогодні передімною: на початку проби блідого, вихуділого, хоч все ще кремезного, але з ознаками важкої недуги; та в міру того, як проби посувались вперед, як все чимраз більше ставало похоже на те, чого він хотів і бажав — як він набирав румянців, як він на очах здоровішав і кріпшав...

Саксаганський, який тоді мав уже поверх 70 (!) літ, і по своїй фізичній структурі був куди слабший за свого брата Миколу Садовського, та і взагалі тоді вже майже зовсім немічний, на проби не приходив. Його заступав один з артистів театру ім. Франка, а справжнього Возного — Саксаганського, ми побачили вперше щойно на виставі. Справді — це був „справжній" Возний! Такого другого мабуть не скоро побачить наша сцена. Вже сам його вид ідеально підходив для цієї ролі. А що й казати про інтонацію голосу, про його до найменших дрібничок передуману, а таку цілком природну гру, про цілий той „тип" Возного, мов живцем узятий ще з часів Котляревського. Ніколи не забуду, яке на мене зробила враження моя сцена з Саксаганським на початку „Наталки", на самій виставі. Підчас проб я звикла до артиста, який заступав Саксаганського, і хоч був це один із найкращих артистів театру Франка — я щойно почувши на виставі самого Саксаганського, з першої його фрази, побачила і почула ріжницю. Була це така ріжниця, яка буває між копією і оригіналом, між золотом і тим, що тільки світиться мов золото...

Зворушливо було дивитись на цих двох світочів нашого театру, які обидва разом і кожний з них зокрема творили немов його історію. І зворушливо було мені стояти поміж ними, яких стільки разів від найранішої молодости подивляла на сцені — подумавши, що сьогодні — я їх партнерка.

Моєю матірю у „Наталці", Терпилихою, була знаменита Борисоглібська. Вона так переймалась своєю сценою з Наталкою у другій яві, що справді у ній плакала ревними сльозами... Ну, а за нею і я... Ну, а за нами, як потім казали, і дехто з публики.

Ця ювілейна вистава мала такий успіх, що її повторювали десять разів, день за день, в тому самому театрі ім. Франка — щодня при виповненій до останнього місця салі. Підчас того часу обсада партій дещо змінилась. Остаточно захворів Садовський, якого замінив славнозвісний перший баріст Опери Михайло Донець; Борисоглібська чергувалася з Тобілевичевою; врешті драматичний тенор Ріжок у партії Петра мінявся з одним з найбільш багатонадійних молодих тенорів на Україні, Бобковим (він, до речі, оправдав ці надії, і сьогодні є одним з кращих тенорів Ленінградської Опери).

„Наталка-Полтавка" була би йшла ще з десять разів, якби не... ралтовна заборона цієї вистави владою! Щось там почало неподобатися „сильним міра цього", що побутова українська пєса мала такий успіх і аж так подобалась.

Програмка цієї ювілейної вистави, яку маю, звучить — дослівно так: „Державний Драматичний Театр ім. Ів. Франка. Київ. Рік існування 12-ий. Програм. Громадський Комітет для переведення 50-ти річного ювілею Українського Театру після заборони його від царату 1875. року 2-го та 3-го грудня 1931-го року влаштовує: І. Урочисте Засідання Громадського Комітету. ІІ. За участю Корифея української сцени М. К. Садовського, Народного Артиста Республіки П. К. Саксаганського, силами артистів Київських Держ. театрів Опери та ім. Франка Ювілейна Вистава. І. Котляревський: Наталка Полтавка. Українська опера на 2. дії, 3. відслони. Реставрація вистави 1881. року. Наталка — М. І. Сокіл-Рудницька; Терпилиха — С. В. Тобілевич, Г. І. Борисоглібська, засл. арт. респ.; Петро — Г. Ф. Ріжок, Б. Ф. Бобков; Микола — П. Ф. Демченко; Тетерваковський — П. К. Саксаганський, нар. арт. респ.; Макогоненко — М. К. Садовський, М. І. Донець, засл. арт. респ. Режисура М. К. Садовського. Музика М. В. Лисенка. Художник І. М. Бурачок. Диригує Засл. Арт. Респ. Н. Пруслін."

За кілька днів буду знову Наталкою — в іншому театрі, з іншими партнерами, перед іншою публикою. Може дух Саксаганського і Садовського заблукає тоді поміж нас?!

З МИСТЕЦЬКИХ ВИСТАВ

Цьогорічний мистецький сезон, що, як звичайно, починається восени, запізнюється зовсім непогано. Заповіджено цілий ряд цікавих виставок та інших мистецьких виступів. Найскоріш до праці взявся Львівський Союз Пластиків, що завдяки відповідному приміщенню в осередку міста, яке він дістає з допомогою міської управи, що рада б пожвавити мистецьке життя Львова, має покищо найкращі умовини для мистецьких виступів. Львівський Союз Пластиків, як відомо, організація чисто професійна. Належать до неї майже всі творчі мистецькі одиниці Львова, так, що щорічний білянс вистав у салях Союзу дає перегляд мало не всього львівського мистецтва, у всій його ріжноманітности стилістичних, напрямних, індивідуально-національних ознак, тощо. Тому слідкування за тими виставами викликує оправдане зацікавлення кожного, хто бажає знайти ширшу перспективу погляду на все львівське мистецтво.

Ґрос. Різьба.

Найновіша вистава Грос-Зельцер-Тировіч дає змогу зорієнтуватись у деяких напрямних сучасного мистецтва. Те, що ми означаємо словом „стиль", „мистецька система", знаходимо передусім у цікавої різьбарки М. Грос. Її творчість належить до того витвореного в останньому десятилітті модерного „анімалістичного" стилю, що його блискуче очолює тепер широковідомий у Парижі різьбар тварин Гернандез. Відкидаючи примітив, Грос усеж зводить свої твори, скажімо: монументи тваринного світа, до тієї простоти, в якій гине деталь і залишається тільки „велика напрямна", архітектура тіла, його суть, висловлена лінією й обємом. Це те, що чинило великим єгипетське мистецтво: статуарність; її характеристична ознака: монументальність. Творчість Грос — не тільки саме оформлювання бронзи, а — як нам видається, — також цілий світогляд.

Г. Зельцер типовий маляр, що перейшов в останніх роках еволюцію, властиву більшости сучасних мистців по оконечному оформленні всіх великих мистецьких „революцій", передусім кубізму — більш-менш після 1926 р. Стиль сильно побудованих його давніших речей — натюрморт з книжками і передусім, дзбанок із цитриною, незвичайно переконливий у своїй пластиці, зміняється пізніш на свобідніший, майже без композиційної схеми, зате із безпосередністю мазка, що дає змогу хоч і не так точно, але живіше передавати стихійність природи. Це „звільняє" мистця. Та водночас ми помітили у Зельцера деяку нерішучість барви там, де з браку одного сильнішого кольористичного акорду малюнок виходить у висліді звичайним імпресіоністичним вирізком з природи. Сильна річ — пейзаж зі Сколього.

А. Тировіч, що виставив найбільше, добре відомий українським мистцям своїми критиками з їх вистав. Він один із кращих польських графіків — дереворитник і ґравер. Та коли в нього вдача надто неспокійна для дереворитництва, що вимагає дрібязкової роботи й терпеливости Бутовича чи Хростовського, в мідьориті він знайшов змогу висловити вповні свій темперамент. Майже всі його роботи присвячені Сан Джіміяно, італійському середньовічному містечку із характеристичними чотирокутними вежами, струнками мов димарі. Минулого року довелось нам там побувати — це одна з особливостей Італії, — і тепер можемо сказати, наскільки інтерпретація Тировіча вірна. Розуміється, ми під „вірністю" не розуміємо якогось історичного підходу. Тим неменш цей історизм існує, не в точній віддачі даних обєктів, а в самій атмосфері, в ліричному сприйнятті обєкту мистцем. Найвірніша історична копія, на зразок типових ґравюр першої половини 19-го віку, не віддає суті, яка в першу чергу зацікавлює мистця, що хоче не тільки скопіювати бачене, але передусім найти власний погляд на світ, власне відношення до речей та подій. Саме це почуття старається передусім віддати мистець, і це зовсім правильно; тоді стає перед собою індивідуальність-мистець і з другого боку характеристичний обєкт відповідно емоціяльно заряджений. Творчість стає розмовою двох рівновартних партнерів.

Вже сама гострогранність веж на тлі неба немов накликувала класти сильні контрасти. Тировіч використовує цілу скалю чорних барв, сміливо вишукує зудари світла й тіней, деформує для цього навіть саму річ, показує тільки те, що сам хоче. Саме це, як кажуть німці „richtiges Weglassen alles Unwesentliches" складається на індивідуальний стиль. Може, по суті, натиск треба покласти менше на „стиль", а більше на „індивідуальний, на хист вибирати потрібний складник для мистецького твору, що починає жити сам, незалежно від обєкту, який дав почин творові. Для цього мусить мистець злучитися своєю інтуїціею із речами й стихією, що його окружає, де викладовою частиною є він сам. Цей хист висловлювати свою істоту в речах саме знаходимо в Тировіча.

С. Гор.

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ

Осипи Остаповичевої

Львів, Малецького 10. II. п.

Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі завдно оригінальні віденські взори.

ЦЕ ВСІ ВЖЕ ЗНАЮТЬ
що паперці і тутки (повноватки)
„КАЛИНА"
є найліпші і найздоровіщі

Лейбґвардисти Лейби Троцького

По ліквідації так званої пролетарської літератури на Західніх Землях, що прийшла по тім, як показалась оконечно повна безвиглядність будь-якої української літератури в Совєтах, з письменників та літературних чиновників нічого не залишилось. Це й зрозуміле: все творче, що слушно чи ні, орієнтувалось на українську стихію, вірячи, що вона навіть в совєтсько-московських умовинах зможе таки виплисти на верх і перемогти, знайшлося послідовно перед проблемою — або стати по суті національно-безповоловими письменниками, що пишуть українською мовою, або, також послідовно, стати на протилежний бігун „фашизму". Недобитки, що залишилися, нерішучі, притихли, вижидаючи кращої конюнктури, чия візьме. Одні з них, досить мудрі й обережні, щоб показати носа в країні пролетарської свободи, де їх чекала стенка, або, в найкращому випадку, як Ірчана чи Бобинського, заслання, безсильні здатись на власні сили, без ніякого ґрунту під собою, за всіми правилами діялектичної послідовности причалили щасливо до берега польсько-жидівського „людового фронту" і другі, гадаючи, що все лихо в особах, що надають тон режімові, стали на протисталінські, троцькістські позиції четвертого інтернаціоналу, одного з тих „перпетуум мобіле", що само себе пожирає. Льогіка їх менш більш така: Сталін і Ко — бюрократи, запропастили правдиву революцію. Отже хай живе Лейба Троцький!..

Троцького нам представляти не треба. Хто цей спенсіонований революціонер, знаємо дуже добре, хочби з його власної автобіографії „Моє життя", де він із щирістю та чулістю згадує свої молодечі роки в батька-поміщика, в якого працювали „київці, полтавці, чернигівці", що в той час, як батько вивозив на ринок відразу по 20 тисяч пудів української пшениці, „від недоїдання діставали курячу сліпоту...". Автім при владі над Україною він уже був. Побожне бажання віддати йому сталінський престіл і тим ущасливити вдруге Україну, свідчить тільки про „курячу сліпоту" ініціяторів того руху.

Не маючи ніякогіського ґрунту на Західніх Землях, не проявляючи ніякої діяльности, ґрупа тих недобитків, зорганізована в псевдонімному „Робітничому Кварталі", свій увесь рух перенесла на гостинні шпальти канадійських „Робітничих Вістей", не тому, щоб там були сприятливіші умовини для агітації тієї „курячої сліпоти", між робітниками, а просто мабуть тому, що там знайшлися грошевиті товариші. „Літературний відділ", додаток того часопису, що хоробро воює (в Канаді...) з українськими фашистами і Сталіном (але не з Москвою...) настільки куріозний своїм досить поважним тоном і комплетною ґаліматією понять, що ми й інформуємо наших читачів про нього, без того, щоб надавати йому якогось значіння; от — приватна „революційна" імпреза.

Хто ж це „Робітничий Квартал", який підписують нікому невідомі Андрій Темера і Микола Гончар? Це, як вони самі себе ґіперболічно називають, „бойовий загін великої фалянґи революційної літератури". Розуміється, що відкритий лист цієї двоосібної фалянґи до „Центрального Бюра Асоціяції Письменників для Оборони (Совєтської — Гіс.) Культури", на руки Ролляна й Мальро, піде просто до коша, хочби завдяки своєму несвідомому ґуморизмові; в ньому ґрупа „Західньо українських революційних письменників", що досі „маючи на увазі тільки добро пролетарської справи, мовчала(!) довгі роки і ждала вияснення", тепер, повна віри у справедливість сталінського суду, просить Бюро повести акцію за тим, щоб над розстріляними й засланими українськими письменниками улаштовано... процес, і доказано їм вину... Так, мов би їх українство було не вистарчальною виною! Але річ не в тому: що це за о-позиціонери, що стають на позиції ворога, що вірять у

ОСТОРОГА!

Є купці, які хочуть використати Вашу несвідомість! Для використання світової слави мила Пальмолів впроваджують що якийсь час до продажі підробки цього знаменитого мила. Отже подаємо до ласкавого відома П. Т. Консументів, що оригінальне мило Пальмодів вироблюване тільки на маслинових і пальмових оліях мішаних на підставі спеціяльної рецепти, що є нашим секретом, не продають ніколи без опакування, але завжди в зеленім опакуванні з чорною опаскою зі золотим написом:

PALMOLIVE

Rej. znak towarowy.

Тільки так опаковане і означене мило Пальмолів є оригінальне і тому у власному інтересі П. Т. Консументів просимо звертати пильну увагу при купні на вище згадані характеристичні риси оригінального мила Пильмолів, які забезпечують завсіди знаменитий ґатунок нашого мила. Деякі купці, стараючись продавати підробки або вироби ґіршого ґатунку замісць оригінального мила Пальмолів, ганять ґатунок нашого мила і хибно інформують про його прикмети. Однак ми переконані, що П. Т. Консументи не дозволять збивати себе спантелику і зрозумюють, що ті купці мають на меті поширювати річ, на якій воно особисто імовірно більше заробляють.

Оцінку того роду купців залишаємо П. Т. Консументам і не сумніваємось, що П. Т. Консументи тепер, коли запізнались зі змістом цієї остороги будуть постійно домагатись тільки оригінального мила Пальмолів, якого жадний фальсифікат або таквзване „ліпше" мило ніколи не може заступити.

Щоб дійти до успіхів, до яких доходимо постійно вживаючи мила Пальмолів, треба **вживати тільки оригінального мила Пальмолів**.

Тому звертайте пильну увагу на те, щоб саме діставати власне це оригінальне мило Пальмолів. Оригінальний, природний зелений колір мила Пальмолів повстає завдяки оливі і пальмовому олієві. Мили Пальмолів не є ніколи крашене штучно, ані при помочі якихнебудь барвил.

COLGATE-PALMOLIVE SP. Z O. O. WARSZAWA

престіж суду супротивника! Прочитавши це, не лиш добрий хлопчина Мальро, але кінь засміється з такої о-позиції!

Поміж віршиками Мізинця, Ярославського та Гончаря, цей останній розпачає над тим, що з посиленням сталінської шовіністичної політики в Україні, це відбилось „негативно" на українській літературі, яка мусить перероблятись на новий стиль панегіризму та „акафистів на честь святого Сталіна". Що „Роб. Вісти" називають це самі „смердяковщиною і виявом раболіпія" — не дивно; але цінне признання в тому, що й тут „московські советські письменники мають більше свободи у творчості, як українські. Сталінський патріотизм покривається тут з російським патріотизмом, але за це їх ніхто не засилає (хіба до Парижу... — Гіс.), ані не клеймить контрреволюцією." І тут, замість за прикладом московських письменників і собі у свою чергу стати українськими патріотами, Гончарі скиглять, що їм діється кривда...

За тим ідуть статті про галицьку літературу. У „півріччому огляді" підкреслена риса, що всі три вітки національної літератури — література націоналістів, католиків і „ліберадів" з „Назустріч" (лапки Роб. Вістей) — по суті одна фашистська література. У цій площині група фашистських письменників консолідується щораз міцніше і ця її протипролетарська постава є її основним кличем. Антонич добрий і для католиків і „ліберадів", і фашистів з „Обріїв" та „Ми". Так само Гориднський, що спершу пхався до „Вістника" (?)... Цей, по клясифікації „Обріїв" ліберальний письменник, умістив в останній книжці „Ми" статтю „Блазні і євреї"..., яка показує, що твердження про одну фашистську літературу є правильне. Кравців, що жаліє їм назви фашистів, може задовольниться назвою „контрреволюція", що теж конкретна...

Водночас анонімний автор признається, що годі заперечити зріст національної літератури, та робить сумний висновок, що „лівий сталінський фронт проти фашизму навряд чи коли знайде на західньо-українському ґрунті своїх прихильників, а в літературі і поготів". Це цінне признання регабілітує до деякої міри ментальність його автора в наших очах, шкода тільки, що він не згадує теж і троцькістського фронту, що знайде подібні вигляди розвитку. „Бойовий загін великої фалянги революційної літератури" даремно запевнює про свою „революційність". Було колись, та минуло!... Всякої масти „революціонери", чи це сталінці, чи троцькісти, давненько вже стали звичайною контрреволюцією (ах, та діялектика розвою!), і зліквідувати її — завдання молодої української революції, що саме наростає. Потрісканого горшка російської „революції" вже ніякі гончарі не зліплять. Шкода паперу.

Гіс.

Українська хроніка

VII. Вистава АНУМ. У цьогорічній Мистецькій Виставі АНУМ беруть участь мистці: О. Архипенко, Н. Білецька, М. Бутович, О. Грищенко, В. Гаврилюк, Л. Гец, С. Гординський, О. Кульчицька, О. Сорохтей, П. Ковжун, І. Іванець, С. Козак, М. Осіньчук, Р. Сельський, О. Лятуринська, Я. Музикова, Л. Перфецький, Д. Іванцев, Г. Мазепа, В. Масютин, В. Баляс, Я. Гавран, Р. Ганкевич, В. Доманик, В. Манастирський, Петрушевич, Яцкевич і ін.

Листопад — місяць Українських Інвалідів. На скромну забезпеку, опротезування та лікування українських інвалідів треба понад 100.000 золотих річно. Таку суму складає українське громадянство майже кожного року. Воно певно не забуде і цього року, що листопад — це місяць Українських Інвалідів і використає цей місяць, щоб післати як найбільше пожертв на потреби інвалідів на адресу: Українське Т-во Допомоги Інвалідам, Львів, Потоцького 48.

Повість В. Масютина. В „Бібліотеці Діла" появився перший том повісти відомого маляра В. Масютина п. н. „Два з одного".

Драматичний конкурс. Т-во Письменників і Журналістів у Львові оголосило склад журі драматичного конкурсу, до якого входять: Роман Купчинський Михайло Струтинський і Осип Боднарович.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична ляборатория. —
НАСС

При зміні адреси просимо подавати стару адресу.
Зміна адреси 50 гр.

Нова книжка
„Бібліотеки Діла"
ВАСИЛЬ МАСЮТИН
ДВА З ОДНОГО
повість
Ціна 2·50 зол. Порто 30 гр.
Замовляти: Видавнича С-ка „Діло", Львів, Ринок 10.

НОВИНКА! НОВИНКА!
Появилася книжка нарисів
ВАСИЛЯ ТКАЧУКА
„ЗОЛОТІ ДЗВІНКИ"
з мистецькою обгорткою Св. Гординського.
Ціна 1.50 зол. — З пересилкою 1.75 зол.
Замовляти:
Адміністрація „Назустріч", Львів, Ринок 10.
або на адресу: **М. Олексин, Львів, вул. Пелчинська ч. 14.**

НОВИНА! НОВИНА!
Михайло Мочульський
ОПАЛЕВА МРЯКА
ОПОВІДАННЯ
Замовляти у Видавництві „Ізмарагд" у Львові вул. Косцюшка 5, або в українських книгарнях. Ціна 2·00 зол.

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ.

Український Християнський Календар на рік 1937. Видавнича Кооператива „Мета", Львів.

Селянський Календар на рік 1937. Накладом Селянської Видавничої Кооперативи „Нове Село". Львів.

ПОЕЗІЯ

Володимир Шаян. **Орден бога сонця.** Поезії. Видавництво „Ізмарагд". Львів, 1936.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ.

Уляна Кравченко. **Спогади учительки.** Накладом „Загальної Книгозбірні". Коломия, 1936.

Історія українського війська. І. Військо княжих часів. ІІ. Запорозьке військо. ІІІ. Збройні сили сучасної доби. Написали: І. і ІІ. частину — д-р Іван Крипякевич, ІІІ. частину — д-р Богдан Гнатевич, при співпраці: Зенона Стефановича, Осипа Думіна, та Святослава Шрамченка. Видання Івана Тиктора. Львів, 1936.

ПОДОРОЖІ.

О. Кисілевська. **По рідному краю. Полісся.** Накладом власним. Коломия, 1935.

МИСТЕЦТВО.

Д-р В. Залозецький. **Рефлексії з посмертної вистави Олекси Новаківського.** Видало Українське Товариство Прихильників Мистецтва. Львів, 1936.

ТЕАТР.

Яків Косовський. **Сон у діброві.** Сценічна алегорія на 1 дію. Тернопіль, 1936.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ.

С. Корбут. **Україна в огні.** Видавництво „Дешева Книжка". Ч. 19—20. Львів, 1936.

Р. Рій-Рійченко. **Під обухом червоного ката.** Фелікс Дзержинський — кат України. Видавництво „Всесвіт". Львів, 1936.

РІЖНІ.

Ю. Каменецький. **На роздоріжжі або „За і проти алькоголю".** Накладом Українського Протиалькогольного Товариства „Відродження" у Львові. Львів, 1936.

Осторога Його Ексц. ВПреосвященого Митрополита Кир Андрея Шептицького перед загрозою комунізму. Наклад і друк Св. Усп. Лаври Студ. Уставу в Уневі. Унів, 1936.

Календарець „Ідея" на рік 1937. Пятнацятий річник. Накладом Марійського Товариства Молоді. Львів ,1936.

ЖУРНАЛИ.

Світ Молоді. Ч. 10. Жовтень, 1936. Коломия.

Калосьсе. Літературна-навуковы часапіс. Кніжка 4. Вільня, 1936.

Шлях Моладзі. Месячны часапіс беларускай моладзі. Год VIII. № 10 (96). Кастрычнік, 1936. Вільня.

Ukrainian Youth. Official Organ of the Ukrainian Catholic Youth League. Post convention issue 1936. Philadelphia, Pa.

В ж е появився
І-ий том повісти
ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ
„АПОСТОЛ ЧЕРНІ"
199 сторінок
у Бібліотеці „Діла".
Ціна 2·50 зол., з пересилкою 3— зол. — Замовляти у Видавничій Спілці „Діло", Львів, Ринок 10.

ЛЕТІЛО СОРОК...

Російський історик В. Мякотін оголосив свої спогади, в яких між іншим знаходимо цікаві моменти з життя української інтеліґенції у Києві у 1890-тих роках.

Ось про проф. Володимира Антоновича:

У цілій його поведінці аж до дрібниць проявлялася велика стриманість. Своїм обличчям і виглядом він подабав на звичайного київського міщанина і це нераз давало привід до непорозумінь, яких він ніколи не спішився припиняти і про які оповідали веселі історії.

Якось раз у теплу погоду раннім ранком сидів Антонович при праці на бальконі свого дому в одному тільки біллю накинувши на себе плащ. На біду не стало йому цигарок і він вирішив тому, що це було ранком, піти так, як був, через вуличку до крамниці. Подорозі побачив якийсь вуличний скандал і зупинився, щоб довідатися в чому річ. До юрби, що за той час зібралася, підійшов поліцай і забрав усіх учасників скандалу і свідків на поліцію.

Там дижурний „околодочний" чи помічник пристава списав протокол і між іншим звернувся до Антоновича:

— Ти грамотний?
— Грамотний.
— Підпишися.

Антонович підписує: „Звичайний професор університету св. Володимира, радник двора...

— „Ваше превосходітельство — підскочив поліцейський — вибачте...

*

Іншим разом Антонович замітив, що в нього щось недобре з серцем і пішов до спеціяліста у недугах серця, *молодого професора-лікаря*, що тільки що приїхав з Москви і не встиг ще познайомитися з Антоновичем. Коли на Антоновича прийшла черга, лікар побачивши перед собою скромного, з вигляду якби простуватого чоловіка, по московській звичці звернувся до нього на „ти":

— Що тобі бракує?

Антонович спокійно відповів. Тоді впав наказ:

— Роздягнись!

Роздягнувся, лікар вислухав його, а після того відбулася така розмова:

— Пеш?
— Буває.
— Запиваєшся?
— Ні, часом в товаристві.
— Ну, тобі зовсім не треба пити.
— Добре.
— А ти що, служиш денебудь?
— Служу.
— Де?
— В університеті.
— Сторож?
— Ні, професор.

Не важко уявити собі, як почував себе після такої розмови з пацієнтом лікар.

*

В особі А. М. Лазаревського, другого визначного історика, включно з його зверхнім виглядом, було багато своєрідности. Високий, простий і поставний, завжди дбайливо одягнений, завжди зосереджений і поважний, з деякими старомодними манерами, зі старомодною звичкою додавати до слів слово — ер, він на перший погляд міг показатись суворою і дуже сухою людиною. При ближчому знайомстві помилковість того першого погляду швидко вияснювалась і легко можна було помітити, що під суворою назверхністю є мягка і добра душа, але залишалося без зміни враження від його статечности та педантизму. Ця статечність, правда, не виключала того, що будучи ревним та умілим збирачем старовини, Лазаревський як багато колекціонерів, мав у тій ділянці свої, нераз досить наївні, примхи. Так вирішивши раз зберегти для потомків зразки українських плахт, він придумав оправляти в ті плахти збірники старих документів, які він збирав. Вигоди з цього не було ніякої, але Лазаревський був дуже задоволений своєю видумкою: і документи і плахти збережуться разом.

Або раз — пише Мякотін — показав він мені річник „Київської Старини", спеціяльно надрукований для нього, як редактора, на ріжнокольоровому папері: кілька карток на рожевім, кілька на голубім, кілька на зеленім і т. д.

— Навіщо-ж вам така книжка, адже її важко читати?

— Для того, щоб читати я маю інший примірник, а цей для колекції.

Не забувайте про Літературний Фонд! Датки приймає Адміністрація „Назустріч", Львів, Ринок ч. 10.

НІХТО НЕ МОЖЕ
ОБІЙТИСЯ
БЕЗ
УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ
що є справжньою книгою знання.
Три великі томи, це криниця відомостей про світ і Україну. Можна дістати на догідні сплати.
Замовляти:
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМИЯ.

Чи Ви вже стали передплатником повного видання творів
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
у 16 томах — видання Українського Наукового Інституту в Варшаві.
Щоб полегшити сплату рат за передплату на це повне видання творів Т. Шевченка та уможливити цим передплату як-найширшим колам, Інститут випускає по одній книжці що три місяці, а саме: 1. лютого, 1. травня, 1. серпня, 1. листопаду. — Вже вийшли томи II., III., VI., VII., VIII., XI. та XIV.
Умови передплати за 16 томів:
у книгарському продажу: зл. 64.—, у передплаті: зл. 40.—, по 2 зл. 50 гр. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., діставатиме книжки в паперовій оправі. Чекове конто П.К.О. в Варшаві 28.670.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „
В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:
Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.
Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редагує КОЛЕҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10
Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ

Число на показ!

Ще не було у нас такого журналу для всіх!

Читайте, передплатіть і побачите!

„НАЗУСТРІЧ“

єдиний на наших землях ілюстрований журнал для українських родин

друкує твори красного письменства українських і чужих авторів, критичні й інформаційні статті з літератури, мистецтва, репортажі, описи подорожей та постійну хроніку українського й чужинного культурного життя.

За три роки свого існування „НАЗУСТРІЧ“ зєднав собі загальне признання.

„Назустріч“ є найпопулярнішим українським журналом. Редагований приступно й популярно, а до того багато ілюстрований став він найкращою розвагою українських інтелігентних родин.

Хто хоче визнаватись у здобутках духової культури чужих народів, — той нехай читає **„Назустріч“.**

Хто хоче знати кожночасно, як розвивається українська духова культура, — нехай читає **„Назустріч“.**

Хто хоче мати двічі в місяць милу й цікаву лєктуру, — нехай передплачує **„Назустріч“.**

Хто хоче мати на столі своєї вітальні цікаву книгу до перегляду, — нехай збирає річники **„Назустріч“.**

У В А Г А!

Всі нові передплатники, що в місяці листопаді або грудні ц. р. надішлють чвертьрічну передплату на рік 1937-ий, діставатимуть „Назустріч“ в листопаді і грудні 1936 р. безплатно.

Хто надішле в листопаді або в грудні ц. р. піврічну передплату на 1937 рік одержить як премію річник „Назустріч“ з 1935-го року, як довго вистане нам накладу.

Хто надішле в листопаді або в грудні ц. р. цілорічну передплату на 1937-ий рік, одержить як премію річники „Назустріч“ з 1935 і 1936 року, як довго вистане накладу.

Передплата „Назустріч“:

Місячно 0'90 зол., чвертьрічно 2'70 зол., піврічно 5'40 зол., річно 10'00 зол. (при одноразовій висилці).

Адреса: „НАЗУСТРІЧ“, Львів, Ринок 10. II. пов.

Передплатіть самі і заохотіть своїх знайомих!

З друкарні Вид. Спілки „Діло“ Львів, Ринок 10.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (70) 22
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 15. XI. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

VIII-а ВИСТАВА А. Н. У. М.

МИСТЦІ — ДРУГОВІ МИСТЦІВ

Г. Мазепа. Малюнок.

VIII-а вистава Асоціяції Незалежних Українських Мистців, відкрита недавно, стала культурною подією у нашому такому вбогому на новини культурному житті. Вже сам факт, що вистава восьма зчерги, сам за себе багато говорить. — „Якто, вже восьма", — дивується дехто, пригадуючи собі, що щойно в 1931 р. відбулася перша вистава Асоціяції. Показується, що розпочата, малим гуртом праця була потрібна, і що ведена послідовно, вона розрослась до сильної орґанізації, з якою співпрацює майже все, що творче в українському мистецтві. Три десятки мистців, що виступають на цій виставі, пересічно двома-трьома творами, які далеко не показують усіх спромог та творчого діяпазону кожного, по сумі дають перегляд сучасного українського мистецтва останніх років поцейбік кордону. Показ цей може бути нерівний, не скрізь витриманий пропорціонально до таланту кожного мистця, але, зваживши обставини нашого мистецького життя, він зовсім зрозумілий. Важний сам факт праці обєднаної одними завданнями — хоч і різними дорогами до їх осягнення — мистців, їх систематичні виступи, що вже починають розбуджувати відповідне зацікавлення в громадянстві.

Зазначуючи сам факт восьмої зчерги вистави, зазначуємо й її присвяту Митрополитові Андреєві. Щоденна преса вже розмірно досить обширно писала на цю тему, слушно зазначуючи, що без Його співучасти ледви чи можна було б говорити про будьяке мистецьке відродження в Галичині; але й не тільки в Галичині: величезна школа монументалістів-бойчукістів, найвидатніше явище в сучасному всеукраїнському мистецтві, зросла в ідейній та мистецькій атмосфері, що її зорґанізував в Галичині Митрополит. Хто знає, що значить для розвитку мистецтва відповідне мистецьке середовище, той це зрозуміє. Воно було б неможливе без таких підвалин, як опіка над старими мистецькими скарбами і, на їх основі, творення нових; без безпосереднього виховання мистців у великих мистецьких осередках, де пульсували нові напрями і народжувались нові експерименти, де оновлялося й відроджувалося завмерле у провінційній глуші мистецтво. І коли нині українське мистецтво може більш-менш що пять років представляти нових молодих мистців, так це в немалій мірі заслуга Того, що в свій час передбачив перспективи його розвою і почав дослівно з нічого — з одиниць, яких не хотіло розуміти навіть їх окруження.

Меценатство — справа дуже коштовна. Мистці — химерні істоти, мов льоси на льотерії: не завжди можна виграти на них; але все ж хто грає, може виграти високу ставку. Один великий мистець, один великий письменник — можуть виповнити собою ціле століття. Але загальний рівень культури формують рядові мистці, які нераз свій талант змушені розмінювати на дрібниці, та що виконують дуже важне завдання, бо вони властиво відповідальні за культуру свого середовища. Опіка над мистцями — тут дуже важне завдання; зростання й дозрівання мистця — нині дуже складне і передусім довгочасове. Митрополит у багатьому тут допоміг, у кожному разі робив ту працю, що деінде, в державних багатих громадянствах, виконували цілі підпомагані державою інституції.

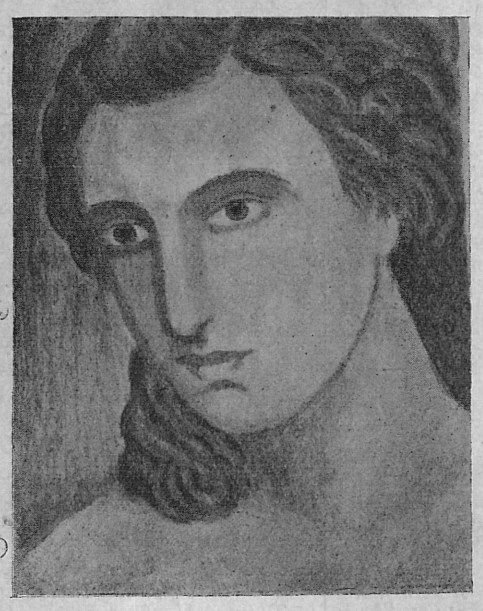

М. Осіньчук. Голова.

Я. Гавран. Автопортрет.

О. Грищенко. Мертва природа.

В. Гаврилюк. Студія.

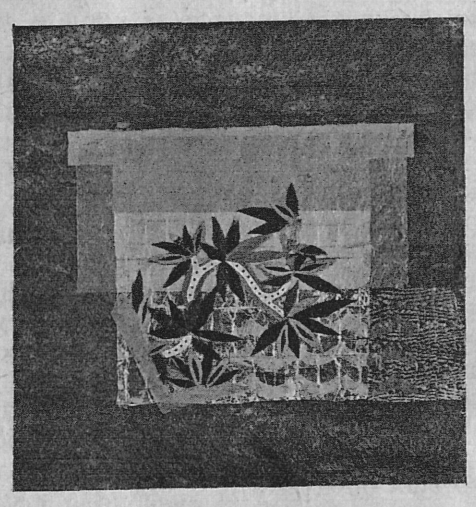

Л. Перфецький. Макет декорації.

Б. Доманик. При криниці.

П. Холодний, син. Міст на Сені.

Л. Ґец. Пейзаж.

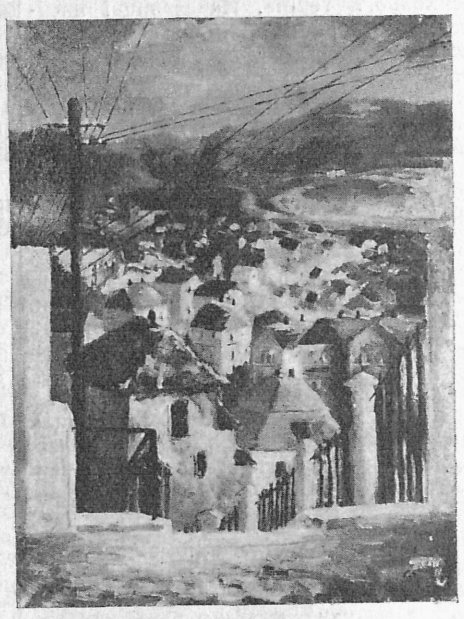

Н. Білецька. Місто.

Сама вистава незвичайно різноманітна своїм характером. Це й не дивно. Виставляють там мистці різних ґенерацій, як Кульчицька і Сельський; ніби крайности, між якими немає нічого спільного, але це лиш на перший погляд так видається. Кульчицька у свій час була така сама „модерна", як і нинішні „-істи", а порівняння дає чудову змогу поглянути на один період українського мистецтва перспективно. Автім, при всій своїй ріжноманітности, вистава не показує якихось незвичайних крайностей: для сучасного мистецтва характеристична вже деяка стабілізація вартостей, — революції вже позаду, і „добре" малярство, обновлене шуканнями, знову здобуває собі належне і верховодне місце. Не місце тут вичисляти мистців і їх твори — це завдання виконають інші критики, тут хочемо тільки підчеркнути, обік, як звичайно, високого рівня „старої" Анумівської ґвардії, знаної від першої вистави (Бутович, Грищенко, Музика й інші) постійний зріст таких мистців, як Білецька, Ґец, Мазепа і Холодний молодший. Окремо незвичайно відрадісним фактом є на цій виставі ґрупа молодих наших мистців, що саме студіює в Варшаві, між якими вибивається трійка — Баляс, Гавран і Манастирський, хоч і решта показується на зовсім поважному рівні, але представлена досить доривочно. Хоч економічні спроможности нашої дійсности ніби й проти зросту такої „непрактичної" ділянки, як мистецтво, але самим фактом появи молодих сил можна тільки радіти, бо все це свідчить про всебічну нашу експанзію.

І, взагалі, з вистави виходить відвідувач з приємним почуванням, що в нас також творяться вартісні і незамінні цінности.

А. НИВИНСЬКИЙ

Народини історичної повісти

У сучасній літературі помітна криза повісти. Видно це хоча б з того, що з'являються різні нові форми повісти: біографічна, репортажова, фактомонтажова, фільмова. Повість нашої доби поглиблюється виразним змаганням поглибити психіку сучасної людини, індивідуалізується, хоче розширити обсяг свідомости. Мистецьке оформлення твору вимагає від письменника щораз більше знання, нової техніки для зовсім іншого змонтування прицизиної, психольогічної конструкції, завдяки якій читач міг би найти доступ до зрозуміння психольогії героїв. Найславніші письменники Европи використовують між іншим психоаналізу; Джойс, Жід, Томас, Ман, Стефан Цваиг, Моруа, Верфель показують у своїх творах різнородність і протилежність людської психіки. Подрібна мікроскопійна аналіза стає часто єдиною метою письменника.

На тлі тих нових течій, що поволі входять в европейську літературу — питання так званої „історичної" повісти та роману, та їх ролі у пізнанні психіки людини відходить на далекий плян. Історична повість і роман стають літературою другого сорту і незалежно від якости і мистецького обробу твору їх легковажать і навіть негують. Існує навіть погляд, що до історичних повістей не слід ставити мистецьких вимог, і поширюється думка про зайвість історичної повісти.

Але це в Европі.

Питання історичного роману й повісти в українській літературі так мало розроблене і визначніших творів цього жанру так мало, що в умовах нинішнього нашого національного життя історична повість і роман в українській літературі входять щойно у стадію зацікавлення.

Щось подібне щодо еволюції історичної повісти помічалося в Европі у початках XIX. в., коли розбуджене великою Французькою Революцією і війнами Наполеона національне почуття середне-европейських народів шукало оформлення бажань і мрій читача і знаходило його в історичних повістях і романах. Почалося це в Англії. У 1814 році вийшла у світ без зазначеного автора історична повість під назвою „Веверлей", або „60 літ тому".

Була це перша повість, де історична правда у відповідній формі переплиталася з мистецьким задумом, подаючи тодішньому англійцеві близькі і милі йому події минулого. Нікому невідомий, неназваний у книзі автор порушив патріотичні струни пересічного англійця дрібними речами, які передав у легкій і доступній формі.

Зацікавлення книжкою було велике. Тодішня Англія гомоніла, дошукуючись хто її написав, як називається цей невідомий автор. А він тимчасом мандрував з паличкою, саквою та олівцем по Шотляндії, оглядав її руїни, замки, церкви і у своїх повістях, що випускав по одній, по дві щороку, вливав у стару, може вже трохи збутвілу, любов до Батьківщини — старої Англії, нові, свіжі струї.

Був це шотляндський сквайр Вальтер Скот (1771—1832).

І раптом в тогочасній Англії лектура книжок Вальтер Скота стала виявом доброго тону, патріотизму і культури.

Англійський громадянин, що поволі заспокоювався від страхіть боротьби з Наполеоном, чарівне й апокаліптичне життя якого тяжіло над Англією, дістав до рук „Веверлея" зачитувався ним, бо потребував бадьорої, піднеслої лектури. Сидячи над „Веверлеєм" так легко забували люди про страхіття недавнього минулого і про постійну загрозу з континенту.

Після „Веверлея" Вальтер Скот пише вже низку інших повістей, як „Айвенго", „Роб-Рой", „Антиквар", „Лемермурська наречена", „Квентин Дорвард". Повісти ці перекладають на чужі мови, вони обходять континент і спонукують письменників інших країв творити історичну народню літературу, викликають наслідування і, відзеркалюючи тодішній літературний смак, ударяють у патріотичну струну цілої Европи. Широкі маси читачів, приймають Вальтер Скота з захопленням.

Творчість Скота на нинішні вимоги, які ставлять письменникові, досить примітивна. Його Ришард Львине Серце, султан Салядин, Айвенго, Роб-Рой, Людовик IX., це постаті, які автор уводить в дію епізодично, призбируючи силу історично-археольогічного матеріялу. Нинішньому читачеві твори Вальтер Скота видаються трохи наївними, вчинки героїв незавжди відповідають обставинам, зміст повістей однаковий всюди: кохання, розстання, щасливий кінець і все це на тлі історичного краєвиду. Інтрига заплутана й неясна, психольогія героїв досить шаблонова, а проте... творчість Бальтер Скота — це грунт, на якому виплекалася і зросла історична повість і роман його наступників.

Вже при кінці життя Вальтер Скота, в трицятих роках XIX. віку, зявляється Віктор Гюго і Олександер Дюма (батько), які надають історичній повісти, а за нею і романові, зовсім інший характер. До англійського пуританізму з кінця XIX. віку додають вони розмах санкюльотів усіх трьох французьких революцій 1789, 1830 і 1848 років, та фермент думок, яким ті всі революції визначилися.

І Віктор Гюго, і Олександер Дюма (батько), обидва пережили другу французьку революцію 1830 року. Перший з них (1802—1885), малює величезні, історичні повістеві полотна („Нуждарі", „93-ий рік", „Людина, що сміється", „Собор Богородиці"), оживляє романтизм свіжими подувами думки і чуття. Може навіть перевантажуючи часом свої твори історично-психольогічним матеріялом, вносить Гюго у французьку повість риси давнього стоїцизму (Говен, Сімурден — у „93-тім році", Жан Вальжан і Жовер з „Нуждарів"), витворює ідеальні літературні характери (Маріюс з „Нуждарів"). Як співець Бонапартизму та й революції, він зміцнює і поглиблює грунт для історичної повісти і роману в майбутньому, стає головою сучасної йому літератури, очолює романтизм.

Будучи сам може хитким у своїх політичних симпатіях і суспільних настроях творить він героїв крицево чистих і незломно ідеальних, які стають зразками (літературними типами) для пізніших письменників.

Поруч з Гюго — поетом, істориком, памфлетистом, романістом, драматургом, народнім трибуном, пером Франції і вигнанцем з батьківщини, що заповнює всю тодішню Европу своєю боротьбою з Наполеоном III., працює в тиші архівів Олександр Дюма-батько (1803—1870), який від року 1835 починає випускати одну за одною цілий ряд книжок.

Вальтер Скот в історичній повісті знайшов добрих спадкоємців. Віктор Гюго і Олександер Дюма-батько продовжують і поглиблюють історично-повістеву творчість. Перед читачем французом, а далі і перед цілою Европою (бо твори Гюго та Дюма йдуть у всіх европейських мовах), встають як на долоні живі постаті та типи французьких королів, королев, міністрів, діячів, побут, історія Франції XVI., XVII., XVIII. і XIX. ст. Вони активізують сучасність, вносять зацікавлення до вивчення історії та життя.

Олександер Дюма-батько своїми „Трьома мушкетерами", „10 літ пізніше" і „20 літ пізніше", „Королева Марго", „Графиня Монсоро", і цілою низкою інших ще творів, цікавою, захопливою фабулою романів полонює Европу, накидає типи психіці пересічного француза, і розкриває їх як літературні типи нефранцузам.*)

Історична повість і роман знаходять особливо багато прихильників у Франції серед авторів і серед читачів. Десь у 40. р.р. XIX. в. — Альфред де Віні (1797—1863), випускає свій історичний роман „Сен-Марс"; Проспер Меріме (1803—70) пише свою „Хроніку Карла IX"; Густав Фльобер (1831—80), дає „Салямбо", студію з картаґенської старовини, повну колірів, краси стилю та надзвичайного знання старовинної історії. Евген Сю (1804—57), дає свого „Вічного Жида", а два письменники, що пишуть спільно під назвою Еркман-Шатріян, випускають історичну хроніку з часів Фрацузької Революції 1789 р. „Історія одного селянина".

Самітним і далеким від тих офіційних, признаних письменників початків XIX. ст., стоїть Стендаль (Бейль) (1783—1842). В історії літератури це один з найориґінальніших авторів, якого творчість хоч і припадає на першу половину XIX. століття, але загалом признаний він щойно у 90-их роках. Його стиль — короткі, річеві фрази, точне записування фактів, нехіть до орнаменту та великих слів. Стендаль нині у всесвітній літературі — майстер. Його знамениті студії „Червоне й Чорне", або „Пармська пустеля" — мають історичне тло.

Тимчасом англійська історична повість і роман після Вальтер Скота в самій Англії не знаходить собі достойних продовжників.

Едуард Бульвер (1805—73) у своїх історичних повістях, як „Останні дні Помпеї", або „Рієнці", дає у першій: яскраві історично-археольогічні малюнки загибелі Помпеї, у другій: історію народнього римського трибуна.

Англійський державний діяч Біконсфільд-Дізраелі (1804—61), пише історичні романи — „Ендіміон", „Танкред", які мають у свій час широку популярність.

Віліям Текерей (1811—63), автор дуже популярного у свій час суспільно-сатиричного роману „Ярмарок Чванливости", мав теж успіхи як автор історичних повістей: „Генрих Ейсмонд", „Вірґінці".

Проте старий Вальтер Скот залишається письменником, якого мачера закінчувати все щасливо й добре забить читачів в Англії усередині і в кінці XIX. віку. Не тільки його земляків-шотляндців, яких минувшину описав він, цікавить його творчість — його повісти розхапують в Англії, наче наркотик, не вважаючи на осуд Гете, який називає їх „карикатурою повісти і історії". Публика не вірить теж словам Золі, що „історична повість є незаконною дитиною історії та повісти". Айвенго, Роб-Рой, Квентін Дорвард та інші герої Вальтер Скота для цілої Англії — це невмируща традиція англо-саксонської раси, за якою стоїть могутнє „Rule Britannia" — Пануй Британіє — на всіх морях і суходолах. — І сімдесять чотири повісти і романів В. Скота, які написав він від 1814 до 1838 р., залишаються аж до початків XX. століття постійною та улюбленою лектурою середнього англійця.

*) Авторові цих рядків доводилося говорити з учнями французьких так званих „коледжів". Хлопці (від 10 до 17 літ) нині (в 1932 р.) у шкільній лектурі захоплюються типами Дюма з „Трьох мушкетерів" так само, як захоплювалися „Трьома мушкетерами" їх батьки у роках 90-их, а діди в 70-их минулого століття. Захоплення Дюма йде у них поруч з захопленням тенісом, футболем і це свідчить, що й 100 літ пізніше твори Дюма не стратили своєї свіжости і навіть служать в офіційній Франції лектурою для культурно-національного виховання.

ЮРІЙ КОСАЧ

На подвірі Сорбони

І під склепінням мудрої Сорбони
пройде дівича, чиста юність,
світанкам усміхнувшись синім
ясному небу, добрим голубам,

відклониться непевна і тремка
мені й приятелю мойому — тіні.

Утомлені спинімося на мить.
Горить праліта південь.

А ми у холодку розгорнемо Ронсара
і поки стахне день незвиклий брану в мурах
як у фортеці темній княжий вязень,
у джерелі криштальному тих віршів,
в їх шепоті холодному, як зустріч лез,
укоїмо буремні чола.

На башті кардинала бе за південь,
Париж віків зідхнув гаряче й тьмяно.

Лист із кольонії

Миколі Д-ву

І береться звідкись неспокій
весняній воді неозорій —
люди струнки й сіроокі
живуть десь далеко за морем.

Пише мій дядько з Манджурії:
— приїзжай, поки я не зібрався,
бо рушниця на тигровій шкурі
хоче бити хунхуза і барса.

Покидай своє місто сіре,
ворогів і непевних друзів —
тут поладяться люди і звірі
на лісній, прикордонній смузі.

Тут і небо у нас слухняне,
журавлі свої крила правлять
і стоїть, щоб іти в океани
за сріблястою рибою травлер.

Тут так любо узліссям синім
становити уперве право
і палити на свіжій соснині
тризубами тавро держави.

Поспішай, бо пора вже на лети,
все хвилюються води, не мовкнуть,
все чекають, щоб пера поети
на цільні замінили вінтовки...

Летун

Сьогодні льотний день. І шир небес рахманна
і глиб блакиті — тиха мова дів,
у день такий Ікар, поет останній,
од крику лебедів знечевя затремтів.

Та мрія скована уже в крицевість ліній
розміряна у рівний вимах крил;

ось прозолоть — по ясній плоскорівні
іде летун, ангар небес відкрив,
засурмив бог новий і юний сталекриллям,
у далі ріг, скорив машини лють
і усміх радісний здобувця посріблілі
мечі пропеллера на далі тал проллють.

(Людино мудра, в льотний день безхмарний)

лячна покладена на шуми рік, царин,
твоїми крилами велика тінь почварна
грізна як мрія заміненна в чин.

*) Передруковуємо з нової збірки, що появилася в Парижі п. н. „Мить з майстром".

МЕЛЯНІЯ НИЖАНКІВСЬКА

Наївні радощі

Було дуже гаряче і душно. Думки ховалися приголомшені спекою. Мене опанувало тільки одно бажання — виїхати чимскоріше на село. Відпочити серед соковитої зелені трав, надихатись свіжим подувом піль і лісів, налюбуватися безмежом простору, натішитись простотою і невибагливістю сільського життя. Ах, вирватися із тенет міста, з тої одноманітної сірини і спеки! Доми Львова були великі і грізні для мене. Я здавалась супроти них — слабосила, квола — розігріті мури, наче придавлювали мене. Мене огорнула страшна байдужість до всіх проявів життя і єдина вперта думка: втекти чимскоріше на село!

Надійшов довгожданий, витужений день. Мої куфри стояли рядочком, наче жовніри на муштрі. А мій зір неспокійно блукав останнім прощальним поглядом по кімнатах. Нервовим рухом руки шукала я торбинки на руці, боялась її загубити. В авті перенапружені нерви напняті, наче лук перед вистрілом — відпружилися, втихомирилися. На двірці куплений білєт я стискала міцно в долонях, наче лякалася загубити цей єдиний матеріяльний доказ мого виїзду. У ваґоні я безнастанно глипала на годинник, наче хотіла приспішити час відїзду. Остаточно поїзд дійсно рушив і я зідхнула з полекшою. Подорож завсіди мала великий чар для мене. Байдуже, чи я вибиралася за кордон, чи до Брюхович. У мріях можна заїхати і на другий кінець світа.

Навязувати тонкі, невидні нитки знайомости та симпатії і залишати те все при найближчій зупинці.

Приязнь щоденщини нетривка, перелетна, втікає від нас як поїзд у невідому далечінь. Всі ці подорожні пригоди мають здебільша гарний початок і цікаву середину, але майже ніколи кінця. Закінчення звичайно — нагле, часами навіть боляче, зате ніколи погане.

А яка насолода, студіювати чужих людей! Відгадувати їх приналежність до певної кляси, пізнавати рівень їх інтеліґенції, дрібні риси їх характеру, догадуватись, що їх вяже між собою, — шукати „типів"!

Моя найближча сусідка ліворуч була дещо безвиразна, дуже безкровна бльондинка. Очі її підпухли мабуть від недоспаних ночей і від болю голови. Повіки западали час від часу на очі і клеїлися наче до сну. Голова спадала все вперед, тіло мабуть невсилі було втримати оливяного тягару голови. Це була інтеліґентка середньої верстви, скромно, пристойно одягнена особа. Її зачіска була дещо невпорядкована, одяг дещо забруднений. На білій блюзці видніли сліди дитячих брудних рученят. На чорній спідниці сліди дитячих запорошених черевичків. Двоє хлопяток сіпали її за волосся, сіпали за рукав, лізли на коліна. Все щось хотіли і вічно чогось домагались. Кричали, галасували і плакали наперебій. А мама була супроти них безрадна. Мабуть непривична бавити своїх власних дітей дивилась заляканими очима серни і мала охоту сама розплакатись. Мама і діти були крайно перетомлені, бо їхали здалека і мали ще перед собою день їзди. Ця пані передала на короткий час дітей під чужу опіку. Старшого хлопця взяв брат пані, при першім вікні, а молодшого якась пані праворуч мене. Але вони були ще більше непривичні бавити дітей. Повстав немилосердний вереск і остаточно оба малі мучителі опинилися знова біля мами. Головки їм впали на мамине рамя і заснули.

Почалася балачка між невдачними „няньками" дітей. Спільна їх недоля викликала веселу, молодечу, безжурну, перепалку слів. Пані сміялася дзвінко, й говорила милим мельодійним голосом, — наче воркотання голуба. Вона зачіпливими, насмішливими словами — пустила в рух жіночу кокетерію і хист подобатись, бо вона хотіла подобатись.

Напроти мене сиділа пані іншого типу, вже старша, дуже повна, червонолиця. Вся її увага була звернена до другого вікна, де стояв мужчина понад сорок — високий, стрункий, елеґантний. Він розмовляв дуже оживлено і охоче з молодою дівчинкою мабуть 16-тиліткою. Дівча блиска-

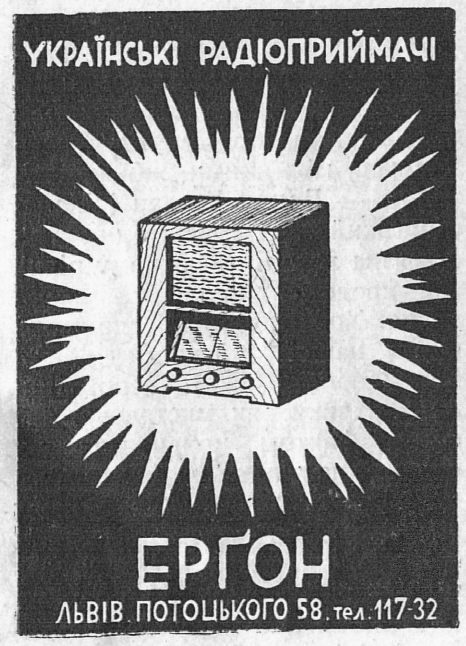

ОСИП БОДНАРОВИЧ

Поворот „Наталки Полтавки"

ЗПРИВОДУ ВИСТАВИ В МІСЬКОМУ ТЕАТРІ У ЛЬВОВІ.

„Наталка Полтавка" на сцені міського театру!... Досить було такого короткого повідомлення в часописах, щоб викликати небувалий стиск при касі „Союзного Базару" заки ще віддано до продажу квитки. Замовляли місця наперед, бо ану-ж, — не стане і доведеться виріктися такої рідкої у нас нагоди: побачити нашу пєсу на сцені справжнього великого театру.

Лєся Кривіцька, виступила дня 4. XI. 1936 р. в „Наталці Полтавці" в ролі Терпилихи.

Справді рідка нагода. Не маємо у Львові — куди не кинь, то все... ця справа салі! — своєї власної, відповідної театральної салі і кожну виставу, хочби навіть найкращого театру бачимо звичайно в не кращій оправі та обстанові, ніж як це буває у провінціяльному містечку, що користується сальною місцевої читальні. Але багато з нас має змогу нераз таки бачити на сцені міського театру чужі пєси і тоді звичайно зроджується туга: „Ех, якби так побачити те чи інше з нашого рідного репертуару на такій сцені!..."

Досі — якщо брати на увагу останні роки — мали ми чотири такі нагоди: у міському театрі кілька років тому ставили „Вія" Кропивницького, „Ой, не ходи Грицю..." Старицького, минулого року „Запорожця за Дунаєм" Семена Артемовського, а оце перед кількома днями „Наталку Полтавку" Котляревського.

„Невміруща" — „безсмертна" — „вічно молода" „Наталка" в останніх, повоєнних роках вийшла з репертуару наших професійних театрів, залишаючись пєсою для аматорських гуртків при читальнях чи руханкових товариствах. Та й то в останньому часі у звітах з аматорських вистав ви рідко коли стрічались з тією „народньою оперетою". Прийшла мода на інші пєси, новіші, сучасніші...

Можна догадуватись, що якби так якийсь наш професійний театр захотів був приїхати до Львова і виставити ту саму „Наталку Полтавку" в котрій небудь із тих саль, що в них звичайно йдуть вистави українських театрів, то місця на салі напевно світили б пустками. „Що? Наталка Полтавка? Та дайте-ж мені спокій! Скільки разів я вже її бачив!" А в міському театрі бракло квитків. Бракло для старших громадян, бракло і для шкільної молоді, від якої театр тріщав.

Правда, тут робили своє імена артистів, але приваблювала теж велика, справжня сцена, на якій хотілося бачити оту бідну „Наталку Полтавку", що її досі бачили ми у тісних вуликах, часто-густо серед паперових куліс і примітивних декорацій.

Та не будемо вже суперечатися за те, що саме притягнуло публіку на ви-

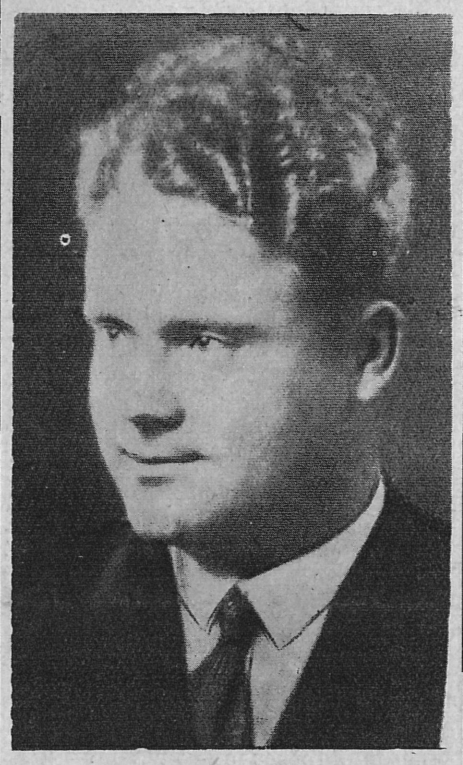

Василь Тисяк виступив у ролі Петра.

Іван Романовський виступив у ролі Виборного.

ставу, яку влаштувала Кооператива „Український Театр". Факт, що сцена була виповнена по береги і загал публіки вийшов з вистави зі стовідсотковим вдоволенням. „Невміруща", „безсмертна", „вічно молода" „Наталка Полтавка" не розчарувала! Навпаки! Вона очарувала, причарувала глядачів переконуючи їх зайвий раз в тому, з якою великою приємністю можна бачити й слухати пєсу, що написана більше як сто років тому.

Вже в часі російської революції у 1917-ому році або небагато перед її вибухом, якийсь москаль — мабуть Яблоновський — насміхався у фейлетоні в московському „Русскому Слові", що для українця нема нічого кращого, як вишневий садок, а як йому нагадати неньку-Україну, то він просто плаче... Та як собі хто хоче, то на останній виставі „Наталки Полтавки" зворушив нас хоч і не „вишневий садок", то таки той клаптик України, що ми її побачили. Зворушили нас оті „наші полтавці", що то „коли діло піде, шоб добро зробити, то один перед другим хватається". Зворушили нас перші слова одної Наталчиної пісні:

Видно шляхи полтавскії...

Ех, якби хотілося побачити сьогодні ті шляхи без тих ватаг, що їх опанували!

Один з наших визначних музиків у своїй рецензії на цю виставу „Наталки Полтавки" написав в одному місці:

„Годі бо вимагати від слухачів, які на сам вид того, що Микола в останній дії зриває заручиновий рушник з рамени Макогоненка й перевязує його собі, — попадають просто в шал захоплення і бурю оплесків, щоб вони визнавалися в тонкостях інструментації".*) Правда! Розуміння тих тонкостей не всім дане. Зате-ж усім дане розуміння душі бідної дівчини, що її приневолюють іти за нелюба; коли-ж до тієї дівчини всміхається доля, глядачі не можуть не радіти з нею, і звідти той „шал захоплення і буря оплесків", зовсім зрозумілі у кожної театральної публики; зате-ж усім дане розуміння тієї великої любови, що її вклав Котляревський у свій твір, любови до рідного народу, любови до рідного краю; коли-ж та любов промовляє до вас з кожного речення, з кожного слова пєси — не диво, що публика захоплюється і плеще в долоні. Отой „шал захоплення і буря оплесків" — яскравий доказ, що ініціятори й виконавці останньої театральної імпрези, про яку мова, осягнули свою ціль, створивши чи влаштувавши видовище, що не тільки зацікавило широкі кола громадянства, але й численним глядачам дало справжнє вдоволення.

Тужимо за новим театральним репертуаром. Хотілося б побачити на сцені чи почути з неї щось сильне, могутнє, що заполонило б нас цілковито, що потрясло б нами, що — може — порушило б нас до дна, розбурхало наші думки, зродило мрії... Але цього нема. Та цікаво, що цю ролю покищо виконує і надалі „народня оперета на 3 дії Івана Котляревського".

В цьому саме й „невміруцість" „Наталки Полтавки". Пєса промовляє до українського серця сьогодні так само, як промовляла сто років тому, вона не перестала бути актуальна, цікава. Кооператива „Український Театр" добре зробила, що нам її пригадала і дала зрозуміти, що вся принада тут не в „великому театрі", але в самій пєсі.

Хто зна, чи за почином Кооперативи „Український Театр" — „Наталка Полтавка" знову не повернеться на сцену і професійних театрів і аматорських гуртків.

*) Василь Барвінський. „Наталка Полтавка". „Новий Час", ч. 254 з 9. XI. 1936.

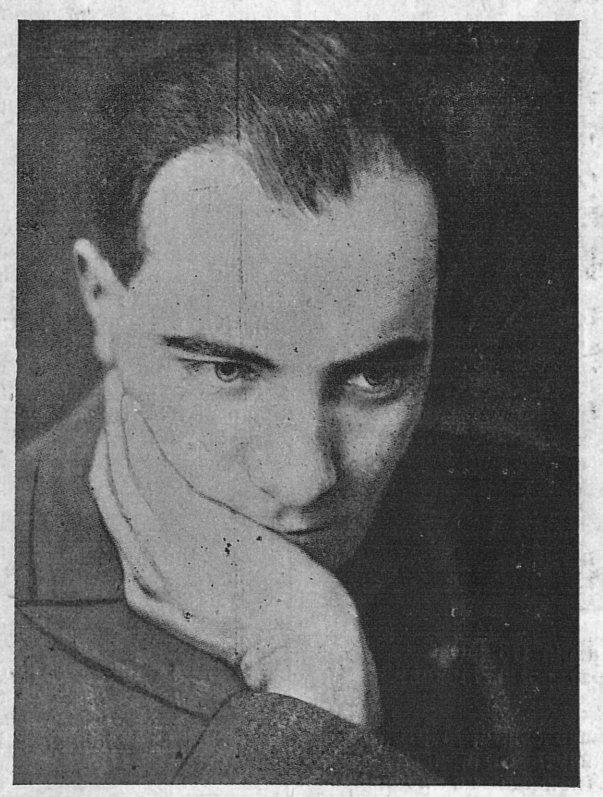

Антін Рудницький, що мав у своїх руках музичний провід у виставі „Наталки Полтавки".

ло ввесь час чорними як вуголь очима, сміялося голосно і молодечо. При тім показувало ряд білих мишиних зубків. У запалі розмови потрясала голівкою і закидувала чорні кучері взад. Часами поправляла зачіску плавним жіночим рухом. Пан стояв поруч неї свобідно ноншалянтно і якби не ріжниця віку можна б було брати їх за свіжо закохану пару. Як показалося пізніше, із підслуханих мною розмов, цей пан був вітчим панночки, а червоноличя її мама. Мабуть виростала грізна суперниця для мами в тій донці.

Якась перекупка розсілась широко, розмашисто, і почала потоком слів засипувати всіх. З питомою перекупкам безшабашністю вмішувалась у всі розмови і випитувалася докладно, куди, пощо і нащо ми їдемо. Витягла один із безлічі своїх клунків, узяла звідти кусень хліба і почала смачно заїдати. Ми відразу стали всі голодні і всі почали їсти, хто що мав.

Коли я висівши з поїзду опинилася на свіжому, сільському повітрі, голова ходила мені ходором і в ухах мені шуміло. Я трохи недовірливо приглядалась сільській хатині, де я мала мешкати цілий місяць. Вона була чиста, але трохи непривітна. Я старалась поквапно надати їй вид моєї кімнати: розпростерла скатерть на столі, припняла образочок на стіні, поставила квіти у глинянім дзбаночку. Це вже була не чужа, а моя кімната.

Я лежала в ріці і оперлась міцно плечима об великий камінь. Вода била сильною хвилею, плюскотіла та пінилася.

Надімною темноголуба прозорість неба, — передімною безмежний простір.

Десь далеко гори, ближче горбки, зовсім близько великі камінні плити і скелистий беріг. Вода лякала, але й успокоювала.

Прийшла заспокійлива одноманітність, радісна соняшність ясних днів. Далі — хмарна сумовита задумчивість темних дощевих днів. Від прогульок відстрашувала мене пляновість, діловитість, згори намічена твердо і непорушно назначена ціль. Жадоба зробити якнайбільше кільометрів засліплювала прогульковців, зробила їх невражливими на красу природи. Вони не чули співу птахів, не прислухувались до того, як шумів ліс.

Я воліла самотні прогульки, повні таємниці. Я тихенько викрадалась з дому, а коли йшла поперед себе — очі були в мене радісно поширені. Я бажала внести у свою кімнату соняшність жовтоколосих збіж. Ріка лежала в долині сріблясто-синя і мерехтіла у промінях сонця. Поїзд мчав жваво, діловито, і щез в тунелі. Він різко пригадав нестерпний гамір міста, потряс нервами міської людини і викликав легкий несупокій. Але поїзд минув і все втихомирилося. Ось ліс. Ліс був темний, понурий, таємничий. Я боялася густоти його дерев. Я підійшла тільки на його край і вслухувалась у лиховісну глуху тишу — цей ліс був наче мертвий.

На поблизькій поляні я сіла на пеньку. Я знала тільки одне: природа це краса, а у природі мені весело і добре. У поворотній дорозі я бачила багато громом розторощених верб, що жалісно простягали свої покалічені віти, наче жебраки каліки при дорозі. Я переходила попри пляжу. Там було весело, гамірно і глітно. Природа скулилася перед криком тих очайдухів, наче побитий пес. Всі грілися діловито до сонця, купалися, плавали, показували нові купелеві костюми і красу свого тіла.

Усе минуло — спека, краса природи, прогульки і задумливі тихі, слотні дні. Треба було вертатись до міста. Трохи жаль стало розставатись із своєю сільською кімнатою, із господарами селянами і з тою безжурністю днів дозвілля. Зате було трохи радісно вертатись у своє звичне і однакове „дома". Знову стояли пакунки рядом. Але настрій був дещо інший. Не було сподівання і безпосереднього захопленням відїздом. Там чекали нас щоденні турботи, про які ми наче забули підчас відпочинку. Ми мусіли нарешті збудитись із тих солодких хвилин безжурности, яких ми зазнали підчас вакацій. Ми їхали в дуже добре відоме, все-ж була малесенька, зовсім несмілива радість у мені, що остаточно їду додому. Коли я висіла, гамір міста відразу приголомшив мене. Я витала зором знайомі крамниці та будинки, і пригадувала собі їх назви. Все довкола видавалося мені нове і по новому миле. В хаті було дивно пусто і незамешкано. Пахло нафталіною і передвакаційним ладом.

— Я знову — дома.

Спосіб виходу

Коли людині дуже треба грошей, то в її голові зроджуються всякі проекти, як швидко заспокоїти ту потребу. Вони найчастіше невикональні, або потягають за собою такий ризик, що завагається перед ним навіть найбільш легкодушна людина. Вкінці зявляється бажання чуда.

— О, якби так знайти на вулиці добре набитий банкнотами гаманець!...

Чудо, очевидно, не приходить на заклик, а якби навіть прийшло, то затримання знайденого гаманця було б рівнозначне з крадіжю.

А всьому тому товаришить ще почування огірчення і зневіри. Робить собі людина докори, що не потрафить знайтися у відповідній хвилині, що не зберегла собі чогось на „чорну годину", тоді, коли їй на грошах збувало, що не турбуючись за будучину прогайнувала, часто без потреби, засоби, які мала.

Якже інакше поводиться людина практична і зрівноважена! Не ширяє вона — як то кажуть — в облаках, не змагає до недосяжних цілей, але намагається знайти реальний спосіб виходу з важкого положення: шукає розвязки там, де вона справді повинна знайтися.

Хто, наприклад, має льос Державної Льотерії, той льогічно має право надіятися більшої виграної. Чейже кожне тягнення дає сотням людей сповнення тих надій, влекшує їм вибристи з турбот і матеріяльних клопотів або навіть робить їх богачами. Отже ті, що розраховують на виграну на Льотерії, не віддаються порожнім мріям, але беруть під розвагу одну з цілком уловимих можливостей.

Це, ясно, не є єдиний спосіб виходу, але як загально доступний і зрозумілий, треба його завжди примінювати. Треба тільки запастися в льотерійний льос і чекати терпеливо на свою чергу щастя.

РОМАН СІМОВИЧ

На марґінесі „Наталки Полтавки"

Про саму виставу та її виведення появилися вже на сторінках української преси рецензії, що так чи інакше оцінили цей нечастий прояв нашого культурно-музичного життя. Тимто я не буду вже порушувати цієї теми, а спинюся над фактом, про який не згадують дотеперішні рецензенти. А саме мене зацікавило те, що українська публика, подібно, як це було на „Запорожцеві за Дунаєм", виповнила вщерть велику салю Міського Театру. Тиждень перед виставою порозкуплювано всі білети, багацько громадян жалілося, що на виставу не могло дістатися.

Петро Сорока
виступив у ролі Возного.

Приписувати цей успіх пєсі, своїм змістом невибагливій із ненадто складними піснями — неможливо. Безперечно тут слідний піетизм до твору, що відограв, поруч із Енеїдою таку важну ролю у відродженні нашого письменства. І імена наших чільних артистів теж зі свого боку притягнули багацько народу. Та моя думка на цю справу така: все це вказує на те, як сильно мозок та нерви багатомільйонової нації, що створила та творить тисячі прекрасних пісень, — а цими піснями захоплюється цілий культурний світ — як сильно він відчуває потребу тої найвищої форми мистецької вокальної музики, що нею є опера, і то потребу — опери української.

Коли ж роздивитися, якими силами розпоряджаємо, то побачимо, що при добрій волі ця справа не є безнадійна. В нас є цілий ряд артистів, співаків та співачок із Марією Сокіл, Голинським,

Андрій Поліщук
відіграв ролю Миколи.

Тисяком, Романовським, Мартині на чолі. За ними йдуть сили, які довелося нам почути покищо на концертовій естраді, як ось п-ні Приймова, Бандрівська, Свірська, Туркевичівна, Балтарович, Дуда, та цілий ряд інших, які не мали змоги виявити себе завдяки специфічним галицьким умовам. Імена диріґентів як А. Рудницький, М. Колесса, Охримович — ручать за успіх у музичному проводі, а імя великої міри артистки Лесі Кривіцької, яка виявила себе дуже добрим режисером в останній виставі — за успіх гри. Симфонічну орхестру доведеться покищо підлатовувати, як це робиться досі. Та можність проявити себе, приневолить нашу молодь більше студіювати гру, не тільки на смичкових струментах, але й на деревляних (флетах, обоях, кляринетах, фаготах) та бляшаних (лісових рогах, тоубках та поґавнах).

Одна-дві вдалі вистави пробудять у наших молодих духом композиторів охоту посвятитися композиції опери. А цілий рух може, може зрушить із мертвої точки справу будови українського театру у Львові та дозволить нам згодом стати й собі в ряді інших культурних народів.

Маємо надію, що найдеться меткий та підприємчивий організатор, який зуміє перебороти труднощі, деколи може й місцевого, а то й особистого характеру, та дасть початок цій складній, але ж не цілком неможливій акції, створить українську оперу, що буде постійно у відповідних відступах часу появлятися — покищо на дошках міського театру, та поможе усунути той брак, що його так дуже відчуває без вийнятку українське громадянство.

ЯРОСЛАВ РУДНИЦЬКИЙ.

„Поету Тарасу Шевченку"

і т. п. „великоукраїнські"* дивовижі

Декілька виписок:

„У Харкові поставлено памятника поету Тарасу Шевченку"; в Подебрадах закладають школу політичних наук, „підпорядковану Економічно-Кооперативному Відділу УТГІ"; у Львові Комісія Виховних Осель і Мандрівок твердить у відозві, що „кліматичні умовини осель сприяють фізичному розвитку", а українська мистецька орґанізація АНУМ, улаштовуючи VIII виставу, присвячує її „Митрополиту Андрею"; з Золочева пишуть, що якесь там підприємство принесе підприємцям дохід, а повіту користь"; в Угерцях Заплатинських, к. Самбора, посвятили плиту з написом: „О. Павлу Домжив-Людковичу і Єромонахови Сильвестрови — першим книгопечатникам... і т. д. і т. д., аж до присвят, чи адрес типу: „Товаришу Ярославу... автор" включно, як зараза розпоширюється в нас — у — закінчення в давальнику чоловічих іменників.

Немає сумніву, що на галицькому ґрунті, де є тільки кілька закостенілих фраз-архаїзмів з давальником на -у, ця форма поширюється під впливом мовного снобізму — „говорити з-великоукраїнська", себто — говорити за наддніпрянськими українцями з-московська: „Пану Міністру, Професору Доктору Степановичу, ґрафу Тишкевичу" й т. п. Такі форми різними способами перепачковують і жадні новин наші журналісти й письменники хапаються за них як за дуже модні, та ще й „великоукраїнські"...

Закінчення -у в давальнику, сучасна українська літературна мова має тільки для ймен ників середнього роду, напр.: вікно — вікну, село — селу, поле — полю й т. д. (тай то тут урізується вже закінчення -ові, -еві напр.: серцеві, Шевч.). Для чоловічих іменників у давальнику існує в нас із правила закінчення -ові, -еві, напр.: „Цареві московському коня напоїла" (Шевченко); „Ніяк не міг себе примусити віднести Левкові книжки" (Підмогильний); „Макс вихоплює з кешені всі ґроші, що має і тикає їх шоферові" (Винниченко). Чом же ти не підіймеш тої зброї, що батькові з старечих рук упала (Л. Українка); А що, як Яцькові дадуть про цее знати (Рильський); Вовкові барана з горла не видереш (Нар. присл.) і інші.

Нормативні підручники сучасної української літературної мови дозволяють у давальнику чоловічих іменників на закінчення -у тільки тоді, коли в називнику ці йменники кінчаються на -ів (-їв, -ов), напр.: Львів — Львову„ (не: Львові чи Львовові), Київ — Киеву (не: Київові), Кравців — Кравцеву (не: Кравцівові, ані Кравцеві), Донцов — Донцову (не: Донцові, чи Донцовові) й ін.; а так панівні форми тільки на -ові, -еві.

Від закінчення -у в давальному, як від москалізму, треба відрізнювати -у, як архаїзм нашої мови, що зберігся в (рідких) традиційних церковних висловах, як от: Отцю й Сину; Слава Ісусу Христу; Слава Пану Богу й т. п. Такі архаїзми бувають у наших добрих письменників і старших, і сучасних, як стилістичні засоби, напр.: „А я нишком Богу помолюся" (Шевченко, побіч: „Молітесь Богові святому); „Моління шлють Христу і Духу" (Антонич) і ін. Але ж уводити скрізь давальник на -у, це вже не архаїзм, а це просто з погляду структури сучасної української літературної мови противний її духові москалізм і з ним — як із усякими: Директору, Професору чи Ученику, Батьку на місці правильних: Директорові, Професорові, Ученикові чи Батькові — треба безпощадно боротись. Головно тепер, коли за Збручем за ударне гасло проголосили: наблизити українську мову до московської, і цю „ударність" пляново й систематично переводять.

Тяготіння до мовної і правописної одности по цей і той бік Збруча завжди було й є відрадне явище. Але воно стає шкідливе і то не тільки для мови, коли починає поширювати свої межі аж на Москву, чи Петербург...

[1]) Термін „великоукраїнський" замість „східньо-український", чи „наддніпрянський" — нісенітниця, яку дехто з незрозумілих причин перепачковує останніми часами

Спец. жіночих недуг і поліжництва
Д-р С. ПАРФАНОВИЧ
Львів, Зиблікевича 51. Тел. 105-43.

КРАПКИ НАД І

М. РУДНИЦЬКИЙ.

Провінція

Кілько разів машинально починаєш писати слово „провінція" і „провінціональний" з думкою про галицькі міста менші від Львова, рука здрігається. Так само називають нас — львовян мешканці більших міст. Не тільки віденець, берлінець, парижанин і лондонець думає про ту частину Европи, де ми живемо, так само, як ми про Раву руську чи Копичинці — вибачте інтелігентні мешканці, цих міст! усіх нас хтось десь так ображає! Мешканці хочби найменших містечок Швайцарії, Данії чи Норвеґії відчувають, що кожної хвилини допливають до них рівномірно течійки з річища великої европейської культури. Чи маємо ми нині теж це почування?

Перед війною мали ми Віденъ. Німецькі книжки та часописи приносили постійно звістки про здобутки чужої культури. Німці перекладали все важніше з науки та літератури, яко мога швидше. Пірвались наші звязки з Віднем. Пірвались звязки Відня з Берлінном. Пірвались звязки Берліна з Парижем і Льондоном. Можете розяснювати причини, доказувати, чому так мусіло бути або чому так треба. Досить, що той вигідний міст, який сполучував нас з Европою як міст на Сяні у Перемишлі сполучує дві частини міста — нині для нас замкнений, і сам він сильно непевний.

Десятками літ мріяли ми про звязок з Киевом. Війна дала нам нагоду його оглянути, переконатись, що в ньому теж живуть наші земляки, теж „непровінціяльні" і що є між ними багато-багато таких, що можуть з повним правом (згідно з нашим щирим признанням) уважати НАС за провінціялів. Чи був Київ мостом, що сполучував нас із якимсь новим дальшим світом? Не знаємо. Не було часу користуватись ним... Харків, Чернигів, Полтава, Херсон, Катернодар — мріяли десь на далеких обріях як провінціяльні степи чи садочки, а Москва та Петербург наводили на нас жах і розбуджували ненависть, — щиру, оправдану, кровю припечатану.

Симпатичні та чесні митарі та фарисеї, галицькі світські сповідники національно-політичних гріхів, напишуть іще десять статтей на тему мого москвофільства та

Що робити з грішми?

Є й такі клопоти... Бо всетаки, хоч повторюються економічні погрясення, є постійно численна пайка людей, що мають більші або менші ощадности і бажають знайти для них таку льокату, що попри певність звороту давала би також відповідні відсотки.

Особи, що мають до розпорядимости більші капітали, мають широке поле діяння, особливо тепер, коли конюнктура виказує наглядну поправу; участь у будівельному русі, отворювання нових підприємств, набування льокаційних паперів, інвестиції — оце шляхи, якими можуть йти змагаючи до цілі. Вибір залежить тут вже від індивідуальних прикмет капіталіста.

Важче завдання мають вже власники невеличких капіталів. Бо льокування грошей в касах ощадности само собою не може вистачити підприємчивій людині, що хотіла би брати чинну участь у праці на господарському полі, а мала кількість засобів, які має, параліжує кожну її ініціятиву.

Отже ці дрібні капіталісти мусять першзавсе змагати до того, щоби так збільшити свій стан посідання, щоб мати змогу дати волю свойому темпераментові і створити собі власний варштат праці. Кожний здає собі справу з того, яких великих зусиль, якого великого нераз накладу енергії треба, щоби ту ціль осягнути — а однакож часто ті зусилля кінчаться невдачею, залишаючи по собі тільки огірчення і зневіру.

І на льотерії не кожний виграє, але та гра принайменше не висисає з нас животних соків, не наражує на надмірний риск, не вичерпує наших сил. А коли щастя допише, коли сирітка витягне з колеса число нашого льосу — тоді проблема розвязана відразу і виднокруги отвираються перед нами широко.

Тому, не занехуючи, очевидно, всіх інших ретельних способів діяння, памятаймо завжди про те, щоб запастися в льос Державної Льотерії, а наше завдання буде значно влекшене.

ГАНС ГАЙНЦ ЕВЕРС.

У Мадриді

Коли король Филип „дав змогу" одній дамі свого двора, що поважилась піти на перекір його плянам, „далеко від Мадриду призадуматися над своєю неросудливістю", — то певно думав він, що це неабияка велика кара, щось у роді прогнання з раю!

Я думаю, що сьогодні дама еспанського двора не може й уявити собі чогось кращого, над таке вигнання „далеко від Мадриду". Бодай, якщо полишити би їй право свобідного вибору місця поселення. Бо Мадрид — це найнудніше місто, яке тільки можна собі уявити. Розложилося воно серед пустої рівнини, без однісенької деревини, а хоч-би й корчика!

Своїми одноманітними, новочасними вулицями, пронизливим вереском вуличної юрби, своїми, позбавленими всякого смаку памятниками, церквами, публичними городами та будівлями, не дає чужинцеві нічого, що могло б хоч на хвилину прикувати його увагу, зацікавити його.

Тільки один є там будинок, довгий, з особливо банальним смаком побудований, що притягає до міста тисячі чужинців річно! І коли я знову приїду в Еспанію то наперекір усьому, знову не забуду побувати у безнадійно нудному Мадриді, хочби тільки тому, щоб перейтися щоденно три-чотири години по салях цього поганого будинку.

Маю на думці Прадо з його безчисленними картинами Веляскеза, Мурілля й Рібейри, його Рубенсами, Ван Дайками, Ренбрандтами, його Тіціянами, Веронезе, Тінторетто, Гоями, Брайґелями та Бушами! Блукаю по цих довгих салях, де картина до картини тиснеться так, що навіть муха не найде поміж ними місця. А я дивлюся на них й переходжу з одного захоплення та опяніння в друге!

Часом, якщо вже втомлюся дуже, сідаю денебудь на якусь лавочку, в якому забутому кутку. І мрію. Мрію, що я став архіміліярдером! Ех, колиб воно так, тоді я поїхав би до молодого еспанського короля і сказав би йому:

— Сір, ви панувате в найбіднішій, найнужденнішій країні Европи, над народом голодних жебраків! Але у вас є скарб, якого народ ваш не розуміє, який йому цілком непотрібний!

Дайте мені ці барвисті полотна, які вам прецінь цілком байдужі, а я дам вам за них стільки міліярдів, скільки захочете! Сір, ви можете за ці ґроші будувати школи, шпиталі, ви можете безробітним дати працю і голодних нагодувати! Сір, ви придбаєте собі навіки безсмертню славу: **бо хто цей скарб продасть, щоб свій народ вчинити щасливим, цей стане найбільшим еспанським королем!**

А коли молодий король все ще не зможе рішитися, я стану йому дальше говорити:

— Сір! Я додам вам ще стільки забавок, скільки захочете. Сотню блискучих лімузин на 24 HP, на 45 HP і на 92 HP! Ах, ви вихром будете мчатись крізь ваше соняшне царство!...

І всміхнеться молоденький король, його груди вилискуються богатьома гарними ордерами і заговорить достойно, як це тільки королі вміють:

— Добре, я хочу вчинити мій народ щасливим!... І тоді скажу йому завести біленьким вантажним возом золото до його замку, а сам піду туди й заберу мої скарби. Як злодій по ночі, скажу потайки всі їх спакувати й не спічну досі і не заспокоюсь, поки з усіми цими полотнами не опинюся в Німеччині. Десь там над берегами Рейну збудую свої палати. Вони будуть скриватися посередині великого парку. Одна для Веляскеза — її збудують мені англійці. Громадяни Антверпена збудують дім для Рубенса, кольонський архиепископ буде щасливий, коли зможе Мурілльові придбати хатину! І... і...

Сиджу в забутому кутку у Прадо і мрію. Встаю і думаю: Це все тільки тому сповнитися не може, що ти **не є** архіміліярдером!

Відтак знов я блукаю по цих салях і розмовляю з цими картинами! Кажу їм про те, як багато краще буде їм в мене! Дві чудові картини Йорданса висять у темному, вузенькому переході, куди тільки в третій пополудні кілька соняшних промінчиків заглядає. Кожний переходить біля них байдужно, тільки я милуюсь ними і впевняю їх як це у мене купатимуться вони у каскадах світла, що паде з гори і як вони манитимуть очі всіх до себе...

І витягаю свій записник й зарисовую у ньому пляни саль, дверей і переходів, для Теніера, Тіеполо й пишного Дель Сарто. І розмовляю з картинами, насміхаюся разом з ними з публики.

Ах, ця публика! Якщо у духів старих мистців, які у своїх картинах перебувають, немає хоч трішечки гумору, то мусять вони щоденно безконечних терпінь зазнавати!

Найцікавішим предметом, який займає публику у Прадо є дві, як кулі округлі, пляшки, наповнені зеленкуватою речовиною, що звисають під Мурілля „Блакитною Мадонною". На картину ніхто й не дивиться, але ті пляшки, пляшки! Вічно збірається там громадка цікавих, що вичитує прибитий під ними на стіні плякат із зазивом до публики, на випадок пожежі вкинути ці пляшки в огонь! Кожний веде туди своїх знайомих, показує їм оті цікаві пляшечки, обдивляє їх з усіх боків, розказує про пожежі та паліїв і вдоволений, що хоч хвилинку не мусить оглядати нудні картини, які прецінь таки „треба оглянути"!

Там на горі салі Рубенса — це ще можна витримати! Скільки там нагих жінок! — Там залюбки перебувають дещо довше панове — особливо еспанці. Треба собі хіба воском заліпити уха, щоб не слухати цих свинств, якими ці побожні люди щоденно плюгавлять ґенія того великого, як сльоза чистого по своїй природі нідерляндця. Я мушу соромитися перед ним і благати в нього вибачення за всі зневаги моїх учасників та обіцюю йому: „В мене, в мене великий Рубенсе не стануть тебе такі нікчемні слова, такі безсоромні погляди ображати!"

Ах, ота публика! Багато, багато біль-

ЦЕ ВСІ ВЖЕ ЗНАЮТЬ
що паперці і тутки (повноватки)
„К А Л И Н А“
є найліпші і найздоровіщі

большевизму, і то саме найбільше ті, що все життя виховувались на єдиній московській культурі і досі живуть азіятською психікою. А думка тут проста: „Чим ви, дорогі землячки, ковалі нових ідей та ідеалів, нині живете? — із джерел якої культури тягнете енергію для своїх мозків? Не маєте вже ні Відня та Києва — двох єдиних осередків, з яких могло до вас доходити вряди-годи якесь світло!"

Не ваша це вина, і даремне пробувати будувати мости до завмерлих міст. Ага, є ще Варшава. І тут політика попсувала все. Не читаєте польських книжок, ненавидите всю польську культуру, хоч дехто з вас і написав книжку, що єдина реальна підстава нашої політики у співпраці — з Польщею... Але це щось зовсім інше, це було тільки про політику, а не про культуру.

Вийшла бачите така чудасія, що всі ми опинились у Львові і Львів став для нас столицею, єдиною правдивою столицею, самодостатньою, з якої не ведуть ніякі мости ні на Захід ні на Схід. Іще перед війною, коли цей Львів був Піємонтом, всі ми відчували, що таки у Відні можна дечого навчитись, бо Відень теж учиться ще далі на Заході. Але нині ми вже вилікувались з віденської недуги. Пробуємо берлінської сироватки, хоч часописів, журналів і книжок приходить звідтіля до нас щораз менше. А коли і приходять які часом, то можемо переконатись, що Берлін уже не вчиться, а вчить, хоче вчити не тільки Европу, але ввесь світ переробжувати.

Користь з цього величезна. Можемо махнути рукою на все те, що діється в інших столицях і робити так само: жити власною, самобутньою культурою. Від голови риба... вибачте за слово! — від Львова беруть собі приклад інші наші міста. Десь-колись якісь сходини, відчит, ювілей, посвячення якоїсь домівки, якась десь позичена книжка... чи багато інтеліґентній людині треба, щоб порозмоляти на інтеліґентні теми і ствердити, що вся европейська культура і так переживає страшну кризу?

Дехто має навіть радіо. Це чудотворний контакт із світом. Де не накрутиш — джезбенд, циганська музика, якась відома мольодія. Все те, що там говорять чужими мовами і так можна не слухати. Чи на це хтось платить за радіо, щоб дати себе нудити? Тільки на провінції люди нудяться. Чуємо десь часом, що ніколи ще Франція та Анґлія не перекладали так багато чужих книжок, але чуємо теж, що не треба цього брати занадто поважно, бо ті останні демократичні країни у світі зовсім неміродатні для майбутнього. Натякне хтось часом, що за життя Франка та Грушевського виходило у нас удвоє і втроє більше европейських книжок, як тепер, дарма, що нині людей, які знають чужі мови в нас таки вдесятеро більше, як перед війною.

Та з того всього нічого не виходить. Нема висновків. „Живем, живем своїм житем, його ніхто не відбере"...

Ще часом співаємо. Але коли треба найти одного тенора на цілу Галичину, щоб крім голосу вмів іще пригорнути дівчину на сцені — хоч гинь, не найдеш. Бо всі тенорові типи з голосом і жестами позаймали місця ідеольогічних провідників.

З нашої молодої поезії

Перед нами кілька збірок, переважно дебюти. Одні, не зважаючи на всі впливи та несамостійність вислову є літературним явищем, інші беремо тільки як характеристичні зразки позалітературних впливів, яким підпадають наші молоді поетичні сили. Є збірки цікавіші, і менш цікаві, але до всіх треба поставитись уважно, вирішити їх прикмети та недомагання. У нас з річевою критикою трохи не влад і доходить до таких частих випадків, що поодинокі органи промовчують зовсім добрі книжки, які слід було б відмітити, як цікаві поетичні появи. Згадати б тільки факти, що ті самі, які реклямували минулого року, зрештою зовсім добру збірку Ольжича, зовсім промовчали не гіршу від неї лиш іншу, збірку Дригинича. Одна з цінностей літератури — це саме її різноманітність. Не признавати тієї різноманітности, значить згори обіднювати саме поняття літератури.

Іван Коровицький: ВІЩЕ ЗІЛЛЯ.

Є менш-більш два вихідні пункти народження вірша: поет виходить від конкретної, усвідомленої ідеї, яку він перекладає на поетичну мову, затираючи реальні риси та намагаючись заступити безпосередні прозаїчні поняття поетичними образами. Від того, наскільки йому в тій праці вдасться розбурхати свою поетичну уяву, подразнити її більш-менш готовою ідеєю, стати однією стопою на межу поетичного трансу, залежить поетичність такого вірша. Та є ще інший спосіб: поет виходить з „нічого", із самого схвилювання, бажання щось висловити, до чого покищо бракує йому слів, образів, понять; є, звичайно, дві-три неповязані рими, мов вихідні точки ще ненароджених віршів; поет щойно поволі усвідомлює собі суть того, що він хоче висловити, знаходить рівноважні для своїх почувань слова й образи. Те, чи він усвідомить собі все, чи тільки подасть натяки, це вже річ його інтуїції, спромоги довести почування до самого (розуміється, умовного) кінця, чи бодай спромоги показати напрям, куди йде.

Але, буває й так, що поет, подразнений почуваннями, усе ж не усвідомлює собі їх вповні і такі, неперетравлені, сирі, висловлює відірваними, неповязаними образами, масою натяків та слів, що висловлюють усе начто непевно, припадково, одним словом: неясно. Правда, поезія має своє слушне право до деякої неясности, але ця неясність повинна бути в іншій площині. Неясність речей та зявищ, яких взагалі не можна усвідомити та означити, і неясність, що випливає з неспроможности висловитися вповні, це дві зовсім інші речі. Це друге зустрічаємо часто у збірці Коровицького. Нанизані образи є в нього тільки натяками чогось, що автор хотів висловити, але висловив тільки наполовину. Коли він пише:

Приймала в свої поцілунки — (хто?)
Вітер віяв, як ще за князів —
І зором колов із провулків
Коханок забутий і злий.

Засміялась: — Його не бійся,
Це (?) припадок, це прикрий сон. —
Як розуміти пісню,
Про волю і про полон? (?)
...Скачуть зорі, і ранки нежданні,
Полісся втікає в північ.
Ти бачиш: слова недоладні,
Зарано? —

— Запізно?

то ви можете переставити слова, змінити цілу строфу, нпр. останню:

...Скачуть коні. І ночі нежданні,
Полісся вдивилось у вічність.
Не бачиш: клубок Аріядни.
Зарано? —

— Запізно?

і дістанете таку саму „нерозгадність", де не знати — що, де, як, навіщо? Ціла справа в тому, що вірші Коровицького можуть бути — і дуже глибокі — і зовсім нічого не значити. Почувається за тими почуваннями брак чогось конкретного, незамазаного.

Автім у збірці є зовсім добрі поезії, які вказують на вже досить високу культуру вірша. Деякі недоладні рими. Досить сильний вплив Маланюка й Антонича. Досить добре підхоплена примітивна первісність тематики Полісся й Волині. Найцінніше, що пробивається з тих ліричних уривків, це ненастанне змагання висловлятися par excellence поетично.

Богдар Жарський: „КУЧЕРЯВІ ДНІ".

Дуже сильний вплив Антонича. Навіть сам заголовок наполовину Антоничевий; „Кучерявий" — це ж його універсальне слово: і кучерява весна, кучеряве дерево, життя, хмара, дощ, коханка, долоня і місяць. Спеціяльно це останнє: місяць. Його повно в Жарського: „місяць срібна рожа", „зелений місяць", „місяць, злотий овад" і т. д.

А все ж у нього, не зважаючи на всі впливи, також на „імперські" теми від Косача, дуже цінне те, що мова його вислову — наскрізь поетична в кожному рядку, яка дає підставу вірити, що Жарський заговорить і власною мовою, не тільки кучерявою! Досить зручний стиль, можлива мова (з кількома фатальними формами, в роді: знімесь (?) на небу серп), а передусім темперамент, що (як казав Роллян) у письменника для нас важливіший від усіх його „ідей", — все це обіцює, що з цього поетичного термінатора зможе вийти і самостійний майстер та прикравач поетичних слів. Перед Жарським дуже важне завдання: збільшити свій інтелектуальний баґаж, і читати багато доброї поезії, зате покищо менше писати. Властиво багато писати, а менше друкувати. Чим скоріше він зрозуміє, що треба зірвати із світом почувань, на які патент викупив інший поет, тим краще для нього.

Володимир Шаян: „ОРДЕН БОГА СОНЦЯ".

Книжка ця присвячена „вічній памяті О. Новаківського, Великого Лицаря Ордену Бога Сонця". Автор її, що мабуть студіює ґіндуїзм, зробив тут спробу получити деякі риси східнього світогляду з тими гуцульськими, що в них іще збереглись первісні праславянські елементи. Сама ідея твору досить неясна: поет хоче повести гуцулів у „новий світ, куди поведуть могутні боги арійських народів", хоче створити новий лад:

...Ми лад творити хочем, а не месть,
Ми, божий орден,
У світ творити лад-красу ідем...

Річ не в тому, що годі нам доглянути якогось звязку між святим Юрієм (у гуцульській концепції) і „Індроюбогом на білім коні, що мчить по Гуцульщині", а в тім, що та східня фільософія, той світогляд — зовсім нам нині чужі. Не треба навіть покликуватись на Ґрусета („Пробудження Азії") ни присяжного оборонця окциденту Масіса, що мали що сказати про цей замкнутий у собі світ, який свідомо відокремлюється, без ніякої ідеї форми, з „нескінченими божествами", що розгалужується в безконечність, з фільософією контемпляції без героїчних вартостей, з містичним розніжненням над усім що терпить від життя. Тому мішати елементи того світа з нашими, більш як сумнівне. Все це, по суті, абстракції, містицизм зовсім недоцільний, побудований на якійсь сумнівній площині.

З самою поетичною формою в автора багато непорозумінь. Його сонет хіба тим сонет, що має 14 рядків. Автор пише ямбом, переходить що другий-третій рядок на розмір, який не можна назвати інакше, як прозою. Добрий редактор міг би був багато віршів врятувати. Справді поетичних місць розмірно мало:

...Братньої крови біль
Вимріяв святу поему:
Із терпінь печальних піль
Встає Мадонна Чорнозему.
Навіжену азійську тьму закликав Див,
Морок давить душі тьмою муки,
Хорса ясний блиск Чорнобог прислонив,
Марана пожира Дажбогових внуків...

Михайло Дяченко: „ІСКРИ".

Властиво таких віршів не треба б рецензувати, коли б вони не були на нашому наймолодшому поетичному фронті явищем, що викликує занепокоєння. Так сказати б — большевицька аґітаційна поезія навиворіт починає і в нас прийматися; ніяких образів, метафор, самі голі гасла і заклики.

У Дяченка перед текстом портрет у вишиваній сорочці, на веліновому папері, самовпевнений вираз обличчя, у віршах переконання, що він „як птах летіти буде завжди без вагання шляхом слави й авреолі", що він „величі і вічности співець, ідеям вічним іде служить, жрець безсмертности вогнів" і т. п., взагалі щонайвищі амбіції, крім однієї: написати грамотний вірш. Враження таке, що авторові бракує не лиш будьякої поетичної культури, але культури взагалі, коли він сьої, віримо — великі, гасла подає так, без почуття крихітки гумору. Ніодної власної гадки. Саме найкращий тут той вірш, де немає зовсім „гасел", де тільки просте спостереження речей, що автора схвилювали чуттєво:

Де обрії цілуються з землею,
Присіло небо оборогом
І слухає, як вівці блеють
Перед кошариним порогом.
І слухає, як верби росохаті
Співають тихо над потоком,
Як цвіркає цвіркун у хаті
І гомін котиться широко
Вечірніх дзвонів.

с. г.

Нерадо з нею танцювали

Від віків не могло нічого заступити маслинового олійку на гарну церу. Нині мило Пальмолів, вироблюване на маслиновім олійку, надає шкірі модерну свіжість. Рано і вечором масуйте лице, шию і рамена багатою піною мила Пальмолів. Сполоскайте її наперед теплою, а потім зимною водою. Це все. Мило Пальмолів коштує так небагато, що мільони жінок вживають його до лиця і до купелі.

ше в неї зацікавлення для нужденного, безпомічного квиління, що несеться із недотепних наслідувань копістів, які міняють чисте золото на мідяки, ніж до того могутнього слова, що говорить до неї із цих стін! Велика саля Велязкеза перемінена в якийсь табор! Десятки малярчуків жіночого й мужеського полу стоїть й сидить перед своїми розставленими малярськими причандалами і малює. „Копійників з Бреди" облягає аж вісьмох, так само богато товпиться біля „Прядок" та „Вершників Филипа III і його жінки". Та й інші картини закриті мольбертами цих копістів, так, що треба силою поміж них перебиватися, коли хочеш оглянути картину. Більшість отих копістів в цій салі походить з Анґлії й Америки. Там саме Велязкез є у ч и т е л е м! Працюють теж ці молоді малярі й малярки для студій. Це дещо оправдує їх настирливість й інколи радуєшся бачучи, як деякі з них з правдивим зрозумінням підходять до великого мистця.

Але який жах, який жах огортає нас у салі Муріля! Сидять там еспанці, старі люди, які копіюють рік-річно ті самі Мадонни. Неохайно, недбайливо, по партацьки, не проявляючи до своєї роботи ніякого живішого зацікавлення, покривають фарбами свої полотна, так, як готелевий послугач чистить один чобіт за другим. Жадібно слідкують ці парії мистецтва за кожним рухом сусіда, силкуються кількома „гарними рухами" звернути на себе увагу — може, може сьогодні матимуть щастя, може вдасться їм продати „з одну штуку" і зможуть знову на яких три тижні заспокоїти свій голод.

В головній салі висить „Маноля" Ґої, відразливо зображений акт, простягненої на канапі жінки. Це одна із тих картин, якою цей незвичайний маляр, що так багато дав величнього побіч чудових річей — малював навмисне неначе звичайне сміття, — якби глузував із глядача. Це є щось у роді поганенької карикатури, яких Ґоя розкинув десятками, якби хотів сказати: „Ви не варті, щоб я для вас щось путнього намалював"! — щоб відтак знову стати собою й намалювати „D o s d e M a j o" й самому собі доказати, яким великим малярем він був!

Отже перед цією відразливою картиною стрінув я 50-літнього копіста, який саме натягав свіже полотно, підчас коли ледви покінчена копія ще підсихала. Я простягнув йому папіроску й розговорився з ним. Він виглядав так нужденно, що я запросив його на вечерю. Та він попросив мене, дати йому краще грошi, бо в нього жінка та діти, які від тижнів вже зломаного гроша не бачили! Я дав йому дуро і він радо відповідав на мої запити. За двацятьдва роки зробив він більше як 150 копій з тої картини! Раніше працював він і в салі Муріля, але там за велика конкуренція. Тут він сам один, а на акти все ще є попит! — Так, в нього буде ще з яких „пятнацять штук Манолі на складі"!

— Чому ви на відміну не спробуєте копіювати Рубенса чи Ван Дайка — питаю — коли це вже мусять бути такі акти?

— Салі Рубенса находяться на першому поверсі, а туди не заходить багато чужинців! Крім цього висить там так багато актів, що увага глядача, який зайде у ці салі розгублюється! А тут, у головній салі, через яку мусить кожний чужинець перейти, ця картина є єдиним жіночим актом, тому впадає вона в очі. Я й сам уважаю цю картину Ґої за одну з найгірших цього маляря; а копію її виключно тільки з тих мотивів!!

Малювати не навчився цей бідолаха за тих кількадесять років — зате психіку публики пізнав він додна. І коли він тепер має ще пятнацять „штук Манолі на складі", то всеж продав він їх уже 150 й підтримував ними своє бідолашне життя!

Перед Рафаеля „Святою Родиною" яку називають „La perla", побачив я черця домініканця, якого копія була по мистецьки виконана. Радувалась душа, з якою безконечною любовю переносив він кожну рисочку з оригіналу на свою копію. Він розказував, що йому, молодому ще маляреві погано велося, аж на кінець попав він у шпиталь захорівши на голодовий тиф. Але там змилосердився над ним Господь і врятував його! Ігумен домініканського манастиря, побачивши його роботи, приняв його, як братчика в манастир. Тепер він не голодний і одягнений, за те мусить тут у ґалерії копіювати побожні картини. Три роки зчерги дозволили були йому тільки Мурілля копіювати, відтак ігумен згодився полишити йому вибір картини й малювати, що йому довподоби. Отже нічого більше йому вже не бажати до щастя.

— А що діється з вашими копіями? — спитав я.

— Ігумен продає їх; кому й куди, не знаю, це мене не обходить. Та як вас це цікавить, запитайте в канцелярії ґалерії, там вам дадуть вияснення.

Я зайшов туди і поспитав про ціну.

— О, у вас добрий смак! — підхлібив мені секретар. — Правда, що з нього великий мистець, з цього братчика Ізидора? — Але „Perla", над якою він тепер працює, вже від вісьмох днів продана. Якщо вплатите завдаток, то зможу запевнити вам його найближчу копію.

Довідався я, що копії братчика находять все аматорів й добре продаються, часом ціна їх доходить до чотирьох тисяч пезетів.

— Розуміється все те йде на рахунок ігумена, який дає йому за те рясу, куток у манастирській келії, хліб і воду, і сварить його час до часу за те, що за повільно працює та забагато видає на фарби! — додав секретар сміючись. — Не дає йому навіть кусника хліба на друге снідання так, що добряга братчик вже кілька разів зімлів із знесилення! Тепер даємо йому на рахунок канцелярії дещо перекусити вполудні; це вже покривається тими процентами, якими на його копіях заробляємо!

Я подякував йому за інформації і пішов знову до пустої салі Рібейри, де так гарно можна мріяти на самоті...

— А братчика Ізидора хотів би я забрати до мого мистецького парку над Рейном. Скажу йому збудувати маленьку хатину поміж палатами Веляскеза, Рафаеля й Леонарда. Нехай йому здається, що це все до нього належить. А всі оті гарні копії, змальовані його ніжною рукою, роздарую усім найбільшим ґалеріям світа, нехай будуть вони свідоцтвом краси моїх скарбів.

Ах, якби я був архімільярдером!

Переклав **Мирослав Капій.**

Американське „лікування книжок"

Коли книжка в Америці не розходиться в 10.000 примірників річно, то видавець каже, що книжка не йде і шукає способу, як збільшити її збут. А що в Америці все мусить бути по американськи, то створили там щось в роді „лічниці книжок", де спеціялісти дошукуються причин неуспіху і залежно від висліду дослідів примінюють відповідні засоби лікування. Найчастіше те лікування полягає на зміні окладинки або наголовка.

Коли „Поеми" Оскара Уайльда не знаходили покупців, в „лічниці" змінили їх наголовок на такий: „Дім кокоти й інші поеми" і цілий наклад розійшовся в короткому часі.

Коли „Спогади пані Помпадур" розходилися дуже слабо, мабуть тому, що більша частина громадян Злучених Держав нічого не чули про паню Помпадур, змінили наголовок на „Спогади королівської любки" і тоді книжку продали дуже добре.

Твір „Данте та інші клясики" зовсім не мав покупців, а коли дістав новий наголовок, а саме: „Що кожний з нас повинен знати про клясиків", книжка відразу здобула читачів.

Подібна історія трапилася з книжкою Готіє „Золоте волосся". Зразу йшла дуже слабо і за рік продали її коло 5.000 примірників, але як тій самій повісти з доручення лікарів з „лічниці книжок" змінили наголовок на „В пошуканці золотоволосої любки", за рік продали 50.000 примірників.

Але і ті невибагливі методи, на які дає себе набирати американська публика, не завжди мають успіх, якого бажають собі видавці. Так наприклад видані перед кількома роками твори англійського фільософа Герберта Спенсера і німецького фільософа Рудольфа Хрістофа Евкена не вважаючи на всякі хірургічні експерименти таки не знайшли покупців. Така сама доля стрінула історично-літературні студії про клясицизм і грецьких трагіків, з чого видно, що рівень зацікавлення американської читацької публики не дуже високий.

При зміні адреси просимо подавати стару адресу.

Зміна адреси 50 гр.

Вже появився
II-ий том повісти

ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

„АПОСТОЛ ЧЕРНІ"

196 сторінок

у Бібліотеці „Діла".

Ціна 2·50 зол., з пересилкою 3 — зол. — Замовляти у Видавничій Спілці „Діло", Львів, Ринок 10.

КНИЖКИ, які бажали би Ви прочитати, можете позичати на догідних умовах у ВИПОЗИЧАЛЬНІ КНИЖОК „ІЗМАРАГД" при вул. Косцюшка ч. 5, яка має книжки українські, польські, німецькі, російські, французькі і анґлійські. **Всі шкільні лєктури завсіди на складі.** Випозичальня відкрита щодня, крім неділь, від год. 9-ої рано до 7-ої вечором.

Достава книжок до дому на телєфонічне замовлення!
Телєфон ч. 112-42.

Купуйте під Різдво:

Юра Шкрумеляк: ГОСТІ З ВИФЛЕЄМУ. Вертеп для хати і сцени. Друге поправлене видання. Стор. 16. Ціна 40 гр.
Юра Шкрумеляк: ТРИ КНЯЗІ В ВИФЛЕЄМІ. Найновіший вертеп для хати і сцени. — З додатком Дитячого Вертепу „Божі Пастушки". Стор. 24. Ціна 60 гр.
НАЙНОВІШИЙ КОЛЯДНИК: старі й нові коляди та щедрівки, веселі коляди Івана Сорокатого і дитячі коляди. Старі зібрав і нові вложив Юра Шкрумеляк. Стор. 64. Ціна 80 гр.
Юра Шкрумеляк: ВЕСЕЛИЙ ВЕРТЕП. „БІДА В МІШКУ". Стор. 16. Ціна 40 гр.
Іван Сорокатий: „ДО СКЛАДУ Й ПРИКЛАДУ", І. книжка нових віршів. Стор. 32. Ціна 40 гр.
Книжки висилається по отриманні належитости. Хто замовляє відразу 5 примірників котроїнебудь книжки, дістає 6-ту даром. Належитість проситься посилати переказом, або чеком П. К. О. ч. 506.944, на адресу:
ЮРА ШКРУМЕЛЯК, ЛЬВІВ, УЛ. ГОФМАНА 18.

Наклад вичерпується! Замовляйте негайно!
Ірина Вільде
МЕТЕЛИКИ НА ШПИЛЬКАХ
КНИЖКА, ЯКА ДІСТАЛА ЛІТЕРАТУРНУ НАГОРОДУ!
Замовляти у Видавництві „Ізмарагд" у Львові вул. Косцюшка 5 або в українських книгарнях. Ціна 2·50 зол.

НІХТО НЕ МОЖЕ
ОБІЙТИСЯ
БЕЗ
УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ
що є справжньою книгою знання.
Три великі томи, це криниця відомостей про світ і Україну. Можна дістати на догідні сплати.
Замовляти:
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМИЯ.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні **У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,** від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична лябораторія. —
НАСС

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Памяти професора Василя Біднова. Засідання українського Історично-Філологічного Товариства у Празі дня 30 квітня 1925 року. Видання Українського Історично-Філологічного Товариства в Празі. Прага, 1936.

Приятель народу. Календар для українських працюючих людей на рік 1937. Накладом „Громадського Голосу". Львів, 1936.

ПОЕЗІЯ

Юрій Косач. **Мить із майстром.** Париж, 1936.

ПОВІСТЬ. ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Василь Ткачук. **Золоті дзвінки.** Нариси. Обгортка рисунку Св. Гординського. Накладом автора. Львів, 1936.

Федір Дудко. **Великий гетьман.** Історичний роман. Видавництво „Українська Культура". Львів, 1936.

Олена Ржепецька. **Вічне полумя.** Оповідання. „Українська Бібліотека". Львів, 1936.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

В. Королів Старий. **Зух-Клаповух та Роман Лопух.** Чарівна казка з рисунками автора. Накладом В-ва „Наш Приятель". Львів, 1936.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ

О. Маркіян Марисюк ЧСВВ. **Звідки взялась людина на землі?** Бібліотека релігійної освіти. Видавництво ЧСВВ в Жовкві. Жовква, 1936.

РІЖНІ

Юра Шкрумеляк. **Гості з Вифлеєму.** Вертеп для хати і сцени. Друге поправлене видання. Накладом автора. Львів, 1936.

Юра Шкрумеляк. **Три князі в Вифлеємі.** Найновіший Вертеп для хати і сцени. Накладом автора. Львів, 1936.

Юра Шкрумеляк. **Веселий Вертеп. „Біда в мішку".** Накладом автора. Львів, 1936.

Найновіший колядник. Старі й нові, вперше друковані, коляди, дитячі коляди і коляди Івана Сорокатого. Старі зібрав і справив та нові уложив Юра Шкрумеляк. Накладом автора. Львів, 1936.

Герман Бар. **Столиця Европи.** Переклав О. Карашкевич. Видання „Літератури й Культури". Станиславів, 1936.

Ганс Цбінден. **Життя Рудольфа Марії Гольцапфеля.** Переклав О. Карашкевич. Видання „Літератури й Культури". Станиславів, 1936.

ЖУРНАЛИ

Вістник Марійських Товариств. Орган Управи Марійського Т-ва Молоді. Виходить неперіодично. Ч. 2. Львів, 1936.

Кооперативна Республика. Ч. 11. Листопад, 1936. Львів.

Дзвіночок. Ч. 61. Листопад, 1936. Львів.

Світ Дитини. Ч. 11. Листопад, 1936. Львів.

Наш Приятель. Ч. 2. Жовтень, 1936. Львів.

Учительський Голос. Ч. 8. Жовтень, 1936. Ужгород.

Просвіта. Місячник освіти, виховання культури. Ч. 6—7. Вересень-жовтень, 1936. Львів.

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ
Осипи Остаповичевої
Львів, Малецького 10. II. п.
Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заєдно оригінальні віденські взори.

Літературна хроніка

Поворот Жіда. Відомий французький письменник-гуманіст Андре Жід, без якого в останніх роках не обходилась ніодна большевицька імпреза у Франції, відбув недавно — як про це ми згадували — подорож по Советах. Досі був він беззастережним прихильником комунізму і сліпо вірив советській пропаганді, що там справді твориться нове життя, народжується нова людина. Але побачивши на власні очі советську дійсність, Жід мав настільки відваги, що виступив проти неї книжкою „Поворот із Советів", з якої розділи поміщує тепер „Фігаро". Між іншим Жід так умотивовує свій крок. „Коли спочатку я помилявся, то краще тепер чимскоріше признатися до помилки. Тому що я відповідаю за тих, хто за мною помилявся. Тут немає місця для самолюбства. Є речі для мене поважніші, як я сам, поважніші, як сам: Совети — це людство, його доля і культура". Для Советів виступ Жіда дуже сильний удар.

Літературна нагорода Нобеля. За 1935 р. не признав комітет Нобеля ніякої літературної нагороди і фонд призначений на цю нагороду включив до основного капіталу фундації. За рік 1936 признав він нагороду американському драматургові Евгенові О'Нейлеві. О'Нейль має 48 літ; він син — актора. Пробував на своєму віку всіляких професій, мандруючи по світі; був актором, моряком і репортером. Почав він писати від 1914 р. короткі пєси на одну дію, які виставляв аматорський театр на провінції. Найбільше відомі його пєси: „Анна Крісті", „Дивна інтерлюдія", „Імператор Джонс", „Марко Польо", „Всі божі діти мають крила", „Великий Бог — Бравн", „Лазар сміється".

Біографії короля преси. В Америці появилися одночасно дві біографії короля американської преси В. Герста. В протилежності до „авторизованої" біографії, що появилася недавно, нові життєписи Герста дають масу цікавих, але не конче підхлібних подробиць з життя та про характер часописного короля.

Повість про 13-літню дівчинку. В Амстердамі появилася нова повість Ірмагарди Кейн, молодої письменниці, що здобула славу повістю „Дівчина штучного шовку". Нова її повість має довгий наголовок: „Дівчина, з якою не повинні знайомитися інші діти". Повість, безсумніву, автобіографічна, оповідає з гумором про життя тринацятилітньої дівчинки.

„Світові події". Видавнича фірма Вільгельма Гольдмана в Ляйпцігу почала видавати нову колєкцію під загальним наголовком „Світові події". Перші випуски тієї колєкції такі: „Дарданелі" Гергардта Геррмана; „Гібральтар" — йогож; „Суезький канал" — йогож; „Боротьба за північний Китай" Менца; „Африка між білими і чорними" — Вальтера Паля.

фонд „Літературної Нагороди"

Т-ва Письменників і Журналістів.

Через Адміністрацію „Назустріч" зложили:

Вп. П. Михайло Мочульський, Станиславів — 15 зол.

На цьому місці пригадуємо, що дрібні датки на фонд „Літературної Нагороди" приймає Адміністрація „Назустріч", Львів, Ринок 10. Можна висилати переказами „Назустріч".

Нова книжка
„Бібліотеки Діла"
ВАСИЛЬ МАСЮТИН
ДВА З ОДНОГО
повість
Ціна 2·50 зол. Порто 30 гр. Замовляти: Видавнича С-ка „Діло", Львів, Ринок 10.

РОДИЧІ! запренумеруйте **„ДІТОЧУ БІБЛІОТЕКУ"** Цілорічна передплата на 12 книжечок — 5 зл. Адреса: **Львів, ул. Зіморовича, 3.**

НОВИНА! НОВИНА!
Михайло Мочульський
ОПАЛЕВА МРЯКА
ОПОВІДАННЯ
Замовляти у Видавництві „Ізмарагд" у Львові вул. Косцюшка 5, або в українських книгарнях. Ціна 2·00 зол.

НОВИНКА! **НОВИНКА!**
Появилася книжка нарисів
ВАСИЛЯ ТКАЧУКА
„ЗОЛОТІ ДЗВІНКИ"
з мистецькою обгорткою Св. Гординського.
Ціна 1.50 зол. — З пересилкою 1.75 зол.
Замовляти:
Адміністрація „Назустріч", Львів, Ринок 10.
або на адресу: **М. Олексин, Львів, вул. Пелчинська ч. 14.**

Чи Ви вже стали передплатником повного видання творів
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
у 16 томах — видання Українського Наукового Інституту в Варшаві.
Щоб полегшити сплату рат за передплату на це повне видання творів Т. Шевченка та уможливити цим передплату як-найширшим колам, Інститут випускає по одній книжці що три місяці, а саме: 1. лютого, 1. травня, 1. серпня, 1. листопаду. — Вже вийшли томи II., III., VI., VII., VIII., X., XI. та XIV.
Умови передплати за 16 томів:
у книгарському продажу: зл. 64.—, у передплаті: зл. 40.—, по 2 зл. 50 гр. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., діставатиме книжки в паперовій оправі. Чекове конто П.К.О. в Варшаві 28.670.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „
В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:
Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редагує КОЛЄГІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10
Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (71) 23
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 1. XII. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ОСИП БОДНАРОВИЧ.

Історія Українського Війська

Словянське військо. Рисунок з церковних воріт XIII. в.

Як порівнювати нашу книжкову справу з книжково-видавничим рухом інших, хоч нераз навіть менших від нас чисельно народів, що те порівнання не вийде на нашу користь, головно, коли брати на увагу кількість. Та все-ж уже навіть до світової війни наш книжковий рух був дуже поважний. І в Галичині і на Наддніпрянщині була ціла низка видавництв, що видавали систематично книжки з різних ділянок знання та й красного письменства. Серед наших громадян — якщо не говорити за прилюдні книгозбірні при наших освітніх товариствах — було багато таких, що вже могли похвалитися великими бібліотеками самих українських книжок. Були оригінальні твори, було трохи й перекладної літератури, була ціла низка журналів. І було собі все те по наших бібліотеках, власники все те або тільки дещо з того прочитували, а далі книжка лежала і припадала порохом у власника або на полицях.

Цікаве, що якось ніхто до війни не подумав про те, щоб дати українській родині настільну книгу, монументальне видання, багато ілюстроване, чи то про якусь подію чи визначну постать з нашого минулого чи хочби навіть з нашого сучасного культурного життя. В інших народів, ось хочби і у найближчих наших сусідів, поляків, було таких видань доволі. Не тільки по аристократичних сальонах, але й у інтеліґентських та міщанських дімках можна було побачити на старих комодах видані альбомово історію наполеонського походу, життєпис князя Йосифа Понятовського тощо. Переходили ці книги нераз як родинні памятки з мешкань батьків до мешкань дітей та часто були надшарпані не так сумбом часу, як радше руками тих найменших „читачів“, що шукали в них тільки за образками. Власне своїми образками промовляли ті книги спершу до уяви малих, а згодом старшим розказували про минуле батьківщини, про подвиги предків, розбуджували патріотизм, підбадьорували, спонукували до праці для свого народу і для кращої будуччини рідного краю.

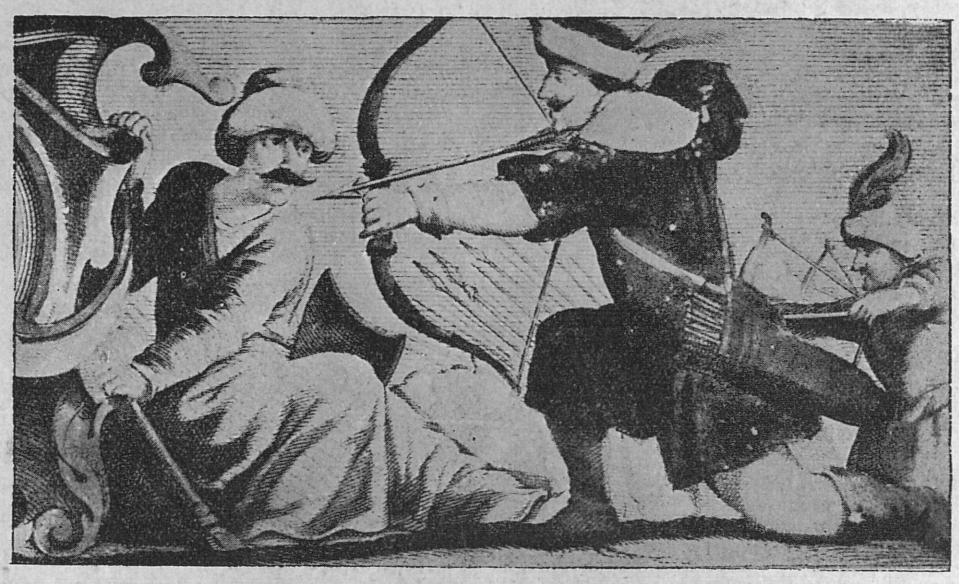

Типи козаків. Частини заставки з мапи України Бопляна. (Ілюстрації у цій статті з „Історії Українського Війська“).

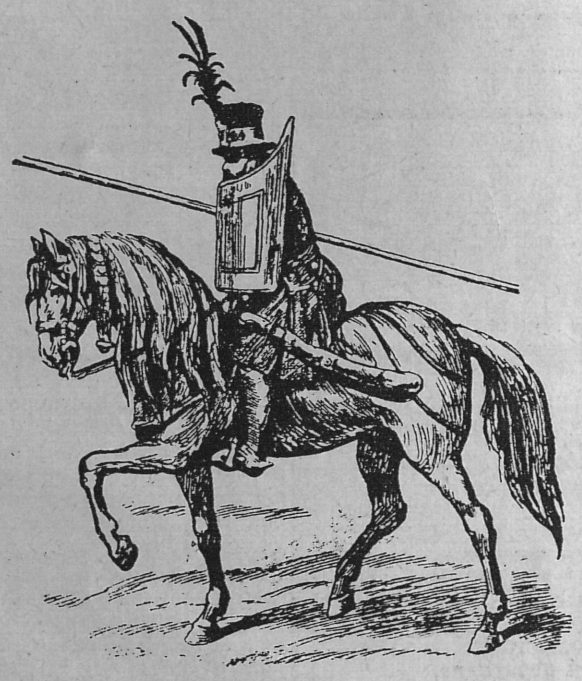

Легко озброєний вершник. З картини перемоги Констянтина Острозького під Оршею 1512 р.

Ми під тим оглядом були дуже бідні. Не тому, що не було в нас подій чи постатей, що можна було б про них видати такі книги, а просто тому, що ніяке видавництво про те не подумало. Правда, були видані дуже гарно, з ілюстраціями Сластьона Шевченкові „Гайдамаки“, але було таких видань доволі. Не тільки по аристократичних сальонах, але й у інтеліґентських та міщанських дімках можна було побачити на старих комодах видані альбомово історію наполеонського походу, життєпис князя Йосифа Понятовського тощо. Переходили ці книги нераз як родинні памятки з мешкань батьків до мешкань дітей та часто були надшарпані не так сумбом часу, як радше руками тих найменших „читачів“, що шукали в них тільки за образками. Власне своїми образками промовляли ті книги спершу до уяви малих, а згодом старшим розказували про минуле батьківщини, про подвиги предків, розбуджували патріотизм, підбадьорували, спонукували до праці для свого народу і для кращої будуччини рідного краю.

Ми під тим оглядом були дуже бідні. Не тому, що не було в нас подій чи постатей, що можна було б про них видати такі книги, а просто тому, що ніяке видавництво про те не подумало. Правда, були видані дуже гарно, з ілюстраціями Сластьона Шевченкові „Гайдамаки“, але було видно книги, що покріляла б наші серця.

Піхотна пушка на становищі Гуцульської сотні в Карпатах. Напровесні 1917 р.

З якою приємністю оглядали ми на одній виставі АНУМ „Стрілецьку Антольоґію“, що її зладили ще в часі війни мистець Лев Ґец, поет Василь Бобинський та музика Богдан Кржа-

Гарматній відділ Січових Стрільців у Києві.

Козак із жінкою. Рисунок з мапи України Бопляна.

нівський. Як багато могла та книга розказувати усім нам про те, що діялося на полях боїв, на яких кривавився стрілецький леґіон, але... ніхто не відважився видати ту книгу і масово її поширити. Всього вісім примірників тієї книги вийшло у світ. А шкода.

На щастя в останньому часі у тій справі замітний зворот до кращого. Рік тому появився „Альбом УСС“, а оце недавно появилася цілість „Історії Українського Війська“ видання Івана Тиктора. Це була справді добра думка видати таку книгу. Щойно тепер, коли маємо її в руках, у гарній оправі, здаємо собі справу з того, що це появилася книга, на яку чекали покоління. Не на цю власне, але саме на таку. Бо мусимо зрозуміти ось що: могло якесь видавництво видати історію українського війська, але видати так, що книжка припадала б порохом у бібліотеці. А „Історія Українського Вій-

Першого листопада коло ратуша у Львові.

ська“ видання Івана Тиктора — це настільна книга, що завжди буде на очах своїх і гостей. Видана дуже дбайливо, багато ілюстрована — вона має ту прикмету, що її перші дві частини тобто „Військо княжих часів“ і „Запорозьке військо“ написав наш визначний історик д-р Іван Крипякевич, а третю частину „Збройні сили сучасної доби“ написав учасник останньої війни д-р Богдан Гнатевич при співпраці теж учасників війни Зенона Стефанова, Осипа Думіна та Святослава Шрамченка. Тому відразу маємо до тієї книги довіря, тому знаємо, що саме вона, розказуючи нам самим і нашим дітям про давне і недавне минуле, розказуючи докладно про те, про що ми досі знали мало й доривочно, робитиме ту роботу, якої у нас цілі десятки років недоставало.

Добре буде, як „Історія Українського Війська“ знайдеться на столі в кожній українській хаті, бо поруч з „Історією України“ та Шевченковим „Кобзарем“ буде це найкраща духова пожива для українських родин.

ЕМІЛЬ ВЕРГАРН

(1855—1916).

Дня 27-го листопаду минуло двацять літ від хвилини, коли на руанському дворці поїзд переїхав найбільшого бельгійського поета Вергарна. Коли чуємо, що деякі поети „старіються“, то про Вергарна можна сказати, що він завжди актуальний, живий поет, спеціяльно для нашої активістичної сучасности.

Народжений 1855-го року у Сен-Амані, біля Анверсу, вихованок єзуїтів, він

Еміль Вергарн.

спочатку присвятився адвокатурі, але по першій своїй книжці „Флямандки“, він перейшов зовсім на поле літературної праці. Близько стояв він до молодих течій нового мистецтва, співпрацював з групою „Молода Бельгія“. Видав за життя, яких тридцять томів своїх творів, між якими крім поезій є також вдумливі студії про старе фляндрське мистецтво.

Його творчість ділиться на три періоди. В першому, символістичному, він шукає розвязки тих таємниць, що окружають людину і життя; — творчість того періоду наскрізь трагічна. У другому він захоплюється містом, його шаленим ритмом й оспівує його рух та галас, спочатку негативно, але пізніш співає йому гимни, як творчій силі, що організує світ. У третьому, останньому періоді своєї творчости, він погоджується з життям, приймаючи його як частину всесвітнього руху, стихії, оспівує братні собі сили: море, вітер. Коли німці заняли Бельгію, він виступає проти них дуже гостро низкою поем „Червоні крила війни“.

Головніші його твори: „Вечорі“, „Розгроми“, „Чорні смолоскипи“, „Ілюзійні села“, „Спокусливі міста“, „Години“, „Бунтарські сили“, „Ціла Фляндрія“, „Безмежне сяйво“ і „Високі ритми“.

На українську мову перекладено розмірно багато речей.

АНТІН НИВИНСЬКИЙ.

Історична повість поширюється

Кінець XVIII. століття і початок XIX. в середущій Европі відзначився непереможним змаганням народів Німеччини до національного визволення. Прусаки, баварці, австріяки, саксонці, гановерці відчувають на собі ввесь тягар зімперіялізованих „свободи, рівности і братерства“, стараються пристосуватися до вимог Наполеона і... і захоплюються „промовами до німецького народу“ — Фіхте, які чим далі від днів Наполеона тим більше і глибше опановують Німеччину.

— „Німецькі народні книжки“ — Герреса пхають німецького читача початків XIX. в. до старих німецьких народніх творів, стараються збудити в ньому національну традицію. Але на цьому кінець. Духовий батько умів і душ того часу Ґете, осамітнений у Веймарі після смерти Шіллєра, Гердера, і Вілянда — диктує всеж свої думки-заповіти німецькій суспільности аж до р. 1832 і до всякої спроби дати літературний твір у формі історично повістевій, ставиться з нехіттю й суворо. Можливо, що нехіть його і відбилася на творчости німецьких письменників у ділянці історичної повісти й роману. Аж 38 літ після смерти Ґете, у 70 р.р. XIX. в. появляється у Німеччині цей літературний жанр.

Батьком німецької історичної повісти вважають Ґустава Фрейтаґа (1816—1895), який пише у 70 рр. цілу серію історичних і культурно-історичних романів.

Такі письменники як Роберт Гамерлінґ (1830—1889), Оскар Мединґ (псевдонім Ґрегор Самаров) дають цілу низку історичних повістей і романів із старовинної історії, або, як Самаров, із великопанського життя дрібних німецьких князів XIX. в.

Єгиптольог-романіст Ґеорґ Еберс (1837—1898) пише історично-археольогічні романи із старо-єгипетського життя.

Після франко-пруської війни 1871 р. велику популярність має історично-пацифістичний роман Берти Зутнер „Геть із зброєю“. Романи ці й повісти переважно просякнуті дуже популярними тоді гаслами примітивного німецького патріотизму бірґерів і юнкрів, визначаються тяжким стилем, неймовірними подіями і комбінаціями у фабулі і поза Німеччиною майже ніде не знаходять читача.

Найбільше зацікавлення знаходять історичні романи й повісти у Росії.

Батьком московської історичної повісти можна вважати українця Василя Наріжного (1780—1825), який ще до Вальтер Скота, тобто до випуску „Веверлея“ (1813 р.), дав „Чорний Рік“, „Бурсака“, „Російського Жільбляза“. Його „Бурсак“ з українського життя кінців XVIII. в. ще й досі не стратив своєї вартости. Проте впливи Вальтер-Скота на пізніших московських письменників дуже великі, особливо яскраві у таких письменників як Лажечников і Загоскін.

Росія — історична вязниця народів, велика й незбагненна, із своїми таємницями царських палат, поневоленими народами і станами, із постійним бурлінням національних, соціяльних і релігійних противенств, давала письменникові багато історичного матеріялу.

Майже кожна доба панування московських володарів, всякі яскравіші події знайшли своїх більш-менш талановитих співців. Багато з них брали зразки з західньо-европейських авторів, але загальна історично-повістева творчість московських авторів початків і середини XIX. в. мала своєрідну вузькість у трактованні сюжетів і характерів і певний повістевий шабльон.

З інших письменників, що працювали над історичною повістю, заслуговують на увагу: Саліяс де Турнемір (1829—1908) один із найбільших знавців кріпацького життя й шляхецько-селянських відносин XVIII. і XIX. в. в.; Всеволод Соловйов (1849—1903) романіст містик, що дав цілий ряд історичних романів і повістей, написаних з широким розмахом та знанням історії і суспільних відносин.

Зокрема серед історичних письменників звертає на себе увагу Всеволод Крестовський (1840—1895), письменник невеликих мистецьких прикмет, що дав декілька яскравих антипольських романів („Панургове стадо“, „Дві сили“), переводючи одночасно постійну протипольську кампанію в офіційних московських колах. Роля його багато девчому нагадує сучасних деяких польських письменників, що всюди готові вбачати українську небезпеку і методами творчости наближених до нього.

А проте треба признати, що зацікавлення польською літературою, якийсь сентимент до поляків, були у москалів чималі. Не рахуючи таких польонофобів, як Лесков, Крестовський, що багато писали й робили проти „польського засилія“, що помічалося в Росії наприкінці XIX. ст. — польська історична повість мала в Росії багато читачів. Деякі твори Генрика Сенкевика, перейшли в перекладах на московську мову пять, шість видань, а деякі Крашевського по два і три видання.

Польська історично-повістева література зуміла широко заімпонувати московській інтелігенції, особливо Сенкевичівською „Трильогією“ і „Камо Грядеши“.

Московська історична повість XIX. в. із слабенько розвиненим національно-патріотичним почуттям, що тільки де-не-де визирає у Загоскіна і Латечникова — в інших московських письменників не зачіпає тих ниток аґресивного націоналізму, що у Сенкевича зустрічається майже на кожному кроці. Ця властивість Сенкевича визирає майже у всіх його романах, як „Трильогія“, „Хрестоносці“, що не завжди передають історичну правду, хоч мають розмах А. Дюма і багату палітру.

Польська історична повість поруч Сенкевича, має цілий ряд авторів, які починаючи від О. Крашевського (1812 — 1887), через М. Чайковського (Садик-Паша), Єске-Хоїнського, Ґонсіоровського аж до Жеромського з його „Попіолами“ і Реймонта „Останній Сойм Ріпаспосполитої“ — дають велику картину з національно-історичного життя і боротьби в Польщі. Правда, щодо підсилення й зміднення національної традиції не всі вони однакової вартости.

Те саме значіння і розмах, що Сенкевич у поляків, має у мадярів Мавро Йокай (1825—1904), один з найоригінальніших повістярів археольогів XIX. віку. Своїми історичними романами, перекладеними майже на всі европейські мови він сприяв ознайомленню широкої европейської думки з історією Угорщини, її боротьбою за визволення 1848 року. Правда, нові течії і напрямки в літературі зіпхнули його твори на другий плян, проте і досі залишається він цікавим та привабливим для широкого читача. Фахова критика, підносячи заслуги Йокая, закидає йому, що пірваний іноді фантазією, пише зовсім неімовірні речі. Проте характеризують його як письменника такі прикмети: цікава фабула, велика здібність оповідання, барвні образи і добре викінчення характерів. Такі його твори, як „Біла Пані“, „Божа воля“, „Кохання до смерти“ і інші ще й досі знаходять собі читача в широких масах.

Коли говорити про ролю історичної повісти в літературі XIX. в., то мимоволі мусимо розглядати ролю її з погляду життя й боротьби поневолених народів Европи за своє визволення. У поневолених народів — вона утілітарна в найширшому й найліпшому того слова значінні.

Історична повість в Европі XIX. ст. відроджує історично-визвольні традиції Німеччини початків XIX. в., поляків, мадяр, чехів (Іречек), у балканських народів. Більшою чи меншою силою мистецької передачі тої традиції дальшим поколінням — історична повість впливає на настрої маси. Історична повість революціонізує народи Росії змальовуючи палатові перевороти і гниль пануючих, селянські бунти, релігійні переслідування і т. п. чи то офіційно-патріотичною московською тематикою підкреслюючи ріжнобіжність національних аспірацій усіх тих, що „від пламенной Колхіди аж до Фінна“, мовчать і благоденствують.

Історична повість в XIX. в. стає одним із засобів визволення поневолених націй. І можливо роля історичної повісти на цьому й кінчається. Історичні твори Сенкевича вже у визвольній Польщі подекуди виявляються шкідливими для виховання громадянства, Мавр Йокай у мадярів викликає серед педагогів сумніви, щодо доцільности поручати його твори, як літературу для шкільного читання.

Характеристичне те, що у народів, які після всіх революцій і воєн XIX. століття спочили на лаврах — французи, англійці — історична повість переносить тематику з національно-історичних подій на історично-релігійні чи історично-містичні і тим створює зовсім інший жанр.

Практичні подарунки на Свята!

це вовни і шовки на сукні, фланеля на шляфроки, піжами, блюзки як теж великий вибір матеріялів на мужеські убрання, покриття по низьких цінах

ДІМ МОДИ

ЛЬВІВ, (Европейський Готель)

ЕМІЛЬ ВЕРГАРН

Поезії

Діяльог

З ЦИКЛЮ „РОЗГРОМИ“, 1888.

...Для себе стань ти катом;
Утіхи мучити себе не відступай
Нікому іншому. Цілунок свій віддай
Розпуці. З ланцюга спусти свої прокляття;
Насилуй душу, кинь на скель підводних гнів:
Сердець розярених всі болі й зла — поборні,
Та що ж! Життя своє лиш той певніш оформить,
Хто гордістю його здавити захотів.
Його законом — біль. Та хто ж йому піддасться?
— Так, хочу ще собі прибавити терпінь,
Мов гнаний вірою старий християнин,
Що мучив сам себе — увесь вогненна трясця.
Я хочу випити страждання, наче їдь,
Безумну і живу; я потрясу журбою
Свої убогі дні, так, як далечиною
Стрясає сумно дзвін, що в церковці тремтить.
Я ввесь захоплений тим дивним героїзмом:
Торкнутись хочу мук, і свого болю вир
Із себе визвати, щоб присмирився звір
Убогости й тривог, що в серці вється грізно,
Повстати в строгости, хоч би й на образ свій,
Щоб раз перемогти й не бути омертвілим
І марним у своїх екстазах опустілих:

— Сам муч себе, жахай, собою володій!
А далі: ворожнеч спокусних перелоги,
Їх люди мармурні твердою міццю рук
Зорали; там шляхи, страшні, де чути гук
Ударних кроків їх, їх крики хижі й строгі;
Там, де на багрі скель, на полумяній ржі,
Горить вечірній час убивствами і кровю,
Крізь галузі сухі у захід пурпурово
Бють злочинів і сонць розжеврені ножі.

Радість

ІЗ ЦИКЛЮ „БЕЗМЕЖНЕ СЯЙВО“, 1906.

Ясних, погідних днів світанки полумяні!
Земля тоді палка встає ще величніш,
І збуджене життя так сильно пахне скрізь,
Що скаче з радости все що живе, мов пяне.

Благословен будь, зоре мій,
Що під старим чолом ти ще такий ясний,
Що бачиш променів тремтіння перемінне,
І руки — ви за те, що в сонці тремтите,
І пальці — золоті від овочів, за те,
Що їх торкаєтесь, під муром, при шипшині.

Благословенне будь моє
Туге ще тіло, що нестямно пє
Вітри меткі і леготи бездонні;
Й ти, постате моя, з легенями, які
Вдихають подуви, гірські й морські,
Що по світах ганяють невгомонні.

О, ранки тихої, святочної краси!
Роса, що лиця рож прикрашує зарання,
І птахи, що до нас злітають з віщуванням,
Садів осяяність, чи тінявий масив!

Як літня вишина всі вулиці холодить,
Люблю, дороги, вас, куди той переходив,
Що долю ніс мою затиснуту в руці;
Люблю я мочари, лісів глибінь таємну,
І підо мною, тут, до дна самого, землю,
Де сплять мої мерці.

Я — в речах навкруги, що в мене проникають,
У травниках, стежках, у буковому гаю,
У незатінених розливах вод ясних,
Ви — мною стаєте, бо ви в думках моїх.

Моє життя крізь вас прямує на верхівя,
Творю, і сам стаю усім, про що лиш снив я;
На обрії, що зір мій світлом напоїв,
Дерева золоті — ви гордощі мої;
Як ви свої сучки, свою пружив я волю,
Щоб у трудах мені давала міць до бою.
О, рожі, як мого торкаєтесь чола,
Все тіло в полумі цілунків тих пала.
Усе мені — краса, шал, пестощі, палання,
Я світом опянів, множуся існуванням
У всьому, що мене освітлює в ту мить,
Аж серце спянене нестримано кричить.

Пориви ті міцні, такі ніжні й глибокі,
Мов би безмежжя крил тебе пірвало враз,
Коли відчула ти ширяння їх високе,
Людино, не сумуй, хоч би й у чорний час.
Яке тебе тоді не захопило б лихо,
У менти проблисків собі не промовчи,
Що ти зазнала теж, всім серцем тремтючи,
Солодкої, жахливої утіхи,
Що, заспівши зір, твоя душа,
Істоту всю твою уплівши в міць єдину,
Тебе в цей світлий день, високу цю хвилину,
Рівняє до Богів на небесах.

Переклав *Святослав Гординський.*

В. ЛАСОВСЬКИЙ

Микола Бутович

Наш відомий мистецтвознавець Володимир Січинський у своїй статті про Миколу Бутовича у „Мистецтві“ з 1936 року подав влучну, хоча й коротку характеристику творчости того мистця.

М. Бутович. Екслібріс.

Можна б цю статтю просто живцем на цю сторінку перенести та підписатись під нею, якби вільно було. Але тому, що таке ніде не водиться і кожний має свої авторські амбіції, я обмежуся запозичаючи думки Січинського до цитатів, що передаватимуть хід моїх міркувань.

стецьку візію до матеріялу, але звязує найбільше безпосередньо „літературу“ картини, тоб-то те, що вона зображує — зі самою формою, з вальорами чисто мистецькими, що їх наші гурапатріотичні декаденти зовуть „лярпурляртизмом“. Перехід від „літератури“, від того обовязкового „необхідного зла“, що його накидає мистцеві ілюстрація, тут у Бутовича не істнує. Кожна риска, кожна біла чи чорна площина тут високо функціональна і в сенсі літературнім і чисто мистецькім. Така ядерність, така доцільність в орудуванні мистецькими засобами, це рідка прикмета у сучасного мистця, на якого з усіх боків чигають спокуси тисячів ефективних, але афункціональних манірних штучок, наплоджених як миші нашим століттям.

„Дряпаючим долотцем“ Бутович досягає великої експресії. Навіть коли призабудете, що картина зображує людські постаті, хмари, будівлю, будете дивитись на неї лише як на площину, покриту чорно-білими знаками, (щоби так „відпредметовити“ картину, треба її повернути догори ногами), ви відчуєте вже в самих покорчених лініях, ріжно поформованих плямах багато виразу.

Кому доводилося оглядати твори німецьких експресіоністів Оскара Кокошки й Майднера, клясичних представників виразового мистецтва, той зуміє оцінити пластичні досягнення Бутовича. Додати лише треба, що технічна справність Бутовича багато вища від експресіоністичної школи, що здебільше тільки за старовинними, освяченими століттями зразками, але в найновіших проявах життя і творчости“.

Гін до націоналізації українського станкового і прикладного мистецтва найшов свій вияв у найплюгавішому, найбільше неславному періоді в історії нашої пластичної культури. Цю добу з неприємною гримасою на устах називаємо нині етнографізмом і його пасинка „шараварним мистецтвом“, яке творять ще на наших очах.

Три-чотири такі індивідуальности, як Андрієнко, Бойчук, Бутович і Нарбут, приневолюють нас піддати основній ре-

М Бутович. Хорунжий.

візії погляди на мистецько-ідеольогічні засновки „етнографістів“. Адже вони, оці чотири не завагалися звернутись наново до тих обезславнених сюжетів і вдягнувши їх в нову форму, поширити склад нашої сюжетної реквізиторні на такі чудові конструктивні елементи, як, шаравари, народній одяг, вуса, оселедці та, неімовірне — вишивки.

Неславність етнографічної доби в нашому мистецтві завдячуємо некультурности, мистецькій безграмотности малярів, що рідній культурі віддали хоч і з доброї волі ведмежу прислугу.

Поміщена тут репродукція козака ще й у шараварах, це справжнє обявлення для молодших і майбутніх мистецьких поколінь. Вона гармонійно єднає український сюжет зі здобутками сучасного мистецтва і тим, що по наших музеях терпеливо жде на своїх експльоататорів і що зовемо українським народнім мистецтвом.

М. Бутович. Ілюстрація до творів В. Стефаника.

Перед нашими очима декілька дереворитів Бутовича. Про їх технічно-формальну сторінку пише Січинський ось що: „Тонку різьбарську техніку осягає він не ріжучим, а майже дряпаючим долотцем, що надає дереворитам дистинґовану делікатність майже в характері мініятури“.

У дереворитній техніці Бутович досяг шпилю тематичної чіткости поруч найвищої експресії формальних засобів. Сила оповідного та естетичного діяння ілюстрації (до Стефаника) така велика, що якстій параліжує аналітичні наміри глядача. Поглядаючи тисячний раз на цю ілюстрацію, я не вмію відповісти: кілько в ній тематичного елементу чи прикмет його формального переведення. Я не вмію зважитись назвати її майже малярським твором, щоб не заперечити почуттю, що це саме графіка найчистішої води (відомо, на стисло означеній площині малярство виключає ґрафіку і навпаки).

Я боюся навіть назвати цю річ ілюстрацією, щоб цим не вменшити її самобутних рис повного мистецького твору. Адже ви бачите, яка то тематично невимовно складна картина. Погляньте на центральну постать, на її пальці, ніс, уста, чоло, брови, рух, яким вона схопила книжечку! Коли ви хоч крихітку психольоґ, кілько річей зумієте розказати про цю ґротескову появу! Це певно паламар, що відчитує молитви при конаючому. А тепер, відчуваючи траґічний момент зображеного перекиньте погляд на інші — дієві особи. Кожне обличчя, кожний ґримас, кожний рух, помножує гру ваших настроїв і думок.

Це Бутович нарратор і психольоґ.

„Дряпаючим долотцем“, як каже Січинський, мистець прикріплює не лише технічно у досконалій формі ма-

Вже появився
II-ий том повісти
ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ
„АПОСТОЛ ЧЕРНІ“
196 сторінок
у Бібліотеці „Діла“.
Ціна 2·50 зол., з пересилкою 3·— зол. — Замовляти у Видавничій Спілці „Діло“, Львів, Ринок 10.

АНДРІЙ ЛАСТОВЕЦЬКИЙ.

Цьогорічні лавреати Нобеля

в ділянці хемії і фізики

Є ріжні критерії шведської академії наук підчас розділювання Нобелевих нагород з ділянки хемії та фізики.

Рідко нагороджує вона зовсім молоденьких дослідників, які щойно недавно вславилися своїм науковим відкриттям. Розуміється, що, якщо це таки буває, тоді відкриття молодого вченого мусіло мати величезну вагу для науки і то очевидну. Частіше академія нагороджує старших дослідників за працю цілого їх життя. Діється це звичайно тоді, коли значіння їх наукової праці можна якслід оцінити щойно після довшого часу безупинних, муравлиних дослідів їх самих і їх учнів. Знов же у деяких випадках шведська академія приділює нагороди вченим, яких наукове відкриття у своїм часі не зробило великого вражіння. За них призабули і пригадали собі значно пізніше тому, що їх відкриття виявилося дуже плідним щойно значно пізніше, в останніх кількох чи кільканацяти роках.

Дивним дивом усі три цьогорічні лавреати нагороди Нобеля з ділянки хемії (один) і фізики (два) є саме найліпшими прикладами на такі критерії шведської академії наук. Німецький (не голяндський, як це писала ПАТ-а) фізик Петро Дебай дістав нагороду з ділянки хемії за довголітню важку працю над електролітами і діелектриками, австрійський фізик Віктор Гесс за відкриття космічних промінів (перед 25 роками!) та молоденький американський фізик Карло Андерсон за відкриття позитрону (в 1932. р.!).

Праці Дебая, до недавна професора фізики у Ляйпціґському університеті, сьогодні директора інституту ім. цісаря Вільгельма для фізикальних дослі-

Петер Дебай.

дів у Берліні, торкаються питань, що в однаковій мірі цікавлять фізиків і хеміків. Є це переважно складні та важкі питання. Спробуємо їх схарактеризувати кількома словами. Знаємо, що молекули складаються з атомів. Ці останні повязані в молекулах переважно електричними силами. Нпр. молекула нашої кухонної соли складається з атомів хльору і соду. Одначе оба вони мають електричні наряди, себто є йонами. А саме атом хльору забирає собі один електрон від атому соду і стає таким робом відємним йоном (анйоном); зате атом соду, обдертий з одного електрону, має тепер додатній електричний наряд і стає катйоном. Ці два йони тримаються завдяки ріжноіменним електричним нарядам у ціпкому стані незвичайно цупко.

Щойно у воді ця міцна хемічна сполука обох йонів соду й хльору розбивається. У водянім розчині соли, себто в електроліті молекула соли розпадається (диссоціює) на анйон і катйон. Одначе саме тут виступає дивне явище: хоч усі молекули соли порозпадалися у воді на йони, все-ж розділені катйони та анйони не мають ще повної свободи рухів і через те зменшують електричне провідництво електроліту. Перший Дебай пояснив достаточно це явище електричним притяганням, котре діє на йони навіть із віддалі. А саме в сусідстві кожного йона в електроліті перебувають йони з нарядом протилежного знаку частіше й довше, ніж йони з нарядом того са-

Віктор Гесс.

мого знаку. І замісць поодиноких, цупко повязаних пар йонів соду та хльору в ціпкому стані, маємо тепер в електроліті свобідніше повязані „хмари“ катйонів та анйонів.

Введення Дебаєм йонових „хмар“ до **теорії електролітів** означало великий поступ у цій ділянці так само, як введення ним „полярних“ молекулів до **теорії ізоляторів себто діелектриків.** А саме молекула як цілість є електрично байдужа. Одначе у деяких молекуліз ця байдужість не є повна. Якщо зблизимо нпр. до молекули кухонної соли або й до іншої подібно збудованої молекули додатній електричний наряд, йон хльору (анйон) буде його притягати, зате йон соду (катйон) відпихати. Вкінці візьме верх або сила відпихання або притягання. Ми кажемо, що довкола такої молекули повстало електричне поле. Це поле називаємо двобігуновим або діполярним з тої причини, що електричний наряд такої молекули розміщений несиметрично на двох кінцях, додатнім і відємнім бігунах цієї молекули. З тої самої причини так збудовані молекули (нпр. солей) називаємо двобігуновими або прямо **діполями.** І головною заслугою Дебая у цій ділянці є те, що він зумів з електричних прикмет цих „діполів“ (н. пр. з взаємного притягання двох і більше „діполів“) поробити висновки щодо хемічної і фізичної структури речовин, які з тих „діполів“ складаються.

При кінці слід згадати, що Дебай є автором цікавої та оригінальної **методи вгину (дифракції) рентґенівських промінів.** Віддає вона великі послуги при розсліді будови кришталів, як також хемічних сполук.

Найшла вона теж застосування у новітній техніці при розсліді структури технічних матеріялів.

Праці обох лавреатів з ділянки фізики присвячені цілком **космічному промінюванню.** Гесс, сьогодні професор фізики на університеті в Інсбруці, відкрив його після кількакратних поїздок бальоном в атмосферу в 1911. р., себто тоді, коли був ще віденським доцентом. Він перший досліджував натугу цього промінювання. Перший шукав за джерелом цих промінів. Перший ствердив зовсім незаперечно факт, що чим далі віддалюватися від землі, тим сильніше ділають космічні проміні. Припускав, що вони походять десь здалека, з міжпланетних просторів, з **космосу.** Сьогодні знаємо дещо більше про ці проміні: вони незвичайно проникливі, більш проникливі від промінів Рентґена та промінів радіоактивних тіл. Знаємо зовсім докладно, що космічне промінювання істнує всюди: на високих горах, далеко поза межами нашої атмосфери, у глибоких копаль-

(Докінчення на 5-ій сторінці).

Підслухана розмова

Не люблю підслухувати розмов. Гадаю, що й Ви не любите, але як так часами трапиться, що зачуєте якесь слово і воно розбудить Вашу цікавість, то ніяк не можете рішитися, щоб не підслухувати далі і далі.

Таке трапилося і зі мною. Саме вчора довелося мені підслухати дещо, що дало мені змогу відкрити небувалий заговір.

Крізь напів відчинені двері чую:

— Вже завтра мусимо написати!

Це енерґійний і переконливий голос Славка.

— Попросимо мамусю і мамуся напише.

То Маруся дає свою раду.

Раптом чую обурений голос Данка:

— Які ви ще діти! Не знаєте, що не штука написати, але треба знати, що написати!

— Що? Дуже просто! — обурюється у свою чергу Маруся. — „Святий Отче Миколаю! Сам добре знаєш, що цілий рік ми були чемні, слухали тата й маму і тому ти певно за нас не забудеш. Просимо тебе, принеси нам...

— Ну, що принеси нам?...

— Я за себе знаю, не бійся...

— Та й я знаю за себе! — докидає Славко.

— А гадаєте, що я не знаю? — питає Данко. — Але я вам щось пораджу, то ще краще будете знати. Памятайте, що хоч Святий Миколай і сам знає добре, що кому принести, то все-ж треба Його попросити, що ми хочемо. Моя рада така: ходім сьогодні до міста, оглянемо виставу „Фортуни Нової“. Я вчора вже трохи бачив. Які там чудові цукорки! А сьогодні ми оглянемо докладно і напишемо Святому Миколаєві, щоби знав, що нам принести.

— І напишемо: „Святий Отче Миколаю! Як ми заслужили на подарунки від тебе, то дуже тебе просимо, принеси нам якнайбільше цукорків і солодощів „Фортуни Нової“.

— Згода! — плеснули в долоні Данко і Славко. — Одягаймося і ходім.

Після того ще трохи метушні і малі заговірники вийшли.

*

Гадаю, що Святий Миколай, не забуде того прохання наших малих і по закупи на подарунки для них заходитиме тільки до крамниць „Фортуни Нової“, бо вони тільки там повибирали собі те, що люблять і про що від давна знають, що воно найкраще.

Львівські крамниці:
вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ
Осипи Остаповичевої
Львів, Малецького 10. II. п.
Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заєдно оригінальні віденські взори.

З вечора танку музики та співу

Скінчилося. За темною тяжкою котарою зник світ чудової гармонії барв, тонів і руху. Із вечора залишиться тільки спомин у загальних його контурах на довго, але у подробицях затреться, розпливеться складна його танкова функція.

Ця мінливість і невловність танкових мотивів, креслених тілом у просторі

Л. Федак-Дрогомирецька у „Прелюдії" Й. С. Баха.

— це відвічна й велика трагедія танку і тільки маляр, пластик чи фотограф може запевнити йому тривкість, і це лиш фрагментарно.

А може саме у цій таємничости танкової зяви лежить її чар, сильніший нераз, ніж у тривкому документі іншого мистецтва?

В яскраво освітленій театральній гардеробі, серед розкинених сценічних костюмів, що ще наче дишуть танковим ритмом, витає спокійною усмішкою знайомих Ляля Федак-Дрогомирецька. Для неї сьогоднішний виступ — це продовження прегарних хвилин, пережитих у великому женевському театрі, в часі, коли там відбувала свої музичні студії в Академії Е. Ж. Далькроза.

„Я дуже вдоволена сьогоднішнім вечором, — каже вона — може не тільки з огляду на його зверхній успіх, але передусім тому, що мала змогу ширшій публіці показати цю у музичному вихованні у нас так мало ще знану методу Далькроза і наглядно зазначити, що вона є виключно руховою інтерпретацією музики, а не, як загально думають, танком.

— А чи крім цих учениць, які ми бачили сьогодні, маєте ще й інші?

Так, я веду окрему клясу дітей, котрі, правду кажучи, є моєю гордістю!

— Зробіть знову несподіванку публіці і запрезентуйте своїх малих далькрозістів.

Можливо, у весняному сезоні...

Розмову нашу переривае Дарка Кравців, що між ріжнобарвними театральними реквізитами ніяк не може найти своєї „цивільної" беретки. Помагаю їй шукати згуби і при цьому маю нагоду скласти їй бажання з великого успіху, який здобули усі її танкові композиції, а в першу міру „Ікони".

„Я дуже боюся, що публика назве мої танки тяжкі, тематично незрозумілі, хоча для мене вони такі прості і живі, у них здається замикаються всі мої почування, настрої й бажання."

Говорить це із блиском у широко розкритих очах, таких, якими напевно вдивлялася у старі зчорнілі візантійські ікони, шукаючи у них надхнення.

— Як знаю, то ви цього року кінчите фахову танкову школу. Що задумуєте робити, коли дістанете диплом?

„Тяжко нині щось певного про це сказати, але у мріях своїх я рвусь у

Дарка Кравців у „Ангелі суму".

широкий світ, а дорога до нього веде через Ляксенбург біля Відня — Прагу до Німеччини. В першу чергу до Дрездена, до школи Мері Вігман, бо на її системі почалися мої перші танкові кроки, а потім, о! думкою можна без перешкод заїхати дуже далеко, навіть до Парижа.

І великі, вдумчиві очі прикрились до половини повіками.

Зближаюся до Оленки Заклинської, що цього вечора здобула собі симпатію всієї публики. Жаліється, що болять її дуже ноги (виступала майже у кожній точці програми), але знаю, що якби лиш музика вдарила „дрібушки", вони у мить стали б пружні як струни і понесли б її у танок, легку, усміхнену і таку в рухах щиру й безпосередню.

— Чи правда це, п. Оленко, що Ви приготовляли на сьогоднішній вечір якусь цікаву танкову гротеску?

„Так, це правда, — відказує п. Заклинська відсуваючи з чола розбурхану чуприну — але програма була така вже переповнена, що якось не було де її „встромити" і покищо на разі пішла вона у запасовий фонд моїх проектів."

Підчас розмови довідуюся, що Оленка Заклинська почала свою танкову науку у В. Авраменка, будучи ще зовсім малою дівчинкою на еміграції у Чехах, а крім цього вже тоді брала лекції клясичного балету. Тепер вона вся занята працею на танкові теми, бо невдовзі жде її іспит танкової зрілости.

— А дальші Ваші пляни?

„Ах, якби так дістатись до Ніколь-

Оленка Заклинська танцює „Дрібушку".

ської у Празі, це було б усе, що хотіла би у житті осягнути!"

Найменше вдоволена із сьогоднішнього вечора є п. Галя Голубовська-Балтарович, бо виступом у одній тільки точці програми не могла розвинути і представити широкої скалі своїх хореографічних здібностей.

Замикаю свій записник і думаю, що оце ті найщасливіші хвилини сценічних дебютанток, коли незнані їм ще ні технічні ні адміністраційні труднощі при виведенні імпрези (брак своєї сали!), коли не цікавить їх зовсім касовий ефект, а всі їх думки і почування звязані тільки з публикою, котра або підбадьорує і додає сил та відваги до

Фрагмент із „Венеції" Пальмгріна у виконанню: Галі Голубовської-Балтарович.

дальшого лету, або навіває на молоду душу сумніви і зневіру, від котрих тремтять, а то й зовсім опадають напнуті крила.

М. Пастернакова.

Памятайте про літературний фонд Т-ва Письменників і Журналістів.

С. ЯБЛОНСЬКА.

ЮКІКО

— Так, так... рудобороді кондуктор. Рудобородий... — розгублено повторила скандинавська письменниця Жермена Тон. Переживання вчорашнього вечора так заняли її думки, що вона ніяк не могла виткати зі старого архіву своїх споминів, забуте оповідання. Встромила обі руки у своє руде волосся і вперто вдивлялася у чорну плямку на стіні. Врешті тихенько підвелася, мов би боялася, щоб хтось не почув її кроків, крадькома підійшла до вішала і зняла своє пальто.

— Ні. Нікуди не підеш, волоцюго! — гукнула сама до себе і знову сіла за стіл перед білим листком паперу, де лежали три недокінчені рядки.

Під напором давніх споминів, її думки зашелестіли, мов сухе листя від осіннього подуву, хоч по хвилині вернулись назад до затишного кутка невиразних мрій.

Жермена тільки безрадно знизала раменами і прижмурила очі, щоб ще краще відчути силу свого кохання, про яке вона не вміла забути, навіть на кілька хвилин.

Вона знала, що боротьба була зайва, що в її житті тепер було тільки одне місце — для нього.

„Дрррр! Дррр!" — Знову цей надоїдливий телєфон! — Але зараз усміхнулася. — А може це він?...

„Гальо? Гальо. Як? Якась дама у важній справі? Ну, ну, получіть.

„Певно якесь запрошення на обід. У французів обід це завсіди важна справа", подумала вона все ще усміхаючись, рада мати якийнебудь претекст, щоб покинути свою робітню.

„Гальо? Хто? Ви? Юкі! Як? Негайно до вас?... Заждіть. Де саме ви тепер живете? Вілля Маморі[1])... Гаразд. За кілька хвилин буду у вас" — відповіла одним духом в телєфон і навіть забула завісити слухальце на ручку.

Жермена переходить швидко вулицями і роздумує.

„Певно Юкі дістала якусь ролю і хоче про неї зі мною побалакати. Напевно якась трагічна роля, бо голос в неї якийсь незвичайний, із виразом екстази. Чотири, пять, ні більше як вісім місяців минуло від нашої останньої зустрічі."

З її уяві вирізьбилась ясна, дитяча постать Юкіко, її овальне мрійливе обличчя, якому легко скісні очі надавали якогось нереального виразу.

„Яка вона гарна і дивно загадкова у свому зверхньому спокої. Як гладка поверхня води. Ніколи найменшого вияву зворушення, ні терпіння, хіба у деяких моментах у фільмі. Зате в буденному житті це мармур. Ні, — це тонка гарфа закована у мармурову скриньку... Тільки прикласти до неї вуха і слухати, — вона грає усіма найбагатшими струнами почувань. Рафінована, мармурова скринька, різьблена століттями японської традиції. Їй тільки здається, що вона вже визволилася з її плут. Ні. Вона залишилася японкою і може тому ніколи не знайде правдивого — свого щастя, — в нашій Европі. Потім лишиться тільки омана. Чи вона сама ніколи про це не думає? Напевно надто засліплена своєю славою... Сензація Европи! Чи вона не догадується, що вона тільки сензація? Ще кілька фільм, ще кілька анґажментів, а потім? Потім Европі проїдяться фільми з японського життя,... прийде мода на папуасів, а Юкіко? В найкращому разі піде співати по мюзік-голях. Чи варто було для такої омани покидати Жака, знищити своє кохання? Хоч, хто знає через що вона його покинула? — Тільки вона сама знає... Загадка..." рішила Жермен, якої думки поплили за химерною долею своєї приятельки.

[1]) Маморі — по японськи амулет.

Від коли Юкіко стала европейською славою, з незнаних причин вони майже перестали зустрічатися, хоч Жермена догадувалася правди.

Юкіко постановила зірвати зі своїм минулим, а Жермена нагадувала їй його краще ніж власні спомини, ніж перечитувані листи. Вона була їх спільною приятелькою і своєю появою нагадувала Юкі Жака, її любов, її неповернене щастя, — усе її минуле.

„Ні!" — майже голосно заперечила Жермена своїм власним думкам. — „Я ніколи, так як Юкі, власними руками не зруйную мого щастя. Навіть якби я мала для нього відректися мого писання, — десятьох слав! Що вона на тім виграла? Трохи блиску! А потім? Самота, яку ще загострюють сотні перехідних звеличників, так само нетривких, як її слава. А накінець? Нудьга, втома, зневіра... Чи вона не відчуває цього, ні на хвилину не жалує?..."

Жермена не могла відгадати цієї загадки, хоч сама помітила якусь велику зміну своєї приятельки, від коли вона стала ідолом Парижа.

Від тоді зникла її ясна усмішка з обличчя. Її заступив усміх кінової зорі. В її очах погасли миготливі відблиски щастя. Їх місце заняв вираз мелянхолії, який зрештою їй так придався, до її, мов би добираних до нього роль. Ця безмежна мелянхолія кричала з кожного її руху, з кожного усміху на екрані.

Навіть без огляду на дуже тонку оригінальну інтерпретацію її роль, Жермена ніразу не могла бачити фільми з нею, без пригнітливого почування суму. Безрадного, ледяного суму. Правда, це почування розгублювалося у прияві живої Юкіко, видно під впливом її вродженої рівноваги, її ввічливости і усміхів.

Рис. Р. Чорній.

Та Жермена чомусь не могла повірити, щоб ця жива мелянхолія в її фільмах була тільки грою... Ні, вона відчувала, що для її приятельки екран став полем, де вона нарешті могла свобідно виявити свої сковані віковою традицією почування.

Може це саме і причина, чому для гри вона посвятила Жака, якого безперечно вона найбільше кохала у житті...

Жермена доходила до мешкання Юкіко і щойно усвідомила собі, що за хвилину знову побачить її. Ця думка наповнила її дивною радістю. Нарешті сама Юкі виявила бажання побачити її. Може це вступ до нової, кращої зміни у їх приязни?...

Вистава квітів зупинила її приспішну ходу.

„Вона так любить білі рожі", згадала Жермена і ввійшла до крамниці.

— Шість найбільших рож, прошу.

Кілька хвилин пізніше вона ввійшла в люксусовий вхід віллі Маморі і радісно гукнула на сторожа.

— Прошу вказати мені вхід до мешкання пані Їжіма.

— Вибачте, пані, але пані Їжіма нікого не приймає.

— Як так?

— Навіть листи до неї казала залишати в бюрі...

— Чи вона хвора?

— Здається, ні. Хоч уже від пятьох днів нікуди не виходить, а навіть наказала, щоб вилучити з її мешкання телефон.

— Це може кохання? — хитро спитала Жермена, хоч портіер навіть не усміхнувся на цей натяк.

— О, ні. Вона сама. Це щось інше. Ми усі занепокоєні нею, хоч такі безрадні... Вже від пятьох днів нічого не казала подавати крім овочів...

— Дивно, дивно... я певна, що зможу заспокоїти вас усіх по моїй візиті. Хутче ведіть мене до неї!

— На жаль я не можу цього зробити, — відповів він. — Вона дала розказ нікого...

— Але ж вона сама пів години тому по мене телефонувала, — нічого не розуміючи перервала Жермена.

— Ах, це по вас?.. Вибачте мені, пані. Я чомусь думав, що це по когось іншого... Прошу, прошу, — ввічливо схилившися він повів її доріжкою розквітлого саду.

Перед дверима він задзвонив, хоч минула більш як мінута, заки вони почули голос Йоне, старої японської неньки, яку Жермена знала вже віддавна.

— Хто це?

— Це я, Йоне, Жермена. Скоріше відчиняй. Як мається пані? Ну, ну досить кланятися. Кажи?

— Моя пані терпить. Ні мене ні нікого не хоче бачити... Нерухомо цілими днями лежить на тапчані. Нерухомо. — очі десь так далеко. Далеко...

Від тих слів Жермена вся зледеніла. „Далеко?" — звучало луною довкола неї.

— Скоріше веди мене до неї, Йоне!

Йоне підперла двері плечима і своїми скісними очима жалісно дивилася на Жермену.

— Вона хоче покинути нас. Хоче відлетіти, вмерти, — глухо докинула Йоне.

Жермена не витримала цієї непевности і сама відчинила перші двері з коридору, і ввійшла до великої їдальні заставленої дивачними японськими меблями. Вона відчинила ще одні двері, перебігла ще одну кімнату, аж до купальної, але ніде не знайшовши Юкіко вернулась назад на коридор.

Йоне все ще стояла під тими самими дверима. Її очі були якісь неприязні.

— Де-ж вона, Йоне? Хоч покажи мені дорогу.

— Я боюся вашої візити, — відповіла вона сухо. — Може краще не турбувати її тепер... За хвилину до неї має прийти великий бонза з Японії, він...

Але Жермена не розуміючи її пасивности, не слухала її, тільки пішла до ще одних дверей, що стояли в кінці коридору. Широко відчинивши їх, на хвилину зупинилася на порозі, щоб звикнути до рожевої темряви у кімнаті.

На низькому тапчані, прикритім білим килимом, лежала Юкіко, мов японська статуетка, одягнена в чорне кімоно, засіяне золотими квітами. Вона справді лежала непорушно з напів прижмуреними очима, у безвладній позі безмежної втоми. На звук кроків вона легко підвела голову, хоч безсило поклала її назад на тверду подушку.

— Юкі! Моя дорога Юкі! Чи справді нездужаєте? Чи може тільки вживаєтеся у свою майбутню ролю? — спитала Жермена, силкуючися на якнайвеселіший тон.

— Так, вживаюся в ролю, — з дивною усмішкою відповіла вона.

Жермена сіла побіч неї, поклала на її шию китицю білих рож та ніжно обома руками схопила її за рамя, що ліниво звисало долів. Воно було тверде і холодне як камінь.

Від його дотику, від контрасту, від мягкого тепла Жерменених рук Юкіко здрігнулася. Вона сховала своє рамя у довгий рукав кімона і підвела свою руку до білих рож.

— Люблю білі рожі...

— Тому я вам їх принесла. Чи ви хорі, Юкі?

— Не знаю, чи це можна назвати хоробою. Скорше покутою за провини попереднього життя. Жермено!... Я тільки вас хотіла бачити, але я така втомлена. Дайте мені, прошу, чарку маляги...

Побіч на округлім столику стояла пляшка вина і виноград. Жермена налила дві чарки вина і щоб підбадьорити Юкіко, хотіла випити як колись „за щастя, що чекає перед зачиненими дверми", але холодний погляд прижмурених очей Юкіко зморозив її голос на устах.

— Пригадуєте собі, Жермено, колись давно ви просили мене розповісти вам дещо про моє життя, моє дитинство?... — тихо спитала Юкіко.

В її голосі чути було якийсь поспіх, гарячку, хоч він був зовсім повільний і опанований.

Жермена з неспокоєм підвела на неї свої приязні очі.

Обличчя Юкіко в цій хвилині нагадувало рожеву хризантему, — хризантему, що звиває свої пелюстки перед надто скорим морозом.

— Я знаю, — додала Юкіко — Вас цікавить життя людей, вам потрібні теми... Ваша цікавість зрештою дуже дискретна, ніколи не вразила мене, тільки... Тільки раніше я вам нічого не могла дати з мого життя. Воно було для мене надто цінне, — мені тоді ще здавалося, що воно дійсно належить до мене. Зате тепер... Тепер Жермено, я віддаю вам його ціле. Я його вичерпала.

(Продовження буде).

Хто перемагає

Тисячі людей завдають собі питання: що зробити, аби виграти на Льотерії? Чим це діється, що є такі, ким щастя постійно сприяє, які раз-у-раз виграють більші або менші суми, а інші довго чекають на свою чергу.

Там, де рішальну ролю відграє випадок — а так саме діється чейже у грі на льотерії — такі явища це річ овсім природна і кожний грач мусить бути на те приготований. Та все-ж не буде безхосенним звернути увагу на деякі психічні притаманности тих, що виграють. Ці так звані „щасливці" напевно ніколи не знеохочувалися до гри на Льотерії; напевно і вони не відразу почали вигравати, їм теж нераз мусіло траплятися, що завели їх сподівання на швидке осягнення наміреної цілі.

Але ті хвилинні неуспіхи не змогли захитати в них віри, що чейже колись і до них щистя мусить усміхнутися. Тож грали витривало дальше і врешті швидше чи пізніше дочекалися своєї черги.

В грі на льотерії — як в житті — найбільшим ворогом людини є знеохота, зневіра, а найбільшою прикметою витривалість. Бачимо часто в житті таких людей, що раз-у-раз хапаються чогось нового, зражуються чимнебудь і нарікають, що їх переслідує якась невияснена невдача. А інші, навпаки, не відступають перед ніякими труднощами, уперто з ними борються, змагають витривало до наміреної цілі і у висліді — перемагають.

Тож нехай не знеохочуються ті, кому досі не вдалося виграти на льотерії. Може саме тепер доля звернеться в їх бік, може тягнення третьої кляси трицятьсемої Державної Льотерії, що починається 17. ц. м. принесе їм бажану виграну. Нехай тільки поспішуться набути льос, бо часу лишилося небагато.

Спец. жіночих недуг і поліжництва
Д-р С. ПАРФАНОВИЧ
Львів, Зиблікевича 51. Тел. 105-43.

УКРАЇНСЬКІ РАДІОПРИЙМАЧІ
ЕРҐОН
ЛЬВІВ. ПОТОЦЬКОГО 58. тел. 117-32

З концертової салі

Вечір стрілецької пісні

Дня 12. ц. м. відбувся в салі „Ріжнородностей" вечір Стрілецької пісні в музиці та слові. На програму складалися солеві точки М. Дуди, хорові в виконанні Бандуриста, фортепіянове тріо (Криштальський, Пшеничка, Нижанківський), деклямація п. Ґурґулівної та слово про стрілецьку пісню М. Голубця.

Прелеґент, сам учасник перших стрілецьких боїв, накреслив історію стрілецької пісні, як вона повставала, та як у ній відбивалися настрої та замітніші події стрілецтва. Ця пісня, зроджена в великий час, як прояв загальних почувань пробоєвиків визвольних змагань, несе в майбутні покоління ідею У. С. С., окреслює авреолею героїв та збуджує в молодих душах романтику й тугу за недавнім минулим.

Прозвучала бадьора хорова „Ой у лузі" (Людкевича), далі соля „Ой, нагнувся", „Нема в світі кращих хлопців" та красна „Синя чічка", всі Гайворонського наново оброблені, та сентиментальна „І снилося" Л. Туркевича.

Неначе траґічний кінець визвольної боротьби пролунали „Ой, впав стрілець" Гайворонського, „Засумуй трембіто" Нижанківського та того самого медитація на тему „Со духи праведних" (друга частина трія е-моль). А на кінець „Журавлі" в темних барвах Людкевича.

„Заки море перелечу, крилонька зітру..." — чи не передчуття лиховісної долі, що віками переслідувала українську націю, чи не повна зневіра бє з тієї поезії: „Гине, гине, в сірій мряці слід по журавлях..."

Ні, ні, він не гине й ніколи не загине!...

Отак якось могла б була закінчитися стрілецька академія, а то воно прозвучало зовсім таки безнадійно.

Тепер іще декілька слів про виконавців.

М. Дуда, співак з великим голосовим матеріялом, із задатками на оперового співака, але ж з голосом не зовсім іще вишколеним. Перестерігаємо його перед манерою замінювати голосівки **е, и,** на **а, и,** на **і,** та перед проковтуванням шелестівок. Зачислюємо це до хиб дикції. Що невипрацьований горішній реєстр може бути для співака небезпечним, про це могла переконатися публика на закінченню пісні „Ой, козаче мій", що звучало зовсім таки розпучливо негарно.

Ретушований піяно-педалом фортепіяновий супровід Н. Нижанківського, зрештою дуже доброго акомпаніятора був рішуче за слабий на велику салю, переповнену публикою.

Хор Бандуриста під орудою Плешкевича звучав у „Журавлях" добре і зіспівано, але придались би йому ще баси, головно другі. Першого хору не довелося мені почути, бо треба було ліктями промощувати собі дорогу на своє стояче місце ззаду.

Публики було по-береги.

Галя Левицька

Дня 22. XI. 1936 перший із шести заповіджених концертів Галі Левицької був присвячений Бетовенові. Програма складалася з трьох сонат, кожна з окремої фази творчости композитора. Соната Д-дур, ор. 10, ч. 3, із повним полету та енерґії *Allegro* із незрівняним у своїй глибині Largo розісміяним скерцо та фантастично заімпровізованим фіналом. Соната ор. 57, Ф-моль, названа накладчиком „Appasionata" з періоду, коли Бетовенова глухота надобре вже розвинулася, найкраще, найвище, найміцніше фортепіянове діло титана зі своїми просто орхестральними вимогами до фортепіяну.

А накінець, переважно ліричного характеру та в своїй мужности ніжна соната As-дур ор. 110, із плястичною фуґою замісць фіналу.

Інтерпретація Бетовена вимагає свого окремого стилю, виразних рисів, великих динамічних контрастів та просто залізного ритму.

Галя Левицька піяністка з дуже доброю пальцевою технікою, блискучими пасажами та подекуди твердою акордикою вийшла з повним успіхом, зваживши незвичайні вимоги до інтерпретації ґеніяльного Бетовена. Розмірно найкраще була виконана соната Д-дур ор. 10. Для піяністки зі сильним ударом, як і для Appasionat-а була мала саля Лисенка дійсно за мала.

Виклад Б. Кудрика стислий та річевий.

Із зацікавленням очікуємо дальших концертів піяністки.

Роман Сімович.

КРАПКИ НАД І

ПОДОРОЖІ

За кожним разом наново дивуюсь людям, що мріють про далеку і довгу подорож, як і тим, що так засиділись дома, якби не було іншого світу поза їх містом.

Скрізь, денебудь пічнете жити, день має тільки 24 годин, скрізь можете зустрітись тільки з кількома особами денно і прочитати за день одну книжку... Нові міста, моря, краєвиди? За два тижні всі вони буденніють. Найцікавіші і найцінніші у світі відкриття та несподіванки — люди, потребують не тижнів, щоб підійти до них, не самої валюти, не листів із найкращими порученнями... Мало і років, щоб найти людину, яка цікавиться тим самим, що ви і з якою можете обмінюватись поглядами та вражіннями.

Подорож має одну величезну прикмету: коли зміняєте постійно місце побуту, не помічаєте, що люди старіються, не думаєте про те, що вони вмирають.

Щоденно свіжі клепсидри на мурах рідного міста нераз розбуджують думку: як люди можуть сидіти довгими роками на місці, ходити на такі самі традиційні вечорі, концерти, балі, ювилеї та панахиди?

Ті, що виїжджають у світ з малого міста, не повинні б ніколи до нього вертатись. Нехай би підтримували в нас оману, що там десь серед широких обріїв — поширюється людський ум і серце. А так, — коли вони вертаються — ми зневірюємось, слухаючи їх. Тоді бачимо, як людина взагалі може мало змінятися або як важко вчиться чогось нового, коли перейшла якусь межу.

Гарна це річ захоплюватись щораз-то новими сторонами і сторінками світу! Та може ще гарніша віднаходити щораз-то нові приваби у буденщині, з якою не можемо розстатись навіть тоді, коли хотіли б її заміняти на іншу, з яснішим небом, із кращими обставинами.

Чи кожний з нас не чув, коли ще не відчув цього сам — як часто любов переходить у звичку або як звичка заступає глибше почування? Все те, що привязує нас до нашого малого бідного середовища складається із цих двох дуже неясних почувань; між ними обидвома холітається, як у колисці, привязання з спільна дитина кохання і звички.

Вражіння і досвід, які привозимо з чужини, це наче екзотичні цвіти, що ростуть тільки у свому підсонні, на своїй землі. Довгих літ і довгих зусиль треба, щоб перещіпити їх на інший ґрунт. Чи і тоді мають вони ті самі барви і той самий запах?

Часом здається нам, що ми розвивались би краще в іншому краю, серед людей з іншою вдачею. Міліони людей, що мандрують частіше як перелетні птахи, шукають тієї своєї нової, невідомої батьківщини.

Та чому не прилітають до нас екзотичні птахи, тільки вертаються що-року ті самі, наші рідні, з таким самим пірям, з тими самими звичками і тими самими голосами?

М. Рудницький.

Цьогорічні лавреати Нобеля

(Докінчення з 3-ої сторінки).

порі доби та року. Де тільки попробували викрити космічне промінювання, там усе ствердили його існування.

Андерсон вийшов зі школи славного американського фізика, лавреата Нобеля, **Мілікена**, сьогодні директора каліфорнійського технольоґічного інституту в Пасадені. Мілікен теж займався довший час космічними промінями, головно після світової війни і опублікував низку праць на цю тему. І хоч ще сьогодні не знаємо **докладно,** що таке космічні проміні (себто чи вони мають електромаґнетний, хвилястий характер, чи радше зернистий, матеріяльний) і звідки вони беруться (чи не з „нових" зірок?), то кількість праць про космічне промінювання росте з року на рік. Деякі з цих праць попросту сензаційні, одначе найбільший подив та зацікавлення викликала праця Андерсона з 1933. р. Її важний зміст можна висказати одним реченням: космічні проміні приводять на світ близнюків — **електрон і позитрон.**

Матерія складається з дуже малих, елементарних цеголок. Про деякі з них (електрон, протон) знали вже давніше. Андерсон відкрив ще одну цеголку: позитрон. Маса електрону й позитрону однакова, їх електричні наряди теж рівні. Одначе електричний наряд електрону завсіди відємний, позитрону додатній. Іншими словами: космічні проміні родять матерію!

Чи не істнують часом протилежні явища? Чи нпр. космічні проміні не родяться часом внаслідок смерти матерії? Чи не відбуваються, може, такі явища заміни матерії на промінювання десь далеко на зорях, у далеких мряковинах, у міжзоряних просторах, де істнують ще сліди матерії?

Уявім собі, що елементарні цеголки матерії: електрон і позитрон лучаться разом зі собою. Тоді гинуть їх електричні наряди та їх маси, а замісць маси твориться промінювання. Ми могли б тоді вияснити собі повстання космічних промінів таким робом: десь у мряковинах, у зорях або в міжзоряних просторах відбувається процес загибелі матерії. Там лучаться зі собою електричні наряди протилежних знаків, завмирає матерія, а рівноважна цій матерії енерґія промінювання починає свою мандрівку у безмежний простір. При відповідних умовах це космічне промінювання може привести на світ знов матерію...

Як бачимо відкриття Гесса дало почин попросту до неймовірного збагачення новітньої фізики. Від примітивних летів бальоном в атмосферу до величавих теорій про завмірання і народження матерії. Тому не диво, що комітет фундації Нобеля вирішив дати йому половину нагороди з фізики.

З поезії

Юрій Косач: **Мить із майстром.** Париж. 1936. В-во „Лесин дім".

Недавно один із передових польських критиків, Заводзінський, пишучи про збірку поезій Вежинського, спинився над проблемою т. зв. патріотизму в поезії. Він писав про те, що національне почування „є твердим обовязком вартування в обложеному таборі, ненастанним напруженням нервів, безнастанним зударом прочуття тривоги й відваги..." Є щось грізне й фантастичне, пише той критик, у самому нашому існуванні. Живемо під загрозою заповіджених катастроф, і саме найчуткіші психічні орґанізації, душі поетів, повинні нагадувати чутливі сейсмоґрафи...

Ці прочуття, тривога, неспокій, властиві також молодій українській поезії. Її такий виразний „імперіялістичний" тон зумовлений зовсім не якоюсь модою, чи впливами, а повною свідомістю молодої ґенерації, що Україна, як така, може існувати лиш велика, як рух уперед, що не буде спинятися; і саме повна свідомість її динамічности, заперечення її, як статичного стану, один із вартісних здобутків нової поезії, тієї, якої не задоволяє ховзання по поверхні речей і фактів, а що прагне увійти у саму суть проблем сучасности.

Риси ці ви стрінете у всіх видатних представників молодої поезії, характеристичні вони і для Косача. Звідти і Кастильські лицарі, і Аттиля, й Олег, і звичайний дядько з Манджурії, що хоче на свіжій соснині випалювати тризубами тавро держави в далекій Азії, — всі вони полонені одним духом переможців. Навіть Бога творить собі Косач на свій лад, Бога „ворохобної душі", якій він не дає ніколи спокою, та що дивиться, як на чесноти, на людську суворість і гордість.

Та коли ми вже розмірно досить добре знаємо поета з його „імперських", таких частих у нього історичних мотивів, це друге, шукання свого Бога, найбільш характеристична риса у новій збірці і надає їй властивий тон.

Є в цьому щось середневічного, у тому творенні образу нового Бога, свого, якого треба щойно шукати і здобувати, бо годі погодитись на те, щоб Він був водночас той сам для тих, якими ми погорджуємо. Бог малих людей, без крихітки гордости й бунту — нецікавий, і його справжні діти — інші:

Пане, я стану в непевний
шерег на страшному суді...
. . . . . .
Ті праворуч постають,
що не знали ніколи про гріх,
Чисті їх лиця і ясні їх
праведні зори,
Шати на їхніх раменах
білітимуть ясні, як сніг,
Вії ховатимуть радість
і спокій покори.
Пане суворий, Ти знаєш —
було їх рахманне життя.
Наше-ж недобре — бунтарське,
як злива, як буря,
Та серце горіло у нас,
мов битевний, розмаяний стяг,
Буйно душа нам ярилась,
грішна і понура.
О, блеску очей вогняних,
що снагою Ти їх запалив,
Вже споконвік не вгасив би,
Одвічній і Правий:
То Твої діти — міцні
і одважні були,
Ті, що стояли б останні
при Тобі, Ласкавий!...

За цим зрозумілі стають такі нові, створені на лицарський лад, постаті, як „гострозорий прелат, при бедрі з мечем", якому брязкочуть зпід ряси остроги, або єпископ, з нещадною рукою, як „божий меч". Ми згадали тут середневіччя; у збірці справді багато, так сказати б, „війонівського" духа, його ворохобної душі і нефальшивої реліґійности. Хай це наша власна, навіть помилкова гадка, але уявляємо собі, що справді великий український католицький поет мігби писати тільки так, як Косач пише свій „Заспів", чи „Слово до простої людини". Бо що може бути тут більше, як усе нове відкривання Бога?

У збірці багато справді сильних, блискучих строф та нових образів:

Бунтувалась, як завжди,
мутна, неспокійна ріка,
У кормизі важкій берегів,
у холодному брані ґраніту.
Час спинився. В снігах,
в заверюхах закляк.
Чорну кирею зривав
із рамен йому вітер...

або:

Не думай, що назавжди, друже добрий,
Я шпаду відложив дзвінку. Прийде пора,
І блисне знов вона, мов гасло ворохобень,
І темінь ранку буде роздирать.
І знов сичатиме вона зміїним вістрям,
Жеврітиме, мов лютий усміх мсти,

ЧОМУ МЕНЕ НЕ ЛЮБЛЯТЬ?

Кожна жінка може збільшити свій чар, вживаючи косметичного засобу Пальмолів. Рано і ввечір масуйте лице, шию і рамена багатою піною Пальмолів. Сполоскайте її наперед теплою, а потім холодною водою, нічого більше. Мило Пальмолів, завдяки маслиновому олійкові, вжитому до його виробу, виніжнює шкіру і надає їй молодечої свіжости. Ваша цера, Пані, буде визначатись незрівняним чаром.

Чого нам недостає

Коли давніше предметом товариських балачок були майже виключно питання з ділянки мистецтва, літератури, врешті — політики, то сьогодні рішальну ролю у виміні думок відграють господарські справи.

В часі одної з таких балачок хтось недавно висловив парадоксальний погляд, що одним з чинників, що впливають на зріст труднощів, є цілковитий заник спекуляції. Підчас війни, і безпосередньо після війни, — говорив той приклонник парадоксів — шлялися численні паскарі, що було безсумніву одним з суспільних нещасть; але при тих паскарах знаходили спромогу заробітку інші. Сьогодні, правда, не маємо паскарів, бо всього є доволі і немає чим паскувати, але й за чесний заробіток не так легко.

Зовсім природно, оцю тугу за паскарами треба приймати так, як на те заслуговує, тобто гумористично, але як звичайно в кожній, так теж і в цій брехні знаходиться деяка крихітка правди.

А те зерно правди є саме у факті, що маємо замало поворотних людей, що вміють вихіснувати усяку конюнктуру і увести до господарського життя трохи оживлення. А ті, що на здібності у тому напрямку їм не збувало б, не розпоряджають найчастіше відповідними засобами і мусять резиґнувати зі своїх, нераз дуже хосенних плянів.

Чи є спосіб здобути ті необхідні засоби? Відповідь на те питання знайдемо відчитуючи таблиці вигр Державної Льотерії. Адже щомісяця зростає число поважних капіталістів, що легко можуть причинитися до значного оживлення виміни і продукції, аби їм тільки не бракувало енерґії та вміння. А що торкається приповідкового „лута щастя", то напевно його мають, коли виграли...

Саме ці енерґійні і здібні люди повинні першзавсе звернути увагу на те джерело здобуття потрібних їм оборотових засобів і запастися в льоси Державної Льотерії.

НАЙЛІПША ПАСТА ДО ВЗУТТЯ
ЧИСТИТЬ Й КОНСЕРВУЄ ШКІРУ
ЛЕҐАНТ
ЛЬВІВ
КОРДЕЦЬКОГО 51. ТЕЛ. 60-04

І протинатиме, нещадна, певна,
й чиста,
Гугнявим телепнем пельки і
животи...;

але водночас Косач має вже імя як поет і відповідальний за кожну строфу, щоб йому можна дарувати таке часте в нього недбале опрацювання віршів. Річ тут не в протинках, без яких годі часом зрозуміти сенс, а взагалі у нехтуванні навіть мінімальних, примітивних правил, à la Яновський чи давніший Липа. Ніхто, звичайно, не може вимагати від автора, щоб він шліфував свої вірші роками, як Ередія, та водночас читач бунтується, коли приміром у майже неоклясичній „Смерті під Еліце" він знаходить, обік помішаних 11, 13 і 15 стопових рядків, цезуру, що немилосердно ріже слова посередині (у вірші на 16 рядків аж 4 рази!):

Сирійських коней ко
//пито важке й дебеле...
Любок імен не ше
//потів, не звав жалібниць...

і т. д., або коли в іншому місці пише: „людино мудра, лячна покладена твоїми крильми велика тінь почварна грізна як мрія заміненна в чин", де маємо абсурдальні форми „покладена тобою". Не згадуємо вже про зудари двох прикметників чи іменників, які при більшому почутті стилю треба б оминати („гадючі похмурі зіниці Валенрода", „горде сонце слави відвойовань"). Все це непотрібно псує деякі добре задумані поезії, а по великому досвіді неоклясиків такий підхід до поезії недозволений. Також надто багато чужих імен можна було оминути. Чому б нпр. замість „квадів і гепідів", не сказати просто: „авари"? Це надто відчужує клімат даної поезії. *с. з*

РОДИЧІ! Запренумеруйте
„ДІТОЧУ БІБЛІОТЕКУ"
Цілорічна передплата на 12 книжечок — 5 зл.
Адреса: Львів, ул. Зіморовича, 3.

„НАЗУСТРІЧ" У 1937-ому РОЦІ

З днем 1-го січня 1937, наш журнал вступає в четвертий рік свого існування. Велике число передплатників і співробітників „Назустріч" є доказом, що наш журнал зєднав собі за три роки симпатії широких кол громадянства.

В найближчому році поширимо наш журнал новими цікавими відділами і зробимо його доступним для найширших кол українських читачів. Українська родина матиме в „Назустріч" багато ілюстровані інформації з усіх ділянок культурного життя нашого і чужого, та милу розвагу.

Між передплатників, що до кінця січня 1937 надішлють цілорічну передплату в сумі 10·— зол. постановили ми розділити льосуванням

книжкові премії великої вартости

Ближчі інформації про те в черговому числі „Назустріч".

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична лябораторія. —
НАСС

Мистецька хроніка

Совети продали 18 картин Рембрандта. В Московському Державному Музеєві відкрили виставу картин Рембрандта. Виставили на ній 29 рембрандтівських полотен. Згідно з вістками советської преси це всі картини Рембрандта, що находяться сьогодні в СССР. На підставі інформацій в провіднику Інтуриста з 1928-го року відомо, що в Ермітажі в Ленінграді було 42 картини Рембрандта, в Москві 3 і в Києві 2, отже разом 47. Виходить з того, що большевики продали закордон 18 Рембрандтів.

Королева Вільгельміна — малярка. На дорічній осінній виставі Союзу „Арті ет Аміціціє" виставила перший раз свої твори голяндська королева Вільгельміна. Це рисунки вуглем з норвежських фіордів і краєвид з Майнедаль, прогулькової місцевини біля Гаги.

ЦЕ ВСІ ВЖЕ ЗНАЮТЬ
що паперці і тутки (повноватки)
„К А Л И Н А"
є найліпші і найздоровіщі

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали у двох примірниках.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Ольга Кобилянська. **Апостол черні.** Повість. Том І. і ІІ. Бібліотека „Діла". Львів, 1936.

Василь Масютин. **Два з одного.** Повість. Том І. і ІІ. Бібліотека „Діла". Львів, 1936.

ТЕАТР

Евген Головін. **Рідна кров.** Сценічна картина в 4-ох діях. Накладня Михайла Таранька. Львів, 1936.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Базар. 1921—1931. Бібліотека Українського Воєнно-Історичного Товариства. Книжка 2. Каліш, 1932.

О. Макарій Каровець ЧСВВ. **Українці-ректори львівського університету.** Відбитка з „Доброго Пастиря". Жовква, 1936.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

М. Миколаєвич. **Москвофільство, його батьки і діти.** Історичний нарис. Накладом „Громадського Голосу". Львів, 1936.

М. Миколаєвич. **Слова і діла большевиків.** Історичний реферат про большевицьку політику. Накладом Видавництва „Громада". Львів, 1934.

Матвій Стахів. **Демократія, соціялізм та національна справа.** Накладом „Громадського Голосу". Львів, 1936.

П. К. Шмиренко. **Машина смерти.** Історія чрезвичайки і ГПУ. Накладом „Громадського Голосу". Львів, 1926.

Р. Літописець. **З історії роздору.** Замітки до історії релігійної боротьби внутрі України в 16. і 17. віці. Накладом „Громадського Голосу". Львів, 1936.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Мстислав Всегоренко. **Богдан Хмельницький.** Історія його воєн і політики. Видавництво „Дешева Книжка". Львів, 1936.

КНИЖКИ, які бажали би Ви прочитати, можете позичати на догідних умовах у ВИПОЗИЧАЛЬНІ КНИЖОК „ІЗМАРАГД" при вул. Косцюшка ч. 5, яка має книжки українські, польські, німецькі, російські, французькі і англійські. **Всі шкільні лектури завсіди на складі.** Випозичальня відкрита щодня, крім неділь, від год. 9-ої рано до 7-ої вечором.
Достава книжок до дому на телефонічне замовлення!
Телєфон ч. 112-42.

Літературна хроніка

Нові чехословацькі літературні нагороди. Фабрика взуття Батя оснувала літературну нагороду у висоті 50.000 корон (розділену на 4 нагороди) ім. Президента Т. Г. Масарика. Ці нагороди мають бути призначені 7-го березня 1938-го року за найкращий літературний твір в чеській або словацькій мові, виданий у 1937-ому році. Опріч того фірма Батя створила 30 нагород на загальну суму 50.000 корон за найкращу статтю.

Вмер приятель автора „Анни Кареніни". Після довготривалої недуги вмер у Москві у віці 82-ох років Володимир Григорович Чертков, приятель Льва Толстого, головний редактор першого ювілейного видання творів Толстого.

Смерть Степана Ґрабіньского. У Львові вмер польський письменник, лявреат літературної нагороди м. Львова, Степан Ґрабіньскі. Був він представником фантастичної літератури в стилю Е. По, як автор несамовитих новель, що вийшли свого часу в збірці п. н. „Демон руху". Писав новелі, повісти і драматичні твори.

Новий член Французької Академії. Французька Академія вибрала недавно трьох нових членів, а саме: адмірала Ляказ, епископа Ґрант і письменника Де Лякретеля. Де Лякретель почав свою літературну діяльність в 1920-ому році книжкою п. н. „Неспокійне життя". В 1922-ому році написав повість „Зільберман", відзначену нагородою „Феміна", а в 1930-ому році Французька Академія нагородила його повість п. н. „Подружне кохання". Написав опріч того „Листи з Еспанії", „Полудне або подорож по Греції" і ін.

Пів міліона примірників. В Німеччині появився новий роман Віккі Бавм п. н. „Майбутні ведети". Ця книжка у самій Німеччині розійшлася у числі півміліона примірників.

Спогади Льойд Джорджа. Цими днями має появитися в Льондоні шестий і останній том „Спогадів Льойд Джорджа". В тому томі колишній анґлійський президент міністрів розказує про останній наступ німців, про протинаступ союзників та вкінці про переговори за перемиря.

„За кулісами політики". В льондонському видавництві Кассель вийшли спогади Остена Чемберлєна п. н. „За кулісами політики". Це цікава картина щоденного життя політичного діяча Анґлії.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ТВОРЧІСТЬ.

Нема в Україні нічого, чого не вчепилася б большевицька рука, нема нічого, чого большевики не переробили б на свій лад. Ось прочитайте нашу відому пісню, як вона виглядає перейшовши через горнило большевицької „творчости".

У колгоспі хата біла,
У колгоспі жінка мила,
А у мене хата чорна,
Жінка темна, немоторна.

Колгосп рано жито сіє,
У колгоспі зеленіє,
А я густо засіваю,
Сходить рідко, пропадає.

У колгоспі свині, коні,
Колгоспника скрині повні,
А у мене ні шкапини,
Ні сорочки, ні свитини.

Наш колгосп став більшовицьким,
А колгоспник став заможним,
А я сам працюю гарно,
Тільки праця гине марно.

За колгоспником вдовиці,
Ой, за ним же й молодиці,
І дівчата поглядають,
І всі його поважають.

Правда, як чудово?!

При зміні адреси просимо подавати стару адресу.
Зміна адреси 50 гр.

НОВИНА! НОВИНА!
Михайло Мочульський
ОПАЛЕВА МРЯКА
ОПОВІДАННЯ
Замовляти у Видавництві „Ізмарагд" у Львові вул. Косцюшка 5, або в українських книгарнях. Ціна 2·00 зол.

ВЖЕ ПОЯВИЛАСЯ НОВА ЗБІРКА ПОЕЗІЙ
БОГДАНА І. АНТОНИЧА
„КНИГА ЛЕВА"
Мистецько оформлена книжка приносить 60 нових поем і лірик автора „Трьох перстенів", між іншими: „Знак Лева", „Слово про чорний полк", „Слово про золотий полк", „Слово про полк піхоти", „Апокаліпсис", „Зорелев", „Площа янголів", „Монументальний краєвид", „Чаргород", „Океанія", „Полярія", „Пісня про чорні лаври", „Колискова", „Даниїл у ямі левів", „Стяги в куряві", тощо.
Замовляти: Видавництво „Дзвони", Львів, Японська ч. 7. II.

НІХТО НЕ МОЖЕ
ОБІЙТИСЯ
БЕЗ
УКРАЇНСЬКОЇ ЗАГАЛЬНОЇ ЕНЦИКЛЬОПЕДІЇ
що є справжньою книгою знання.
Три великі томи, це криниця відомостей про світ і Україну. Можна дістати на догідні сплати.
Замовляти:
ВИДАВНИЦТВО УЗЕ — КОЛОМИЯ.

Чи Ви вже стали передплатником повного видання творів
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
у 16 томах — видання Українського Наукового Інституту в Варшаві.
Щоб полегшити сплату рат за передплату на це повне видання творів Т. Шевченка та уможливити цим передплату як-найширшим колам, Інститут випускає по одній книжці що три місяці, а саме: 1. лютого, 1. травня, 1. серпня, 1. листопаду. — Вже вийшли томи II., III., VI., VII., VIII., X., XI. та XIV.
Умови передплати за 16 томів:
у книгарському продажу: зл. 64.—, у передплаті: зл. 40.—, по 2 зл. 50 гр. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., діставатиме книжки в паперовій оправі. Чекове конто П.К.О. в Варшаві 28.670.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „
В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:
Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.

Редаґує КОЛЄҐІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (72) 24
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК

ЛЬВІВ, 15. XII. РІК 1936.
ЦІНА 50 ҐР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

†

Василь Стефаник

Одного зимового, в сірій імлі сповитого ранку, пронеслись над Русовом тужні — розгойдані звуки дзвону... Спершу тихо, наче б зострахом, згодом щораз то сміливіше врізувались вони в тишу грудневого дня, наповнюючи повітря зойком зараненої птахи. Здригнулось заспане Покуття, протерли очі дрімучі верхівя Карпат — здивувались посестрині доли Поділля...

„Що це?"... „Що це?"... Стефаник помер... і сумна, сумна як симфонія зимового ранку звістка понеслась по всій галицькій волості...

— — — — — — — — — — — —

Василя Стефаника не стало в живих... Оце чергова — та яка болюча звістка нашого дня, оце нова несподіванка, нова та незаступна втрата. Не стало в живих оцього найбільшого Мужика галицької волости, найбільшого, бо з найгарячішим серцем, з найпалкішими почуваннями до матері-землиці.

Якось годі погодитись із цією звісткою, якось тяжко її приняти та сказати собі, що її не завернеш. І на згадку про смерть автора „Землі" та „Синів" — мимохіть родиться у нас рефлексія: чи справді „жив" Стефаник ув останніх кількох роках серед нас?... Чи справді був дійсним членом нашої сьогоднішньої громади? Будьмо щирі і скажім собі: ні! Ще за життя перевели ми його в пантеон нашого письменства, ще за життя всесторонньо обговорили його творчість, ще за життя визначили ми йому місце на нашому скромному Олімпі.

Останнім актом цієї консекрації був його ювілей в 1926 р. і після нього — ми про Стефаника забули так, як забувається про цінну, але вже зужиту машину. І так йшли дні за днями, роки за роками і в тім щораз-то новім наверствуванні життя Стефаник як людина щораз більше і більше віддалявся від нас і — наче той самітник з Ясної Поляни — доживав свого віку.

І щойно звук дзвонів у цей пропамятний ранок пригадав нам Стефаника, як людину, що раз назавжди прощає свою „Землю" і сходить у її глибінь.

Та є ще друга сторінка цієї медалі, — Стефаникова творчість. Тоді коли ми по волі чи неволі забули про цього великого самітника з Русова, ніяк не могли ми призабути його незабутньої дитини, його творчости — його шляхотного серця. — І це єдине нас самих у наших таки очах подекуди виправдує. Бо ж не має двох думок, що про Стефаника як письменника знає у нас кожний: і учень у шкільній лавці, і селянин з читальняної бібліотеки і всякий, що хоч трішки цікавився рідним письменством. Мов живі виростають перед нашими очима картини з життя нашого покутського села, та не тільки села, того затурканого, Богом і людьми забутого, мужика.

У нашій уяві мов живі зявляються постаті бідолашнього Антона, що всеньке своє майно пропив, а тепер іде в світ за очі кращої долі шукати з „Синьою книжечкою" за пазухою, трагічної постаті Лесихи, що то із дітьми береться навертати свого чоловіка з дороги алкоголізму, нещасної — бідної Романихи, що то вкрала дошку коло церкви, а тепер її на „Засіданні" громада судить, і тієї жебрачки закостенілої від зимна у „Святий вечір". А поруч них виринають у нашій памяті картини, що малюють до глибин душі зворушливу розпуку батьків за сином, якого „Виводили з села", зворушливе до сліз прощання Івана Дідуха з рідним селом перед відїздом до Канади, чи самовбийство рекрута, що „Стратився" з туги за ріднею... Якимсь фаталізмом віє від цих Стефаниківських постатей, фаталізмом перенесеним із давніх грецьких трагедій. Його постаті — це злощасні жертви невидного та страшного фатум, яке мститься на них немилосердно...

І не дивно, що його маленькі, мініятурні картини перетворюються в очах читача в великі епічні образи — епопею горя і нужди, епопею безнастанних, вічно-людських трагедій, трагедій нашого українського мужика... І хто раз прочитав Стефаникові оповідання — цей раз назавжди памятатиме їх. Яка глибина почувань у них, яке багатство ідей, яка міць і музика слова — якщо взагалі можна передати всю красу та велич Стефаникових оповідань — тих справжніх перлин нашого не дуже то багатого письменства.

Нічого й дивного, що ще за життя став Він творцем школи свого жанру; — та, ледви чи чиесь інше перо потрапить бути бодай далеким відблиском Стефаникового — оцього чародія українського слова. Бо цілу його творчість проникає той невидний флюід, що робить хоч би й найменший твір — великим, хоч би найскромніше слово — вогненним. А це подибуємо тільки в справжніх геніїв.

І ще довго галицька земля, поховавши у студеній землі Стефаника, ждатиме на друге таке велике й горяче серце, — яке оце перестало бити навіки.

* * *

Василь Стефаник народився 14-го травня 1871-го року в селі Русові, снятинського повіту як селянський син. До народньої школи ходив у рідному селі, до міської у Снятині, до гімназії в Коломиї та Дрогобичі. Покінчивши гімназійну науку виїхав у 1892-гому році на університетські студії до Кракова, де вписався на медичний факультет. Та ті медичні студії не розбудили в ньому особливого зацікавлення і світ, що розкривався перед Стефаником після закінчення того чи якогось іншого факультету, нітрохи його не манив. Його вдача спонукала його в 1900-ому році повернутися на село, де й провів ціле своє життя займаючись господарюванням. Від 1904-го до 1909-го року жив у Стецевій, снятинського повіту, у свого тестя, від 1909-го аж до останніх днів життя в родинному селі Русові, яке дуже любив, в якому добре почувався і якого не любив покидати на довше.

Ще в часі університетських студій Стефаник почав писати свої новелі і в 1897-ому році випустив їх невеличкою збіркою п. з. „Синя Книжечка", що був наголовком однієї з уміщених в ній новель. Ця невеличка збірочка зразу поставила Стефаника у ряді наших найвизначніших майстрів слова. Новелі, що ввійшли до „Синьої Книжечки" появилися тоді ж таки в польському перекладі у передовому журналі „Жице", який редагували Станислав Пшибишевський та Станислав Виспянський. Згодом вийшла знову невеличка книжечка п. н. „Камінний хрест", а після того у „Видавничій Спілці" збірка п. н. „Дорога" і остання збірка „Моє слово", в яку увійшли всі дотогочасні твори Стефаника.

Після того письменник на довгі роки замовк і відізвався новими творами щойно після війни, зразу по журналах, а потім окремою книжкою п. н. „Земля". Нова книжка і цілком новий етап творчости, на якій у великій мірі заважили роки всесвітньої війни, а дальше роки наших визвольних змагань. Сказав Стефаник „своє слово" про нашу долю в тих останніх роках і знову замовк. Поза двома-трьома речами не появився в останньому часі ані один значніший твір його пера.

В 1933-ому році появилося у Львові ювілейне, збірне видання його творів.

В 1908-ому році Стефаник став послом до австрійського парляменту, як кандидат радикальної партії, але живішої участи ані в партійній праці ані взагалі у політичному та навіть громадському житті ніколи не брав. Один рік був головою львівського Товариства Письменників і Журналістів ім. Івана Франка.

У 1926-ому році, у трицятиліття письменницької діяльности Стефаника, Т-во Письменників і Журналістів улаштувало у Львові ювілейне свято, в якому між іншими взяли участь покійний вже сьогодні Марко Черемшина і Богдан Лепкий.

Мирослав Семчишин.

ПІСЛЯ СМЕРТИ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

На наших світлинах: 1. Василь Стефаник в 1926-ому році. 2. Хата в Русові, в якій народився В. Стефаник. 3. Загорода Василя Стефаника в Русові. 4. Василь Стефаник з двома синами. Світлив Л. Янушевич.

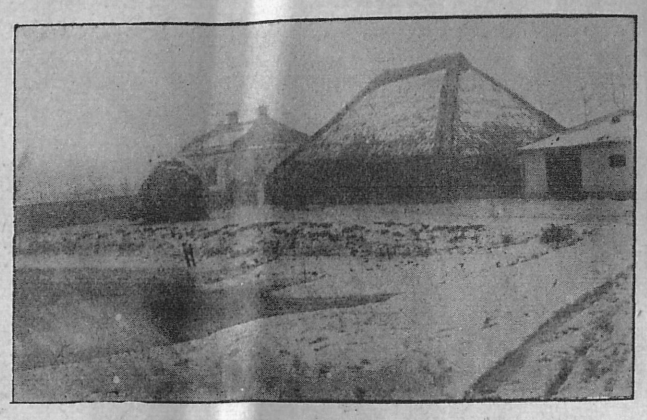

РОМАН СІМОВИЧ

Чергові завдання української музики

Одну справу, а саме потребу створення української опери порушував я вже на сторінках цього журналу. Деякі спроби в цьому напрямі були вже зроблені (Запорожець, Наталка) та дали додатні висліди. Вони збудили велике зацікавлення громадянства й виказали, що із цими силами, які маємо до розпорядження, можемо приступити до створення оперової трупи, що постійно в відповідних відступах часу виставляла би українську оперу. Тут виринув би, правда, деякий клопіт зі салею. Та в найгіршому випадку можна би відповідно перебудувати дві українські салі, що їх тепер маємо до розпорядження. Хоч найкраще було б, як би вдалося зреалізувати давню думку: будову українського театру чи хочби тільки відповідної салі.

Виставлялися досі песи з невеликими вимогами до артистів, одначе якраз на них прийшли ми до переконання, що зможемо взятися й за тяжчі речі, та що при добрій волі та відповідному вкладі праці, можна буде виставляти цілий ряд опер із теперішнього европейського репертуару.

Дальше завдання, що чекає українських музиків, це створення української фільгармонії. Деякі спроби в цьому напрямі зробив свого часу д-р Людкевич, та на жаль, не мали вони тоді повного успіху. Музичний Інститут ім. Лисенка йшов дуже наруку тій акції, випозичав інструменти, обнижував оплати за навчання, тощо. З того часу залишився цілий ряд грачів, що підсилив теперішню львівську фільгармонію. Не зголосилася тоді достаточна кількість учеників, щоб можна було обсадити цілу орхестру. Мабуть теж стояла на перешкоді недостаточна кількість грачів у смичковій орхестрі.

Від того часу минули роки. Музичний Інститут, чи львівський чи то філії, встигли вже випустити цілий ряд абсольвентів, багато вчилося по польських школах, а то й заграницею. Не всі оці грачі зорганізовані, я сам запримітив у Львові багато скрипаків ніде не зареєстрованих, а знаю, що деякі з них вже грали в орхестрі.

Необхідно негайно перевести реєстрацію всіх українських музик, що грають на інструментах смичкових, дерев'яних, бляшаних та перкусійних, вчисляючи сюди не тільки тих, що мають абсолюторію, але й тих, що з деяких причин мусіли припинити студії. Взявши під увагу їх зрілість, можна буде приділити їм свій пульт у орхестрі, заохочуючи рівночасно до доповнювання студій. Спершу доведеться доповнювати дальші пульти здібнішими та зрілішими учениками Музичного Інституту; з часом ці ученики, закінчивши студії, ввійдуть автоматично до фільгармонії.

Треба буде повести по всій українській пресі кампанію, заохочуючи молодь студіювати не тільки смичкові інструменти (великий брак грачів на віолі та контрабасі) але й дерев'яні (флети, обої, клярнети, фаґоти) та бляшані (трубки, лісні роги, позавни, басова туба). Не забуваймо теж, що в цілому Львові немає ні одної гарфи, та що немає ніодної людини, що вміла б на ній грати. Музична карієра такого адепта була би цілком запевнена.

Маючи в руках реєстр усіх українських музик, легко буде можна скеровати охочу молодь, студіювати якраз ті інструменти, що їх потрібно до поповнення своєї орхестри.

Як бачимо, це праця розложена на роки. Та зволікати немає чого, треба негайно взятися до діла та старатися виповнити цю велику прогалину в нашій музиці.

Наскільки я встиг за той короткий час, що я є у Львові, придивитися, то буде можна зараз таки почати працю з орхестрою в малому складі. З часом вона буде кріпшати та розростатися. При солідности та пильности, з якою, як мені відомо, беруться до праці українські музики, не треба їй буде побоюватися конкуренції іншої місцевої орхестри, якій ще так багато бракує до досконалости.

Спочатку справа вимагатиме багато безкорисної праці не тільки організаторів, диригента, але й членів орхестри. Та взявши під увагу ідейність та запал, з яким беруться до діла українські музики, віримо, що всі трудноші будуть поборені, та що праця напевно принесе успіхи.

СТЕПАН ЧАРНЕЦЬКИЙ.

З пожовклих листків

Так часто стає в моїй памяті його незабутня для мене постать. Задуманий, з імлою вклоненими очима, з таким характеристичним черепом, під яким — здавалося — ніколи не вгавала буря...

Жив у безпросвітній нужді і минувся так тихо як і чимало інших, що жили мистецтвом і обманювали себе, що можна у нас теж і жити з мистецтва...

Такий був Денис Січинський.

Серед залишених листів мав я нагоду переглядати один з його останніх листів, щось у роді заповіту писаного до одного з найближчих другів, Ярослава Вінцковського, що жив тоді в Дрогобичі.

Це дуже характеристичне та цінне письмо наводжу дослівно, змінивши лиш правопис і одно драстичне слово.

Бережани 28/2 1909 р.

„Дорогий Товаришу!

На Твою останню картку відписую таки негайно, бо хто знає, що завтра станеться.

Я — підчас мого двотижневого майже (від 2-го до 13-го лютого с. р.) побуту у Львові, доконче хотів бачитися з Тобою, і то з ріжних оглядів, та був у Родичів Твоїх два рази, но — на жаль — безуспішно.

Будучи тяжко і безнадійно хорим, бажав я в останній раз бачитися з Тобою, — бо добре хіба знаєш, що я, — крім Тебе — нікого більше вже не маю на світі, — тож хотів про дещо поговорити, — а дальше: — а говорю це тверезо і поважно, — тому, що дні мої літерально почислені, — бажав я впорядкувати мої, артистичної натури інтереси.

Бо є і в мене під руками, а далеко більше ще між людьми по широкому світі, моїх творів у манускриптах і відписах, — а я не здаю собі просто справи, що то за річі, кілько їх є, і де вони находяться?

Щодо опери „РОКСОЛЯНА", — то Джулинський зриває зносини з тою справою (це задецидує рішуче завтрішній день!) а зриває тому, що я, — як хорий, і до праці (як інструментація спеціяльно) покищо неспосібний, не хочу (і ніяк не могу) підписати йому контракту на: 2.000 кор. нижчого, як я зажадав, і то перед викінченням опери! — Потерпає бідачисько, що я вмру!; грошей на виїзд на клініку до Відня не дав, — хороба прибрала тепер таку фазу, що всяка операція вже спізнена, а я штукою лишень, себто морфіною і аспіриною держуся з дня на день, вижидаючи кінця. — По повороті зі Львова до нині, жив я в Бережанах — кредитом! — але, аби мати кредит, такий, який я тут маю, треба точно що першого платити довги, а він заповів мені через людей, що, скоро я йому не підпишу цирографу, то не дасть мені 1/3 1909. (себто: завтра) ні сотика!!

Таким чином зриває він первісну устну умову, — якою (без означення ціни і реченця доставити викінчену оперу) ще дня 23/10 1907. в присутности свідків заанґажував мене у Станиславові особисто, до себе (до Лапшина), в ціли написання опери.

Опера на укінченню; витяг фортеп. (давно в руках Стадника) на чисто писаний і оправлений, є: Druck u. Bühnenreif, — бракує ще дещо з — нелегкої орхестрації.

Тож знаючи, що він, зле, або і цілком ніким розумнішим не інформований, зірве завтра цілий інтерес, — бо я жадного контракту перед викінченням праці йому не підпишу, хочби за нелюдське поведення в фінансових справах, в хвилі, коли я обложно хорий, — уважатись можу за власника моєї опери, як автор, ніким незвязаний, — скоро він відступає!

Рівночасно вношу до Суду позов ударемнити замовлену працю, — а зазначую, що нема досі між нами жадної правноважної письменної умови, тільки устна у Станиславові.

Тому то — Дорогий Товаришу, хотів я передати (на випадок моєї смерти) манускрипт і невикінчену інструментацію „Роксоляни" як і право домагання і виегзеквування від Стадника або о. Джулинського фортепіянового витягу, готового до друку з тої опери. Тобі або заснованому Тобою, одинокому нині у нас мизучному видавництву „Торбан", — а крім цього всі мої, денебудь вони находяться, композиції та манускрипти на власність!

Гонорару не жадаю, (хіба...), але бажав би, щоби мої праці дісталися в компетентні руки.

А квестія рахунку мого з Джулинським байдужа, бо він сам каже, що зрікається права жадання від мене звороту вплачених грошей, а зрештою не я, а він зриває інтерес.

Стільки щодо інформацій.

Тобі з Дрогобича трудно — знаю це — вирватися; а ще в додатку до Бережан, — але мені ще трудніше! Вівторок (2/III) поститиму, бо не буде ані гроша на віктунок, а далі, далі — точений недугою, без ліків і поживи знидію, або пущу кульку в лоб!

А так бажав би я сердечно бачитися ще раз бодай у житті з Тобою. Даруй, що пишу на подлім папері, але кращого не маю.

Цілую сердечно Твій

Денис Січинський."

Така була остання його сповідь.

Небавком після цього на станиславівському цвинтарі всипали Січинському могилу...

БОГДАР ЖАРСЬКИЙ

ВІТЕР У ЛІСІ

Незнайомий Пане!

Мій приятель уже не живе... Коли вчора як звичайно зайшли ми до його кімнати, він лежав витягнений струною на своєму ліжку і здавалося спав. І справді він спав, але сном вічним. Покликаний лікар ствердив смерть від перевтоми. А між паперами на столику я знайшов цього листа, заадресованого до Вас. Сповняючи бажання мого приятеля, пересилаю Вам його. б. ж.

*

„Пане Евгене!

Ви певне пригадуєте собі той блакитний вечір, коли удвох ходили ми у ліс... Правда, таких вечорів було багато, але я думаю про останній. Тямите?

Великий червонець сонця важко котився над темною смугою далекого ліса. Легколетні, білі хмарки розмальовували просинь блакиті в чудний, квітистий басаман. Тверда стежка крутилася між доспілими житами, що шамшіли наважнілі золотим зерном. Пригадувалися уривки із книжок, де молоді поети писали про шум вечірнього моря. В уяві ставали синяві хвилі незнаних океанів і лоскотав ніздрі вогкий подих ріки. А жита шуміли. Ми йшли звільна, глибоко вдихаючи вечірню прохолодь. Було дивно ясно...

Коли ми ввійшли до ліса, пройняв нас містичний настрій. Крізь зелене верхівя бризкало нам в очі полумяне сонце, а з зеленої глибини пущі провівав вітер. В таку хвилину очі яснішають, бурлить живіше кров у юнацьких жилах, а думки... а думкам меж ніхто не зазначив.

І тоді ви почали говорити.

— Ігоре, чи відчуваєте ту красу?... Красу поезії природи? Красу шуму обвітрених дерев у повені вогняного заходу... У своїх віршах ви так гарно її змальовуєте...

Ви стояли впяливши мрійливі очі в зелень. І тоді у мені щось переродилося. Мені стало досадно, що я зустрів людину, котра уміла так само відчувати як і я, і через це потрапила мене зрозуміти. Мені стало досадно, бо я відчував у вас вдачу рівно сильну як сам. А досі я зустрічав тільки слабших. То ж і відвик від змагань із рівносильними.

І пригадую собі ваш здивований погляд, коли я зачав пристрасно перечити.

(— У мене накипала лють. Якась незнана дотепер злоба. Страх звіря, що нечайно побачив себе припертим, оруженим з усіх сторін, — і майже безсилим боронитися. Я хотів усьому перечити. Перечити! Перечити! —)

— Ні, Евгене. Я не відчуваю краси поезії природи, бо її нема! Нема краси, нема поезії! Чуєте: нема! Все це брехня. Поезію вигадали на те, щоб давати змогу найбільшим падлюкам грати ролю невинних, романтичних героїв.

— Ігоре, а ваші поезії?...

— Брехня, ремесло! Силуване нанизування добираних слів, без змісту, без цілі, без творчого вогню.

Тоді ви підійшли до мене і поклали руку на чоло.

— Ігоре, у вас гарячка.

Так! Так, у мене тоді була гарячка. Я просто стояв на межі божевілля. Дико лоскотіли у мене виски, кров давила горло, а те нове почування палило, палило диким вогнем... Коли ви лагідно заявили, що треба вертатися домів, я вперто сів на землю й не хотів.

І коли нині пригадую собі ці хвилини, гидко мені стає себе самого. Кілько, по віках культури криється в людині із звірят.

Ми від того часу не стрічалися. Я, Евгене, промантачив себе на азартній грі з життям. Нині мої очі вже не виблискують вогнями. У мене нема вже золотих мрій. А нині, чую, скінчу свою життєву мандрівку. Піду в друге життя. Може там знайду принаймні спокій.

Хочу ще тілько написати вам, що я тоді в лісі, чи не збожеволів був. Знайте, що я різко відчував красу життя. Ішов в життя із високо піднятою головою, із гарячим серцем в долонях.

Блакитними вечорами, коли на небу запалювалися зорі і великою цитриною коливався місяць, горіли у мене щоки, блискали очі і я пянів красою поезії. Кожним атомом свого існування гаряче бажав я краси, сонця...

Блакитними вечорами ішов я над недалеке озеро й довго в ніч сидів заслуханий у шепіт лісу. Між деревами, між зеленими кучерявими смереками совалися таємно тіні; чоло холодив вітер.

(— Вітри, вітри! Стороно блакитна, стороно тверда, стороно рідна. Стороно заросла терниною, колючим глодом, карлистими ялівцями. Стороно — завіяна пянким, гострим вітром. Вітром солоним. Камяна стороно, смерек і вітру! —).

Тоді хлипало зелене озеро... Часто заставав мене над озером срібляний ранок. Тоді зелені хвилі грали шафіровими бризьками, велике листя латаття блистіло краплями холодної води. Зпід сивої кичери вставало сонце. Велике, червоне, гаряче. Мені хотілося бігти до нього і процілувати його.

Я не тільки відчував красу життя, але й жив нею!...

От і все. А коли дістанете цього листа, возьміть китицю жагучих, кривавих троянд і покладіть мені на могилі. Я так страшне люблю великі, повні, обвітрені троянди!

ЮРІЙ ДОЛИНА.

Мукден, стара столиця Манджурії

Де починається Далекий Схід?

Я висів на харбінській стації і пройшов попри шпалір голубо зодягнених агентів китайських гостинниць, що всі верещали і простягали записані китайськими значками паперці. Мене окружили двохколесні рікші, а на перехресті вулиць побачив я першого поліціянта під чималим жовтим парасолем. Так, я був уже певен, це Далекий Схід розкрився передомною.

Та довелось пожити трохи у Харбіні і моя мерша „певність" розвіялася. Без сумніву, міркував я, Харбін це далеко-східне місто та воно чогось дуже зросійщене. Виходить тут щось аж пять російських щоденників, де не глянь виростає з моря будинків копуласта церква, а мало не кожен китаєць знає мову Пушкіна.

Тому мерщій вибрався я шукати Далекого Сходу більше на південь. Найшов його у Мукдені.

Стара столиця Манджурії, а деякий час і всього Китаю, нараховує приблизно пів міліона населення. Більш-менше така, як Харбін, але коли у Харбіні проживає щось 50 чи 60 тисяч росіян, у Мукдені всіх чужинців душ не більше 1400. Одночасно живе тут ще в окремій японській концесії, з 60000 японців.

Щоб сьогодні дістатися з Харбіна у столицю Манджурії, досить проспати одну ніч у вигідному вагоні. Дістанете там не тільки чистеньку постіль, але і японське кімоно*) ба, навіть — капці. Вранці збудить вас протяжний голос хлопця, що крізь тубу, більш виспівує, ніж вимовить близькість столиці:

„Джіп-пун Сін-кйо чаку..."**)

Тоді треба борзенько вставати, вмиватися — столиця надходить.

Столиця це ще не Мукден.

Нова столиця Манджурії це місто, що його з зухвалою завзятістю покликують до життя японці.

— „Збудуємо його до пяти літ!" — сказали собі. І будують. Із пісковатої землі, що вчора ще була пустинею, виринають величаві будинки міністерств, шкіл, лікарень. Спортові майдани межують тут з сільськими садибами, трамваї їздять вулицями, де ще немає ніодного закінченого дому. Трохи так будувалися міста французького Марокка, нова столиця Туреччини, і Гдиня.

Звідсіль ще кілька годин їзди у Мукден. Їду в поспішному поїзді, що крізь Мукден лучить нову столицю Манджурії з приморським Фусун у Кореї.

Краєвид тепер міняється. На півночі, біля Харбіна, багато було ще невжитків, жовті селянські садиби тулилися нерідко серед оборонного частоколу. Манджурія — це край сильних озброєних банд хунхузів. Кажуть, що з давніх-давен була це батьківщина людей військового і грабіжницького ремесла. Та тут на півдні край густо заселений. Нерідко трапляються блідо-зелені рижові поля, штудерно розмежовані, ніби шахівниця. Саме працюють на них. У широких соломяних капелюхах, по кістки у болоті, схиляються люди над дрібненькою билиною ряжу. Її-ж треба, кажуть зокрема виймати і пересаджувати у грязьке болото.

До Мукдену приїжджаємо в ½ на 12-у. Залізнича стація положена серед японської концесії. Ще років тому не більше трицяти простягалось тут про-

Тунґ-лінґ біля Мукдену. Ворота.

сторе мійське цвинтарище. Його купили японці від управи міста, мерців перенесли (так упевняють) і збудували модерну дільницю.

Рікша завозить мене у готель „Кейнінґ". Це тільки покитайщене німецьке слово „Кеніг". Справді, мені назустріч виходить німець, чи пак австріець. Окружає мене атмосфера східньої гостинниці. Багато китайської служби у давних голубих халатах безшумно кружляє у просторих салях серед мовчезних поклонів. Безупинно вертяться могутні крила вентиляторів. Адже тут саме манджурське літо...

Розкрию перед вами рубець його „інкогніто". Манджурське літо це така пора року, коли небо не щадить людині нічого, ані рясних дощів, ані спеки сонця. Буває так душно, що люди виглядають як вилякеровані власним потом. Грудями важко тоді дихати, а додайте безнастанний туман пороху незабрукованої і невиасфальтованої вулиці, де ніхто не турбується за такі дрібниці, як поливання вулиць водою. Тому манджурське літо не належить до приємних пір року. Триває воно коротко, але надокучить.

Та мені хочеться бачити, пізнати, стара хвороба, що дошкулює щораз більше, як воєнний — ревматизм.

Беру готелеве авто і їду назустріч спеці і старому місту. Ось могутні сірі мури, що окружають усе старе місто; переходжу кільометр чи два навпростець людною вулицею і передомною зявляються покрівлі цісарської палати. Яка несподіванка! Я чогось уявляв собі китайську архітектуру безбарвною, сірою, як наші европейські костели і храми, а тут ненадійно все розквітає передомною теплими ко-

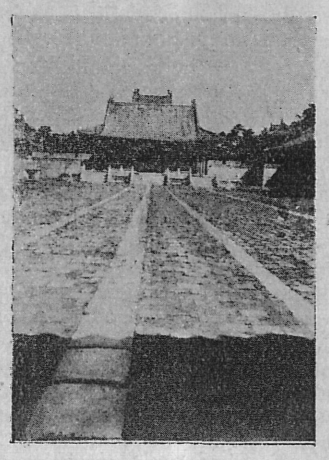

Тунґ-лінґ біля Мукдену. Мавзолей династії Цінґ.

льорами! Покрівлі китайських пагод — тут у Мукдені, бо інших ще не знаю — цитриново-жовті або циноброві. Вони всі з блискучої черепиці з кумедними звіринними оздобами на краях покоівлі.

Розглядаю все захоплений і роблю знимки. На жаль, до середини палати мене не пускають. Якась несвоєчасна реконструкція, загальні порядки, чи щось подібне.

Залишаюся серед спеки сонця, трохи так як голодний, якому зперед носа забрали миску з їжею.

— Везіть мене у музей! — кидаю коротко мому шоферові, молодому російському емігрантові, і лізу у розпалену сонцем кліточку авта.

На жаль, мій шофер здається не розуміє мене. На його думку музей — ось тут перед нами — у цісарській палаті. Про інший він не чував.

— Якже-ж це! — вже сердитий тикаю йому під ніс мій мініятурний плян Мукдену. — Он тут, гляньте!

Діло у тому, що мій плян Мукдену такий малий, що нікуди з ним не потрапити. В одній частині міста зазначений там музей але назви вулиці немає.

— Від 6 літ мешкаю у Мукдені — оправдується славний мій шофер, — але про „якийсь" музей я не чував.

— Їдьте!

Починаємо крутитися вузькими вуличками. На жаль, ніхто не всилі дати нам пояснення. Китайці не розуміють ні слова, японців у цій дільниці міста не зустрічаємо.

Дрятують мене злобні усмішки мого шофера, тому відсилаю його до дому, сам беру рікшу.

Показується, що я вирішив доволі непрактично. Китаєць, що тягне рікшу, не знає ніяких адрес. Уже добре коли потрапись на залізничу стацію, про готель нічого й казати — його адреси він зправила не знає. Зрештою, як з ним балакати? Знаю ледви кілька китайських слів, а мій кулі іншої мови ані в зуб!

Знову крутимося, тупцюємо, навколо кількох улиць. Спека дошкулює щораз більше та ще більш від неї допікає свідомість прогаяного часу.

Уже маю залишити даремні пошукування, коли на одній стіні будинку спостерігаю, нарешті, три китайські знаки, що означають — це знаю — музей.

Вистрибую з рікші і кидаюся у ворота. Знову китаєць-дверник, що людської мови не знає. Та в мене вже є три спасенні китайські знаки виписані на мурі будинку і я вперто показую їх дверникові.

Нарешті розуміє, виходить та обмінюється із моїм візником кількома словами. Мені доводиться знову заняти місце у візку.

Виявляється, що я попав у... задні двері музею. Мій кулі завозить мене тепер перед фронт.

*) Тзв. немакі (стрій на-ніч).
**) Шін-кінґ за 10 хвилин.

Памятайте про літературний фонд Т-ва Письменників і Журналістів.

МИКОЛА ФЕДЮК

Мистець до суспільности — суспільність до мистця

Тема ніби така, що: або лізь на проповідальницю, та балакай до малярської братії „казання" про те, як догоджувати таким, що мають купувати образи, або бери в руки тацку, та збирай лепту „на боже" — або: одно і друге. Коли, як коли, а в наші часи і в наших обставинах до тої міри розгубилися погляди на пристойність і повагу, що такий підхід, відповідно підмащений, можна би вважати правильним...

Часи справді кумедні та трагічні рівночасно. І серед цих часів та обставин Господь, чи безробіття зсилає оце безліч вистав, безліч малярів і різьбарів, багато гамору, ще більше ворожнечі й нарікань, густі клуби чаду непорозумінь, а мало... грошей.

Все це, у купі, деякі мистецькі критики у своїх статтях з емфазою називають ренесансом українського мистецтва. Ну, воно від того — стаття краща. По правді ж то анальогія з Ренесансом булаб хіба трошки правильна щодо кількости з пензлями в руках людей.

Вже хочаб узяти порушену тему: Чи в Ренесансі де коли треба було кому стільки коментаторів-критиків-теоретиків? Чи тодішня суспільність потребувала захвалювань, пояснень і посередників, які вмовляли б у неї, що образ чи різьба тільки... видаються незугарні і нездалі, а в дійсности вони добрі, та вартісні? Що там говорити багато: між Парнасом багатьох сучасних творців, пензля, долота, чи пера і юрбою смертельників (для котрих ціла ця творчість і призначена) — величезна прірва і здається, непрохідна пропасть... І дивно та смішно: чим більш найновіше мистецтво намагається бути сучасним, тим більш сучасна аж суспільність його не розуміє... Називають це явище ріжно: хора суспільність, або хоре мистецтво, або ж: і суспільність і мистецтво хорі. Патольогія, та й тільки!

Обставина, що цей стан речі — це загально-европейське явище — не особливше галицьке та львівське — мало потішає нас, самих мистців і суспільність.

Хіба погодимося всі на те, що воно аномалія, що так — не повинно бути. Вже ж хіба мистцеві далеко не байдужа справа, чи його твір прийме суспільність з теплою прихильністю або й з захопленням, чи оцінить, признає, „зрозуміє" лад, який він пропагує, чи навпаки: перейде попри нього байдужно, а то й з кпинами або лайкою. А і для суспільности, для цього аноніма воно теж ніяково, а то й обидно: прийшов оглядати, ба може й купити, а тут: чорт зна що, якісь дивогляди намазані лоєватою фарбою, гей якою кострубатою тріскою і це має бути мистецтво...

Як відбігла сучасність від ось такого зворушливого образу, коли то в XIII-ому столітті у Фльоренції захоплена красою Богоматери, кисти Чімабуе, юрба несла цей образ із робітні мистця в святочній процесії до церкви, (що пізніше повторилося ще в Сієні з твором Дуччія). Загал відчував мистецтво безпосередньо та глибоко. Мистець був справді речником творчих уявлінь суспільности, і ця суспільність в цілому обемі мистецьку творчість апробувала. Просто й безпосередньо давав мистець своїм сучасним те, що було змістом епохи. Простими, зрозумілими словами передавали і приймали творчі обявлення. І так було в кожній великій стилевій добі. Як яскраво відбиває від наведеної події вулична бійка у Міляно після проголошення футуристичного маніфесту, що сталося 30 літ тому... Зате якими, не тільки відразливими методами, реклямами та біржевими хитрощами та й... кулаками йде сьогодні на заході боротьба за мистецький світогляд!

Читаємо й чуємо аж до зануди про „переоцінку мистецьких вартостей", про „зріжничкування понять", „відшукування, метафізики річей" і т. ін — з одного, то знов про декаденс (занепад) модерної творчости, деґенерацію, „клінічне маячення", розколини в будові цивілізації Европи, занепад етичних основ, хаос, вичерпання культурних можливостей і т. п. — з другого боку. Цю низку наведених висловів, хоч вона ще далеко неповна, треба вважати за ствердження і зясування нинішнього „несупокою у творчости".

Здаємо собі всі добре справу з того, що минулого не завернеш. Одначе нехай вільно буде висунути скромний погляд, що і серед найбільш заплутаного ускладнення не тільки можлива, але й вказана — льоґіка й доцільність.

Буде тому коло 30 літ, ще перед війною, зібралося в одному французькому місті кількох малярів, що в присутности нотаря перевели кумедний експеримент з ослом. Довговухому привязали до хвоста квач, підставили палітру з фарбами і полотно, а „вимальований" в цей спосіб образ післали на виставу тодішніх екстремістів, назвавши його поетично: „Заходило сонце над Адріятиком". Тодішня ліва мистецька критика приняла картину з захопленням, а згадана ґрупа мистців проголосила в пресі, як ця картина повстала з фотоґрафіями, нотаріяльним протоколом і печаткою. Наробило це багато шуму й сміху в цілій французькій і заграничній пресі. Борони Боже, я не дотого, щоб посміхатися з модерністів чи — екстремістів, з яких чимало входить в історію мистецтва — клясиками, але дотого, що воно явище не нове на Заході, а в нас оце заводиться. То — раз! А друге: фарби може всякий купити і сьогодні, як і давніше, малює хто хоче: малює ґімназист, малює панна, малює замужня дама з нудьги, а було, що навіть осел малював хвостом, обганяючись від мух (і нині може малювати).

Здається, що наведена „притча" не менш несмачна в пристойній статті, як той чад загального непорозуміння, яке трійливим димом обгортає гостей мистецьких імпрез, такої організації як АНУМ, де один глядач другому допитливо дивиться в очі: чи здушити в собі сміх, чи голосно реготатися... Бо з боку стоїть автор, або офіційний рецензент Т-ва. Бачить глядач вікривлені фіґури, зле нарисовані руки, лікті, роздуті пики — як не бачити? Але й бачить між ними розвішені образи добрі, в котрих подивляє вмілість Бутовича, Холодного, Масютина й ін. і не знає чому вони — разом оце виставлені з тими, що не „вміють" рисувати й малювати?...

Ба, що більше! Баламутство поширюється ще більше внаслідок яскравої розбіжности критичних оцінок; один критик підносить якусь річ чи якогось автора під небеса, а другий ту саму річ вважає богомазом.

І ось в імени цих „невідущих" 99.999% звертаємось до офіційяльних критиків з просьбою, не за стереотипну рецензію, а вияснити: 1) Чому вкладають виставу так різношерсто і чому воно так добре, коли... АНУМ так робить, а хто другий — то зле? 2) Вияснити просто, зрозуміло й переконливо (без „енергетик" і т. п. жаргонових висловів) чим імпортаж захвачених зверхних прийомів усякого модернізму добрий і чому його корисно тут насаджувати, бо дотеперішні заходи це вияснити... тільки затемнюють справу.

Аж тепер мене модерністи повісять. Вже виразно бачу, як лагодяться. Алеж погодіть панове, й мені життя миле. Стаття вимагала, я тільки в імени тих величезних відсотків...

Порозуміймося. Модерністичні, екстремістичні і всі т. зв. „ліві" мистецькі напрямки, які — сказатиб до речі — існують рівнобіжно з „правими", клясичними, виросли у своїх осередовищах як продукт їх (цих осередовищ) культурно-життевих ускладнень. Там, у тих осередовищах, де вони виросли, вони мають свою підставу, так сказатиб свій ґрунт у цілій низці життевих питань, станів та й узагалі цілої дійсности тих збірнот, що її вони відзеркалюють. „Ліве" мистецтво є там простим дзеркалом, коли не цілих ґромадянств то певно їх величезних частин. Та хоч те „ліве" мистецтво в засаді є простим дзеркалом у батьківщинах екстремізму, то й там його не розуміють, а одною з причин того незрозуміння є безліч неустійнених критеріїв, що змінюються — нераз дуже радикально — з появою нового мистецького напрямку, чи як тепер звичайно кажуть: нового „ізму".

Не надто приманливо виходять у тому „лівому" мистецтві „подобія" тих суспільностей, які воно відзеркалює, але тут нічого не винні ні загал ні навіть мистці. Екстремізм, оте „ліве" мистецтво в цьому випадку не є ані карикатурою-фарсою, ані навіть кляпою безпеки; це радше якийсь гострий дисонанс і крик розпуки серед давлених трибами та колесами цілої цивілізації людей.

НА ГОСТИНЦІ
поручаю
багато засібний
склад ювелірських
товарів
годинники
столове
срібло
Ціни
реальні.
Товар
доброї якости.
ЯН ЯЖИНА, ЛЬВІВ
ПЛ. МАРІЇНСЬКА 4. ЕВРОП. ГОТЕЛЬ

На „ліві" (добрі!) речі треба глядіти як на явище так само цікаве, як взагалі усяка інша мистецька творчість. Французьке чи німецьке „ліве" мистецтво виростає коріннями з життя ґігантичних урбанізаційних осередків, їх нужди по закамарках і сутеренах, їх таємних пороків, перфідії і перверсії, розкішного багатства перших поверхів і осягів техніки і т. д. І не є воно поезією суспільних політично-лівих ні правих ґруп, а власне їх обох разом. Саме ця обставина викликала багато непорозумінь, як ось у большевицькій Росії, де якийсь час думали, що „ліве" мистецтво ідентичне з суспільними лівими течіями.

На нашу думку все те більше цікавить дослідників як наш широкий загал. А наш екстреміст, український мистець, захвативши в останніх роках більш чи менше з того джерела защіплює те захвачене на нашому ґрунті, защіплює правильно, зовсім правильно! — але під одною важною умовою: що він ідентифікує наш народ, нашу вдачу й культуру, наші обставини та загалом ціле наше життя, суспільні, політичні і всякі інші відносини із „моральною температурою" вогнищ екстремізму. Бо тільки тоді є узасаднена творчість і вона в праві не оглядатись навіть на глядачів ні критику, коли має підстави в самому житті! Алеж нехай він сам відповість на питання... чи він у праві?

Повторюємо: в батьківщині „лівих" течій і течійок публика їх не розуміє. Проте, як відкинути чимало шарлятанерії і блюффу, неуцтва, та ріжного роду реклямних махінацій, вони — ті течії — обосновані там життевою (не мистецькою) дійсністю. На нашому ґрунті: ні одне, ні друге!

І питаєш сам себе: По-що багато гамору з нечевя? Екстремістичні закукуріччення — тут — мають рису: бути „mehr päpstlich als der Paps selbst" практичні та теоретичні заходи приймають оце „зворушливо" — парвенівський і парафіянський тон...

До нашого мистця треба би сказати: Не заінтриґуєш, братчику, француза, чи німця — його підходом... (А як навіть це декому раз на сотню літ може і вдатися, тоді такого Архипенка німецький знавець зве просто: „ein Fransoze gewordener Russe" — і не булоб засадничої ріжниці якби назвав „Ukrainer". Глядіти ж на всякі ефемерні ембріони стилів (-„ізми") крізь побільшувальне шкло інтернаціональности — вселюдськости — всесвітности, чи що, — значить не орієнтуватися в цілому комплексі мистецької творчости, в її історії, як теж функціональному звязку мистецтва з життевими чинниками.

І даремно тут дошукуватись якихось анальогій як прим. фактів, що побіч італійського, у своїх починах, ще був ренесанс французький, німецький і т. д.

Тут зазначимо тільки коротко: ми булиб дуже убогі як збірнота національна і культурна, якби треба було доказувати, що наш мистець-екстреміст не має рації, аж якимсь фізичним „китайським муром". А навіть коли вам треба лопатою в голову класти, то зміркуйте, що ми є предметом, тільки предметом, а не підметом сучасної нашої дійсности, панове „бунтарі" зпід екстремних знаків, і наша реакція повинна бути інша, зовсім відмінна!*)

*) Містимо цю статтю, бо вона висловлює багато думок дуже інших від тих, що ми досі чули. Сподіємося, що в тій справі ще дехто захоче забрати слово. — Ред.

Практичні
подарунки
на Свята!
це вовни і шовки на сукні,
фланеля на шляфроки, піжами,
блюзки як теж великий вибір
матеріялів на мужеські убрання,
покриття по низьких цінах
ДІМ МОДИ
ЛЬВІВ, (Европейський Готель)

Історія Українського Війська для наших Передплатників

В попередньому числі „Назустріч" вмістили ми статтю про недостачу у нас великих настільних видань, які звичайно у кожного народу відграють велику ролю у ділянці національного виховання. У тій статті підкреслили ми появу „Історії Українського Війська", видання Івана Тиктора, що має усі дані на те, щоб стати тією необхідною книгою, без якої не зможе обійтися ні одна українська родина. Написана з великою любовою до нашого давнього й недавнього минулого, ця книга розказуватиме старшим і молодшим поколінням і навіть тим найменшим зпоміж нас, що тільки що зачинають розуміти друковане слово захоплюючись в першу чергу образками, розказуватиме про те, як у нас від найдавніших аж до найновіших часів творилася і зростала сила, що стояла на сторожі чести нації.

Свідомі того, що „Історія Українського Війська", може стати дуже цінним засобом у плеканні любови до нашого великого минулого і з другого боку незрівнянним провідником у вихованні наймолодшого покоління, ми бажали б усім, що тільки в нашій силі, причинитися до того, щоб ця книга знайшла доступ до всіх наших інтеліґентських домів і селянських хат та щоб поруч Історії України і нашого національного евангелія, Шевченкового Кобзаря, вона стала тією скріплюючою, чистою, джерельною водою, що надаватиме бодрости нашому національному орґанізмові.

З тією метою виєднали ми від Видавництва „Українська Преса" згоду на те, щоб Передплатники „Назустріч" мали змогу набувати цю цінну книжку на дуже догідні місячні сплати. Мусимо признати, що Видавництво „Українська Преса" віднеслося прихильно до наших заходів, внаслідок чого ми добули для наших Передплатників таку умову набуття „Історії Українського Війська":

Кожний Передплатник „Назустріч" дістане „Історію Українського Війська", як на адресу Видавництва „Українська Преса", Львів, вул. Косцюшка 1 а, вишле першу рату в сумі 4.— зол. і разом з нею зобовязання, як залучений зразок, що решту належности, тобто 14 зол. сплатить у семи місячних ратах по 2 зол.

Ця умова справді дуже догідна, бо дає змогу в дуже легкий спосіб набути цінну й необхідну в кожній хаті книгу кожному, що вишле таке замовлення:

Замовлення

До
В-ва „Українська Преса"
у Львові,
вул. Косцюшка 1 а.

Я, передплатник „Назустріч", користаючи з удогіднення, яке виєднала Редакція „Назустріч" у Вас, — замовляю „Історію Українського Війська" в мистецькій оправі за ціну 18 зол. на такі місячні сплати:

І-шу рату в сумі 4 зол. висилаю рівночасно на Вашу адресу, а решту, тобто 14 зол. сплачу рівними місячними ратами по 2 зол. починаючи від . . . . . 1937 р.

По одержанні першої рати, тобто 4 зол., прошу вислати „Історію Українського Війська" в мистецькій оправі й оплачено на адресу:

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . , дня . . . . . 193..
Підпис замовляючого:
. . . . . .

Це замовлення можна вирізати й наклеїти на листівку й вислати, або-ж коли хто зберігає числа „Назустріч" можна переписати його дослівно на листівці чи в листі. Для вигоди замовляючих можемо погодитися, щоб першу, але тільки першу рату, тобто 4 зол. наші передплатники вплачували розрахунковими переказами „Назустріч", але тоді треба на обороті виразно зазначити, що це церша рата на „Історію Українського Війська".

Просимо памятати, що з першою ратою треба конче вислати наведене вгорі замовлення, без якого В-во „Українська Преса" не зможе вислати книжки.

Ця умова, що дає Передплатникам „Назустріч" змогу набути „Історію Українського Війська" на догідні сплати, обовязує тільки до 15-го січня 1937.

Всі нові українські видання краєві та з Великої України
Книжки та журнали в чужих мовах
поручає:
КНИГАРНЯ НАУК. Т-ВА ім. Т. ШЕВЧЕНКА
у Львові, Ринок ч. 10.
Увага: Катальоґи висилаємо на бажання. Вийшов повний катальоґ: Історія ч. І. і V.

СОФІЯ ЯБЛОНСЬКА 2

ЮКІКО

Юкіко замовкла, перевела дух і старалася зібрати свої розсипані думки. — Моє життя колись давно було садом безжурности, усміхів та щастя. Я кохала квіти, сонце, птахів. Я була одиначкою нашої родини, бо моя мати за скоро покинула нас. Не тямлю її, хоч ще тепер, коли зачиню очі, виразно бачу її гарне, ще молоде обличчя. Вона часто зявлялася мені у снах і коли я описувала мому вуйкові її вигляд, він називав мене чарівницею. Раз, тямлю, він сказав мені, „Подивися на себе у дзеркало, там побачиш живий образ твоєї мами", хоч я уявляла її собі трохи іншою. Не знаю, чи ви зрозумієте мене? Не знаючи, що таке мама, я не відчувала її недостачі, хоч для неї берегла якнайніжніші почування. Я малювала її портрети, яких зразки черпала зі зяв моїх снів, щоб могти завсіди бачити її, — щоб вона могла частіше відвідувати мене.

Але це не була ні туга ні сум. Її брак зовсім не засмучував мого дитинства. Всно було таке ясне, таке безжурне. Моя родина і мій вуйко виявляли мені багато любови, — може власне тому, що я була сиротою. Вони сповняли усі мої бажання і примхи, які ввесь час зростали.

Мені здається, що я була найщасливішою дитиною Японії. Останній з моїх споминів про Японію, про наш дім, це велике свято, у день моїх заручин... Я тільки здалека, через заслону могла побачити мого судженого... Це був несмілий хлопчина, якого батьки зараз по наших заручинах мали вислати на довгі студії в Америку.

Це все якби сон. Короткий сон...

Я мала всего десять літ, коли мій вуйко примушений обставинами покинув Японію, звідки забрав зі собою тільки мене. Від тоді я вже не бачила мого краю, майже забула його.

Зате тепер я цілою силою моїх споминів вертаюсь туди, і... може зануджую вас ними?...

Ви певно дивуєтеся, що байки, які ви читали про мене в ґазетах зовсім неподібні до мого оповідання. Але ґазети?... Ви певно краще за мене знаєте їх підкупні правди.

Нічого в мені нема королівського, — я не княжна і на жаль моє життя не є жадною байкою. Це все потрібна, видумана для кінової зорі реклама... А вдача моя зовсім буденна. Ми, японки, всі подібні одна до одної та коли я від них трохи ріжнюся то тільки тому, що відкинула наші старі звичаї, і затратила ввесь їх чар...

Жермена з напруженням слухала її слова. Тихі тони мельодійного голосу, що спокійно лилися, мов би оповідали байку не свого життя, а зперед віків. Вона подивляла спокійну лінію чола та непорушні очі, які не виявляли найменшого зворушення.

Зате в Жермени від зворушення тремтіли пальці. Вона до болю стиснула свої руки, щоб не виявити свого схвилювання і майже не сміла ворухнутися.

Тоді у Люксембурському саді, памятаєте, коли я незнайома підійшла до вас і попросила дати мені одну з ваших білих рож... Тоді мені було вісімнацять літ і мені здавалося, що світ до мене належить, що нічого неможливого не існувало. Тоді... На вашій руці лежало кілька білих рож і ви без здивування, а навіть з усміхом простягли їх до мене. Тим одним жестом ви покорили мене. Від тоді крім вас я не шукала іншої приязни, — хоч ви напевно мали хвилини сумнівів, зневіри... Зате сьогодні ви все зрозумієте. Дня нашої першої зустрічі я ніколи не забула. Це не був перший раз, коли я вас там зустрінула. Часто раніше я бачила вас у тім саді, хоч цього ранку не знаю звідки взялося в мене стільки відваги, — щоб самій підійти до вас. Видно сила призначення... Ви були такі привітні для мене. Ми зазнайомились і проходжувались та, щоб „так скоро не розставатись" ви повели мене у свою каварню. Цей день був найважніший день мого життя. Як добре я його тямлю! Ви довго оповідали мені про вашу подорож по Далекім Сході, нас уже лучили спільні спомини.

Ми вже збиралися відходити, коли до каварні ввійшов ваш друг Жак Міньє. Ви чомусь прикликали його до нашого столика.

Я відразу відчула, що він..., що він убійде в моє життя.

Бачите, я не вмію виражати своїх почувань словами... Змалку мене вчили замовчувати їх. У таких моментах ми японки пишемо поеми... Але ви не японка! Вам наші поеми видаватимуться ще більше загадковими, ніж ми самі, ще більше незрозумілими. Тому сьогодні я постановила вияснити вам те все, чого ви самі не відгадали, бо я почуваю себе винуватою перед вами. По вашому я майже зрадила вас, — добровільно відреклася вас і Жака, — двох найдорожчих осіб у вашім, чужім для мене світі.

Заждіть Жермено, ви може зрозумієте...

Я відчуваю, скільки ви для мене маєте правдивої приязни та ще краще я відчула і оцінила її, коли ви без слова докору відійшли...

Тямите, коли я сказала вам що „минуле вже ніколи не вернеться, що його треба забути, що я вже не та, що колись". Я ще досі не забула вашого сумного погляду очей і тону вашого голосу, коли ви тільки просили не забути що „ви завсіди лишитесь вірною нашій приязни та що я завсіди зможу рахувати на вас". Я і не забула...

Сьогодні я хочу вияснити вам мою поведінку, яка колись так дивувала вас. Часто ви натякали мені, що з моїми европейськими друзями я повинна б змінити мою маску байдужости, що повинна б відчути їх довіря та не бути такою замкненою в собі. Тямлю, — ви казали, що для вас приязнь це повна заміна щирости і довіря, а не тільки привітних слів та усмішок...

Я розуміла, Жермено, хоч поминула ці питання мовчанкою бо... я все ще боялася вас. Мені здавалося, що я найбільше цікавлю вас як екзотичний сюжет та що ви передусім письменниця хапчива на почування людей. Ви..."

— Юкі... — перервала їй Жермена з тоном образи у голосі. — Хіба-ж я вам не дала досить доказів, яка чиста, невирахована була моя приязнь до вас?

— Навпаки Жермено, ви мені дали їх безліч, ось чому я сама рішила виявити перед вами все, — рішилася на цю, таку для мене японки трудну, скажу незвичайну сповідь..

— Я ще раз запевнюю вас Юкі, що я не використаю вашого довіря. Я...

— Навпаки, — сьогодні я хочу, щоб моє оповідання вам придалося. Це буде мій останній дарунок для вас. Одночасно це буде моє виправдання перед Жаком, який напевно не відгадав правди. А може і цей приклад послужить комусь за дороговказ... якійсь другій Юкіко, що приїде в Европу. Ви навіть повинні обіцяти мені це Жермено

— Мені здається, що ви мені надто дорогі Юкі, щоб я могла писати про вас. Хоч, спробую, — відповіла Жермена стисненим голосом. Вона боялася відгадати ціль цієї сповіди.

— Так, слухайте далі, — доки я ще паную над моїми споминами. Ви знаєте як я кохала Жака. Напевно двох людей в однім житті не можна так любити. Ви знаєте, ви бачили час разом, ви були нашим спільним другом, а навіть подекуди опікуном, бо це ви злучили наші дві долі разом. За нещасний кінець відповідальна я сама, і за цю відповідальність я розплачусь... Ви тямите, як кілька місяців по нашій першій зустрічі ми виїхали з Жаком на полудне. Там було багато сонця, синього неба і знову багато квітів... Як колись в Японії, хоч це вже був інший, ніж у мому дитинстві сад. Сад розквітлого кохання. Там я забула про мої довгі роки самоти на чужині, про Японію, а навіть про мою давню мрію, — про фільму. Фільма була для мене подвійною мрією. Я сподівалася, що як стану відомою артисткою, то це дозволить мені вернутись назад до Японії. Вернутись у діядемі слави. Тоді моя батьківщина вибачила б мені провини моїх предків, — мого вуйка! Хоч, при Жакові я забула за це все, — і ми безжурно жили в раї нашого щастя, — як у байці. Жак для мене був не тільки чоловіком, що кохав і пестив мене, але й ідеалом духової шляхотности до якого я молилася, сліди якого я майже цілувала. Він....

Він для мене був духом нової віри. Чи ви тямите вираз його очей, коли він дивився на мене, і красу його довгих, мистецьких рук?...

Юкіко нараз перервала. Вона була б довше говорила про своє кохання, — якби не якась гостра думка, що шарпнула і розірвала його золоту нитку.

— По році ми вернулись у Париж, — закінчила вона знову спокійним голосом. — Вже при кінці нашого побуту на полудні я помітила якусь зміну в наших відносинах. Врешті я зрозуміла. Жак тужив за малярством, воно йому щораз дужче бракувало, — тоді коли мене охопляло щораз то сильніше бажання мати з ним сина... Хоч, я добре знала, що Жак навіть про це не думав, а навпаки з потайною спочутливістю дивився на „мішанців", які на його думку — терпіли за легкодушну вину своїх батьків". Про це він майже ніколи зі мною не говорив, видно боявся вразити мою вражливість, хоч з його натяків я добре зрозуміла його зневірений погляд на справу мішанини жовтої раси з білою. Для мене мій син був би тільки моїм сином, тоді коли для Жака він перемінився би у нестравну проблему, у тінь „свого злочину", — і напевно став би перепоною до його щастя. Тоді я часто згадувала ваші слова Жермено: „Щирість, безмежна щирість!". Чи ж я тоді могла виявити йому моє затаєне бажання? Ви думаєте, могла. — Я певна, що ні. Я його любила понад мій власний інстинкт. І може власне за цю зраду мій інстинкт помститься, він засмутив наше кохання, — він нас розлучив. Пізніше мені здавалося, що Жак не вміє погодити родинного життя зі своєю творчістю, хоч можливо, це була помилка думати, що тільки я повна нормальна людина може створити щире мистецтво, та що безродинні мистці творять тільки у хвилинах настроїв, поривів... Не знаю... У нас мистецтво не є спеціяльністю, у нас усі потрохи мистці, — хоч при Жакові я зрозуміла цю ріжницю. Його життя обмежувалося до малярства! Я забирала у ньому надто багато місця і він почав душитися від нашого щастя. Жак не потребував мені з цього звірюватися, я перша запропонувала йому вернутись у Париж, — і ми покинули полудне. (Продовження буде).

Умер Піранделльо

Люіджі Піранделльо, який помер цими днями, належав до найбільших драматургів сучасности. Він створив новий тип драми, залишивши по собі сорок пєс. У тих своїх пєсах він зумів використати зовсім нову драматичну техніку і при цьому деякі фільософічні ідеї, добуті з нових студій над психольоґією.

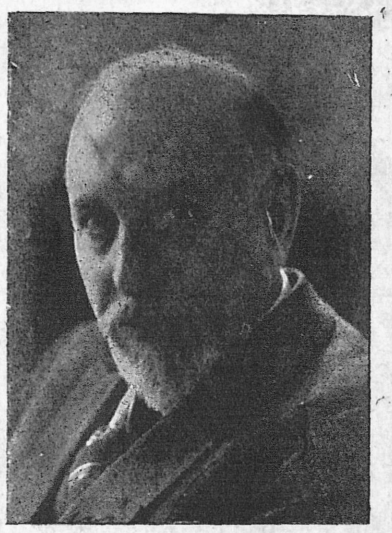

Піранделльо був учителем ґімназії скінчивши факультет фільософії в Німеччині. Він вів кілька театрів і їздив із деякими своїми пєсами на чужину. Був членом італійської Академії Наук.

Крім пєс написав кілька повістей і кількасот оповідань. Його пєси мали успіх на всіх великих чужинних сценах. З нагоди Нобелевої нагороди, яку він дістав у 1934-ому році, вмістили ми про Піранделля статтю в ч. 22. нашого журналу.

Українська хроніка

Журі літературної нагороди Топіжу. Рада Товариства Письменників і Журналістів запросила до журі літературної нагороди за 1936-ий рік: Василя Софронова-Левицького, Дениса Лукіяновича, Миколу Матієва-Мельника, Володимира Радзикевича і д-ра Михайла Рудницького.

Нова повість Ірини Вільде. У Бібліотеці „Діла" появиться цими днями нова повість Ірини Вільде п. н. „Бе восьма". Ця повість з життя ґімназисток — це продовження повісти п. н. Метелики на шпильках", що дістала літературну нагороду Т-ва Письменників і Журналістів за 1935-ий рік.

Федір Дудко написав повість про гетьмана Мазепу. У Видавництві „Українська Культура" появилася нова повість Федора Дудка п. н. „Великий Гетьман". Як можна догадуватися, не тільки частина більшої цілости. В книжці ілюстрації Миколи Бутовича.

Історія Української Культури. Після „Великої Історії України" та „Історії Українського Війська", Видавництво „Українська Преса" почало випускати місячними зшитками „Історію Української Культури".

РАДІО HORNYPHON
(H O R N Y P H O N)
(Wiener Präzisionsarbeit)
Славнозв сні оригінальні віденські СУПЕРидо мережі і БАТЕРІЙНІ
12 місячних рат. — Прошу вступити на демонстрацію без обовязку купна
Обслуга по українськи.
КАЇМ Львів, Коперника 11.

Вислід тягнення II-ої кляси.

В понеділок, 23-го листопаду п. р. закінчено тягнення II-гої кляси тридцять сьомої Державної Льотерії.

В той день впали, між іншими, дві вигри по 100.000 зол. як теж одна в висоті 50.000 зол.

По сто тисяч виграли числа 37.520 і 64.313. Власниками першого з них є мешканці Ряшева, пп. Б. Б. і Р. П. як теж п. Ц. з Ясла і п. К. з Підзамча. Ч. 64313 продано в одній зі столичних колєктур.

Одна чвертка є власністю п. **Едмунда Скоруповського**, дрогериста, що живе у Воломині під Варшавою.

Власниками другої чвертки є пп.:

Т. Кейцман, дружина робітника у фабриці „Ригава" і **М. Айзен,** власник мясної ятки у Варшаві.

Решта чверток — це власність двох варшавських купців.

Вигра пятьдесят тисяч золотих припала Стремешицям на ч. 94845. З тієї вигри 10.000 зол. отримав п. Володислав Єлень, начальник місцевого почтового уряду і сімох його співробітників.

В дні 17. грудня зачнеться тягнення третьої кляси. Треба памятати про відновну льосу.

НАЙКРАЩІ ПОДАРУНКИ
НА МИКОЛАЯ
продає тільки

Львівські крамниці:
вул. ЛИЧАКІВСЬКА ч. 19.
вул. РУСЬКА ч. 20.
вул. ГОРОДЕЦЬКА ч. 93.

З концертової салі

ВЕЧІР Б. КУДРИКА.

Вечір Б. Кудрика в малій салі Лисенка д. 29. XI. носив характер, так сказатиб, музичного колегія.

Не вважаючи на те, що Мендельзона, Шуберта та Вебера зачисляємо до романтиків, а М. Клементі до епігонів клясики, а всі вони не з такої то дуже давньої доби, та що твори цих авторів сьогодні живучі не тільки по музичних школах, але й у репертуарах солістів, п. Кудрик назвав цей вечір, — „вечором фортепіянової старовини". Більш властива назва була б: „вечір мало відомих фортепіянових творів".

Поминаючи такі пасуси, як „фіялками пахуча тонація — е-дур", треба сказати, що п. Кудрик подав дуже добру аналізу творів, що входили в програму та відіграв їх із нот. Музичний Інститут Лисенка має в п. Кудрикові дуже доброго історика, що кожночасно може на викладах перегравати приклади з історії. А треба зазначити, що не все в музикольогів ідуть в парі фахові відомости з добрим опануванням фортепіяну.

Публики не було багато.

СИМФОНІЧНИЙ КОНЦЕРТ.

Другий симфонічний концерт львівської фільгармонії стояв безперечно на вищому ступні, чим перший. Заслуга в цьому безумовно диригента Б Вольфсталя (Варшава). Не можна одначе дивитися крізь пальці на те, що деревляні та бляшані інструменти часто грають нечисто, та що склад смичкової орхестри непропорціональний (за мала обсада челя, віолі та контрабасу), наслідком чого теми в челях виступають за слабо а в tutti майже постійно зникає бас.

Соліст Гімпель (скрипка) знаменитий, завдяки йому був скрипковий концерт Брамса найкращою точкою того вечора. Грано в більшій части загально відомі твори.

Роман Сімович.

ВЕЧІР НАРОДНЬОЇ НОШІ У ЛЬВОВІ

Кооператива „Українське Народнє Мистецтво" та Т-во „Українська Захоронка" зорґанізували і цього року дня 4-ого грудня „Вечір народньої ноші". Програма вечора складалася з двох частин. В першій виступали приїжжі ґрупи Гуцулів та Бойків з їх танцями, вечерницями та весіллям. В другій частині мали ми перегляд народньої ноші почавши від Гуцульщини та Буковини через Покуття, Коломийщину, Заліщики, Борщів, Бойків, Лемків, Ярослав, Самбір, Волинь, Полісся, Підляшша, скінчивши на Полтавщині. На наших світлинах: 1. Народній одяг молодиці з Пинська на Поліссі. 2. Весільний одяг „молодої" з коломийського повіту. 3. Народній одяг української жінки з кіцманського повіту на Буковині. Цей одяг дістав першу нагороду на „Вечорі народньої ноші".

М. РУДНИЦЬКИЙ.

Ми і польська література

Один із читачів „Назустріч" звернувся на сторінках „Українських Вістей" до мене із прилюдним запитом, на який варт відповісти з огляду на тему. Самому інтерпелянтові відповідати не можна, бо він заховався за анонім; а при відповідях на літературні теми треба завсіди брати на увагу освіту особи, вік, соціяльне становище, її умовий розвиток, тощо. В одній малій статейці у „Назустріч" зацікавило мене питання, якою чужою літературою годуються наші сучасні письменники, коли пірвались усі наші звязки з Віднем, Києвом і Варшавою. Польські книжки з огляду на мову і безпосередній доступ до них, читати найлегше, а проте відомо, що через існуючу польсько-українську загальну атмосферу — наші письменники за польською літературою не стежать.

Мій анонімний противник, як видко: якийсь щирий і загонистий юнак, питається:

„1. Які це ви твори „сучасних", сьогодні ще діючих польських письменників доручаєте нам читати?

2. Які це Ви найшли в тих творах — ідеї загально-людські, „всесвітні" чи „европейські", або хочби цікаві з огляду на нашу актуальність, — завдяки котрим Ви доручаєте ті твори пізнати!"

Питанні ці реторичні, себто відповідь на них зайва. Інтерпелянт тільки потверджує відомий нам стан настроїв серед нашого громадянства, що находить свій вислів і в настроях наших письменників: польська сучасна література для них майже не істнує. Наведені запити — дуже характеристичні; з них виходить: 1. що нема таких сучасних польських письменників, яких варт булоб читати, 2. що читати їх не варт тому, що нема в них ідей „цікавих" з огляду на нашу актуальність".

Саме вплив політичних ідей на нашу літературу витворив таку дивовижу, що більшість наших авторів хотілаб запліднювати себе тільки такими книжками, які потверджувалиб їх власні погляди. Якби вище наведені запити поставити до більшости европейських літератур, то й тоді відповідь на них не булаб задовільна; нпр. французька або англійська література ледви чи мають твори цікаві „з огляду на нашу актуальність", а багато ідей її чільних письменників відкидають у нас саме тому, що вони „всесвітні" чи „европейські", а це значить для багатьох — шкідливі.

А проте історія всесвітньої літератури вказує на глибокі та справді творчі впливи одних письменників на других часто там, де ці письменники ідеольогічно не мали нічого спільного. З творчости великих письменників, хочби нашого Шевченка, знаємо, що не тільки великі твори та великі письменники мали на них далекосяжний корисний вплив. У нас уявляють собі часто впливи занадто по-шкільному, так, немов би психольогія письменника не ріжнилась багато від психольогії школярів, яким треба передавати тільки те, що вони повинні приняти і зберігати.

Навіть у педагогіці виховники повинні брати на увагу впливи на підставі закону контрасту, психольогічні моменти спротиву. Для наших авторів, що хотять духово розвиватись, не може мати головного значіння факт, чи сучасні польські письменники европейської величини та які вони мають ідеї. Головне значіння має для них питання: з якої іншої літератури хотять наші автори черпати свій досвід, загострювати свою вражливість та стежити за психольогією письменників і розвитком талантів, коли вони відкидають найближчу їм польську літературу, найближчу з огляду на легкодоступний книгарський ринок і зрозумілу мову.

У сучасній польській літературі йде дуже жива праця засвоювання собі чужинних впливів, зовсім ріжних. Коли візьмемо тільки самих другорядних письменників, що не мають великих ідей ані широкого творчого розгону, то вже і від них можемо скористати неодне, попросту тому, що вони ріжномарітні, розвиваються у ріжних напрямках і дають щораз то нові спроби цікаві для кожного професійного письменника.

Дуже часто читаємо в нас про те, що треба творити нову літературу достосовану до вимог нової доби, але за тими міркуваннями йдуть звичайно такі поклики, якби накликувачі мали перед собою не письменників, а школярів. Навіть при такій нагоді чуємо пригадку, що вже того, чого навчились ми з польської літератури у школі — вистачає. І тут знов досить згадати літературні впливи, які залишає школа. Пять літ після ґімназії чи пять літ після університету беремо в руки ще раз книжки відомого нам письменника і ми здивовані, що відкриваємо в ньому зовсім не те, що залишилось у нашому спомині.

Питатись чи можна користати з сучасної польської літератури? — так само смішно, як питатись, чи можна користати взагалі з якоїнебудь літератури.

Селін і Чехов

Селін, французький письменник, відомий, автор книжки „Подорож до краю ночі", перебував оце в Росії.

Чого він туди поїхав? Провітритися? Зібрати матеріяли до нового роману? Виробити собі думку про московський комунізм, думку, якої Селін, як він сам до того признався, „не має"?

Приятелі письменника кажуть, що відїзджаючи Селін сказав:

— Цілі в мене нема ніякої... Але як конче у всьому треба мати ціль, то я хотів би поглянути на краєвид, що послужив тлом для чеховських оповідань.

Чехов — один з нечисленних авторів, яких Селін признає.

УКРАЇНСЬКІ РАДІОПРИЙМАЧІ

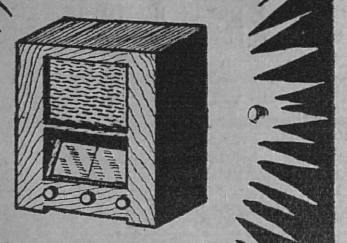

ЕРҐОН
ЛЬВІВ ПОТОЦЬКОГО 58. тел. 117-32

Навіть маска

НЕ СКРИЛА
її бридкої цери..

Новочасна жінка повинна мати від стіп до голови делікатну шовкову шкіру. Мило Пальмолів коштує так небагато, що мільони жінок уживають його також до купел.; щасливі вони, що можуть користати з добродійного маслинового олійку.

Мило Пальмолів завдяки своїй багатій і проникливій піні виніжнює і відмолоджує шкіру, звільняючи пори цілковито від бруду. Таким робом щоденна купіль милом Пальмолів є правдивою „купіллю краси", яка запевнює кожній жінці захопливу красу, яка рішає про

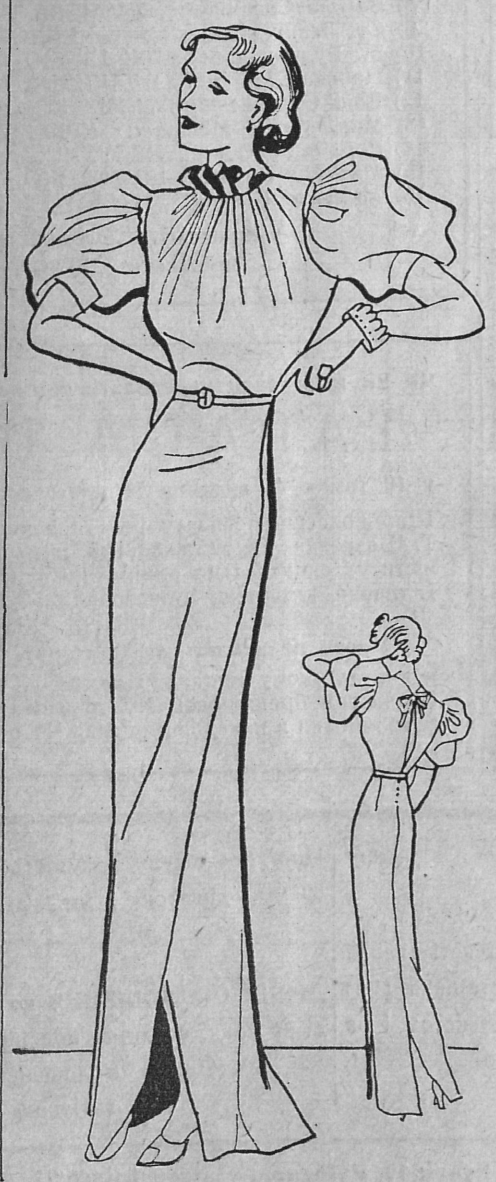

I.

Ця суконка, хоча скромна, дуже вирахована. Всю увагу присвячено тут раменам. Вони такі широкі, що решта постаті губиться в порівнянні з ними; це саме й творить високу і стрункую сильветку. Спідничка розтята на придолі, щоб не перешкоджувати в танку. Плечі дискретно вирізані. На суконку треба около 4 м. матеріялу поодинокої ширини.

II.

Ця суконка à la Josephine ушита з оксамиту. В цьому карнавалі наймодніша стрункая ампірна сильветка, пояс високо, стан короткий, спідничка спадає ґраціозними складками аж до земли, дуже часто кінчиться малим треном. На суконку треба 3½ м. матеріялу поодинокої ширини.

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯҐІВ

Осипи Остаповичевої

Львів, Малецького 10. II. п.

Шовкові і вовняні суконки, комплети і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріялів по конкуренційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заведно оригінальні віденські взори.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техн.-дентистична ляборатория. —
НАСС

Книжка,
що повинна знайтися на столі кожнього українця, це

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

видання Івана Тиктора.

Це перша повна історія українського війська, що складається з трьох частин: І. Військо княжих часів; ІІ. Запорозьке військо; ІІІ. Збройні сили сучасної доби.

Написали книжку: д-р Іван Крипякевич та **д-р Богдан Гнатевич** при співпраці Зенона Стефанова, Осипа Думіна та Святослава Шрамченка.

Книжка має 568 сторін великого формату. В тексті 383 ілюстрації і 4 кольорові малюнки.

Ціна в мистецькій оправі 18.— зол. Замовляти. **В-во „Українська Преса" Львів, вул. Косцюшка 1 а.**

Передплатники „Назустріч" можуть набути цю цінну книжку на догідні сплати, як про це написано на 4-ій сторінці цього числа.

НОВІ ВИДАННЯ

Надіслані до Редакції книжки занотовуємо в цій рубриці. Рецензії вміщуємо тільки на книжки, які ми дістали в двох примірниках.

АЛЬМАНАХИ, ЗБІРНИКИ

Шлях Молоді. Календар для дорослу на 1937 рік. Зредагували: М-р Володимир Калинович, інж. Андрій Пясецький і Евстахій Струк. Накладом журналу „Шлях Молоді". Львів, 1937.

ПОЕЗІЯ

Богдан Ігор Антонич. **Книга Лева.** Бібліотека „Дзвонів". Львів, 1936.

ПОВІСТЬ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛЯ

Наталена Королева. **Інакший світ.** Екзотичні оповідання. Бібліотека „Дзвонів". Львів, 1936.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

Мирон Заклинський. **А ми тую стрілецькую славу збережемо...** Спомини з визвольної війни. Частина ІІ. Накладом В-ва „Всесвіт". Львів, 1936.

МОВОЗНАВСТВО

Ярослав Рудницький. **Мовна та правописна справа в Галичині.** Відбитка з „Календаря для Всіх" на 1937 рік. Львів, 1937.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Богдан Галайчук. **Про Грузію та грузинів.** Як грузини волі добивалися. З 22 образками і 3 мапками. Накладом Т-ва „Просвіта". Львів, 1936.

ЖУРНАЛИ

Кооперативна Республика. Річник IX. Ч. 12. Грудень, 1936. Львів.

Світ Дитини. Ч. 12. Грудень, 1936. Львів.

Учительський Голос. Ч. 9. Листопад, 1936. Ужгород.

Відродження. Ч. 11. Листопад, 1936. Львів.

Українське Юнацтво. Ч. 11. Листопад, 1936. Львів.

Українське Юнацтво. Річник IV. Ч. 12. Грудень, 1936. Львів.

LI-LU TRELE.

Др. Ендик видав книжку любовних поем, де кілька віршів є написаних по німецьки!

Lieber Doktor, o Rete,
Bist ein grosser Poete!..
Verschiedene Liebesqualen
Kennst prächtig malen.
Und deiner musikalischen Seele —
Trele.
Deiner Li-Lu Bewegung
Setzt dich in Regung,
Und deine Li-Lu Reize
Dich heizen.
Aber da du bist ein Ruthene —
So sind in deiner Versen Tränen.
In Versen deinen
Ist Weinen —
Und im Herzen
Schmerzen.
Kurz — bist ein grosser Dichter —
Ohn' Zweifel triffst ein in deutsche
Literaturgeschichte
Zwischen Schöngeister
Bist Meister.
Aber, o wunderbar —
Es gibt einige Pünkte, die mir nicht klar.
Erstens: warst, Herr Doktor, am Rheine —
Und statt ein Mann — bist geworden...
Heine...
In solchem historischen Moment—
Bist geworden — Dekadent...
Zweitens: den Grundgedanken
Hast genommen von Franko
Und zwar von „Зівяле Blätter"...
Donnerwetter!...
Drittens: warum schreibst deine Sonette
In der Sprache von Goete?
Kannst nicht die Poemen machen
In ukrainischer Sprache?
Lieber Doktorchen — sug:
Bist so über-klug?
Oder willst den Ruthenen imponieren
Mit deutschen Schmieren?

Fed Tryndyk.

ПРЕМІЇ

для Передплатників „Назустріч"

Хто з наших дотеперішніх чи нових Передплатників надішле найпізніше до кінця січня 1937-го року цілорічну передплату на 1937-ий рік

в сумі 10.— золотих.

візьме участь в розподілі цінних книжкових премій великої вартости. Повний спис тих премій подамо в найближчому числі „Назустріч".

Сьогодні можемо подати до відома, що між цьогорічними преміями є: **Українська Загальна Енцикльопедія, Атляс України, Історія Українського Війська, Історія Українських Січових Стрільців** та інші.

Люди думки і життя...

Мало хто знає про те, що цьогорічного нобелівського лавреата О-Ніля, обвинувачували свого часу за плягіят — і він мусів боронитися перед судом. Ця справа доволі неясна.

Якась Джорджина Люіс, авторка повістей і пес, нібито передала О-Нілеві для вистави в нюйорському мистецькому театрі рукопис своєї песи п. н. „Храм Атени-Палляди". Два роки вона не могла добитися ніякої відповіді: О-Ніль був в Европі.

В 1929-ому році в Нюйорку відбулася премієра нової песи О-Ніля „Дивна інтермедія". Песа ця видалася Джорджині Люіс справді „дивною"; вона пізнала в ній свій „Храм Атени-Палляди".

Процес скінчився на користь О-Ніля. Не можна було ствердити факту передачі рукопису. Але пані Люіс ще довго не давала за виграну — і хтозна чи тепер не захоче доказувати, що на нобелівську нагороду властиво вона заслужила.

*

Недавно минуло 14 літ від дня смерти Пруста.

Один з приятелів покійного письменника, Саттіо, перевів у Франції та інших країнах, анкету на тему, яке тепер відношення до Пруста, чи його вплив зростає чи паде.

Коли оцінювати той вплив по бібліотечним даним, то він паде. Попит на твори Пруста ніколи не був дуже великий, а тепер ще й поготів. Але між письменниками його авторитет росте, — головно в Англії, де просто запанував свого роду культ Пруста.

Вірджінія Вульф заявила, що — опріч Мередіта — нема ані одного англійського повістяра, що був би для неї „такий дорогий і необхідний, як Пруст". Майже те саме каже і Кенеді. Цікаве, що жінки-письменниці майже поголовно поклонниці Пруста.

Рішуче виступає проти Пруста італійський письменник Марінетті.

ЦЕ ВСІ ВЖЕ ЗНАЮТЬ
що паперці і тутки (повноватки)
„КАЛИНА"
є найліпші і найздоровіщі

БІБЛІОТЕКА НАУКОВ. Т-ВА ім. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ

БАТЬКИ! **БАТЬКИ!**

Святий Миколай заложив в тім році свою головну кватиру в видавництві

„СВІТ ДИТИНИ"

Львів, ул. Зіморовича, ч. 2. партер

і туди треба посилати всілякі

„РАПОРТИ"

в справі дарунків для чемних дітей.

Видавництво підготовило великий вибір книжечок. **по знижених цінах!**

ЛІТЕРАТУРНА НОВИНА! **ЛІТЕРАТУРНА НОВИНА!**

Н. КОРОЛЕВА:

ІНАКШИЙ СВІТ

Екзотичні оповідання (з Кавказу, Вірменії, зо старинного Риму, з давньої Еспанії, з життя еміграції) написані з великою культурою і мистецьким талантом.

Книжка прикрашена оригінальною окладинкою — — і численними мистецькими ініціялами. — —

Замовляти: В-во „Дзвони", Львів, Японська 7. II.

— — Гроші слати чеком П. К. О. ч. 507142. — —

Хто замовляє просто в Видавництві, не платить за порто.

Купуйте під Різдво:

Юра Шкрумеляк: ГОСТІ З ВИФЛЕЄМУ. Вертеп для хати і сцени. Друге поправлене видання. Стор. 16. Ціна 40 гр.

Юра Шкрумеляк: ТРИ КНЯЗІ В ВИФЛЕЄМІ. Найновіший вертеп для хати і сцени. — З додатком Дитячого Вертепу „Божі Пастушки". Стор. 24. Ціна 60 гр.

НАЙНОВІШИЙ КОЛЯДНИК: старі й нові коляди та щедрівки, веселі коляди Івана Сорокатого і дитячі коляди. Старі зібрав і нові вложив Юра Шкрумеляк. Стор. 64. Ціна 80 гр.

Юра Шкрумеляк: ВЕСЕЛИЙ ВЕРТЕП. „БІДА В МІШКУ". Стор. 16. Ціна 40 гр.

Іван Сорокатий: „ДО СКЛАДУ Й ПРИКЛАДУ", І. книжка нових віршів. Стор. 32. Ціна 40 гр.

Книжки висилається по отриманні належитости. Хто замовляє відразу 5 примірників котроїнебудь книжки, дістає 6-ту даром. Належитість проситься посилати переказом, або чеком П. К. О. ч. 506.944, на адресу:

ЮРА ШКРУМЕЛЯК, ЛЬВІВ, УЛ. ГОФМАНА 18.

Вже вийшла дуже цікава книжка:

II. ЧАСТИНА СПОМИНІВ М. Заклинського

— накладом В-ва „Всесвіт". —

Ціна 1.60 зл. (з пересилкою **1.85 зл.**) Хто бажав би її набути, хай вишле гроші розрах. переказ. ч. 170. на таку адресу:

„Всесвіт", Львів, Куркова 8., м. 1.

В українських крамницях продають

РІЗДВЯНІ ВИТИНАНКИ ДО ВЕРТЕПІВ

Юрія Кірієнка і Романа Цимбрили.

В-во „Тема"

— Львів, вул. Потоцького 58 а. —

На жадання пробки за надісл. 1.— зл.

Нашу різдвяну ялинку гарно прикрасимо витинанковими

СТИЛЕВИМИ ЛАНЦЮЖКАМИ,

котрі дешево продають українські крамниці.

В-во „Тема" (Львів, вул. Потоцького 58 а) висилає пробки за надісл. 50 гр.

НАЙКРАЩИМ І НАЙЦІННІШИМ ДАРУНКОМ

НА Св. МИКОЛАЯ і під ЯЛИНКУ

Це гарні і дешеві книжки Видавничої Спілки „Діло"

1)	Др. Кость Левицький: „УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИКИ"	ціна 1.50	зол.
2)	Валерія О'Коннор Вілінська: „ЛИСЕНКИ Й СТАРИЦЬКІ	„ 1.00	„
3)	Др. Василь Маковський: „ГМІНД"	„ 2.00	„
4)	Др. Евген Олесницький: „СТОРІНКИ З МОГО ЖИТТЯ т. І., ІІ.	„ 2.80	„
5)	Мих. Галущинський: „З УКРАЇНСЬКИМИ СІЧ. СТРІЛЬЦЯМИ	„ 1.90	„
6)	Евген Чикаленко: „СПОГАДИ" — т. І, ІІ, ІІІ.	„ 4.50	„
7)	Ірина Вільде: „ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ"	„ 1.50	„
8)	Василь Софронів: „ЛИПНЕВА ОТРУТА"	„ 1.40	„
9)	Ст. Левинський: „З ЯПОНСЬКОГО ДОМУ"	„ 1.50	„
10)	М. Рудницький: „МІЖ ІДЕЄЮ І ФОРМОЮ"	„ 1.50	„
11)	Проспер Меріме: „БЛАКИТНА КІМНАТА"	„ 1.50	„
12)	Вол. Островський: „СМІХ ЗЕМЛІ"	„ 0.80	„
13)	Мик. Матіїв Мельник: „КРІЗЬ ДИМ І ЗГАР"	„ 0.50	„
14)	Гордій Брасюк: „БЕЗПУТНІ"	„ 0.50	„
15)	Михайло Возняк: „ШЕВЧЕНКО І КНЯЖНА РЕПНІНА"	„ 0.80	„
16)	Михайло Возняк: „БЕЛЕЙ І КОНИСЬКИЙ"	„ 0.50	„

Єдина нагода доповнити СВОЮ БІБЛІОТЕКУ!

Замовляти: „ДІЛО", Львів, Ринок 10/II.

Чи Ви вже стали передплатником повного видання творів

ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

у 16 томах — видання Українського Наукового Інституту в Варшаві.

Щоб полегшити сплату рат за передплату на це повне видання творів Т. Шевченка та уможливити цим передплату як-найширшим колам, Інститут випускає по одній книжці що три місяці, а саме: 1. лютого, 1. травня, 1. серпня, 1. листопаду. — Вже вийшли томи II., III., VI., VII., VIII., X., XI. та XIV.

Умови передплати за 16 томів:

у книгарському продажу: зл. 64.—, у передплаті: зл. 40.—, по 2 зл. 50 гр. за том брошурований. Хто заплатить у 4 ратах по 10 зл., дістане книжки в паперовій оправі. Чекове конто П.К.О. в Варшаві 28.670.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячна . . . . 0.90 зол.
Чвертьрічна . . . 2.70 „
Піврічна . . . . 5.40 „
Річна . . . . . 10.— „
В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодиноке число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодиноке число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:
Звичайні (в рубриці „Оголошення") 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належитости готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч", Львів, Ринок 10. Тел. 11042. **„Nasoustritch", Lwów, Rynok 10. Pologne. — „Nasustritsch" Lwów, Rynok 10 Polen.**

Редагує КОЛЕГІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ".
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

12